

Digitales Brandenburg

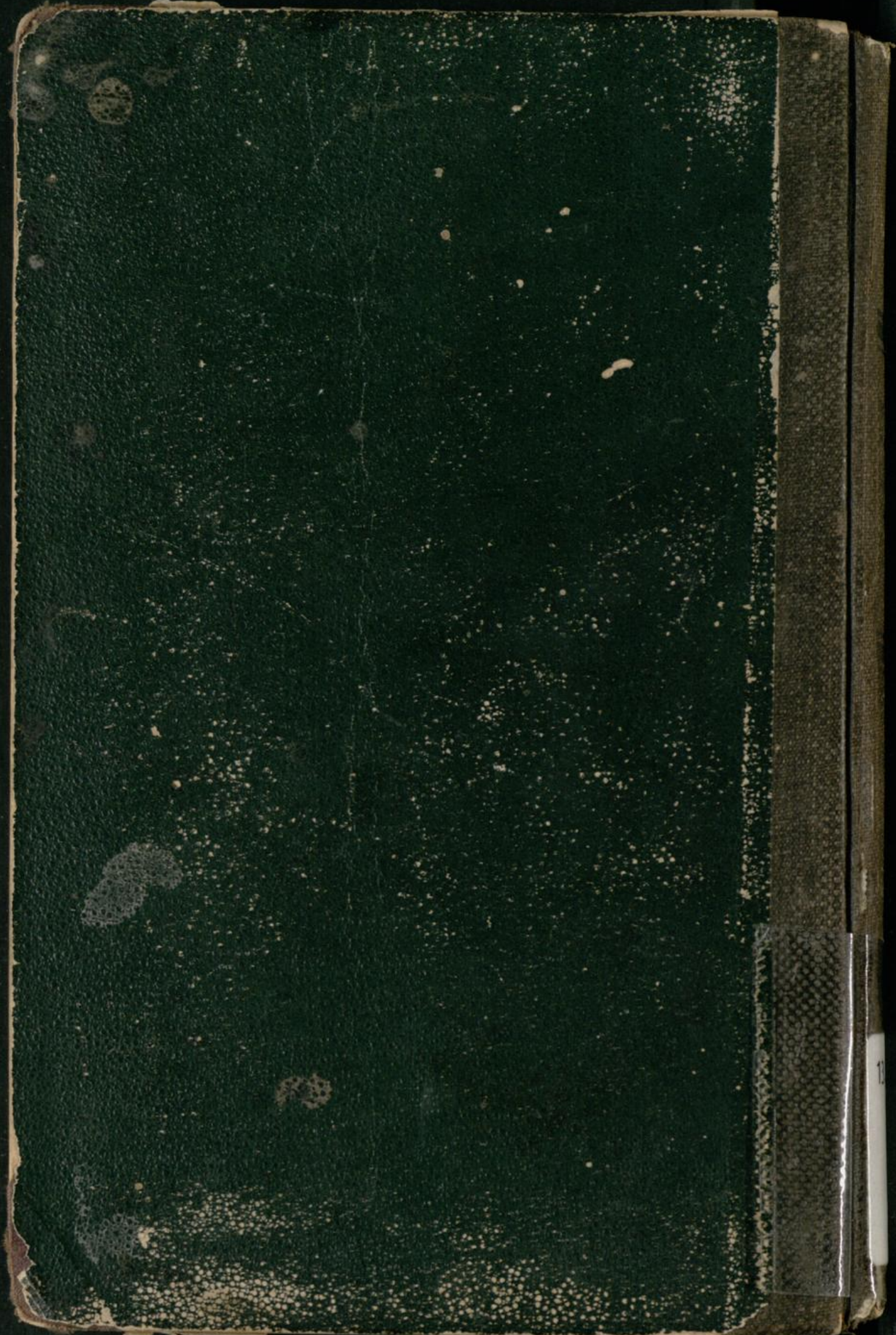
hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥoveret yen Levanon

Bril, Yehi'el

Paris, 626 = 1866

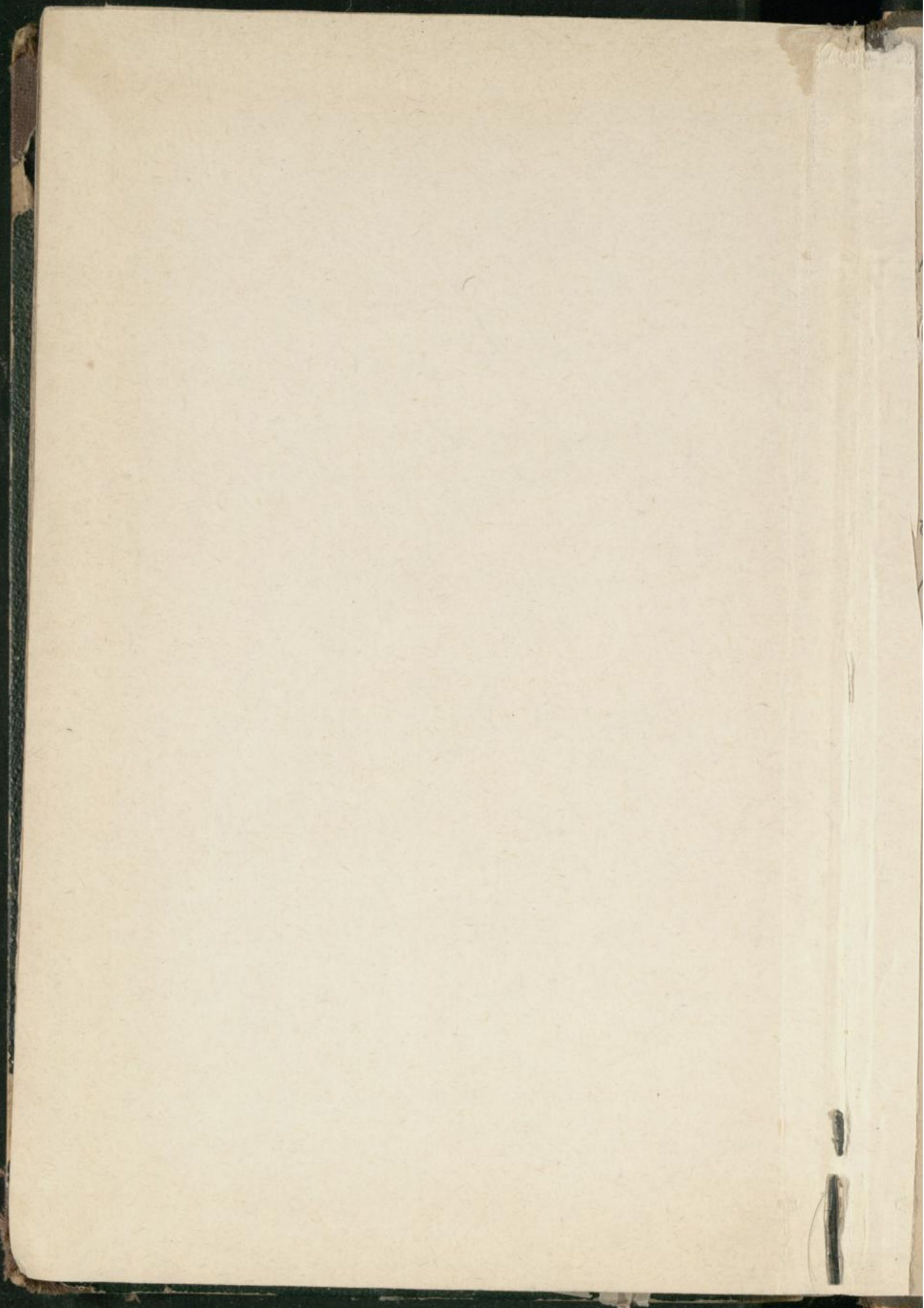
[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9491](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9491)

11

1. תולדות האדם
 2. תולדות היהדות
 3. תולדות המוסדות
 4. תולדות המדינה
 5. תולדות הממשלה
 6. תולדות הממשלה
 7. תולדות הממשלה
 8. תולדות הממשלה
 9. תולדות הממשלה
 10. תולדות הממשלה

Erworben mit Unterstützung der
 Fritz Thyssen Stiftung

7 2800, 1/2

8 1500

1/2

1/2 1500
1/2 1500
1/2 1500

חוברת
יין לבנון

שלשה ספרים נפתחים. פירוש על מסכת ראש השנה להרמב"ם ז"ל.
ס' זכות אדם לר' חוד מרוקא מרטיקא ז"ל. ס' סעשועים לר' יוסף זכרא ז"ל.

שלמס היו בכתיבם עד היום, וכעליו בנית אולר הספרים אשר להקיר"ה פה,
ובנית אולר כחוד כנוס חכס הגביר האדיר עוה' נפתלי הירץ גינזבורג ז"ל.
וזה זה יצאו ראשונה לאור בדפוס על ידי ועל הוצאות

חיואל בריל.

אנא קחו לכם בכסף יין לבנון 626 ל"ק
פה פאריש יע"א

JEN LIBANON

3 MANUSCRITS INÉDITS

PARIS

J. BRIL, EDITEUR,

12, RUE DES GRAVILLIERS.

1866

זמיל איצוסה

296, 082 227103 15

ל' אדר א' / י"א

כוס יין לבנון

אשא על כפי, ועליו אודה את ה' בכל לבב, ואשכחה שבחי תודה, לאחיהיקרים אשר אספו את מכתב העתי הלבנון אל ביתם; לה' תודה אשלם כל עוד רוחו תחיני וזרעו תאמצני, על אשר הביאני עד הלום להוציא לאור עולם, אור יקרות אשר יאיר מנגה חכמת קדמונינו ג"ע, בירק באורם היה ויהיה אור לבני ישראל בכל מושבותם. — ולאחי הנעימים קוראי וחומכי ארזי הלבנון, לכם אחי! לכם נאווה תהלה, כל הברכות ברכת מעין שבע, אשר יברכו בית ישראל על כוס יין מלא יין לבנון, על ראשכם יחול, כי אך בעזרתכם ובנדרכת רוחכם הטובה, נעזרתי לטעת גפני אדרת בהר הלבנון, וזה יין אשכלותיהם!

ואנכי אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש גם היום: אנא ה'! חזקני ואמן רפיון ידי וכשלוך ברכי אשר רפוכשלו, לא מהרבות הענוגים, אך מרוב עבודה כל היום, כך הנותן לעף כח! כך בטחתי, ואבטח כי מיניך תושעני; כן תהן עוד מאווי לבי להוציא לאור עולם גם בשנה הבע"ל מתורתן של ראשונים כמלאכים! ומכם, קוראי הלבנון! מה אוסיף לבקש, הן בטרם ראיכם את אשר השבתי לעשות לטובת חכמת ישורון, נחתם ידכם אלי להחזיק בי, ומה גם עתה, אחרי ראותכם פועל פעלתי — נכון לבי בטוח ביושר לבבכם, כי חסדכם יקדמוני תמיד, ואנכי כישע צור ישועתי אחזוק לדיכב שפתי ישנים, ולהחיות מתים במאמריהם אשר השאירו אחריהם לברכה, להאיר ארץ ודריה. —

והיה בשמות לבכם מיין לבנון, תזכרו על הטוב את השם הטוב של הנביר האדיר דורש טוב לעמו וחכמתו ותורתו מוה' נפתלי הירץ גינזבורג הי"ד אשר הזיל זהכרב ויקן לו חלקה טובת בשדה נחלת ישראל: בית אוצר גדול מכ"י, ומבית אוצרו הטוב, תשתו כהיום יין לבנון! כן יבורך מכרכות פיתם גבר חכם בעוז הרה"ש מוה' שניאור זק"ש ג"ל בן משק בית אוצר חכמה של הנביר הנז"י, כי הוא באהבתו ואוהב לתאיר ארץ מכבוד קדמונינו ג"ע שחד בעדי מכחו הגדול בדיעות תולדות חכמינו ורבותינו הקדמונים ג"נ, לפתוח שער לדופקי על שערי החכמה על אודות שלשת הספרים האלה.

ישלם ה' טוב לכל עושי טוב בעמם, כחפץ המכבוד ומוקיר רבנו ותלמידותיו.

המוציא לאור

שלושה ספרים נפתחים

ממנו שניאור זק"ש

שלושה ספרים נפתחים לנו בשנה השנית ללבנון, אשר היו סגורים עד כה וכחנאים
בבתי עקד הספרים, ולא ראו עווד מחורות הדכוס, והם: ספר זכיות, זכות אדם;
ספרו של משה רבנו חינוכו הרב המאמין בן מיימון, הוא פירוש למסכת ראש השנה;
וספר שעשועים.

א) : והנה הספר הראשון, זה ספר זכות אדם, זה ספר תולדות אדם גדול בפילוסופיה
התאבולסטיקית (אחלסטטי), כל עלמו הוא בא לתקן את חטא אדם הראשון, ועליו
לבוא ולתקן כה חטא חיה אדם אחרון על עפר קס, כי חטא חטא אחד הסופרים והמעתיקים
את הספר הזה, הספר אשר נמלא בקרית, ספר אשר להקשרית פה יר"ה, חטא חטא
למחברו האמתי, כי נתן את כבודו לאחר המאוחר לו, הוא דון יל חק. ובחמת, כפר
ברחה מספר תשובותיו של הרב אברבנאל ל"לשאלות ר' שאול הכהן, (וחותו הוליד הריד"ח
גוקוניו) אשר גם הוא סופר ומוכח את כל חבוריו אשר חבר, כי לא בילחק יקרא לנו
הזרע הזה ספר הזכות. ואם יאמר האומר: אולי חבר הרב הזה, דון ילחק את הס'
הזה את"ב בסוף ימיו, גם זה חינו. כי הנה הגאון החוק ר' ברוך חוקיני ז"ל, אשר הוליד
לתורה בשנת ש"ו את"ב מעייני הישועה לו"ל, הביא לנו בדבריו היקרים אשר הקדים להם'
ההוא, ספור תולדות חיי אברבנאל, והעתיים אשר עברו עליו, וחברו כל ספריו, גם אלה
אשר נאבדו מאתנו, ולא זכר עזה דבר; וזהו היה דון יוסף בן הר עודנו בחיים עמו,
והלח הוא ידע את הכל, ולא היה מחרש מהשמיע לו דבר הס' המעולה ההוא! — ובלעדי
זאת: הנה כאשר יראה המעיין בפירוש הריד"ח לפרשת: אלה תולדות השמים, עד: והאלים
ידע, אזי ידע כי לא לו יהיה הזרע, ושחת הסופר בהב"י של אולר הספרים לבלתי נתן
זרע לחתיו המוכנה עיניו בשם: אל"ס. כי הנה הריד"ח גם יתרעם במאד מאד על הר"ב"ע
ומפראשיו ור"מ"ס ומפראשיו ועל הרלב"ג ויתר המפראשים שפראשים עיניו מורתנו (הבאים
בס' הזכות הזה) רק בדרך ההמשל"י והגור"י, ואת הוראתם הפשוטית יפשיטו מעל הכתובים
לנמי; והוא בחכס היודע פשר דבר תמיד, יאחר גם בזה בדרך הממוכע, כי יאמת
גם את הפשט הגאון גם את הרעו הרותני, וילכו שניהם יחדו, בהסכמה אחת. ואך
היה יביל לחבר ס' כזה הסותר את בנינו אשר בנה בס' לתורה, ואת הנטוע עינו גם
במסמרות, לבלתי לעקור את כל גוף הפשט, יעקוב! —

וידענו היום הקורא הנכבד, כי הס' זכות הזה היה מוכח לפני הריד"ח בשעה שכתב
פירושו לנלה תולדות השמים וגו'. ועל ברחמי חין לחתנו רשאים למנוע האמת בתוך חכמו ולכתב
הדבר חסות לזכרו תלילה, כי העתיק הריד"ח מתוך הס' זכות הזה, דברים כהויתם,
בכתבם וכנאום ממש (רק שנה והפך את השדר לפעמים) ולא ידבר בשמו! — ומעשהו
בזה כמעשהו הגדול בדורו אשר שמו בקרבו (הרב בעל העקדה ז"ל), אשר מן הבאר
אשר חפר יחוק עראמה שמה עי תבונות ואת שמו לא הזכיר, כאשר הראה לנו הרב הגאון
והחכם הגדול ר' תיים יוסף פאלחק כ"י עטר ע"ט, בתולדות הרי"ע אשר
כתב בראש ס' עקדת יחוק, פי לא ברה האר הריד"ח כמה דברים אשר כתב בס' תלח
וכפ' נבנים; כי דברים שכתב בס' תלח ילאו ענעל העקדה בשער ל"ו, ודברים שכתב בס'
נבנים, נבנים הנה גם בשער ל"ט! — וגם חני חפתי להעריך פה דברי
הריד"ח בס' בראשית סולרשותם עם דברי ס' הזכות, ע"ד שעה הרב הה"ג הכ"ל ש'
בתולדות הרי"ע גם. אך חכום חני למעס את משכני בהר הלבנון, בלי יורידו דברי על פי
מדותיו של .. בעל הלבנון יל"ו, אשר יעוד באומר, ולא יתכני לדרוש במדת מרבוי, רק
במדת מיעוט. אך מיעוט ובמדת מדרך קלרה. כי מקולר רוח נדינה בעס לקנות במחיר
חכמת הלבנון, מוכרת לקרן גסהות חף בעקוס שאמרו חכמים להאריך ... ואחרי אשר ללבנון חף
די באר בבחלה ובחלה, ע"ב חנקס מאת הקורא המשיביל, כי לא יתעלל ולא יתראל בא מלעיין
היעב ככל דברי הריד"ח שס' בס' בראשית בעקוס המוסון, ובתחוד בשאלות י"ד, ב"ה, כ"ג

ל"ד ל"ה ול"ו (ועם בסוף כתוב: ולא בדרך עוכב, ול"ל: עוכב) ויעריכם וישום עם המדובר
 בכל אלה בספקות הכתובות בס' הזכות הזה, וימלא כי דברי כנים ונאמנים. גם מה
 שלמד עם הרד"א זכות על הרמב"ם והנמשכים אחריו, מה שהביאם לכתות מדרך הפשט
 בזה, אע"פ שבסיפורים אחרים של תורתנו הקדושה, ובפרט בעניני המלות לא נטו ח"ו אף
 פגיעה אחת מפשוטן של מקראות, ולא ימשילו ולא יליירו דבר (עי' מה שכתבתי מזה ביוכתי
 לד"ס ח—), הם הם דברי מחבר ס' הזכות במה שהתכלל בזה הוא בעלמו על זה (ובריד"א
 עם כלפי בטעות: ולא אמונת הכמלחות, ול"ל: הנמנעות. ולא עוד אלא שאפילו
 בביאורו של הרד"א הרמז"י עם נטה בהרבה דברים אחרי המחבר שלנו. והנה הוא הרד"א
 משיג עליו ג"כ בלי הזכרת שמו בפירוט, ויכהו בלשון רבים: "וכל האוחזים דרכם (של
 הראש"ע רמב"ם ורלב"ג) וכו'" "והאוחזים דרכו" (של הרמב"ם), גם שפרטי הספור
 יכלו ספקות, כי אינם מענין הרמז שחשבו בהם, והוגרכו בעליהם להשיב ע"ז שאינם
 רומזים כלל, אבל שבאו ליסות המשל בו" "אבל אחרי שהאיתי הרב המורה והראש"ע וגם
 יצר המחברים בו". וגם הדבר אשר דבר הרד"א שם לאמר "ואם בסלם יעקב.. כענינו
 מדרך הפשט"י מקום לזה בו", הוא מכוון כנגד המחבר שלנו לנטל דעותיו; ודוק בכל אלה
 ותמא— ויש לנו להפוך בזכות אדם גדול כהרד"א, ולומר שהיה לו בזה איזה טעם
 כמזם נעלם ממונו, במה שהעלים ממונו, שם המחבר ס' זכות אדם. ואולי משום כבודו
 של המחבר, שהיה יקר בעיניו היה כאלן להשיג עליו (ואעפ"י שהשתמש הרבה בדבריו),
 על כן לא רצה לגלות את שמו ולפרסמו, לבלי התכבד בקלון חברו ברבים. כי ס' הזכות היה
 אז עוד כספר החתום, ולא נודע לרבים; לא כן ספר המורה שהיה כבר מיומם רבים ספר
 הגלוי לכל. כן היו נודעים לכל פירושי המורה, וכן היו מוגלות מגלות ספרי הראש"א ומפרשיו
 וספרי הרלב"ג, ולא יכול עוד הלפינים ולכסות עליהם — ובה יש לדון לכף זכות,
 גם את הסופר ספר הזכות כי יחסו להרד"א, בעבור שמלא אולי גם הוא השתוות הדברים
 בפ' הרד"א לבראשית, שרמזנו עליהם, עם דברי המחבר ס' הזכות, ועל הסתירות שיש
 בדבריהם לא עמד; ומה גם כי המחבר לא רשם את שמו ועל ספרו בפירוט, באשר רמזנו כבר
 ובאשר באמר עוד. ואולי כמלא עם ס' הזכות בכתובים עם איזה ספר מהרד"א ביתד, לכן
 ככתב גם הוא על שמו; ומקרה לא טוב בזה קרה לא פעם ולא שמים לספרתנו! —
 ואמנם עם המחבר באמת היה ר' דוד מרוקא מרטיקא. הן אמת, כי
 בעל שפתי ישנים ז"ל הזכיר רק את שם הספר, ורושם ואומר בקטור בזה"ל: זכות אדם
 והוא מדבר בזכותו של אדם הראשון שלא חטא באכילתו מן העץ, כתיבת יד; וכן כותב
 אחריו גם הגאון בעל סדר הדורות ז"ל. אבל היו גם אנשים חכמים זכורוגם את שם החבור
 וגם את שם המחבר, ועל ידי קלתם נעשה לו להמחבר זה ספר זכיות כדורות או
 כשגגות. ר' אליה חיי בר' בנימין מנייאכלאנו (ובעל שלשלת הקבלה כותב: ר' איז חיים
 מקייאקיאנו) בעל אגרת חמודות, כ"י בידי אש חמודות, בדעות ובמדות, הלל הוא הגביר
 האדיר, אשר אדירי כל חפצו הן חבת הקדש שפתנו והחבת ספרי חכמינו החכם ונבון הנודע
 לשם ולתהלה בקצוי ארץ כמזה נפחלי הירץ גינצבורג כ"י הי"ו, ר' אלי זה גם הוא
 אמר קנא קנאתי — ולכן פגע הקנאי הזה גם במחברנו זה, ואמר שם בזה"ל: "גם ראיתי
 להעירך אחי שגא ליד ספרים רבים וכלל ספר מיוחס לר' דוד מרוקא מרטיקא נק' זכות
 אדם, ולא ראיתי לעשות עליו הגגות בו" כו". ומדוע לא אמרתי היה גזור לכרוך עם
 ס' הזכות גם ספרי תורת הראש"ע ורמב"ם ומכרשיהם וספרי הרלב"ג, ובערו יחד באש
 קנאתו! הלא בזה כן אלה כמהו גם המה!?! — מדה כנגד מדה! — בשכר שגנה דוד את
 בית ה' ישנם אליה את מתכוו וירחן אליו ויאמר לו את ביתך כשרוף עליך באש! הוא בנה
 חומת ירושלם חומה כשגבה סביב לאמונתו ומחי קבלו יתן בחומותיו בעל האגרת; מנדת
 ליון היא עיר דוד לכן יבואו עליו מלודים וארמים; הוא המיש את היתד אשר תלו עליו
 מתנדי אמונתו כל הנאמנים והלפיעות, והיה זה שכרו — היתד ברקתו! — אך אל
 יפול עליך לבך, הקורא הכלבג! כי דרוש כא מעל כל ספר הזכות ומראה, כי תמים היה מחברו
 תמים עם אלהיו ועם תורתנו הכתובה והמסורה, ואם גם הרחיק ללכת מעט ברמזיו,

הנה כל כוחו היתה לשם שמים, להורות לבני ישראל, כי כל יום ויום זמנם להפסיק מהם
 זהות הכחש הקדמוני והאחרוני, המטיל ארס בתוכנו תמיד, חס אך יעמדו על רגליהם
 תמיד כאשר עמדו רגלי אבותינו על הר סיני, כי המאור שבתורתנו הקדושה מחזירנו למוטב;
 ולא יתן המחבר את המשחית לבא ולנגוף את בתי בני ישראל, כי יבוא מסית ומדיח, לאמר:
 כי צמות אדם אחד יכופר לנו עון כלנו אשר נואלנו ואשר חטאנו אכחנו ואבותינו ואשר
 יחטאו עוד חליהם בכינו אחרינו... והנה ראית, הקורא היקר, כי הגאון בעל סה"ד הוא
 לדיק בביר לא ירשיע ען הלדיק את האדם הקדמוני וכלדק קדש דתנו על ידו. ואף דון
 ינחק (והוא היה בן דורו של ר' אלי', אשר גם אליו רץ בחמת כחו באגרותיו), אף הלדיק
 הזה, בכל תוקף מלחמתו ועולם התנגדותו לדרכי הביאור של מחברנו זה, הנהו אומר:
 "סוף דבר אפי תמה מאד מהאנשים שלמים הם אחנו, אידך הוקשה עליהם לפרש
 הפרשה הזאת כפי פשוטה "וכו'. הנה היה בעיניו מחברנו זה אחד משלומי אמוני ישראל! —
 אך זה רעה חולה, מכה מתהלכת בכל הדורות היא, זאת תורת הקנאות! תורה אחת
 לכל הקנאים — לחשוד בנאצים; הזמנים משתנים והם לא ישתנו, ואין כל חדש תחת השמש! —
 ובס' התורה והפילוסופיא (עמוד קס"ז בהערה) שם ש"ר נוכח עמו, ואומר: אמנם
 הגלה חזון הקורא, כי יש ת"ס כ"י נקרא זכות אדם להר"ר דוד מרוקא מרטיקא, בו
 בקש המחבר להוכיח שלא חטא אדה"ר מעולם באכילת עץ הדעת ושלא בא אליו שום עונש על
 זה, וטרח הרבה לבאר כל פ' בראשית בדרך רמז, והנה ידוע שבניטול הסבה יבטל
 המסובב, ואילו היה דברי המחבר ההוא אמיתיים יכול מעלמו כל בנינו, אך לפי קוצר
 דעתי לא לדקו בזה סברות החכם ההוא בשגם היה פילוסוף גדול, ויש לי ראיות רבות
 לבטור אותם. עכ"ל —

והרב החכם והמקובל רמז"ג ז"ל בס' תולדות גדולי ישראל (עמוד מ') אומר: במוהר"ר
 דוד די רוקא מרטיקא חכם קדמון חכם' זכות אדם כדי להלדיק אדם הראשון ומהו אשמו
 בחטאם על אכילת עץ הדעת, והס' הזה היה כתיבת יד בידי הקדמונים ועד אחרון אלל
 הכומר די רוסי, כמ"ס בספרו חלק ב' ס' ק"ג ושם האריך לבאר מהות ואבות ס' הכ"ל.
 עכ"ל. רומז לרשימת החכם די-רוסי מוכ"י אשר היו לו. ודי-רוסי זה בס' שמות של מחברי
 ישראל עפ"י סדר אלפא ביתא, כותב (לפי העתקת החכם הד"ר בא מצ ערג ער לל"א)
 בערך: (Roka martica david fi) כי היה לפניו שני כ"י מזה הס' (וכראה מדבריו
 שרק בכ"י אחד שלו נזכר שם המחבר). והוא אומר שם, כי המחבר הוא מומן בלתי נודע,
 וכי כל רוסי הספרים רשמוהו על שם בן בלי שם. ובניספר שם די-רוסי, כי המחבר יתן
 את מגדול נולדו; ולפי עדותו הוא מונח בכ"י גם בוואטיקאן —

והנני מודיע להקורא הנחמד, כי מלאתי חלק גדול מהס' הזה בכמונים גם בין כ"י
 אשר זכיתי לקנות למען הרב הגביר הנעלה מאד כש"ת מוה' נפתלי הירץ גיכלב רב
 כר"ו המזכר, אך בשינוי השם. כי המעתיק עשה לו שם להחבור שם תפארת: תפארת אדם,
 ולא: זכות אדם; ואני לא ידעתי הסבה למה הוא מוסבשם בכ"י ההוא. והנה ראש דבר
 הס' מתחיל שם: **אד"ם** בר"ת; ותהיה א"כ האות א' במקום: אומר, או אני, וילא
 שם דוד מרוקא, או: מרטיקא מאותיות ד' ומ'. וכראה, שגם על שם עלמו קרא
 המחבר את שם ספרו: זכות אדם, ולא רק על שם אדם הקדמוני לנד, כפי מה
 שאמר בסיום הספר. וכראה בחמת, כי לא חסן המחבר להוסיף עפיו את שמו המפורש
 זה בודאי עפני המורא. לא בי ירא היה, כי דור אחר יבא ויאמר לו: הנני שולח לך
 את אליה, והוא שלח אליך קשה; לא ירא מאייב, איש מאכשיביתו, כי אם יראה ורעד
 באו בו עפני מולדת חן — והוא הדבר כי לא שם לו על פני חן, כאשר ראינו כי לבשל שפתי
 ישנים ולבעלם"ד לא נודע המחבר בשמו; ובן ראיתי למעלה עדות די-רוסי, כי רבים מרוסי
 הספרים לא ידעו מהו שמו של המחבר. ולכן גם ברפלוגתיה בעל האגרת כותב: ספר פי וחס
 לר' דוד כו', כירק על פי מסורת קבל את שם המחבר. על כן בואו כא אחי! בואו וכחזיק
 טובה לכבוד.. בעל הלבוש יחי', כי עשה כיום לדקה לזכות את ישראל בס' הזכות הזה,
 למען היות ניר לד' ויד! וגם אותי יצרך בא הקורא האהוב, כי על פי דברי אלה ילא שם

הוא החכם המפורסם... רמז"ג ז"ל בס' תולדות גדולי ישראל... עכ"ל

בשנתל 707 ולא יכרת לעולם! —
 גם לזאת בשעת, בהגלות כגלות לעינינו היום פירוש מסבת ראש השנה לתרומב"ם
 ז"ל, הזכיר במעט אשר באחר לנו מירושאי לכמה מסכתות הבבלי וקבץ הלכות הירושלמי,
 אשר הם ראשית כחו ואוזו; כי אותם הוליד בימי בתורו, בערם נמלחו לו עוד ב"ג שנה
 לימי חייו, ועוד קודם לתנורם' המאורה, שהוא פירוש המשנה. ודבר הירושאים
 האלה היה יקר כבר בימי' מנחם בן זרח, איך חזינום בספר; כי הוא ז' לאמר (הקדמת
 לזה לדבר): וכתפשו סברו (של הרמב"ם) בכל כפולות הגולה, וכן חבר פירושים בגמ'
 בלשון ערבולא כתפשו מעשית עסק הבאים אחריו בנבלי. וכבר מזה יראה הקורא המביין דבר
 באמתו, כמה החוקים הם מהאמת דברי החכם החוקר ובודק ולא בצבע תקירות ובדיקות,
 ה"ה הדק' הר"ר גר ע"ן כ"י, שאמר בסוף הכרך השני מספרו (לד 462): פירוש
 הרמב"ם לשלש הסדרים מועד נשים טוהקן ומס' חולין עגמ' הבבלי, אשר נאבדו מאתנו,
 הוא מחמת כי מאזרם, הרמב"ם בכבודו ובעלמו, לא נתנם לעבור במחנה ישראל, ומאז
 היו פרי נוסר אשר לא גמלו עוד, כי חברה שהיונו עוד עול ימים! — והנה עיניכם
 הקובאים התמימים! רוחות, כי פי הרמב"ם בעשמו הוא המדבר אליכם, הוא ולא אחר,
 לאמר: וחברתי פירוש בתלמוד סדרי מועד נשים וטוהקן, לבד מארבע מסכתות אפי חוטב
 עתה בהם לחבר אותם ועוד לא מלאתי פכאי לדבר בהם ומחברתי כמו בן פירוש לחולין
 ברוב הנידח אליוכו (הקדמת פי' המשנה). היספר ויאמר כדברים האלה מחבר בדבר
 תבואו אשר לא מאן תן בעיניו ורלתם כפשו לגבוי תחת הסדק למען לו ילך לטמיון ולא
 יזכר ולא יפקד עוד?! ועוד הוא יבא היעוד וההבטחה מומנו כי עוד יבלה לעשות את מלאכתו
 את אשר החל לעשותה (באמרנו: לבד מארבע מסכתות אפי חוטב עתה בהם לחבר את
 חותם) מלאכה אשר התחרע עליה ויחכם כי עשה אותה?! — ולהלן, יאמר עוד הרמב"ם:
 ועיני זה הכבוד פי' המשנה כמו בפי' (כן הגיה לכוון הרב הה"ג מוה' שי"ר גר'
 במקום: שפי', במכתב עתי ישרון להרב הח' קאבאק כ"ו ח"ג לד 29) התלמוד בו'
 מלמד שזניהם שקילים בעיניו! — וכן בפירושו נא' מה' למשניות תמיד יזכר עם הלכות
 הירושלמי שחבר גם את ביאוריו לגמ', בלשון: וכבר בארנו בגמ' ברכות" כבר בארתי
 הלכה זו בגמרא כפורים"; ואלה הדיבורים יורו ג"כ כי איכנו סוסל את הראשונים —
 פירוש הגמ' והלכות ירושלמי שחבר, כי אם עושיף עליהם; והסנה שלא כתפשו פירוש
 התלמוד של הרמב"ם, הוא, מאשר חנרם בלשון ערבי, וכתפשו העוסקים בלשון ההוא
 ח"כ אפי' בארבות ספרד, וגם המרבים בעסק לשון הערבי המעשיו בעסק התלמוד,
 ב"ה העתיקו החכמות החיוביות ללה"ק, ולזה ירמו הרב ר' מנחם בן זרח בלשון שהבאנו
 למעל' ממנו (או של"ל בדבריו בחמת במקום בנבלי": בלשון ערב —); ואפי' בהארנות שתחת
 עושלת הכולרים שלא הבינו חבמינו שם בלשון הערבי, כמו שאמר הרב המעתיק את פי'
 המשנה לסדר נשים בהקדמתו: ואלו הפירושים (של הרמב"ם בתלמוד הבבלי שזכר מקודם)
 לא כתפשו בחלו הארנות, ר' לארץ אדום". והלא גם פי' הרמב"ם להמשנה לא כתפשו
 אז מעט הזה (עי' ברשימתנו הגדולה של ספרו כ"י הגביר הגדול ר' גה"ג ב"ר ריש
 עמוד ל"ז מה שהבאנו שם דברי המעתיק את פי' המשנה לסדר קדשים ומה שהעירנו בזה) —
 אך זה הדבר של גר ע"ן בפעם בפעם, כי לא מהר בדברים, וישמע עבלי העמק והבן
 בספרים, גם על אלה החבורים אשר עיניו לא ראום רק זרים, ע"כ ילא משפטיו מעוקלים
 כי המה נמהרים — ואמנם סוף דבר הר"ר גר ע"ן בספרו שם, הוא כפי הכרחו להסתכלותו,
 יען לא הגיד בפנים הספר לא דבר ולא חזי דבר ועדבר חבור הרמב"ם בפירושי התלמוד
 הבבלי (וכן בקבץ הלכות הירושלמי) בילדותו, כי חטא גרען חטאת העלם דבר, והביא
 את אשמו עוד לכפר בעדו בדבור הזה, למען יתראה כאלו בכונה עשה זאת, להעלים עין
 מהחבורים האלה של הרמב"ם, כי במה כתפשו בעיניו? — ולא שכן ולא כעלם ממנו
 דבר חלילה. אבל בלשון זה, לא הביא את קרבנו לכפר עליו, שה תמוס, ויאל העגל
 העקל הוא! — הן איש תם, לא יבוש לאמר: תם אני ולא ידעתי לפי שעה מזה ומזה;
 וגם התם הוא חכם, הם שכן דבר מה, ואכמתו אינה מסולקת בכך. כי השכחה רובית

לפתח כל דורש חמת, נחמת ותמים; ולא תאבד מפני זה חכמת חכמים — והנה חן
 רבני צוה להאריך, ולהיבד ליונים איה מקום מחכותם של איה לשכות מפי הרמב"ם לר"ה
 הזה, חלל מחברים שונים, או מי הוא מהם אשר ראה וידע דבר ממנו, כהרב המפרט
 להל' קדוש הדש, הרב בעל מאור עינים שראה חלל אחד ממיודעיו (ר' עזרא מצאנו),
 הרחי"ח בעל ש"ג שהיה הפי' הזה בידו, כי כבר קדמוני לדבר צוה (ובדבר מקלת יתר פירושי
 הרמב"ם להבב"ל) זולתי מגדולי חוקרי וממנו יחיו, כמו החכמים המפורסמים דירי כצורג,
 רח"ג, והרב הה"ג מוה' שי"ר יכו' במכתב עתי של רח"ג (כרך ראשון שנת 1835
 ז' 422), ורח"ג עוד בספרו: משה בן מיימון (נד 48 הערה 16, ולד 57
 הערה 32), והר"ר חן טוב ע"ה בקונטרס זכרון שם הנשפח לס' כפתור ופרח
 בהדפסה שניה של ברלין ערך הרמב"ם, והרב הה"ג רז"ף ק"י בסוף ס' דרבי המשפח
 (נד 342); כלם הראו מראה מקומות באלה —

ועתה, בואו דודים לנן הרמב"ם ז"ל בפירושו זה, ואכלו רעים את פריו, לא פרי צושר
 כי אם פרי גומל. כי האף חמס כגמול היה עוד מורטו ומאורנו הרמב"ם כנעשו את
 הגן הזה, אבל כבר אז גמל שקדים; ולא לגמולי מחלב יורה דעה, פי אם יבין שמועות
 מס' ר"ה לוקים. כי הוא ז"ל כבר אז לקח טעם זקנים, היה גדול בחכמה וקטן במחן
 השנים — ועלינו לשבח ולהודות ולהלל, את הגבר הוקם על להקים מערמות עפר,
 עפר יעקב, ספרי קדמונינו כ"כ, ה"ה האלוף המרוסר' נפתלי הירץ גינזבורג יחי'
 הכוזב, כי חסף גם את הסגולה היקרה הזאת, פי' זה של הרמב"ם לר"ה, והביאה א
 תוך בית אולר ספריו, אולר נחמד בכוה חכס, שעל פי הפ"י הזה ועפ"י כ"י אחר של
 בית האולר הגדול של הקיר"ה פה, הוא נדפס היום — ובואו אה, אחי ורעי אפי ומיודעיו!
 בואו נא וחזקו את ידי ... המו"ל יחי' בחלקים, גם על הדבר הטוב הזה אשר עשה
 בישראל כיום להחיות את הפליטה הזאת הנשארת לנו מימי פעוריו של הרמב"ם ז"ל! —

ג) : ספר שעשועים. קודם שנדבר דברים אחדים על דבר המחבר ר' יוסף זבארה
 ועל דבר מחברתו ז"ל, כטע שעשועיו אשר נשתעשע בו, כדבר מעט גם על אדות משפחתו.
 והנה מלאנו : — א) : כי בשנת ה"ח ס"ה ח"ט היה בברב"ל וכה אשר שמו כסס
 המחבר : יוסף. הן כמלא חתום גם השם : יוסף בר' בנבשת ז"ל בן זבארה, על
 כתב החרס של הרשב"ח ז"ל וזית דינו וקהלתו בענין למוד חכמות חזוניות וכו' (שו"ת
 הרשב"ח המוכנה לחלפים סי' תי"ז, וכבר העיר ע"ז גם החכם הבולל מוה' לוכן שי'
 בספרו הכנגד לור געשיכטע עמוד 463 בהערה). ויש להעיר עוד כי הוא החתום גם
 בשני הכתבים הנאים לשני החרס (בסי' תט"ו ות"י ע"ס) רק בשמו ושם אביו : יוסף בר'
 בנבשת זללה"ה, ז"ל, ולא בשם משפחתו. וידעת מזה שטעות כפל במכתב קנאות (נד
 157) שגא שם על החתום בכתב הפסק דין הא דרבה. 1*) : יוסף בר' בנבשתי
 ז' זוכא כה, וב"ל יוסף בר' בנבשת בן זבארה; וכן כתוב הדור הוא במכתב קנאות
 כ"י ישן כושן אשר להגביר המרוסר' ר' נח"ג הנ"ל. ב) : בשו"ת הרשב"ח (שס"ט תט"ו)
 בא בין החתומים מברב"ל וכה חתום א' : משלם בר' יחזק בר' משלם בר' בנבשת
 וידעת היום, שג"ל : משלם בר' יחזק, משלם בר' בנבשת, והם שני חתומים; וכן כתוב
 לכסון במ"ק כ"י הנ"ל. ובכתב השני (שס"ט ת"י) : משלם בר' יחזק בר' משלם, כ"ל ג"כ.
 משלם בר' יחזק, משלם בר' בנבשת (במ"ק כ"י במקום הזה של כתב השני לא מלאו
 רק מעט חתומים). והנה כבר בכתב השלישי כתב החרס של הרשב"ח (שס"ט ת"י)
 כתוב : משלם בר' יחזק ח"י, וכן זה הכתב עלמו במ"ק הנדפס (נד 154) : משלם בר'
 יחזק, סתם, וכן במ"ק כ"י (שגם שם מלאו רק מעט חתומים) אך בהוספת : ז"ל,
 ובמ"ק הנדפס (נד 61) : משלם בר' יחזק, ובכ"י ממנו במקום ההוא : משלם בר' יחזק

1*) כ"ל ס"ל נד 156 במקום : בן האדרבה, פי הוא פס"ד לנטל החרס של הלד שכנגד
 שהיה שלא כדן, וכן כ"ל : אדרבה, במקום : אדרבה פעמים שם בעמוד 154, וכן
 ס"ל נד 167 בטעות : דין האדרבה.

חכ"י, ובקצמ"ק הכדפס (לד 157): משלם בר' יצחק חכ"י ובכ"י, באו' ממשלם בר' יצחק חכ"י;
לא שאות הב' נמשכה שם מאות הח' עלמה עד שבמעט איכ' נכרת הב' לאות מיוחדת, ובראו הח'
והב' כאות אחת, וגם לפני המעתיק את האו' הראש"ה הכ"ל היה כתוב שם המשפחה "חכ"י"
באותיות מלוספות, ע"כ נשתנה השם: חכ"י, לשם: ח"י. והיה ח"כ בר' משלם בר'
יצחק זה בן משפחה הידועה בשם: חכ"י (אלחכ"י). עכ"פ הנה אהכנו הרואים כי ר'
"משלם בר' יצחק" לחוד, ור' "משלם בר' בנכנסת" לחוד; וקרוב לודאי כי זה ר' מושלם
בר' בנכנסת, הוא אחיו של ר' יוסף שקדם זכרו, וא"כ גם ר' משלם הזה חף הוא
לבית זב"ה יתיש. ג): נדור ההוא עמו: אנו מולאים את ר' יהודה זבארה כותב
בכתב החתירה בענין אמונת תח"מ ועוה"ב (נגד דעת הרמב"ם) על הדרך אשר הלך
בה ר' אהרן הלוי (הוא בעל נדק הצות) שהוא הי' רבו ומביא שם בענין זה גם את הרמ"ה
ז"ל [עי' דוקים לב"ל ד"א לשנת 1847 טו' 8 לז' 117, והוא ראה את הס' כדפס
ומכח באור הספרים של עיר לוי' דען, ואעפ"י שהוא כדפס הוא יוקר המציאות מאד
והנהוגות כפי"באור הקיר"ה פה 2*]. ור' יהודה זבארה זה הוא הוא בודאי" החכם
הנעלה המזכיר הנח ר' יהודה אבן זבארה" אשר שר שלמה בתים בעלי יתד"ת יתד
ש"ת י"ת בלתי ובסוגר לכבוד הרב המאירי ולכבוד ספרו בית הבחירה (עי' בתולדות
המאירי אשר הקדים הח' ר' ז' שטערין כ"י לפירושו של המאירי לאבות). ד): הח' פירסט
מביא בלב"ל ד"א לשנת 1849 רטו טו' 24, כי היה בידי ידידו הר"א אשכנזי כ"י
ס' מלאכת הסופר בדיני כתיבת ס"ת, והוא מלאכת ידי ר' משה זבארה ממגורו
קשטיליא. ומאשר היה כרשם בזכרוני, כי משה אחר (רמז"ש כ"י) עמד, אשר לא
יאמין במשה זה ותורתו, כאלו אמר: משה בדוי הוא מהחכמים פירסט ואשכנזי, ואם לא
הגיד לנו טעמו, על מה ולמה הוא מטיל ספק באמת הדבר הזה? רק שכן דרכו,
כי הוא למוד לחשוך את כל אדם ולספן באמונת כל איש, ומשנתן לו רשות להשחית אינו
מבזיז... ע"כ עמדתו וכתבתי להח' מהרא"ה הכ"ל, כי יודיעני נא אכה מכר את הב"י
ההוא, וע"ז ענה דודי ואמר לי במכתב מטובים מיום ב' דחה"מ תרכ"ב, בזה"ל: בדבר
דיני כתיבת ס"ת להרב ר' משה זבארה זה רבות בשנים אשר קינתו בעיר ואם בישראל
פ' אשכנזי, אמרו שהוא כתב ידו של המחבר בעלמו, כתב ספרדי מהודר מאד, וכתבו
להח' אורי חי סאר איוו אל ז"ל בטריעסט, ובעת הוא בלי ספק בברעס לוי"א
תוך חובר ספרי בית ספר הרבנים אשר שם, וכמלת העתקה ממנו בג' יביל ע"ה
בבית המנוח הרב הכולל במוהר"ר יצחק הלוי ז"ל, עכ"ל. ומי יתן ויחלף מחכמי
ומורי בהמ"ד המוכר להודיע אש"הם הזה הוא נמא"ש שם, ומה טובו ומהומו, ואולי רשם
כבר עיניו הח' רמז"ש בעלמו ברשימת ספרי המנוח סאר איוו אל שמש"ה ח"כ ואכ"י לא ידעתי.
והנה חכ"י מאתו זכרונו פעמים בס' היקר ב"ק ק"י כ"י אלל הגביר האדיר נה"ג
הכ"ל יחי' (עי' לע"ע על אדות הס' ההוא בקיקיוני לז' 69). ח"ל במקום א': ואחזור
לדבר קצת דקדוקים בחומש, תחלה במלת אבידע ואלדעה במקומותו מרגל"ה בפומייהו
גדול וקטן קורין ואלדועה"ה בחולס והיא בכל הספרים בקמן רחב כו' כו' עד: וכבר כתבתי
למזקק הגדול שהיה לנו במערב במתא"ס ח"י במוהר"ר שלם ו' לור על ענין זה, והשיב

2*) הח' פירסט בביליוטיקה שלו כותב גם הוא על דבר ענין הדפוס של מכתב החתירה
ההוא, אך מה שאומר שם כי היה מחברו ר' יהודה זבארה זה בן דורו של ר' מאיר הלוי
אינו מדוקדק, כי היה חי אחריו, ואיננו מביאו כלל לבן דורו רק מביא דבר בשם אומרו,
ועל הרמ"ה אומר שהיה רבו; והוא לא היה רק בן דורם של הר"ה והראש"ה והמאירי.
גם מה שהחוקר הזה הוא מוסיף לומר שם, כי איש אחד הגודע בשם יוסף זבארה בן בנכנסת
מובא בתאו הראש"ה סי' תי"ז וכי הוא נזכר גם (בשיר) חרב המתהפכת של (הר"ה) בדרעי,
זה שלא בדיוק כלל, כי ר' יוסף בן בנכנסת איננו מוצא מהראש"ה, רק הוא חתום על כתב
של הראש"ה, כאשר כבר ראינו וכן יתראה בהמשך דברינו אלה כי לא ר' יוסף זבארה בן בנכנסת
נזכר בשיר חרב המתהפכת רק זה ר' יוסף בעל ס' השעשועים

לי ח"ל : ועל מלת אלדעה האמת קריאתה בחטף קמץ , כי במקרא של הרב ה' משה
 ז' א' ב' ר' ז' ל' שעליו אלו סומכים כמלת בחטף קמץ כו' ע"ב . ובמקום אחר כתוב שם בזה"ל :
 ובן תומאים בכתב יד מהר"ם ז' א' ב' ר' ז' ל' חתום בסוכו משה ז' א' ב' ר' ז' ל' : וכמהו ראיתי בעיר
 מראש יע"ה כתיבת ידי חכם אחד נקרא הראש"ע שנראה מדבריו שהיה חבר למהר"ם
 ז' א' ב' ר' ז' ל' , ומחבר קינות לבתי (במו : על בתי —) בכנסיות שעזבו בשעת הגירוש מספרד ,
 שאומר זה מה שקוננתי אני וזה מה שקונן חבירי מהר"ם ז' א' ב' ר' ז' ל' . מכל זה נראה
 כי האמת הדבר , כי היה הר"ם ז' א' ב' ר' ז' ל' מכני הגולה אשר הגלו מספרד , מסכים עם דברי
 הר"ם ז' א' ב' ר' ז' ל' שהי' ממוגרשי קשטילא ; וכי הי' אדם גדול בתורה ובייטן , וגם ספרד דווקא , וכאוי
 הי' שיחבר הס' אשר אמר עליו מוהר"א ז' א' ב' ר' ז' ל' שחבר בדיני כתיבת ס"ת — (ה) : ה' יצחק
 זבארה . לכפי אח' שניסה עמיקלי בעזבו אברהם אהובי הוא החוקר כי יב ויער
 שי' (כמדומה לי מכ"י אכסבורד) קינה ליונית , המתחלת : ליון התדעי זמן לבנות גדיק ;
 והיא ככל הליונים המליונים אשר לנולת"ב , וראש על גבה : מרתיה (קינה) לר' ילחק
 בן ז' א' ב' ר' ז' ל' אשר המחבר לא נרשם בראשי חרוזי' , ולא נודע לי דבר על אדותיו .
 האינו מכל זה כי בית זבארה היה בית אב לתורה וחכמה לירא' ושליונות לפיוט ומליזה .
 ולא נופל היה גם ר' יוסף זבארה הראשון , זה בעל ס' שעשועים שלנו מכל ילידי הבית
 אשר יולדו אחריו . והוא היה מזה בן מזה , חכם בן חכם רופא בן רופא , כמו שהגיד הבן
 יקיר את שבתי אביו בס' השעשועים , לאמר : היה איש תם וישר רופא חומן ומשכיל בכל דבר ;
 ולמטה תראה מה שמו של אביו . ושמו של בעל הס' שעשועים הזה היה בשם רבנר' יוסף
 (אבני הרד"ק והרמ"ק) והתלמיד טחן לרבו הקמחי קמחה של תורה , כי הכנים הרב
 בתוך פירושו למשלי פירושים מהתלמוד חכם הזה בלשון : פי' התלמיד ר' יוסף בן זבארה ,
 ור' יוסף בן זבארה תלמידי (כן הראה לנו רא"ג באולר נחמד א' ל' 106) . *3) ור' יהודה
 חרזי בתחבובי כ"י היקר מאד אשר להגביר הכעלה מאד ר' נה"ג הכ"ל שי' (ועי' במחברת
 הנעימה מלאכת השיעור אשר זה מקרוב באה לעולם התושיה ע"י ידידנו הנכעים ר"א בייבויער
 הכ"ל) ושם הוא שמו : חמישים לולאות , בשער י"ב ממנו (שהוא נכדפס שער ח"י)
 הוא עונה וכופר שירי המעלות השונות למשוררכו הקדמונים עד לו — ויאמר : והמעלה
 השלישית תחתיה (תחת המעלה השנית של שירי גביריל שאין למעלה הימנה) היא מעלות כל משוררי
 ספרד , ר' יהודה עבאש (הוא ר' יהודה שמואל עבאש הכודע בפיוט העקדה), ור' יוסף בן
 זבארה , ור' זרחיה הלוי (בעל המאור) אשר מארץ לירוכדה (גירוכדה) . ועוד יחשוב שם
 מעלות אחרות הנאות אחריו . (וכבר זכרתי זה בקצור ב שרון אשר על יד הכרמל מכתב
 עתי יקר , שנה שניה עמוד י"ג) . ובן מביא האדם הגדול לזכ"ן כ"י (בספרו הנ"ל במקום
 המסומן לעיל) , כי המשורר ר' אברהם בדרשי (אבני המלך ר' ידעיה) בשיורו : חרוב המתהפכת
 מביא בסתם את המשורר ז' א' ב' ר' ז' ל' ; ובדואי כוננו לזבארה זה שהיה לפניו , ולא לאחר ,
 א' מבני המשפחה הזאת שהיו בדורו . כי הנה הוא מביאו יחד עם המשורר חרזי' ור' זרחי'
 (הכ"ל) ואחיו ר' ירכיה וכן שבתי (ר' יהודה בן שבתי הלוי) ור' יוסף בן יהוד' (תלמיד הרמב"ם)
 שהיו כלם בני דורו של ר"ז בעל הס' שעשועים הלזה (ואם אמנם הי' זבארה כביר ימוסמרוס) —
 ובלי ספק חבר מחברו זה גם מצלעדי הס' הזה עוד ספרים בתורה וחכמה ומליזה ושירי
 קדש וחול שנאדדו מאתנו . וב"ה כי מלאתי עוד קונטרס א' ככבד ממנו , הנלתי בודע
 עוד , ומשם יודע לנו גם שם אביו אשר לא נודע לנו ג"כ עד הנה . הן קינית למען הג'
 ר' נה"ג הכ"ל כר"ו , גם ס' לקוטי שמואל , כ"י המחבר עלמו , כולל לקוטים שונים בקבלה
 ופילוסופיא ודרושים ופשטים , מהמחבר והמלקט בעלמו , שהוא ר' שמואל משעה אריה ,
 ומה שזכרתי גם מחכמים שקדמוהו אשר מלא בתבובים לפניו . והנה קונטרס א' מתחיל שם
 בלשון הזה : אמר יוסף בן באיר בן ד' א' ב' ר' ז' ל' . והאם : דבאת הוא טעות ול"ל זבארה .
 *3) גם שם שעשועי' הזה יבואר כפעם בפעם פירושי' למשלי' וקבלת שהיו דרושים למסלובס' הזה .
 זמנה שמוה בס' הזה במקום א' : רצו לא בי' אי' ושלמה ב' כו' , סוכתו ג' ב' לרבו הריק"ם ז' ל' —

כי נתרחצ מעט ראשה של אהרן הו' למחלו ככתב שהיה לפני המלקט ונעשה אהרן וזה' והה' היו מטורפות וכתלמו לת' — והרצ המלקט ז"ל לא הרגיש שבצמתי השירים אשר עשה הרב המחבר ז"ל נתן בהם סימנים לשמו, כי מראשיהם היונאים ראשונה יולא מפורש שם המחבר ושם אביו ושם משפחתו, כזה: ליוסף בן מאיר בן זבארה — הנה תחלת דבר המחבר ההוא, הוא: תחלת דברי, וראשית אמרי, הודות משירי, לאשר אין לו ראשית בו" — בתחומים פשוטים; והם הקדמה לגופו של המחבר הבא אחרי בכלות התחומים האלה. והמחבר עלמו הוא שיר שקול מקב"ו בתים; ועל גבי השיר כתוב: אלה הם בתי הכנס, אשר הם לכל קוראים מרגוע ונופש. כמלא שם המחבר בכלל הוא בחי הנפש — ועלם ענין השיר הוא זה: הוא מתחיל בשבח הבורא צדיקת העולם וכל לבו עד שנגיע להאדם אשר יר' ה' בחכמה, וידבר מכותה כפשו וכותה גופו וטבעיו עפ"י הכמת הרפואה ומסיים בנאוי דפתח, התחיל בשבח הבורא ית' ומסיים בשבח. ואין ספק שהמחבר הזה הוא מר' יוסף הראשון, זה בעל הס' שלנו, ולא מר' יוסף אחר למשפחת זבארה, וזה מוכחה לדדים: א' גם הלום ראינו חכמתו של המחבר המחבר במלאכת הרפואה אחרי ראיתנו זאת בס' שעשועים; כי רופא היה. ב' הנה המחבר הכהו הולך שם במחברו בתי הכנס עוד בדרכי הר"ם ו' ג' ברוב, בן בתפשו את לשונו (כאשר הוא תופש את לשון הרשב"ג גם בזה ס' שעשועים —) וכן בתפשו את דעותיו של רשב"ג אשר הם לפנינו ביחוד בס' תקון מדות הכנס — ולוא הי' ח"ר' יוסף זה בעל בתי הכנס, בדור שאחר דור הרמב"ם כי אז היה מחזיק בדעת הרמב"ם המתכוננת ליה הדעת של ג' ברוב — ג' בזה שהמחבר בתי הכנס הוא יולא בעקבות הרשב"ג הכהו יולא ג"כ בעקבותיו של הריק"ם, עפ"י מה שהביא בשמו הרשב"ג ז"ל (עי' מה שהראשית והעירותי בזה ביוכת יעמוד ע"י בהערה, וצ"ב כרמי השמי יכ"י עמוד ל"ג); וזה יתכן לר' יוסף המעשעע שלנו לעשות כן, כאשר היה תלמידו של הריק"ם. ד', כמה לשונות ורעיונות של מחבר בתי הכנס וכו' לשונות ורעיונות של ס' השעשועים, כפשו ונשתוו יחדו, כאשר יתראה כבר מלשון החרוז הראש על גב השיר השקול, כמובא למעלה, הדומה וזה להחרוז: — העמק הכנס, להמליח הגוף מרגוע ונופש, הכתוב בראש דבר ס' השעשועים. ה', מלמד הראיות המחייבות הללו יש להביא גם ראיות שוללת, ממה שלא מלאנו עד כה שם חכם ר' יוסף בן מאיר אחר, לא בזמן מוקדם. לו לר' יוסף בעל השעשועים ולא בזמן מאוחר לו; וא"כ לא כולר המחבר: בתי הכנס, לא לפניו ולא לאחריו — ובקובץ סליחות ומחזור לר' ה' וסדר יו"כ לר' משה בן עזרה, כ"י יקר על קלף של הג' ר' נה"ג י"ו ה"ב"ל, מלאתי סליחה לכל נדריי, התחלתה זבח בן אביון פדין כריף, תודה — ושם לעליון כדריך; ומלאתי כי סימנה: זבארה, ובחך היודע למי היא מבני זבארה. וקרוז אללי שהיה לבעל ס' השעשועים בעבור שהוא היה כפי הכראה המפורר הראשון במשפחתו, ולא היה לריך עוד למסור תמיד שמון שלם לשמו, כי הכל הכירו אז את זבארה" זה לבדו לפי שש, והשם: זבארה לבדו הספיק לדעת, כי הוא הוא זבארה, הוא הוא יוסף בן מאיר, הוא ולא אחר. וקבלת סיוע לזה שהסליחה ההיא היא לבעל השעשועים שלנו, הוא, כי חרה ח' מונכה מתחיל: הפא, אולי ירמוז זה למלכות המפורר שהוא הרפואה — 4* (ובעיני רא"ג (אזכרה בחמד' עמוד 8 ועמוד 9) כראה, כי ר' יוסף זבארה שלנו הוא האיש אשר הוסיף הערותיו באתה ספרים כ"י שהיו לפניו (כגון בפ"י רבו הריק"ם ולא יזכרו) וחתם א"ע בשם ז"ל ב, עפ"י מה שהביא הת' רל"ד מאתה ב"י. ובשנת כת"ר הוליא לאור רמב"ם ויפוח הרמב"ן ובסופו ס' מלחמות ה' לר' יעקב בר' ראובן, ושם ד' י"ג ע"כ כתוב: ראוי לברר ש' מאין מדברי יוסף בן זבארה ר"פ א' וכו', וע"י העיר רמב"ם שם בנדק ואמר: כראה שג"כ זבארה (עעות הדפים זכ"ל זבארה) והוא בע"מ ס' שעשועים כו'". 5* ומלאנו של ר"י ב"ר שאמר: מ ד כ ר י יוסף כו', מעשע שהי' —

4* ודע הקורא, שאם תמלא פיוט וראשי החרוזים: יוסף בר' מאיר, לא תמנה להחליט כי הוא ר"י שלנו, כי כ"ז שלא רשוסגס שם המשפח', קרוז לודתי אללי שהו' מהפייטנ' י"כר מאיר בן מאיר האחר. 5* וכן שער כוחת כבר במחברו ע"ד ר' זבארה אשר טכיר עוד למטה (ועל' רח"ג חולד

ספרו של יוסף הרומא ספר שלם בפילוסופיה של הדת, ור"י צ'ר' ראובן לקח מדבריו רק במה
 שנוגע לענין העיקר של חידוש העולם : והנה לחכמו הרומאים מהו כי היה המחבר ר' יוסף
 היה פילוסוף נכבד הולך עוד בדרכי הפילוסופים המדברים של בני חומתו, ביוש השחחות
 רב לדבריו עם דברי הרס"ג באמונות ודעות, עם דברי בעל חו"ה בשעה היחוד, ואף
 כי עם דברי ר' יוסף בן לדיק בס' עולם קטן — וכמעט כראיה שהם הפילוסופי ההוא
 הוא מועתק מלשון ערבי מחבור אחד לפילוסופי הקדמונים — והנה הח' רמ"ש במחברו
 ע"ד ר"י זכארה זה, אשר טוביר עוד לפניו, יספר לנו כי לפני הם שעשועים, הם'
 הנמלא באובספורד, יבואו עוד המאמרים האלה : ח', מאמר הרומאים, כגדס. ב', כדח
 אלמכה, שניכה בגד אלמכות. ג', מדיני אשה, לאמר כי אין רפואה למכת אשה רעה אשת
 מדכים, וז"ש חכמו יודע אם הם גם הם לזכארה שלנו, ואנחנו לא נדע ג' כ' מהפעשה
 להמאמרים האלה אם ביחסם אותם אליו אם לא, אחרי שאינם לפניו, ולא טובל לחרוך
 עליהם מפעטנו מתוך חריקות לשונם, ואם כלפי ענינם הם ראויים להתייחס אליו — וזכארה
 כי הילך שעשועים אשר הוליד יוסף הוא מולדתו אשר הוליד אחרי אשר קברו, כי הוא אומר
 בראש מחברתו ז', כי היה "שאכן מעשוריו" — וכסוף המחברת הוא אומר : להיטב אחריתי".
 הם' שעשועים הוא הכולל בחמת הרבה מוסר השכל ותוכחות חיים, משל ומליצה דברי
 סבמים וחידותם — מאמרי פילוסופים קדמונים וסוטים, מעשהו בזה כמעשה ס' מבחר
 הסב' י"ב י"ס וס' מוסרי הפילוסופים. וגם אסף לתוכו קצת מהגדות טובו בן טוביא
 וספורים של ע"שלים של שלמה המלך (ויטיילא שס"ה) והוא כמעשה האוסן בתוך
 האוסן מקלעת ספורים בתוך ספורים ומשלים בתוך משלים ; ומעשהו כמעשה מ"ל כד חב"ה
 (גדפם ביחד עם שני הענינים הנ"ל וענינים אחרים), וריות אחד להמה עד שכמעט ישיאנו
 הדבר הזה לחשוב כי עבטן ח' ילאו הדברים — במחברתו של יוסף הרומא
 והאיש אשר אליו נתחדד הדבור ולבבדו כתחבר החבור הנשיא רב ששח מברצלונה
 עור מולדת המוסר, גם הוא היה איש חלקים שרודול בישראל. וכבר חזי המעתיקים ר'
 ר' יהודה חבן תבון בלוחתו אל בנו ר' שמואל (עמוד 4) אשר הוליד לאור הח' רמ"ש
 כ"י בשנת תר"ב, יספר עשור וסגורו. וכבר היטב לראות רמ"ש (שם בחלק האשכנזי לז' XI)
 כי הוא הנשיא ר' ששח בכנסת שתי הלוח שלמענו חב"ה ר' זכארה חת הס' הל' זשני
 חכמים חכמים וכוסעים גדולים ומפורסמים בימים ההם ספרו בכבודו, וגהגדו הדו. הא'
 הוא ר' בנימין יאמר בראש מסעותיו : ויש גם (בברלונה קהל קדוש ואנשים חכמים וכנזים
 ונשיאים גדולים כגון רב ששח. והשני, הוא ר' יהודה חרזי בתחכמוני (שער מ"ו) יספר
 לנו לאמר : ומשם בחתי לעיר ברלונה היו עיי הנשיאים, וראשי הקרואים... וסם היה
 מושב אדונו וגאוניו נשיא כל הנשיאים, אשר מוערב ועד מורח בשם קוראים, רבנו ששח
 עמוד העולם, וישות החסידים כלם זכ"ל, וכו'. ולא רק אחרי מיתו קדוש אחר לו, כי גם
 בעוד הנשיא ח' חרזי עמדו לשמו ושר לכבודו שיר קטן והוא הלל הגדול הפותח ואומר :
 ועשיתי על הנשיא הגדול רבנו ששח ז"ל אשר היה ראש כדיני עולם, ואסף החמודות כלם,
 בו. (והוא גדפס היום בש' מולא בת השיר הכ"ל של ידידו האהוב הח' רח"כ הכ"ל,
 ע"ש ג' 43). ומילנו גדול מהרע בעל הציטור, והוא מודיע לנו בהקדמתו ואומר :
 נכס זכור אותו האיש לטוב, והנשיא ר' ששח שמואל מסני לפרש פרק החכלת, ועל פיו
 פירוש פרשתי הלכות תכלת וליית — הנשיא החסידים של יוסף הרומא
 ולטוב יספר הח' החוקר הכ"ס עטייטקינער, כי הוא היה לפי ידיעתו הראשון אשר חלק
הנשיא חסידים — הנשיא חסידים של יוסף הרומא
 נקמד ח' לז' 118), ויפה שער. וכן צב"י שלנו מס' שעשועים והיה כמו : יוסף בן צ' ד' א'
 (ואם ישמש עוד שם יוסף לשם זוחנן יתחלק והוצא ביוחן בן זכדה או היחופי) — הוא כפי
 הגהארה הח' יחסי"ה המובא בס' שעשועים). וזה ח' ג' חטא בשמים (בברך ז' מחבורו לז'
 511 בהערה) בהשווא הלשון הזה של ר"י ב"ר במלחמות ה' הח', פי העלים עין מהחוקר
 הראשון, כי רמ"ש הוא בעל ההגהה הזאת לראשונה, וזכר במקו' זכד (או זכר, כמו שקורא גרען)
 וזאת שנית כי רמ"ש אומר רק בדרך אפשרות והשערה, וגרען אומר בדרך ודאי והחלטה.

ה'
 יס'
 פה
 .
 שר
 וות
 לה
 יחי
 ובל
 פ"י
 סק
 חת
 יאה
 מרו
 לשון
 חוד
 ג"ס
 חצר
 מה
 יעני
 יודו
 ג' של
 יסיר
 יגוע
 זכיה
 זומן
 גש,
 ודה,
 זבח
 ברוך
 זכפי
 הכל
 והוא
 ה' יא
 כת
 ה' כי
 (כגון
 אחיה
 צ'ר'
 וכו',
 והוא
 גשתי
 וכו'
 חר"י
 גר'
 חוגר

אור מעט על דבר הם' שעשועים ומחברו צדק הא יכלי ק לופידיא של ערש וגרובער
 (ח"ב חוברת ל"א מן דף 93 ואילך) עפ"י מה שמלא הם' מוכח באובספורד כדפס בקוסטא
 שנת 1577 בלי רשימת מקום ההדפסה חמכה, ע"י ר' יחזק עקריס; והוא יקר המליחות
 במאד מאד (אך כ"י ממנו לא ראה). ויאמר שם עפ"י מה שזכה לראות או את הם'
 ההוא, הוא לבדו, מה שיכולים אנחנו כלנו היום לדעת עפ"י ההדפסה שלפנינו בזה מתוך
 הכ"י של הגביר המהולל ברוב התשבויות מוה' **נפתרי הירץ גינובורג** הי"ו הכ"ל,
 כי הדבר הוא קרוב לדאי, שהיה זבארה רופא (זה ודאי גמור!) והי' מצרללונה והלך
 משם למדינת פרובינצה (לעיר כרצונה עיר מושב הריק"ס) ולא בא שם אל מחנה חפלו
 כי לא השיג התכלית המבוקש לו; ושם בפרובינצה כיהה תלמיד הריק"ס. (6* וש"ס
 הוא מסופק אם בדבר הזה האחרון, ובא רעהו הח' רח"ג וחקרו, כי באמת היה רי"ז
 תלמידו של הריק"ס (או"כ"א' ל"ד 106 פנים ובהערה). גם זאת ידענו, כי זכה המחבר
 לשב חל ארצו ואל מולדתו; ויותר מזה השיעור לא ידענו מאומה מתולדות חייו. ואם גם
 יתודע לנו קרוב לסוף הם' פתרון החדה, כי "הנעש בן הדש" הוא השטן בן השד,
 חין אנחנו יודעים אם השטן הוא הילר הרע, ילר לב האדם הגדול רי"ז בעלמו, אשר השיאו
 לעזוב את ארצו ולנטוש את כולתו, וגם ארצו ועיניו רק למשל נכתב, או שבאמת
 איש מהאנשים, ילוד אשה, ולא יליד מעמק השדים והשטנים, פתחו וגם יכול לו והוליהו
 מארץ מבורתו ומולדתו, ואחרי כן התעולל ויסתולל בו, כי התנכר לו האיש ויחשבהו
 יוסף לאוהבו, והוא שוכח לו. ולפי זה אולי גם עיניו וארצו שמת אנשים הפו כ"י
 והסכפכים הם, אנשים אשר היו וחיו, אשר לא נדע שחרם היום, ומי יודע?! — ...
 וגם יודענו הח' מהרי"ל דוק יס הי"ו, זכר לטוב, כי לקט לקוטי אורות מס' השעשועים
 והפנים הנה והנה, זעיר שם זעיר, בתוך חבוריו היקרים ובתוך חייה מוכה"ע לישראל —

ועתה, אתה, הקורא החביב! אשר דברי הם' שעשועים, אשר באמו כן הוא שעשעו
 את כפדך היקרה, צדק תצדק כא' גם את כבוד המוליו לאור ... מוה' **יחזקאל**
 יתיה אלך ברוב חסדו! — וגם צדק להחיות את כפשו ואת כפשות ביתו, ולהחיות
 מתים לדיקים וחכמי עמנו כ"ע, כי בטובך וחסדך וחמתך, כהנשיא רב שנת שום תשש
 כספך. צעשות לזקה ועל כדירות תקום! —
 אכול לחם חכמה בכסף,
 קנה בינה, במחיר קח לקח;
 ונתם מברו, כי בקוסף
 השתה, **יין לבנון**, יין רקח! —

ונצרכו גם מצרכי הכותב לכבוד תופשי התורה, לכבוד חכמים, ולכבוד — כבוד הללנו
 : **שניאור זק"ש**.
 (6* המחבר הזה של רמז"ש, באיתי זה חייה שנים בצנית האונר של ספרי הקיר"ה
 פה, אחרי עמל רב וביטול זמן הרבה ללכת לשם חייה פעמים, עד אשר אלאתי שם את
 הכרך ההוא מהאיניקלופדיא שם הוא בדפס, ורשמתי לי במשך רגעים אחדים ממש,
 חייה ראשי פרקים ממנו, הכל מה שראה או צעיתי מועיל לי לדעתו. ואיני בטוח היום
 בעלמי. אם לא שכחתי ממנו חייה דבר אשר נחקר לי היום בענין מאמרי זה; ואם לא כמלא
 פה דבר מה אשר אמרם הוא רמז"ש בתחלה. ע"כ אני מתנה פה בפירוט, כי אם המלא
 ימלא פה שורש דבר מאומה אשר קדמנו בו הח' ההוא, אזי לא לנו לא היה הדבר
 ההוא, כי אם לשמו. תן כבוד! אתה הקורא, כי לו משפט הקדימה — ולא צמרד
 בהאמת חלילה, ולא במעלנו אשר מעל בני ונבל סופרי ישרון, הילודים בחרן רובי"ה או
 פולין — עשיתי זאת, לבלי להביא את שמו, חלילה לי מזה חלילה! רק משכחה —
 (אולי יתקרב יבאנו או) וזהו קצת מה שראיתי באותה ההדפסה אשר שכתב בשם יחזקאל
 שכתבו יחזקאל וזהו קצת מה שראיתי באותה ההדפסה אשר שכתב בשם יחזקאל)

עכ
 יש
 ש
 ז
 ל
 ליר
 וח
 עלי
 בית
 ויה
 אד
 היו
 ולי
 מן
 ומו
 ימו
 ס
 מר
 במ
 הא
 בה
 ובע
 בלי
 זה
 מו
 ר
 א
 בק
 בל
 י
 ימו
 בע

עמ"י

עש"ז

פירוש מסכת ראש השנה חבור הרב המובהק מרנא ורבנא נר
 ישראל רבינו משה בן כבוד הרב הדיין אבן מיימון מרמון ספרד

הועתק הספר במדינת הים העתיקו הנעלה ר' שמואל ב"ר אברהם
 שק"י בעכו מכתובת הרב רבינו משה מאור הגולה

ז"ל. וגם זה מצא בסוף הספר מכתבת הרב ומלשונו: בליל אחד בשבת בארבע ימים
 לירח אייר נכנסתי לים וביום שבת עשירי לאייר שנת ארבעת אלפים ותשע מאות
 וחמשה ועשרים ליצירה עמד עלינו נחשול שבים לטבעינו והיה זעף גדול בים ונדרתי
 עלי ששני הימים האלה אצום בהן ואתענה בהם תענית צבור שלם אני ואנשי
 ביתי וכל הנלוים עלי ואצוה על בני להעשות כן עד סוף הדורות שיצאו מאותם
 ויתנו צדקה כפי כחם. ומנדרתי שאהא אני וישב לבדי בעשירי באייר לא אראה
 אדם אלא מתפלל וקורא כל היום ביני לבין עצמי. וכשם שלא מצאתי בים באותו
 היום אלא הקב"ה כך לא אראה אדם ולא אשב עמו אלא אם כן נאנסתי —
 וליל אחד בשבת שלשת ימים לירח סיון יצאתי מן הים בשלום ובאנו לעכו ונצלתי
 מן השמר והגענו לארץ ישראל. ויום זה נדרתי שיהא יום ששון ושמחה ומשחה
 ומחנות לאביונים אני וביתי עד סוף כל הדורות. וביום שלישי בשבת ארבעה
 ימים לירח מרחשון שנת ששה ועשרים ליצירה יצאנו מעכו לעלות לירושלם תחת
 סכנה ונכנסתי לבית הגדול והקדוש והתפללתי בו ביום חמישי ששה ימים לירח
 מרחשון. ובאחד בשבת תשעה בחדש יצאתי מירושלם לחברון לנשק קברי אבותי
 במערה ואותו יום עמדתי במערה והתפללתי שבת לאל על הכל. ושני הימים
 האלו שהם ששי ותשעי במרחשון נדרתי שיהיו לי כמו יום טוב ותפלה ושמחה
 בה' ואכילה ושתיה. אלהים יעזרני על הכל ויקים לי את נדרי לה' אשלם אמן.
 וכשם שזכיתי להתפלל בה בחורבנה כן אראה אני וכל ישראל בנחמתה מהרה אמן.
 בליל חמישי ויום שלישי בשנים עשר בסיון ראה השם בעניי ובא אחי בשלום ועשיתי
 זה היום צדקה ותענית — עד כאן העתיק מכתובת עצמו איש האלקים רבינו
 משה ז"ל. וזה העתיק מכתובת אדונינו הנגיד רבינו דוד בן רבינו משה ז"ל —
 רבינו משה נולד לאביו רבינו מיימון ז"ל בחדש ניסן יום ארבעה עשר שנת
 א'ת'מ"ו' לשטרות והי' ליצירה ארבעת אלפים ושמונה מאות ותשעים ושלוש ונולד
 בקורטבא. ונפטר מן העולם הוזה וזכה לחיי העולם הבא בשנת א'ת'ק'י'ו' לשטרות
 בליל שני בשבת יום עשרים לחדש טבת. ואבא מרינו נולד לאביו בחדש סיון
 ונפטר בליל שני בשבת שהוא יום שמונה עשרה לחדש כסלו והיא שנת שמונה
 ימיו ושנותיו אחת וחמשים שנה ומחצה — ואני דוד נולדתי במצרים בליל רביעי
 בשבת בשלש שעות מתחלת הלילה לחדש טבת שנת ה'ת'ק'ל"ד לשטרות —

פרק ארבעה ראשי שנים .

דף ו' ע"ה) אמר רבא כיון שעבר עליו רגל ח' ולא הביא (כדרו) עובר בעשה [כ"ח פירוש כיון שעבר עליו רגל ח' ולא הביא כדרו עובר בעשה] דכתיב ובאת שמה והבאת וגו' אבל בכל תאחר עד שיעברו עליו שלש רגלים אליבא דסתם [תנא ד] כרייתא או שלשה כסדרן אליבא דר' שמעון .

סס) אמר רב זביד משמיה דרב כגון שהיה חולה פי' כגון שהיה הולד חולה בעלרת שאי אפשר להקריבו כדתיבא בספרי בפרשת כל הנכור מנין לבעל גרש ולבעל יבלת ולבעל חזוית זקן חולה ומוזהם פי' מנין שכל אלו מומין ואינם ראויים לקרב על גבי מזבח ת"ל (מוס רע) [כל מוס] .

סס ע"ב) בשלמא רגלים בלא שנה משכחת לה פי' כגון שכדר קודם הפסח שעברו עליו פסח שבועות סוכות ועדיין לא נגמרה לו שנה עד כיסן הילכך רגלים מלאו ושנים לא מלאו אלא שנה בלא רגלים היכי משכחת לה אליבא דרבנן אבל אליבא דר' שמעון דסבר ג' רגלים [כסדרן] וחג המולדות תחלה אפשר כגון שכדר בראש חדש אייר אחר חג המולדות שנגמרה שנה ועדיין לא נגמרו רגלים ואין עמו רגל [אחר] חוץ מפסח אליבא דר' שמעון דאינו עובר עד שיעברו עליו ג' רגלים כסדרן אלא למאן דלית ליה כסדרן היכי משכחת לה ולרבי (יהודה) כמי משכחת לה וכו' אלא לרבנן היכי משכחת לה והאדרינן משכחת לה כדתיב רב שמעיה עלרת פעמים ו' פעמים ז' הא כילד שניהם מלאים פי' כיסן ואייר שבעה כמו שפי' ר"ח ז' ל-זשייליין מאן תנא דפליג עליה דרב שמעי' והאדרינן אחרים דתיבא וכו' פי' שאין להם לא חסרים ולא שלמים אלא לעולם כיסן מלא ואייר חסר (וכן שאר החדשים אחד מלא ואחד חסר) ומעיינן להו להאי סברא מהא דתיבא אחרים אומרים אין בין עלרת לעלרת ואין בין ראש השנה לר"ה אלא ד' ימים בלבד כגון אם היתה ר"ה בשנה זאת יום ח' יהא לשנה הבאה יום חמישי ומלא ביניהם ד' ימים יום ח' יום ב' יום ג' יום ד' וכן עלרת אם היתה בשנה זו יום ד' תהי' לשנה הבאה יום ח' ומלא ביניהם ד' ימים יום ד' ויום ה' ויום ו' ויום ז' ואי אתה מולא שנים כסדר הזה אלא ח"כ היו חדשים כסדרן וביאור דבר זה אם יהי' ראש השנה אליבא דאחרים יום ח' מרחשון יהי' יום שני ויום שלישי כסלו ד' טבת ה' ו' שבט ז' אדר ח' ב' ניסן ג' אייר ד' ה' סיון ו' עלרת ד' תמוז ז' ח' אב ב' אלול ג' ד' לשנה הבאה תשרי ה' מרחשון ו' ז' כסלו ח' טבת ב' ג' שבט ד' אדר ה' ו' ניסן ז' אייר ח' ב' סיון ג' עלרת ח' [תמוז ד' ה' אב ו' אלול ז' ח' הנה כתבאר לך שאי אפשר שיהיה בין ראש השנה לראש השנה ובין עלרת לעלרת אלא ד' ימים בלבד אלא ח"כ היו חדשים כסדרן חדש ב' ימים וחדש יום אחד . ואם היתה שנה מעוברת חמשה פי' אם היתה שנה זאת יום ב' אליבא דאחרים והיא מעוברת תהיה השנה הבאה יום ז' ומלא ביניהם ה' ימים יום ב' יום ג' ויום ד' ויום ה' ניוס ו' ובלבד שתעשה אדר שני (מלא) [וניסן] יום אחד מפני שניסן לעולם מלא ואם תעשה ב' ימים לכיסן ומלא אייר יום אחד ומלא כיסן חסר . וכריך אתה לידע שזה שאמרנו ואם היתה שנה מעוברת חמשה הוא בין עלרת של שנה שקודם המעוברת ובין עלרת של שנה המעוברת אבל בין עלרת של שנת מעוברת ובין עלרת של מולאי המעוברת ד' ימים הן (וביאור דבר) זה אם היתה ראש השנה יום ב' מרחשון יום ג' ד' כסלו ה' טבת ו' ז' שבט ח' אדר ב' ג' אדר ד' ניסן ה' אייר ו' ז' סיון ח' עלרת ו' תמוז ב' ג' אב ד' אלול ה' ו' לשנה הבאה ר"ה ז' ומלא בין ר"ה זו לר"ה שעברה ה' ימים ב' ג' ד' ה' ו' . מרחשון ח' ב' כסלו ג' טבת

ד' ה' שנת ו' אדר ז' ח' ניסן ב' אייר ג' ד' סיון ה' עשרת ג' כמלא בין עשרת לעשרת
 שעבר ד' ימים ו' ז' ח' ב'. הכה כתבאר לך לפי חשבון שבין ר"ה שעברה ובין שנה המעוברת
 הוא החשבון אבל בין המעוברת ומולאי המעוברת ד' ימים בלבד בין עשרת לעשרת אבל בין
 ר"ה של מעוברת ובין ר"ה של מולאי מעוברת כמי חמשה (כמלאת חומר) אם היתה שנה
 מעוברת בין עשרת שנה ובין עשרת שעבר' ה' ימים (ובין ר"ה זאת המעוברת ובין ר"ה הבאה
 ה' ימים) כמו שיתבאר מן החשבון

דף ז' ע"א) ולא פליגי הא בחם הא בבעל מום [לריך אתה לידע בכור בעל מום]
 מלותו שאכל בשנתו כדחנן כדכורות פרק ד' הזכור כאכל שנה בשנה [בין תס בין בעל
 מום שכאמר לפני ה' חלקיך תאכלנו שנה בשנה] ואם היה תמים שהוא עתיד להקרב
 אין מוכיין לו אלא מיום שכולד מפני שהוא [עומד לאכילה] [עתיד להאכל] וראוי לאכול
 (בו) ביום שכולד. ואתמיהיכן בעל מום מי מלי אכיל ליה פי' ואע"ג שהוא בעל מום אינו
 ראוי לאכילה אלא לאחר ח' ימים דפחות משמונה כפל הוא. וזההדין דקים ליה [בגויה]
 שכלו (לו) חדשיו.

דף ט' ע"א) שנת החמושים ארהה בוגה ואי אתה מוכה שנת חמשים חסר אחת שמה
 היא דכתיב וספרת לך שבע שנתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שנתות
 השנים תשע וארבעים שנה ושנת חמשים יובל וסברי רבנן שנת יובל אינה עולה למנין שני
 שבע כדכתיב בספרא יכול שנת היובל עולה [למנין] [לבאן מוכיין] שני שבע ת"ל שש שנים
 תזרע שדך ושש שנים תזרע שדך שני זרעה חמירה עולה למנין שני שבע ולא שנת יובל
 עולה למנין שני שבע הילכך מאחר שנת יובל חושבין [שנת יובל מוכיין ו' שנים] ומשמיעין
 שביעית וחושבין שנת היובל שנת שמה היא [וזהו] פי' שנת חמשים אתה מוכה ואי אתה
 מוכה שנת חמשים חסר אחת כלומר שהוא [שנת] שמה כמו שפרשנו שלא תחשוב שנת
 יובל כשאר השנים ותתחיל לחשוב שש שנים מאחר היובל ומוקדש שביעית לשנת תשע וארבעים שהיא
 משש השנים וכמלאת זרע ה' שנים מאחר היובל ומוקדש שביעית לשנת תשע וארבעים שהיא
 (שיעית) ליובל כר' (יהודה) דאמר שנת חמשים עולה לבאן ולבאן כלומר עולה ליובל ועולה
 (לשני) שבע.

שם ע"ב) אלא ר' יהודה מאי טעמיה פי' מאי טעמי' דר' יהודה שעשה עיקר היובל
 שלוח עבדים ולא עשה תקיעה עיקר ואמרינן (קסבר) מקרא דרש לפניו ולא לפני פניו
 (פי') [כי] כך סדר הפסוקים והעברת שופר תרועה בחדש השביעי צעור לחדש ביום הכפורים
 תעבירו שופר בכל ארליכם וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה
 יובל היא תהיה לכם ושנתם איש אל אחותו ואיש אל משפחתו תשובו יובל היא שנת החמשים
 שנה תהיה לכם ר' יהודה סבר מקרא דרש לפניו כלומר יובל הוא צמה בפסוק שלפניו
 שהוא וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ שהוא שלוח עבדים ולא לפני
 פניו שהוא והעברת שופר תרועה.

שם) אמר ר' חייא [אמר ר' אבין] [בר אבה] אמר ר' יוחנן זו דברי רבי יוסי בר יהודה
 אבל חכמים אומרים שלשתן מעכבות פי' שלוח עבדים והעברת שופר והשמטת קרקע קסברי
 מקרא דרש לפניו שהוא וקראתם דרור הרי שלוח עבדים ולפני פניו והעברת שופר תרועה
 הרי תקיעה ולאחריו לא תזרעו ולא תקלרו הרי השמטת קרקע הילכך שלשתן מעכבות.
 שם) אחר הגומע ואחד המנריך ואחד המרכיב שלשים יוסלפני ר"ה עלתה לו שנה ומותר
 לקיימן בשביעית. לריך אתה לידע עיקר הדבר ואחר (כך) יתברר לך (פירושו) [פי'] [הילכך]
 (הלכה) [ההלכה] (זו הא) דתנן אין כוטיעין ואין מוכיבין ואין מוכיבין ערב שביעית פחות

משלשים יום לפני ר"ה היינו סבורים שבכהוא פי' משנה זו דת"ק דמשנ' דאמר פחות משלשים יום
 [לפני ר"ה] [שלשים יום] בלבד צעידתי שתקלוט קודם ר"ה וצ"ח רב כחמון ופי' דלח פליגי הכי
 תנאי (עם הכי תנאי) אלא בקליטה דתנאי קמא סובר לשלשים יום קולטת ור' יהודה סובר
 לשלשה ימים קולטת ור' יוסי ור' שמעון סברי דלשתי שבתות קולטת. וכולהו מודו דלריבין אבו
 [לשלשים יום] שתעלה לנו שנה אחר שתקלוט ואח"כ יהא מותר לקיימה בשביעית. ופי'
 אליבא דר' אליעזר דאמר שאין חשוב שנה אלא שלשים יום ומשום הכי אמר רב כחמון לדברי
 האומר שלשים יום וכו' ועל הא אמרינן אלא מאי ר' אליעזר שלשים ושלשים צעידתי פי' הא
 צרייתא דתניא בה אחד הנוטע שלשים יום לפני ר"ה שמענו ממנה דלשלשים קלטה
 הכטיעה ולא תעלה לו שנה אלא שלשים יום. אי ר' מאיר הוא אי אפשר דהא לא צעידתי אלא יום
 אחד והאי צרייתא אמרה דשלשים יום הוא שחשוב שנה אבל פחות מכאן לא ופי' ר'
 אליעזר שלשים ושלשים צעידתי לקליטה ושלשים אחרים כדי שתעלה לו שנה כמו שפרשנו
 למעלה שאנו לריבין שתעלה לנו שנה אחר הקליטה [שביתה] כמו שפרשנו ואי כמי סבר
 כר' יהודה דלשלשה ימים קלטה שלשה ושלשים צעידתי לקליטה ושלשים שתעלה לנו שנה דהא
 פי' רב כחמון דאפי' ר' יהודה סובר שלשים צעידתי ואחר כך תעלה לנו שנה כדאמרינן לדברי
 האומר שלשה לריך שלשה ושלשים. ופרקינן לעולם ר' מאיר הוא דאמר יום אחד בשנה חשוב
 שנה וזה שהגריך האי תנאי שלשים יום לפני ר"ה לא כדי שתעלה לנו שנה אלא כדי שתקלוט
 קודם ר"ה. ואקשינן אי הכי שלשים ואחד יום צעידתי [פי' אפי' תוקמיה כר' מאיר שלשים ואחד
 צעידתי] שלשים לקליטה ויום אחד אחר שלשים כדי שתעלה לנו שנה אחר הקליטה. ופרקינן
 יום שלשים עולה לבאן ולבאן כלומר הוא (סוף) הקליטה וחשיבין אותו כאלו אחר הקליטה
 הוא לענין יום אחד בשנה חשוב שנה. ואם תשאל מאי אחר שעמדה הברייתא (בזו) לר' מאיר
 אמאי תנא בה פחות משלשים יום לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית משום שלא קלטו
 דאוקמינן לר' מאיר דסבר קליטה לשלשים יום וכדאמרינן כי קאמר ר' מאיר שלשים לקליטה
 (אלא) לא עלתה לו שנה למה והא ר' מאיר סבר יום אחד בשנה חשוב שנה. תשובתך יש לומר
 לא אמר ר' מאיר יום אחד בשנה חשוב שנה אלא אם היה אותו היום אחר הקליטה אבל
 הכא משלא קלטה לא עלתה לו שנה.

דף י"א ע"ה) ר' אליעזר אומר כונן שנתשרי כולדו אבות, פי' אברהם ויעקב אבל יצחק
 מודו שבניסן כולד וכדקיימא לן במכילתא דר' שמעאל בחגי הלילה כדבר עם אברהם אבינו
 בין הבתרים בחגי הלילה כולד יצחק בחגי הלילה לקובבורות וכו' ר' יהושע אומר מכין שבניסן
 כולדו אבות שנה' ויהי בשמונים שנה וגו'. קשיא לן טובא מאי ראייה יש מפסוק זה והא בדהיא
 כתוב כי' בחדש זיו הוא החדש השני שמענו שאייר שהוא החדש השני הוא [הבקר] חדש זיו
 והוא אומר דניסן הוא חדש זיו דאמר מכין שבניסן כולדו אבות ואמר חדש שכולדו בו זיוותי
 עולם אלמא ניסן הוא חדש זיו (אללנו). והאי קשיא קשיא אלל רבינו יוסף הלוי ז"ל לולא
 אשכח בה (פירושה) דדייק.

שם ע"ב) ר' אליעזר אומר אותו היום שצעה עשר במרחשון היה יום שזול כימה שוקע
 ביום. לריך אתה לידע לורת הרקיע והמזלות ומהלך השמש בכל חדש וחדש ובכל מזל ומזל
 ואח"כ תבין (כילד) מזל כימה שוקע צ"ל במרחשון. ולריך אתה לידע שהמזלות שנים עשר
 כנגד י"ב חדש ואלה שמותם טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה, בתולה, מאזניים, עקרב, קשת,
 גדי, דלי, דגים. והשמש מהלכת חדש בכל מזל ומזל שלשים יום בכל מזל כנגד שלשים מעלות
 שבכל מזל מעלה אחת בכל יום לפי (קירוב) החשבון אבל לפי דקדוק החשבון מהלכת בכל
 מזל ומזל שלשים יום ועשר שעות וחמי שעה כמלאת מקפת שנים עשר מזלות בשם"ה ימים

ושנה שעות חמשה היא שנת החמה והשמש בחדש ניסן בטלה, אייר בשור סיון בתאומים חזר
 באריה אלול בבתולה תשרי במאזנים מרחשון בעקרב כסלו בקשת טבת בגדי שבט גדלי אדר
 בדגים. וזה שאמרו שהשמש בניסן בטלה אייר בשור וכן שאר החדשים לאו למימרא שבכל
 שנה ושנה כן הוא שבראש חדש תהיה השמש במעלה ראשונה ממזל טלה ותהליך כל החדש
 בכל המזל (וכן שאר החדשים לא) אלא יש שנים שאין השמש מגעת לטלה עד כ' בניסן או
 עד שנים ועשרים [באדר שני] (וכן כמי יש שנים שתגיע למזל טלה בכ"ה
 באדר שני) וכן כמי יש שנים שאין מגעת למזל מאזנים עד כ"ו [בחדש אלול]
 (בתשרי וכן כמי יש שנים שתגיע למזל מאזנים בכ"ט אלול) וכן כמי יש שנים שלא תגיע למזל
 מאזנים עד שלשה ימים במרחשון. וכן כל חדש וחדש לפי שאין חשבון לבנה שהוא חשבון
 חדשים וחשבון שנת החמה שהוא חשבון מזלות יולאין באחת שנת החמה שס"ה יום ושש שעות
 וחשבון שנת לבנה שס"ד יום ושמונה שעות ותתע"ו חלקים מחלק ושמיים חלקים בשעה ולפיכך
 אין החשבון יולא באחד שנת החמה יתירה על שנת הלבנה עשרה ימים וכ"א שעות ור"ד
 חלקים. מיהו כיון שרוב השנים חמה בניסן ממזל טלה בין בסוף החדש בין באמצע בין
 בראש וכן באייר בשור וכן בכל החדשים קורין החדשים על שם המזלות ואנו אומרים טלה
 לבניסן שור לאייר תאומים לסיון וכן בכל חדש וחדש כמו שפירשנו. ולריך אתה לידע שהמזל
 שתהיה בו השמש והמעלה שנה השמש היא עולה תחלת היום מהמזרח ומעלה שבנגדה ממזל
 שביעי שוקעת במערב כגון אם היתה מעלה עשירית ממזל טלה עולה מן המזרח באותה שעה
 מעלה עשירית ממזל מאזנים שהיא שביעית לטלה שוקעת במערב ובזמן שמעלה עשירית
 ממזל טלה באמצע רקיע מעלה עשירית ממזל מאזנים שוקעת תחת הארץ כנגד התהום
 וכן כמי בזמן שמזל מאזנים עולה מן המזרח מזל טלה שוקע במערב ובזמן שמזל מאזנים
 באמצע הרקיע למעלה על הארץ מזל טלה שוקע תחת הארץ כנגד התהום ובזמן שמזל
 שור עולה מן המזרח מזל עקרב שוקע במערב ובזמן שמזל שור באמצע הרקיע למעלה על הארץ
 מזל עקרב שוקע תחת הארץ למטה וכן כמי בזמן שמזל עקרב עולה מן המזרח מזל שור שוקע
 (במערב ובזמן שמזל עקרב באמצע הרקיע למעלה על הארץ מזל שור שוקע) תחת הארץ כנגד
 התהום. ועל הסדר הזה הם שנים עשר מזלות (כל) מזל שיעלה מן המזרח שביעי לו שוקע
 במערב וכל מזל שיהיה באמצע הרקיע למעלה על הארץ שביעי לו למטה מן הארץ כנגד התהום.
 ולריך אתה לידע שהמזלות בגלגל תשיעי ותחת גלגל התשיעי הגלגל השמיני (בו) [אלו]
 הכוכבים הקבועים והם שקוראין אותם בלשון ערבי (אל כוכב אליבטות) [לכוכב עתה]. ומן
 הכוכבים האלו שבמזל השמיני כ"ח כוכבים כנגד שנים עשר מזלות מכוכבים כנגדם מחולקים
 עליהם וכל כוכב מהם נקרא מחנה ויש שם מחנה שיש בה שלשה כוכבים באחד ויש שם מחנה
 שיש בה ארבעה וחמשה כוכבים ושנה. ואלו היכו לריבים ללורתם היינו לרים אותם והם
 מכוכבים כנגד המזלות שתי מחנות ושליש מחנה לכל מזל ומזל והם שקוראין אותם בלשון
 ערבי (אל מאכזב) [אל מחל] ומחנות אלו אין לנו יודעים שמותם בלשון ערבי ואין לנו יודעים
 שם אחד מהם חוץ מכימה והוא במחנה השלישית למחנות שהיא מכוכבת כנגד ראש מזל טלה
 והוא שקורין (אותה) בלשון ערבי (תתה) [תריה] וכמלאת מחנה כימה מכוכבת בין מזל טלה
 ומזל שור שלישיה למזל טלה ושני שלישיה למזל שור. ובשבעה עשר במרחשון השמש במזל עקרב
 בי"ז מעלות בו וקיי"ל דבאמצע היום נכנס נח לתיבה כדכתיב בעלם היום ותניח בספרי
 וידבר ה' אל נח בעלם היום הזה עד שאמר המקום הריני מכניסך לתיבה בחי היום וכל מי
 שאסר (בידו) למחות יבא וימחה וקיי"ל ל שלא נכנס (נח) לתיבה עד שהתחיל המטר [ודחפוהו
 המים] כדכתיב מפנימי המבול. ואמרו נח מקטני אמנה היה שכאמר מפני מי המבול שלא

ככנס עד שהתחיל המטר. הא למדת שזאמלע היום ירד המזל ובזאמלע היום [ככנס ו] השמש זאמלע הרקיע והשמש היתה באותו היום במזל עקרב זאמלע המזל כמו שפרשנו למעלה. והנה אנו לדים לורת גלגל אחד ובו שנים עשר מזלות והוא גלגל המזלות (והשמש בתוך מזל עקרב) [ובו השמש בתוך ובו מזל עקרב] והגע עלמך באלו בתוך המזל (היא) כדי שיתבאר לך למראית העין. וגלגל אחר תחתיו ובו כ"ח מחנות כמו שפירשנו למעלה והוא גלגל הכוכבים הקבועים. והנה אנו לדים מזל כימה מכוון בין טלה לשור. וזו היא לורת הרקיע והארץ ומזל עקרב זאמלע הרקיע למעלה ומזל שור שבו כימה שוקע תחת הארץ כדי שיתבאר [לך] למראית העין [1*] (ולמראית העין) יתבאר לך מזורה זו שבזמן שמזל עקרב זאמלע הרקיע מזל שור שבו כימה שוקע תחת הארץ.

ס' ור' יהושע אומר אותו היום שזעה עשר באייר היה. כבר פירשנו למעלה שבאייר השמש במזל שור שבו כימה הילכך באייר שהשמש במזל שור זאמלע היום כשהיא השמש זאמלע הרקיע כימה כמי למעלה ודבר כשזע הוא.

דף י"ג ע"א (הדר) אמר ר' ירמיה לאו מילתא היא דאמרי. פי' שאמרתיו וקיים להו לרבנן דהא אשבתן דקיים להו מבטיח דבטיח מיכיה (תברייח) מרב הונא עומר שהקריבו וכו' ודחינן להא סיעתא דר' ירמיה ואמר לי' מאי ראייה אייתית דלמא דלא עייל כלל [כלומר] ודלמא לא הקריבו [כלל] אלא ממה שהי' כשעלו לא הביא לא שלש ולא רביע ולא כלום אבל אילו הי' רבעא (או דקא) הוי להו ספק שמה שלש הוא ולא קיים להו. ודמי ר' ירמיה ואמר לאס"ד דלא עייל כלל שאלמלא בן בחמשה יומי פרי לבתחלה וחזי לטחינה אלא שכבר הביא פחות משלש ובגמר באותן חמשה ימים ואקשו עלה דר' ירמיה ואבתי בחמשה יומי ממלא ותהא ראוי לטחינה אלא מאי אית לך למימר ארץ לבי בתיב בה ומזהרת להגדיל ומשום הכי נגמרה תבואה שלא הביאה שלש בחמשה יומי הבא כמי ש לומר שלא הביאה כלום לא שלש ולא רביע ומשום שהיא ארץ לבי עשתה לחמשה [יומי] ואידחייה האי סיעתא דר' ירמיה ועמדה תשובה הראשונה וכל שעוריה דחכמים כך הם וקיים להו.

דף י"ד ע"א (בצלים הסריסים איבא ביניהו פי' לר' עקיבא דאמר שאין קרוין ירקות ומתעשרין לשנה הבאה אלא שגדלין על כל מים הכי פול דמזרי איכס גדלין על כל מים (דהא לריבין הפסקה ועל מים שזורדין עליהן בזמן הפסקה מפסידי להו ולא מועיל להו הילכך איכן גדלין על כל מים) אלא על רוב מים הילכך כגורן ויקב דמי ומתעשרין לשנה (שעברה אליבא דר' עקיבא ולר' יוסי הגלילי דאמר יאזו ירקות שגדלין על מי שנה הבאה דשמעי' מהאי מימרא דכל מה שזריבין למי שנה הבאה אפי' עונה אחת ירקתן ומתעשרין לשנה הבאה הכי פול המלוי ובללים הסריסים אפי' שיש עת שאין הנאה להן במים הואיל ואיבא עת דלריבין למי) הבאה אחר הפסקה כירקתן ומתעשרין לשנה הבאה. והא דתביא דבללים כר' עקיבא אלא דהא תנינא דהא חס מנע מהן מים מתעשרין לשעבר שזמלאו שאיכן גדלים על כל מים אלא על רוב מים וכגורן ויקב דמי (ואם לא מנע מהן כמלאו גדלין על כל מים וכירק דמי) ומתעשרין לשנה הבאה.

ס' ע"ג שוה לאילן לער'יה ולרביעי ולשביעית (פי' לשביעית) [ע"ל"י הא דתכן] עד מתי חורשין (די שדה) אילן וכו' ותכין איהו שדה אילן [על כל ג' אלכות לבית סאה. ועל

* ככל מקום אשר יראה אותן מאותות ליפרען, ידע המעיין שזה מורה על איזה הזורה אשר בלוח הזורות והתמונות ישום מראית עיניו. כי כדי להקל על המעיין, שמתכיל הזורות והתמונות, בסוף הספר בלוח לבדנה. (הב"ל)

פירוש הרמב"ם על מסכת ראש השנה ז

הא חמירין ולשביעית פי' אם היה בתוך סאה חילין] של תאנים וחילין של רמונים ואתרוג
אתרוג כמו חשבון חילין באחד מהם ושלה חילנות הן וחורשין כל (בית) סאה בשבילין וכן
כמו אם היו שלהם אתרוגין בתוך בית סאה ג' חילנות חסופין וחורשין כל (בית) סאה
בשבילין וכן כמו אם חטט אתרוג גשיטת וככנס בשביעית כוהגין בו מכהג גשיטת וחילין בתר
חכמה כחילין לעבין שביעית

דף ט"ו ע"ה) ואיירי דמושמי ביה כולי עלמא פי' בשביעית בזמן שכל בני אדם
ככנסים בננות ופרדסים ואין מוחין בידם אינן יכולין למשמש בחילנות גדולות אבל אתרוג מפני
שהוא קלר והכל אוהבין אותו ומשמין בו אינו חובט עד שכה רביעית מן השבוע
שם) שבט דחדשים או שבט דתקופות כבר פי' למעלה שהמשא [מהלכת] כל מול
ומול מי"ז מולות בשלשים יום ועשר שעות ומחלה כמלאו ימי שני החמה שם"ה יום וש
שעות ומכין זה כגון אם היתה המשא בתחלת מול טלה אינה חוזרת לתחלת מול טלה עד
שם"ה יום ורביע כמלאה המשא מהלכת בכל מול ומול שלשים יום ועשר שעות ומחלה ו"ה
יום ושבע שעות ומחלה בכל תקופה ותקופה ומכין שנת הלבנה ש"ד ימים וח' שעות
ותמע"ו חלקים כמלאה שנת החמה מוספת על שנת הלבנה עשרה ימים וב"ה שעות ו"ד
חלקים ומשכן חדשים היא בשנת לבנה ומשכן תקופות בשנת חמה ולפי אותן הימים
מוספת שנת החמה על שנת הלבנה כמלאו התקופות אינן בתחלת החדשים אלא פעמים
נופלת תקופת תשרי בעשרה ימים בתשרי ופעמים בי"ה בתשרי (ופעמים בעשרים בתשרי)
וכן כמו תקופת טבת פעמים נופלת בעשרה טבת ופעמים בעשרים טבת ופעמים באחד
[או בשנים] שבט ומלאה חומר בשנה שתקופת טבת נופלת בשבט שנת של אותה שנה
טבת הוא לעבין תקופה ואדר של אותה שנה הוא שבט דתקופה דהא בזמן שתקופת טבת
נופלת בטבת שנת אחר תקופת טבת ובזמן שתקופת טבת נופלת בשבט שנת בטבת ואדר
שהוא אחר התקופה בשבט והו' (שנת) שנת דתקופה

שם ע"ג) אמר רבי יוחנן נהגו העם בחרובין בר' נחמיה פי' שאמר שאע"פ שחטנו
קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה מפני שהן עושין זריכה אחת בשנה ואותניה ר'
שמעון בן אלקיש מהא דתניא בכות שוח שביעית שלהן (שניה שהן עושות לשלש שנים פי' שנת שביעית
שלהן) שניה לפירותיהן כלומר אין עושין בשבע שנים אלא שתי זריכות מפני ששנה ראשונה
מן השבוע ושנייה אינן ראוין לאכילה עד סוף שנה שלישיה [דנטעין] עד שתכנס ט"ו יום
משבט ושנה רביעית הרי טעינה אחת טעינה שניה (כמו) ומתפת שנה רביעית חמישית
וששית עד ט"ו משנה שביעית ואחר כך ראוין לאכילה והא תניא בכות שוח אע"פ שאין עושות
זריכות אלא לג' שנים אעפ"י מפני שחטנו קודם ט"ו ימים בשבט משנה רביעית קארי
לה שנה שאלמלא לשנה הבאה מתעשרין שביעית שלהן שלישיה הוה לי' למימר מפני שיש ג'
שנים לשתי טעינות ושנה שביעית תחלת טעינה שלישיה היא אלא מפני שחטנו קודם ט"ו
בשבט לשנה שעברה שהיא שנת שנת מתעשרין ומשום הכי תני שביעית שלהן שניה
שאע"פ שבכנסה שביעית מפני שחטנו קודם ט"ו בשבט לשנה שעברה נחשבין (שמעין) מינה
דלשנה שעברה מתעשרין הילכך לשנה שעברה מתעשרין) ואמאי אוקרת דכהגו עלמא בר'
נחמיה דאמר לשנה הבאה מתעשרין (ואתיק)

דף ט"ז ע"ה) שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן ואם תשאל ומה
עבין פירות האילן לשתי הלחם יס לומר שהשם דומה לפירות האילן שפירות האילן נקראו
בכורים בדמתיז מראשית כל פרי האדמה ושתי הלחם נקראו בכורים בדמתיז חלות תהינה
חמין תאכנה בכורים לה' כלומר הניחו בכורים כדי שיתזכרו לכם בכורי הפירות

דף י"ט ע"ג) והבא בעבור שנה קמפלגי דחניא כמה עבור שנה שלשים יום פי' דאדר ראשון משלשים יום . רש"ג חומר חדש פי' חדשה של לבנה כ"ט יום וכך פי' שמועה זו דתנא קמא סבר דאין יולאין חלא על אדר ראשון סבר דאדר ראשון שלשים יום ובזמן שידועין באיזה יום הוקבע ר"ח של אדר ראשון איין לריבין ללאת על אדר שני מפני שמידעי קבוע אדר ראשון מוכין שלשים ומקדשין יום ל"א והוא ר"ח (של אדר שני חה התנא שאמר שיולאין על אדר שני סבר דאדר ראשון) כ"ט יום . ואקשו אי דידיעי חדש כמי ידעי פי' כלומר כשם שאמרת דתנא דסבר דחדש העבור שהוא אדר ראשון (שלשים יום הוא דסבר דאין יולאין חלא על אדר אחד מפני שמוכין שלשים יום ומקדשין יום ל"א ומעכו גומרין) לאדר שני כך כמי מאן דסבר דאדר ראשון כ"ט יום איין לריבין ללאת חלא על אדר ראשון ומעכו מוכין כ"ט יום ומקדשין יום שלשים ואמאי תני חס כתעברה שנה יולאין על אדר שני מפני הפורים . ומפרקין האי תנא דאמר חדש העבור פעמים עשה חדש מעובר משלשים ופעמים עשה אותו כ"ט (ומשום הכי) לריך ללאת על אדר שני לידע חס אדר ראשון משלשים היה אז מכ"ט . (ס) שלדו ליה למר עוקבא אדר הסמוך לניסן לעולם חסר מותיב רב נחמן וכו' עד דמזיה לקדש על פי הראי' פי' (פעמים) חע"פ שהוא דבר ידוע שהוא יום ר"ח שלמים יולאין ומודיעין שנתה החדש כדי לקדש על הראי' ולא על החשבון ואע"פ שהחשבון והראי' שוין . דף כ' ע"ה) ואיבא דאמרי אף אנן נמי חגיגין [משנה] דשמעית מינה דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר דתנן על שני חדשים מחללין את השנת על ניסן ועל תשרי אי אמרת בשלמא לעולם חסר וזי אפשר לעולם מלא חס חל להיות תשעה ועשרים בו יום שני יולאין יום שניעי שהוא יום שלשים כדי לקדש ארזיה שאי אפשר שנעשה אותו שלשים חלא אי אמרת לפעמים חסר מכ"ט פעמים מלא משלשים אמאי מחללין עליהן שבתות חס חל כ"ט יום שני הוילי ואפשר שיהא מלא משלשים מעברין לי' כדי שלא יחללו את השנת ומשלימין יום השנת לשלשים ונקדשי' למחר בחד בשנת שהוא יום ל"א ולא נחלל עליו את השנת ואמאי תנינא על ניסן ועל תשרי חלא שמע מינה דבעולם אדר הסמוך לניסן לעולם חסר . ואהדרינן לי' לרבנחמן אי איקלע יום שלשים בשנת הכי כמי פירוש לעולם פעמים מלא פעמים חסר עבדינן לי' והא דאמרת חס כן אמאי מחללין עליו את השנת וכעברי' האי דתנא ונקדשי' למחר הכי כמי אי איקלע יום שלשים בשנת אין מחללין ויולאין בו חלא משלימין אותו ומקדשין חד בשנת ובו יולאין והבא נמאי עסקינן פי' זה שאמרו מחללין כגון דאיקלע יום אחד ושלשים שהוא ראש חדש ודאי חל להיות בשנת ומשום הכי מחללין עליו את השנת . ואתא רב כהנא ואקשי על רב נחמן קושיא אחריתי דאמר דאדר הסמוך לניסן לעולם חסר מהא דתנן בזמן שנת המקדש קיים מחללין אף על כולם מפני תקנת הקרבן (שמעינן מינה דכל שנים עשר חדש אין מחללין עליהם אפי' ניסן ותשרי חלא משום תקנות הקרבנות) פי' כדי שיקריבו קרבן ראש חדש חבל לקדש על הראיה לא שאלמלא מחללין לקדש על הראי' מאי איריא בזמן שנת המקדש קיים אפי' חרב כמי מחללין (כדי) לקדש על הראי' (חלא שמע מינה דאין מחללין לקדש על הראי') ואין מחללין חלא ח"כ כסתפק היום . בשלמא אי אמרת זמנין מלא חסר משום הכי יולאין להודיען אדר זה שעבר חס מלא היה חס חסר חלא אי אמרת לעולם חסר אמאי מחללין (והא דבר ידוע הוא . ואם תאמר כדי לקדש ארזיה הא קיימא לן מהאי משנה דאמר) ובזמן שנת המקדש קיים מחללין אף על כולן דאין מחללין לקדש ארזיה כמו שפי' . ועמדה המיוצתא על רב נחמן אליבא דהאי ליטנא בתרא דאיבא דאמרי . כי אתא עולא וכו' פירשה רבינו תנא ל"ל . ס ע"ג) אמר לי' אבוה דר' שמלאי לשמואל ידע מר האי מילתא דתנן בסדר העבור

וכו'. כי סליק ר' זירא וכו' זה שאמר אביו דר' שמלאי לפני רבינו שמואל מחשבין את
 מולדותיהן כולד קודם חלות בידוע שנראה קודם לשקיעת החמה (לפני נפקא מינה לאבחושי
 סהדי. לריבין אבו לבאר מחלה מפני מה אם כולד קודם חלות כראה קודם לשקיעת החמה)
 ובאזיה מקום רא' זו ומאי הוא המולד ואח"כ אבו מפרשין דרך ההלכה. לריך אתה לידע
 שהגלגלים עשרה זה בתוך זה גלגל הראשון שאבו רואין הוא גלגל הירח שכי לו (למעלה הימני)
 [ויסמוך לו] גלגל כבש שלישי לו שלמעלה הימני [גלגל] כנה רביעי גלגל חמה חמשי גלגל מאדים
 ששי גלגל לדק שביעי גלגל שבתאי שמיני גלגל הכבדים הקטועים כגון בימה ועש וכסיל גלגל
 תשיעי הוא שבו שנים עשר מזלות גלגל עשירי הוא (גלגל) החחר שמהלך ככולן והוא סובב
 בכ"ד שעה הילוך שזה עליוזאין להוסיף וממנו חץ לגרוע. זה שאבו אומרים [כי] בתקופת
 טבת השמש במזל פלוני בתקופת כסין במזל פלוני בחדש פלוני במזל פלוני. וכן שנעת
 הכבדים לאו למימרא דבגופו של מזל הוא דהא השמש בגלגל רביעי והמזלות בגלגל תשיעי
 אלא כשהי' [ללפון עולים ויורדים] המזל בגלגל שלו מכוון כנגד [מזל] משנים עשר מזלות
 אמרי' במזל פלוני הוא מהלך כלומר כנגדו. וכן הירח וכן שאר הכבדים שהם שבתאי לדק
 מאדים חמה כנה כבש לבנה וכל כבש (וכבש) מהלך בגלגל שלו לפי רוב היקף גלגלו ולפי
 קטנו מי שהוא בגלגל עליון מהלך בימים הרבה וכל גלגל שהוא (גדול) [למעלה] מחברו
 מהלך בגלגלו יותר מנגלל חברו ולפיכך השמש מהלכת בגלגל שלה בשנה אחת [ושבתאי
 בשלשים שנה לפי שהשמש בגלגל רביעי] ושבתאי בגלגל שביעי וכן כמי מהלכת השמש בגלגל
 בש"ה יום ורביעי יום והירח (בששנה ועשרים) [בכ"ט] יום לפי שגלגל חמה גדול מגלגל
 לבנה. ומן הזורה האחת יתבאר לך שכל גלגל שלמעלה גדול משלמטה. זהו היא לורת הגלגלים
 והמזלות וורת הארץ [*2]. ולריך אתה לידע שזה שאבחנו פרים גלגלים [הללן] גלגל
 בתוך גלגל אחד לכבש אחד לאו למימרא שבך היא לורתם וכך הם הגלגלים שאין לכבש אחד
 אלא גלגל אחד לא אלא גלגלים הרבה יש יותר מזה הזורה. מיהו עשרה גלגלים הללו
 הם גלגלים שהכבדים מהלכין בהן ויש לכל כבש וכבש גלגלים אחרים כושיין [כנגד גלגל האחד]
 [ללפון ועולין ויורדין וגלגלין מכוונין כנגד גלגל החחר] וגלגלים (אינם) מכוונים חוץ
 מגלגל של עלמו של כבש מהלך בו. ולריך אתה לידע שהשמש יש לה שני גלגלים והירח
 שלשה ושבתאי לדק מאדים כל אחד יש לו ארבעה גלגלים (וכבש וכנה כל אחד מהם יש לו חמשה
 גלגלים) ומן הגלגלים הללו [יש מהן] שהן סובבין כל הארץ והארץ בתוכן ומהם גלגלים
 (שהן אינן סובבין הארץ) [שהם סובבים ואינם מקיפים כל הארץ]. ועשרה גלגלים שגרעו
 אותם שהם גלגלים שהכבדים מהלכין בהן סובבין הן בארץ ולו היינו לריבם לורת גלגלים
 הללו היינו פרים אותם ומבארים אותם. ולריך אתה לידע שהשמש והירח ושאר הכבדים
 מהלכין מערב למזרח כל אחד גלגל שלו והגלגל העשירי מהלך בהם כשני בני אדם
 שרבים זה לקראת זה ולפיכך אבו רואין השמש וזרחת בתחלת היום במזרח ושקעת במערב
 שהגלגל החחר הוא משקיעה והוא עזריחה והיא מהלכת גלגלה בש"ה יום ורביעי יום
 מעלה סמות חלק בכל יום לפי קירוב החשבון. ומשלו משל בהילוך השמש והירח בגלגלה
 כמלה המהלכת על גבי הרחיים הגע עלמך באלו רחיים סובבים מן המזרח למערב וכמלה
 מהלכת על גבה מן המערב למזרח בנחת לפי הילוכה כמלאת הרחיים מוליכין הנמלה
 ומביאין אותה כמה פעמים והנמלה [לא] הלכה בעגול הרחיים אלא דבר קועט וכשתתן
 לבך לדבר זה תראה אותו דבר ברור הוא. ולריך אתה לידע שבזמן שתתקבץ הלכנה עם
 החמה (פי') שיהיו זה כנגד זה במעלה אחת משנין לה באלו ממה מסמי שהיו באותה שעה
 אפלה עד מאד מפני שאור הלכנה מאור החמה הוא ומאור החמה הלכנה מאורה שאור

פי'
 ענה
 עין
 ידוע
 לאין
 בשם
 אלא
 כמי
 כ"ט
 יום.
 גשה
 "ט.
 וכו'
 וחיים
 שוין.
 שמוך
 מרת
 ולפי
 ח' א'
 חל
 שבת
 זו את
 עולם
 עמים
 עברי'
 אלא
 חללין
 חללין
 שמוך
 תקכת
 משום
 ולמלא
 (כדי)
 ח' א' כ'
 אדר
 ידוע
 מקדש
 על רב
 לז"ל.
 זעבור

החמה ככנס תחת הלבנה ומחירה. ובזמן שהלבנה כנגד החמה מכוונת כעשה כמי שתלה
 תרים בשמש בשמיים למעלה מן החרים תראה אותו (מחירי שהשמש זורחת עליו וכשתצית
 למטה מהתרים תראה אותו) אבל שכעשה מחילה לשמש. כך כשיהי' הירח מכוון
 כנגד השמש כמלא חליו למעלה כנגד השמש מחירי על אחד וחליו למטה
 כנגד הארץ אבל עד אחד מפני שכעשה בפני השמש כמחילה. וזו היא לורת
 הירח מכוון כנגד השמש וחליו למעלה מחירי וחליו למטה אבל [3*]. ומן הגורה
 הזאת יתבאר לך למראית העין שבזמן שהן זה כנגד זה חליו שכנגד הארץ אבל עד אחד
 ומפני שכשיתקבץ עם השמש שהוא אבל לגמרי תצניק לי' כמות וכשיתחיל לזוז (מעל) [מתחת]
 השמש [מעט] חפי' חלק אחד יחיר ממנו מעט כחוט השערה מפני שכשזוז הירח אור השמש
 ככנס ומחיר לו ואעפ"י שאי אפשר לו שיראה באותה שעה שזוז מתחת (הארץ) השמש מפני
 שאינו יודעין שגלה ממנו דבר מועט תצניק לי' כאלו כולד זה הוא המולד כלומר כשיזוז
 השמש מעל הירח מעלה אחת. והאת היא הגורה [4*]. ולמראית העין יתבאר לך מגורה
 זו שבזמן שיזוז [הירח מתחת] (מעל) השמש מחירי ממנו חוט אחד וכראה אותו חוט על
 הארץ. ואם תבקש לעמוד על עיקר דבר זה הבט צירח לילה ראשונה ושניה מן החדש
 תראה אותו כאלו אבל כמי שמכסה אותו [דבר] והחוט אחד ממנו המחיר הוא המולד.
 ואחר שפרשנו עיקר הדברים אנו מפרשים דברי אבא אבהו דר' שמלאי דאמר מתצניק את
 תולדותיו כולד קודם חלות צידוע שכראה סמוך לשקיעת החמה פי' אם זו מעל השמש קודם
 ששעות ביום כראה קודם לשקיעת החמה לבני ארץ ישראל דהא קיימא לן לבני ארץ ישראל
 שית' מחדתא מכסי [סיהרא]. ואם היה המולד קודם חלות כאלו מן היום ששעות
 גמורות הם שמכסי לבני ארץ ישראל ויראו אותו קודם לשקיעת החמה מפני מעלות שהלך
 באותן ששעות וכמלאת חמה שקיעת במערב והוא עדיין לא שקע. והאת היא לורת החמה
 שקיעת במערב ועדיין לא שקע הירח [5*]. וזה שאנו לרים השמש והירח בשני גלגלים
 זה תחת זה לאו למימרח שכן הוא שכבר פיר' למעלה שהשמש בגלגל רביעי והירח
 בגלגל ראשון [סמוך לארץ]. וזה שאנו לרים שני גלגלים בלבד כדי שיהי' הדבר כבר
 לעין. ומן הגורה הזאת יתבאר לך שבזמן שיש בין השמש והירח הפרש השמש שקיעת והירח
 עדיין לא שקע. כולד אחר חלות חפי' בחלק אחד כמלאו אותן ששעות שכאלו מן
 היום חסרים חלק וקיימא לן דששעות [גמורות] מכסי לבני ארץ ישראל מחדתא ואין
 השמש מספקת לשקוע אלא [א"כ] הוא כמי התחיל לשקוע אחריו ואי אפשר לרואה לבזון
 ולראות. ואחר שפירשנו דברי אבא אבהו דר' שמלאי אנו תהרין לדרכי ההלכה.
 (ס) כי סליק ר' זירא שלח לרו צריך שיהי' לילה ויום כן הודיש פי' אין עושין
 ראש חדש אלא א"כ הי' ליל ראש חדש ויום ראש חדש אחר המולד כגון אם הי' המולד
 בשעה ראשונה מליל שבת הוא שקובעין ראש חדש בשבת אבל אם הי' המולד בשעה שניה
 מליל שבת או בשלישית או בעשירית וכל שכן בשעה ראשונה מיום שבת או בשניה ובשלישית
 אין קובעין ראש חדש בשבת אלא באחד בשבת. והתמיהבן חושאמר אבהו דר' שמלאי לכפי
 דבינו שמואל מתצניק את תולדותיו כולד קודם חלות צידוע שכראה סמוך לשקיעת החמה
 לא כולד קודם חלות צידוע שאינו כראה סמוך לשקיעת החמה למאי כפקא מינה. כלומר
 מאחר דאמרינן דכל מולד שיהי' ביום דחוי הוא עד שיהי' בתחלת הלילה מאי אתא
 אבהו דר' שמלאי לאשמעינן בחלות וקודם חלות והא דחוי חלך כל מולד שיהי' ביום בין
 קודם חלות בין אחר חלות. ופריק רב אשי' לאכחושי' סהדי פי' לא אתא אבא אבהו דר'
 שמלאי לאשמעינן דאם כולד קודם חלות אותו היום ראש חדש אלא דחוי הוא ולא אתא

אלא לאשמועינן (שמעתה) דאכחשינן בה סהדי . שאם חשבו וידענו כי אחר חלות כולד
 ביום כ"ט ובחור עדים ואמרנו ראינוהו ליל שלשים בידוע דכחשי שאי אפשר שיכחה כדאמר
 אבוב דר' שמלאי . וקשיא לן האי מומר . טובא דהא אומר ר' זירא אם היל' המולד בשעה
 ראשונה אותו היום ראש חדש ודבר זה לא בתורה לנו כלל דהא קיימא לן כזה ראה וקדש
 והתשכן ויהיה' כהדדי בינהו וכולחמר לאכחשי סהדי ואם היה המולד בליל יום שני בתחלת
 הלילה האידך עושן ראש חדש יום שני (הא חי) אפשר שכראה בליל יום שני בשעת המולד
 הא קיימא לן דאחר המולד בשש כראה בלחמ' כולד קודם חלות בידוע שכראה סמוך לשקיעת
 החמה . ועוד אמאי מתמיהבן עליה בדברי ר' אבה אבוב דר' שמלאי אפשר זה שאמר
 מתשכן את תולדותיו כולד קודם חלות בידוע שכראה סמוך לשקיעת החמה כולד אחר חלות
 בידוע שלא כראה סמוך לשקיעת החמה לאו לעלמו אמר לקצטו או לדחותו לא שאי אפשר
 שאם היה המולד בחלות או קודם חלות ביום שני שיהי' אותו היום ראש חדש שאי אפשר
 שכראה בליל שני קודם שכולד ואין מתשכן ותולדותיו אלא ליום שאחריו שאם היה המולד ביום
 שני בידוע שכראה בליל שלשי . והי' ראש חדש יום שלשי ואם היה המולד ביום שני אחר
 חלות בידוע שלא כראה בליל שלשי ויהי' ראש חדש יום רביעי אבל יום שני עלמו חי אפשר
 שיקבע בו ראש חדש שאי אפשר שכראה בליל יום שני קודם המולד . ואם תאמר שזו היא
 התימה שבוין שאמר ר' זירא שאם היה המולד בתחלת הלילה יקבע ראש חדש באותו יום
 עלמו מתמיהבן בדברי ר' אבה אבוב דר' שמלאי דאמר מתשכן את תולדותיו דשמעית מינה
 שיום המולד עלמו אין קובעין בו אלא מתנו למדן אם יהי' ראש חדש למחר או לא . מאי
 אהדר לי רב אשי ומאי פרוקא פרוק לאכחשי סהדי . וכללו של דבר קשיא לן האי מומר טובא .
 [אמר רב בחבון] [אמר ר' זירא] כ"ד שעות מכסי סיהרא לחידין פי' לבני
 בבב , שית מעתיקתא ותמי סמי מחדתא (פי' שש שעות קודם המולד קודם שיתקבן עם
 השמש מפני שאור השמש מכסה אותו ותמי סרי מחדתא) פי' אינו כראה (בבב) עד שמה
 עברה שעות אחר המולד . לדודהו שית מחדתא ותמי סרי מעתיקתא (פי' לבני ארץ ישראל
 אחר המולד בשש שעות כראה בלחמ' לעיל ותמי סרי מעתיקתא) פי' קודם המולד בשמה
 עשר שעות מכסי ואינו כראה בארץ ישראל . ולריבין אנו לפרש (למה לבני ארץ ישראל מכסי
 שית מחדתא ותמי סרי מעתיקתא ולבני בבב איפכא . לריך אתה לידע שארץ ישראל סמוכה
 למערב של עולם) הרבה מכל הארצות כדאמר' בכמה דוכתי כי אתה ר' פלוני (ומערבא)
 [אמר' במערבא] וכדאמר ר' (עקיבא) [אבה] שכינה במערב . ובבב סמוכה למזרח בדכתיב
 ויהי' כנסעם עקדם וימלאו בקעה . בארץ שנער והיא בבב כדאמר' למה נקרא שמה (בבב)
 [שנער] שכל מימינינו כנערו לשם [ולמה שמה בבב כי שם כלל ה' שפת כל הארץ] ואעפ"י
 שבבב כוונה תאמלעו של עולם שהוא המקום המכוון למזרח וירושלם למערב . ובבב כוונה מאותו
 ומקום למערב של עולם מעט מיהו בבב קרובה מן המזרח יותר מארץ ישראל וארץ ישראל
 כוונה בכנגד מערב (הרבה) מכל הארצות . והיורח בתחלת החדש כראה במערב סמוך לשקיעת
 החמה לילה ראשונה בשניה ושלשית עד לילה רביעית כראה באמלע . הרקיע כמלא בתחלת החדש
 שהוא במערב קרוב אלכל בני ארץ ישראל שהם במערב ומשום הכי רואין אותו אחר שש שעות
 אעפ"י שהוא קרוב לשקיעת החמה מפני שהיח במערב קרוב הוא אלכלס ורואין אותו . ולבני
 בבב רואין [הוא] שהוא במערב . והם במזרח ואינם רואין אותו עד שיתרחק הרבה מן השמש
 ויהי' עונה מעט מן המערב . וחו היא לורת הירח בתחלת החדש ובני ארץ ישראל רואין
 אותו ובני בבב אין רואין אותו [6*] . ולמראית העין יתבאר לך מזרחו . שני ארץ ישראל
 רואין אותו סמוך למולד . ואעפ"י שלא כרחק הרבה אלא אחר שש שעות מפני שהן קרובין

מן השמש הרבה אחר שמכה עשרה שעות מפני שהן במזרח ואחר שמכה עשרה שעות בגלגל
 לכל (זה שלרכו בגלגל סמוכה למזרח כדי שיהי' כבר הדבר למראית העין) זה שלרכו בגלגל
 חמה וגלגל לככה תחתיו כדי שיהא [המורה] ברורה לרוחה. וזו היא לורת הירח וכי
 בגלגל רואין אותו [*7]. ומן המורה הזאת יתבאר לך שבזמן שמתרחק הירח מעל השמש
 יפה יפה אחר שמכה עשרה שעות נראה בגלגל וכן [כמין] לבני בגלגל אין מכסי מעתיקתא
 אלא שש שעות מפני שבסוף החדש כשהירח קרוב מן השמש הירח עולה שחרית במזרח קודם
 השמש ומפני שבגלגל במזרח רואין אותו ואין כסתר מהם עד שיקרב מן השמש יפה יפה ולא
 יהי' ביניהן מהלך שש שעות אבל אם יהי' בינו ובין השמש שש שעות נראה לבני בגלגל בשהוא
 עולה שחרית במזרח ואינה נראית לבני ארץ ישראל מפני שהם מערביים והוא רחוק אללם.
 זה הוא לורת הירח עולה במזרח קודם השמש שש שעות ולבני בגלגל רואין אותו ולבני ארץ ישראל
 אין רואין אותו [*8]. ולמראית העין יתבאר לך מעורה זו שבסוף החדש בזמן שהירח עולה
 מן המזרח בשחרית כשייתקרב מן השמש אעפ"י שאין ביניהן אלא מהלך שש שעות כמו שלרכו
 נראה בגלגל ואינו נראה בארץ ישראל מפני שרחוק הוא אללם. ומשיקרב לשמש ויהי' ביניהם
 פחות מ"ח שעות אינו נראה בארץ ישראל כלל אבל קודם שיקרב מן השמש בשמכה עשרה
 עדיין נראה בארץ ישראל. וזאת היא לורת הירח קודם שיקרב מן השמש ב"ח שעות בסוף
 החדש ונראה אף בארץ ישראל [*9]. ולמראית העין יתבאר לך מעורה זו (שבזמן)
 שש בין הירח [ובין השמש] הפרש גדול מהלך י"ח שעות נראה אף בארץ ישראל. ודברים
 הללו פשוטים הם זה שלרכו בהם לורת הרבה כדי שיהיו הדברים נכרים למראית העין למי
 שלא ידע לורת הגלגלים ומהלך השמש והירח.

דף כ"א ע"א ר' איבו בר נגרי ור' חייא בר אבא איקלע לבבל בעשרה במרחשון
 אמרו להו האידינא זומא רבא במערבא כלומר מעוברת היתה השנה שעברה וחדש זה
 שאתם מדמים שהוא מרחשון הוא תשרי והיום שהוא עשירי למשנכסם עשירי בתשרי הוא
 והוא לוס כפור [ואתרו להו בני בגלגל אסהידו פי' תעידו לנו שהיום י' בתשרי הוא ולוס]
 ואתרו להו לא שמענו מפי ב"ד מקודש (פי' לא שמענו מפי ב"ד בחיזה יום קדשו את
 החדש ואין לנו יודעין אם תשיעי זה היום או עשירי. ויש לומר שמעשה הו' בימי השמד
 שאז אפשר שילאו שוחין להודיע אם כתעברה שנה ואם לא כתעברה.

(א) שלח ל' רב הונא בר (איבו) [אבין] לרבא כד חזיית דמשבא תקופת טבת
 לריך אתה לידע שג' חדשי התקופה על שם התקופה קורין להו. פי' ניסן חזיר וסיון [על]
 תקופת ניסן נקראו ותמוז אב אלול תקופת תמוז נקראו (ותשרי מרחשון כסלו תקופת
 תשרי נקראו) ועבת ושבת ואדר תקופת טבת נקראו. וכבר פי' למעלה שהשמש מהלכת
 חדש בכל מזל לפי קירוב החשבון והשמש בתקופת ניסן במזל טלה. והבי קא שלח ל' אם
 הגיעה עשר [בניסן יום] הקרבת העומר ועדיין לא הגיע השמש למזל טלה אלא
 בסוף מזל דגים היא עד שהוא סוף תקופת טבת דהא נאדר השמש במזל דגים כמו שפי'
 למעלה ואדר סוף תקופת טבת הוא כמו שפי' שג' חדשי התקופה על שם התקופה נקראים
 כמלאת תקופת טבת עשנה עד י"ו בניסן ועדיין לא שלמה תקופת טבת. עברה לה היא
 שמה ולא תיחוש (להא) דכתיב שמור את חדש האביב וכו' פירשה רבינו חננאל ז"ל.
 (ב) (א) אימת מושלים בחמיסר. (לריך אתה לידע למה משלים בחמיסר) כבר פי' (למעלה)
 שאז הירח [באלול] מאור החמה הוא אבל הוא עלמו אפל וקודם חמשה עשר חליו שהוא
 כנגד השמש [שהוא קרוב מהשמש] מאיר וחליו האחר שבנגד המזרח בתחלת החדש אינו
 מאיר מפני שהוא רחוק מן השמש וכליל חמשה עשר לחדש כמטא עכוין כנגד השמש (וכשהשמש)

שוקעת מצערב הוא עולה במזרח כמלא אור החמה שולט בו מכל לדיו מתחת הארץ ולמעלה שמה אחת היא ודבר זה למרחית העין שבלילי חמשה עשר [כראה] כלו שלם אבל שעה שיעשה מכוון כנגד השמש מעלה מעלה אינו דבר ידוע אלא פעמים יהי' כנגדה בשעה ראשונה בלילה ובשניה ופעמים ביום ט"ו עלמו בשעה ראשונה ביום או בשנית או בשציעית כגון המולד.

ס"ט) אינהו דמגלי להו עלמא מפני שהיס גבוה על הארץ וכן יורדי היס כשהיו בספינה רואין את היבשה כאלו הוא תחתיהן ומשום הכי מגלי להו עלמא ורואין אותו כולו שלם ואעפ"י שלא שלט בו האור מרוח הפגימה אלא מעט ולא הבהיק יפה שעדיין לא נעשה כנגד השמש כמו שפי' א"א בלילי ט"ו.

ס"ע"ג) יכול בשם שמוחללין על קדושו כך מחללין על קיומו. עיקר הדבר שהעדים הרואים את החדש ומחללין את השבת ובאין ומעידין בפני ז"ד על י"ג חדש כלשו מחללין בזמן שבת המקדש קיים ועל שזה בזמן שהוא חרב כדתנן שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויולדין לעדות החדש שח' אלה מועדיה' וכשמקבלין ז"ד את העדות ואומ' מקודש מקודש שולחין שלוחין לקיימו בשאר המקומות (ואותן שלוחין יולדין בשבת) ומחללין את השבת על כיון ועל תשרי לבד כדאמר' על שני חדשים מחללין את השבת שבהן שלוחין יולדין מפני שכל המועדות תלוין בהם. ושאר חדשים אין שלוחין יולדין בהם בשבת לקיימו וכדאמר' על כולן שלוחין יולדין מצערב וכו' פי' על ארבעה חדשים בזמן שהוא חרב ועל שזה בזמן שהוא קיים פי' מצערב שבת כגון אם היו ז"ד יודעין שבלילי שבת יראה משום דידיע בסוד העבור שאי אפשר שלא יראה כגון אם כולד יום ששיקודם חלות דדבר ידוע שיראה סמוך לשקיעת החמה בליל שבת אומרים ז"ד לשלוחים מצערב יום ששי לאו והודיעו כי ראש חדש יום שציעי ואעפ"י שעדיין לא כראה ולא באו עדים מפני שדבר ברור הוא אללם שאי אפשר שלא יראה וכדי שלא יחללו את השבת אבל על כיון ועל תשרי אינו כן אלא אינן יולדים עד שישמעו מפני ז"ד מקודש מקודש (ואינן יולדין מצערב אלא יושבין עד שיבאו העדים בליל שבת ויעידו ויאמרו מפני ז"ד מקודש) ואח"כ יולדים ואעפ"י שהוא שבת. כמלאות אומר שעדי החדש מחללין על כלם כדי לקדש ז"ד ראשי חדשים ושלוחי ז"ד שמקיימין אותו אינם מחללין על כולם אלא מצערב כפקו חוץ מניסין ותשרי והיינו דתביא יכול כשם שמחללין על קדושו פי' כשם שהעדים מחללין על כולם עד שיבאו לפני ז"ד ויקדשו את החדש כך מחללין על קיומו כלומר כך כמי יהיו שלוחין יולדין על כלם לקיימו ומחללין את השבת ת"ל אשר תקראו אותם הנה למדת דאין מחללין עד שיתקיימו אלא על כיון ועל תשרי בלבד מפני שכל המועדים (קרוים) [תלוים] בהם כמו שפי' אבל אשאר חדשים אין מחללין לקיימו.

סליק פרק ארבעה ראשי שנים.

פרק אם אינם מכירים.

דף כ"ג ע"א) ולעביד אמלא ולא לעביד אחר כלל פי' שלא יהיו לעולם משיאים משאות מפני שאם היה חלול מלא משלשים יום וב"ד מקדשין יום ל"א ומשיאין משאות לאורתא [ליל ל"ב] [ויודעים העם כשמשיאין לאורתא שהיום שעבר שהוא יום ל"א] ראש חדש היה ובזמן שמיני ליל ל"ב ואינם רואים משאות יודעים אחר היה חלול יום ל'

היה ראש חדש זהו פי' ולעבד חמלא ולא לעבד חסר . ודחי חגי חסר גזרה משום
 בטול מלחכה פי' אם תאמר שאין משיאין משואות על חדש חסר חלא על מלא כליל שנים
 ושליש ואין מתבאר לעם אם חסר היה חלול אם לא עד ליל שנים ושליש אם ראו
 המשואות כליל ל"ב יודעים שמלא היה חלול מל' ויום ל"א היה ראש חדש ואם לא ראו
 משואות יודעים שחסר היה ומשום הכי לא השיאו כלל ל"ב כדקאמ' ולא לעבד חסר
 כלל כמלאו העם בטלים שני ימים בכל שנה בין היה חלול מלא בין חסר לדבריך מפני
 ששבתים שני ימים יום ל' שמא היה חסר חלול ויום ל"א שמא מלא היה מפני שאינם יודעים
 אם מלא היה אם חסר עד ליל ל"ב אם ראו משואות יודעים שמלא היה ובעוב עשו
 שבתו יום ל"א ואם לא ראו משואות יודעים שחסר היה ומשום הכי לא השיאו כלל ויפה
 גמר שבתו יום שלישי אבל יום ל"א חול היה . הכה לדבריך דאמרת לעבד חמלא
 ולא לעבד חסר כמלאו בטלים שני ימים בין אם היה מלא בין אם היה חסר אבל אם
 תאמר דחסר משיאין חמלא לא משיאין כמלאו משיאין בחדד ושליש יום אם היה חסר
 מפני חלול כ"ט [יום] ראש השנה [יום ל'] משיאין לאורתא ליל ל"א כמלאו העם אם
 היה חלול חסר אינם בטלים חלא יום ל' לאורתא ליל ל"א רואים את המשואות ויודעים
 שהיום שבער שהוא יום שלישי קדוש . הא למדת דאם היה חסר אינם בטלים חלא יום
 ח' יום שלישי אם משיאין כליל ל"א ואם היה מלא אין משיאין כליל ל"א (ויודעים שמלא
 היה חלול) כמלאת חומר לדברי האומר חסר משיאין חמלא אין משיאין אם היה חלול
 מלא בטלים שני ימים ואם חסר בטלים יום ח' ולדברי האומר לעבד חמלא ולא לעבד
 חסר בין היה חלול בין היה חסר שני ימים בטלים והיינו דאמרי' גזרה משום

שם ע"ג) היינו לפני החמה היינו לצפונה היינו לאחור החמה היינו לדרומה
 פי' כבר פי' למעלה שהירח קודם המולד הוא אחר השמש שעדיין לא קבץ עמו ואחר
 המולד הוא לפני השמש שכבר קבץ עמו והלך לפניה . ועל זה הקשו היינו לפני
 החמה היינו לפניה כלומר וכי בחרבע רוחות מהלך אינו מהלך חלא בשני רוחות
 או לפני החמה בגון זאת הגזרה [*10] או לאחר החמה בגון זאת הגזרה [*11] ואין
 דרך שלישי חלא לפניה או לאחריה כמו [שבתנו וכמו] שדראה מפורת הללו והוא ששנינו
 לפניה או לאחריה לפניה או לדרומה כיכל לפניה וכיכל לדרומה . וסריק' אביי לפניהמה
 קמי כלומר לעולם גופו של ירח או לפני השמש או לאחר השמש וה' ששנינו לפניה
 או לדרומה אפנימה קמי כלומר כשארית אותו פנימה להיכן היתה לפני החמה בגון
 זאת הגזרה [*12] או לאחר החמה בגון זאת הגזרה [*13] (לפניה בגון זאת הגזרה
 [*14] או לדרומה בגון זאת הגזרה [*15]) . הנה מתבאר לך למראית העין חרבע
 ראיות שאינם דומות זולו בפנימה ושהפנימה כעשית לפני החמה ולאחר החמה ולפניה
 ולדרומה והוא גופו במקום אחד לפני השמש כמו שהוא אחר המולד . וה' שואלין אותם
 על חרבע הגזרות הללו לאו למימרא שהי' כך שאין [לעולם] פנימה חלא לאחריה ושואלין
 אותם על דברים שאי אפשר להיותן לידע אם עידי שקר הם אם לאו .

ד"ד ע"ה) כמה היה גבוה דבר ידוע שהעמוד בשדה (במקום) מרחוק רואה את
 הרקיע כאלו כוגע בראש ההר או בראש הגדר וכך כמו העמוד מרחוק רואה את הירח
 כאלו הוא קרוב בהר או בגדר . וכך שואלין אותם בחמה מקום היתם כשאריתם אותו
 אם אמרו במורה הינו אומרים להם גבוההי' או כמוד אם אמרו גבוה היה הם עידי שקר
 שירח במערב כמו שאמרנו והם במזרח . וכבר פי' שהעמוד מרחוק רואה את הירח כאלו כוגע

ברא
 במס
 חמו
 חות
 אם
 עשר
 קיי
 פי'
 לא
 הש
 כמי
 לדס
 שאל
 ויו
 כלל
 שמו
 שים
 ואי
 שר
 חלו
 בדי
 בא
 מיו
 לה
 מח
 הו
 כמ
 בח
 כו
 הש
 רח
 הו
 עו
 יו
 ת
 לפ
 של

בראש ההר או בראש הגדר ואם אמרו כמוד הוא הן עידי חמת מפני שהם במזרח והוא
 במערב והעומד מרחוק רואה את הירח כאלו כוגע בהר [או בראש הגדר] . וכך נמי אם
 אמרו במערב היינו אם אמרו גבוה היה הן עידי חמת מפני שהן קרובין ממנו וגבוה רואין
 אותו ואם אמרו כמוד היה הן עידי שקר מפני שאינו בראש כמוד לא למי שהוא רחוק ממנו .
 (שם) וכמה היה רחב פי' אם היו יודעין ב"ד ששעות יתירות זכו וזין המולד כגון
 אם היה המולד בליל כ"ט בארבע שעות בלילה וראוהו בליל שלשים שמואל זכו וזין המולד
 עשרים ביודע שרחב ראוהו . אבל אם היה המולד יום כ"ט קודם חלות (וראוהו) ליל שלשים
 שמואל לו משולד ששעות ביודע שלא ראוהו רחב .

(שם) ולאן היה נוטה פי' לאיזה גו מן העולם היה נוטה . ותמי עלה ללפונה דבריו
 קיימין פי' אם אמרו (כי ללפון היה נוטה דבריו קיימין . ותבא חדא לדמותה דבריו קיימין
 פי' אם אמרו) כי לדרום היה נוטה דבריו קיימין . ולפי שנתקשו שתי ההלכות תרין אבי
 לא קשיא באן בימות החמה כאן בימות הגשמים . כבר פי' למעלה כי במזל שיהיה בו
 השמש [יראה בן] הירח בראש חדש ובימות הגשמים שהשמש מהלכת בדרום העולם הירח
 נמי (בדרום ובימות החמה שהשמש מהלכת בלפון הירח נמי) בראש בלפון . ולריך אתה
 לדעת שנים עשר מזלות אינן סובבין על הארץ כמו שסבב חוט על כדור מן המזרח למערב
 שאלמלא כן הוא חי אפשר שהלך השמש לא בלפון ולא בדרום אלא בדרך אחד לעולם עולה
 ויורד מן המזרח למערב . ועוד שאלמלא היה דרכה מן המזרח למערב ואינה מהלכה לא
 בלפון ולא בדרום מפני מה אינה מגעת היום למקום שהגיעה אמש ואינה מגעת למקום
 שתגיע היום עד שס"ה ורביע יום וכדתקן בבראשית רבה אמר רשב"ג כל שהוא רולה לידע
 שימות החמה שס"ה ורביע יום שרט שריעות כותל באחד בתקופת תמוז ולבנה הבאה וכו' .
 ואי סלקא דעתך דדרך אחד יש לה מן המזרח למערב אמאי אינה מגעת היום למקום
 שהגיעה אמש . אלא המזלות אינן סובבין בארץ ממזרח למערב כמו שסבב חוט על כדור
 אלא סובבין ומסופעים חצי המזלות נוטה ללפון וחציין נוטה לדרום ומקלת השפוע נוטה
 בדרום ומקלתו בלפון ומעלה ראשונה ממזל טלה ומעלה ראשונה ממזל מאזניים הם סובבין
 בארץ כמו שתקיף חוט על הכדור אינן נוטין לא ללפון ולא לדרום מעלות הללו ומתחלת
 מזל טלה עד תחלת מאזניים נוטים לרוח לפון ומתחלת מאזניים עד תחלת טלה נוטים
 לרוח דרום . כמלאו שני מעלות הללו מעלה ראשונה ממזל טלה ומעלה ראשונה ממזל
 מאזניים מכוונים זה כנגד זה והם סובבים על דרך אחת מן המזרח למערב וחוט מהלכס
 הוא שקורין בלשון ערבי (ראירא מעדל אלוהר) [דאורא מעדל אלכר פי' סביב יושר היום]
 כמלאו המזלות ששה נוטים כלפי לפון וששה נוטים כלפי דרום כמלאת השמש כשהיא [מהלכת]
 בתחלת מזל טלה והוא יום תקופת ניסן כמו שפי' עולה מן המזרח וזקע במערב ואינה
 נוטה לא ללפון ולא לדרום אלא מהלכת באמצעו של עולם . מיום תקופת ניסן ואילך
 השמש מהלכת ונוטה כלפי לפון ומתרחקת מחוט אמצעו של עולם עד שהיא מגעת למעלה
 ראשונה ממזל סרטן והוא יום תקופת תמוז כמלאת רחוקה מחוט אמצעו של עולם ריחוק
 הרבה והוא בלפון . (מיום תקופת תמוז ואילך השמש הולכת ומתקרבת לחוט אמצעו של
 עולם והוא בלפון) עד שהיא מגעת למעלה הראשונה ממזל מאזניים כמלאת מהלכת נמי אותו
 יום באמצעו של עולם ואינו נוטה לא ללפון ולא לדרום והוא תקופת תשרי . מיום תקופת
 תשרי [ואילך] השמש מהלכת ונוטה כלפי דרום ומתרחק מחוט אמצעו של עולם עד שמגיע
 למעלה ראשונה ממזל גדי והוא יום תקופת טבת ובאותו יום כמלאת רחוקה מחוט אמצע
 של עולם ריחוק הרבה והיא בדרום כדרך שהיתה בתקופת תמוז בלפון אותה מדה עלמה

ומיום תקופת טבת ואילך הולכת ומתקרבת לחוט חמטעו של עולם (והיא מהלכת בדרום)
עד שהיא מגעת למעלה ראשונה ממזל טלה וחזרת לבמות שהיתה. כמלאכת אומר אותן שנה
מזלות שמהלכת ממזל טלה עד תחלת מזל מאזניים מהלכת בדרום והם ימות החמה ואותן
שנה מזלות שמתחלת מזל מאזניים עד תחלת מזל טלה מהלכת בדרום והם ימות הגשמים.
ולריך אתה לידע שיום תקופת תשרי ויום תקופת ניסן שהשמש מהלכת באמצעו של עולם
היום והלילה שוים ותקופת תמוז שהשמש מהלכת בדרום רחוקה מחוט אמצעו של עולם
דיחוק הרבה אותו יום אין בכל ימות השנה ארוך ממנו ולילו אין בכל לילות השנה קצר ממנו
ותקופת טבת שהשמש בדרום רחוקה מחוט אמצעו של עולם ריחוק הרבה אותו יום אין בכל ימות
השנה יום קצר ממנו ואין בכל לילות השנה ליל ארוך כיוצא בו. כמלאכת אומר בשמש מהלכת
באמצעו של עולם בתקופת ניסן ותשרי הלילה והיום שוים ויום תקופת תמוז שהשמש נוטה לדרום
כמו שפי' היום ארוך והלילה קצר ויום תקופת טבת שהשמש נוטה בדרום היום קצר והלילה
ארוך. ודברים הללו מפורשים במסכת עירובין פ"ד תמן תנין תנו רבנן הבא לרבעה פי'
לעיר מרובעת ברצוע של עולם מתן לכוכה לבסוף עולם ודרומה לדרום עולם וסימך עגולה
בלפון עקרב בדרום, כבר פי' שממזל טלה עד מזל מאזניים נוטים כלפי לפון ועגולה היא שור.
ר' יובי אומר אם אין יכול לרבעה [ברצועו של עולם פי' אם אינו יכול לרבעה] כמו שאמרנו
בעגולה ועקרב שאין הבל יודעין צורת המזלות והמחנות ברקיע מרבעה במין תקופת כלומר
יש להאמי דרך שידע בו לפון עולם ודרומו מן השמש שהוא דבר גלוי לכל וידוע כיצד חמה
יוצאה ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך פי' ביום תקופת תמוז כמו שאמרנו זהו כפי לפון חמה
יוצאת ביום קצר ושוקעת ביום קצר זהו כפי דרום. בתקופת ניסן ותשרי חמה יוצאה בחצי
מזרח ושוקעת בחצי מערב כלומר אינה נוטה לא ללפון ולא לדרום שנאמר הולך אל דרום
וסובב אל לפון, הולך לדרום ביום וסובב ללפון בלילה, דבר זה צהור שצומן שהשמש נוטה
לדרום למעלה מן הארץ ביום כמלאכת בשמהלכת בלילה למטה מן הארץ נוטה [ללפון וכך
כמי צומן שהוא נוטה ללפון ביום ובלילה תחת הארץ נוטה] לדרום סובב סובב וכו'. אלו פני
מזרח ומערב שפעמים מהלכתן ופעמים מסבבתן פי' יום תקופת תשרי ויום תקופת ניסן
שהיא מהלכת בהן באמצעו של עולם בין למטה מן הארץ בין למעלה מן הארץ. הרי
כתבר לך שהמזלות שנה נוטים ללפון ושנה לדרום ואלו דברים לפרט מפני מה בתקופת ניסן
ותשרי היום והלילה שוים ובשמש נוטה כלפי לפון היום ארוך ובשנה נוטה כלפי דרום
היום קצר הינו מפורשים מיהו לא פי' אלא דברים שאנו רייכים להם במקום הזה ודברים
הללו אשר פירשנו אי אפשר לצור צורה שהיא הדבר כבר למדתי העין.

סס) הציו במים וחציו ברקיע פי' ראינו במים חציו ובשאר ראינו וחציו למעלה
חציו האחר ברקיע וזה שאמרנו חציו במים וחציו ברקיע לאו למימרא שהוא במים חציו
ועגולו כגון זה [16*] ובשאר ראינו וחציו ברקיע כגון זה [17*] שאלמלא ברקיע
ראו חציו אחי אין מעידין והלא אם נראה בחוט השערה מעידין, ועוד אי אפשר שיראה
בלילה הראשונה חציו והלא אינו נראה ממנו אלא בחוט השערה. אלא כך הוא פי' חציו
במים חציו חוט הנראה כגון זה [18*] וחציו ברקיע כגון שזקסו עיניהם וראו כגון זה [19*]
ומשם הכי אין מעידין מפני שבכתחל דעבא היא ואי אפשר שיראה כמו שזכרנו.

סס ע"ג) בעשהו שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחזרית במזרח וערבית במערב
אמר ר' יוחנן בן נורי עידי שקר הם. ריך אתה לידע למה פסלס ר' יוחנן בן נורי
זלא קבלס, כבר פי' למעלה שנסוף החדש הרמ עולה שחזרית במזרח מפני שהוא קודם
השמש שעדיין לא נתקבץ עמה ולאחר המולד כשיתקבץ עמה וזהו מעלה נראה ערבית

במעמד בראש החר, ובכר פי' שזמן שתתקרב הלכנה מן השמש ולא יהיה ביניהן אלא מהלך י"ח שעות אינו כראיה בארץ ישראל ובדאמרי' לדידכו בית מחדתא וי"ח מעתיקתא. ולפי שבאו אליו ואמרו ראינוהו שחרית במזרח פי' יום כ"ט שמענו מעדות זו כי עדיין לא קרב הירח מן השמש אלא מהלך י"ח שעות היה ביניהן אלא היה ביניהן פחות מכן לא היה כראיה בדאמרי' ד"ח מעתיקתא מוכסי לבני ארץ ישראל כמלא המולד של קדש זה על פי עדות זנביל שלשים מפני שמהלך י"ח שעות היו ביניהן ובין השמש בלפרא בי"ח כ"ט כמלא מהלך י"ח שעות של יום כ"ט ושש שעות מליל שלשים הרי י"ח שעות ואחר יקבץ עם השמש ויהיה המולד הילכך אי אפשר שיראה ליל שלשים מפני שבשש שעות בליל שלשים שמענו מעדות זו שקדם חלות היה המולד ובשש שעות מיום כ"ט היה המולד ומשום הכי כראית ערבית במערב אחר שש שעות מן המולד ובדאמרי' לדידכו בית מחדתא ובדחתיא מולד קודם חלות בידוע שגראה סמוך לשקיעת החמה וזמן שהיה המולד קודם כמלא שחרית בינו ובין השמש מהלך שש שעות דהא בשש שעות נקבץ עם השמש ומש"ה כראית ערבית. וזמן שלא יהיה בינו ובין השמש אלא מהלך שש שעות ויקבץ עם החמה אי אפשר שיראה בארץ ישראל לא קודם שיקרב מן השמש ב"ח שעות ובדאמרי' לבני ארץ ישראל מוכסי בית מחדתא וי"ח מעתיקתא. כמאלת עדות מוכחת זו א"ת זו אם אמרו שבשחרית ראו אותו מהלך י"ח שעות היה בינו ובין השמש ואי אפשר שיראה ערבית שעדין לא נקבץ עם השמש עד חצי הלילה ובשש שעות מליל שלשים יהיה המולד. ואם אמרו שראוהו ערבית בחלות היום המולד ומשום הכי כראיה ואי אפשר ופי' אפשר יום כ"ט בשחרית דהא בשש שעות המולד. ואי אפשר שיראה בארץ ישראל משיקרב לשמש ולא יהיה ביניהן אלא שש שעות כמאלת עדות מוכחת ומשום הכי לא קבלם ר' יוחנן בן נורי. וקבלם ר"ג ומשום שקבלם נתן טעם לדבריו ואמר תדע למה קבלתים אפי' מוקובל מבית אבי אבא כפעמים בא בארובה פעמים בא בקלרה פי' פעמים שבא דרך ארובה ופעמים דרך קלרה. לריך אהא לידע שהירח עם חמשת בכבים שהם שנתאי לעק מאדים ככז נגה אינס מהלפין דרך השמש כלומר מכוונים כנגדם כגון שני אששים שרשים זה אחר זה ופי' של אחד מכוונים כנגד ערכו של שני אינו מהלך הככבים כן מפני שכל גלגלוגלגל מוגלגלי הככבים מכוונים זה כנגד זה וקורין למקום ראש ולאחר זכב. זה הוא לורת כל גלגל מהם [20*] וזמן שיהיה אחד מן הככבים באחד משני מקומות שזכרו בגלגל בראש או צופנ כמלא מכוון כנגד השמש בגלגל שלו אינו נוטה לא לכאן ולא לכאן וזמן שיזוז הירח או אחד מן הככבים מעל אחד משני המקומות הללו שהן ראש חכב שקורין בלשון ערבי מתת מעאל אל אשלחך, ופי' הדבר קבון הגלגלים כמלא נוטה מעל השמש ללפון ולדרום כמו שתראה מן הגזרה והוא שקורין בלשון ערב אל ככב, אבל השמש אין לה קבון גלגלים, ויש חדשים שיהיה הירח בלילה ראשנה מן החדש במקום קבון גלגלים ותראה אותו מכוון לכניה ותיא שוקעת והוא כנגדן מכוון, ויש כמי חדשים שיהיה בלילה ראשנה מן החדש רחוק מעלה ללפון או לדרום ותראה שוקעת במקום ההוא והוא כראיה במקום מעלה ללפון ולדרום, ויש כמי חדשים שיהיה ביניהם רחוק הירח מקבון הגלגלים כי יהיה רחוק מעל השמש ולפי קירוב מקבון הגלגלים יהיה קרוב מן השמש, וכן כמי בסוף החדשים יום כ"ט פעמים שיהא באותו יום בקבון הגלגלים או קרוב מקבון הגלגלים וכמלא מכוון כנגד השמש, ופעמים שיהיה יום כ"ט רחוק ממקום קבון הגלגלים וכמלא נוטה מעל השמש ללפון ולדרום. וזמן שיהיה הירח במקום קבון הגלגלים מכוון כנגד השמש הוא דרך קלרה, וזמן שיהיה נוטה מעל השמש ללפון ולדרום הוא דרך ארובה. ואחר שפי' בידי הוא דרך ארובה וכולד הוא דרך קלרה אנו מפשטן דברי

ר"ג וביין שקבלם אמרו שהמולד בחלות היה ומשום הכי נראה ערבית במערב אחר ששעות כמו שפירשנו בכמה מקומות. וזה שאתה תמה אם בחלות היה כולד נראה שחרית במזרח והא' חין ביניהן אלא מהלך ששעות ואין קיימא לן די"ח שעות מכסי לבני ארץ ישראל מעתיקתא פעמים בא בארובה פעמים בא בקלרה, פי' בזמן שיהיה הירח בקצון גלגלים שלו והוא מכון כנגד השמש כגון זו [21*] הוא דמכסי תמיכי סרי שאור השמש שולט בו ומכסהו ואינו נראה אבל אם בא בארובה ויהיה נוטה מעל השמש ללפון או לדרום אבל חין בינו ובין השמש אלא מהלך ששעות נראה מכסי שנוטה הוא מעל השמש כגון זו [22*] ובחדש זה בא בארובה ומשום הכי קבלתי אותם.

דקכ"ה ע"ה) מאי טעמא דכתיב עשה ירח למועדים שמשו ידע מבואר ירח לא ידע מבואר כבר פי' שהשמש חין לה קצון גלגלים ואינו נוטה מעל גלגל המזלות אלא ללפון ולא לדרום אלא בכטיית גלגל המזלות כטייתה ובדרך גלגל המזלות מהלכת אבל הירח פעמים נוטה פעמים אינו נוטה כמו שפי' ועוד אותן שנוטין ואינן נוטין חין יודעין כגון שתאמר בחדש פלוני הוא בא בארובה ובחדש פלוני הוא בא בקלרה אלא פעמים שיבא בארובה בתשרי ובקלרה בטבת ופעמים שיבא בקלרה בתשרי ובארובה בטבת.

דקכ"ה ע"ה) ר' חייא חזייה לסיהרא דקאים בצפרא דכ"ט האי ראייה דר' חייא בחותה ראייה עתה שאמר מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוה שחרית במזרח וערבית במערב ולפי נמי שהיה המולד בחותה חדש בחלות היום שומרין אותו שיראה קודם שקיעת החמה לערב ופני שגולד קודם חלות וחזא יתיה דקאים בלברא שדא ביה קלא ואמר לי' לאורתא מקדשינן לך ואת קאים הבא כלומר אנו מדמין שהמולד בחלות ולאורתא תראה ובבר כתבסית וחין אחת נראה מכסי ארץ זיכך ובין השמש אלא ששעות בלבד והנה אתה נראה ועדיין לא קרבת מן השמש על אותו הדרך שפרשנו למעלה. זיל איכסי כלומר קרבת מן השמש יפה יפה ואיכסי כי היכי שיהיה המולד בחלות, ודברים אלו לא מכסי שמועילין אחרן אלא על דרך משל. ואמר לי' לר' חייא זיל עיין טב וקדשה כלומר אל תתמה מפני שראית אותו שחרית שחא בארובה הוא בא וכמעשה שהיה ומשהמולד קודם חלות איפשר שיראה ערבית. עיין טב לאורתא עד דתחזי יתיה ושלח ליה סימכא כמו שנמשל בו דוד מלך ישראל קיים ונראה. (ע"ס) אין חדשה של לבנה פחות מב"ט יום ומחצה ושני שלישי שעה וע"ג חלקים פי' משעה שיתקבץ השמש עם הירח עד שיתקבלו שנית כ"ט יום ומחצה ואני שלישי שעה וע"ג חלקים וכשתבקש דבר זה לפי דקדוק החשבון כמלא הדבר איכסא ליתר מחשבון זה כקבלין.

סליק פרק אם אינם מבירין.

פרק ראוהו ב"ד.

ע"ס (ב) ראוהו ב"ד וכל ישראל וכו' עקר הדבר שהראיה היתה בלילי שלשים ואם נראה במקום קרוב ליל שלשים בין השמשות קודם ללאת הכוכבים והגיעו העדים והיעידו או שהיתה הראיה בב"ד ב"ד חומר מקודש ומקודש ושבתו יום שלשים ואם לא נראה ליל שלשים צירושלם אלא במקומות אחרים יושבים ב"ד יום שלשים עד שיבואו עדים ויעידו ויאמרו ב"ד מקודש מקודש וכדתיבא בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום וכו'. ואם ראו העדים ליל שלשים כמו שאמרנו ובאו עדים יום שלשים ולא היו ב"ד פנייה או שאירע בהן אונס וכו' ובחקרו העדים ולא הספיק לומר מקודש מקודש עד שחשכה ליל אחד ושלשים יום שלשים חול ואע"פ שנראה החדש לילי שלשים מפני שלא קדשהו בימים שלשים וראש השנה יום אחד ושלשים

וכמאן חלול מעובר והו עקר קדוש החדש. ואקשינן דכיון דתנא להו ראהו ב"ד וכל ישראל כחקרו העדים למה לי בי ובי חוקרין העדים אלא אסהיו יחידים ורחוהו ביכס לבין עלמס חוקרין אותו לידע אם ראו אם לא ראו והא הכא ב"ד וכל ישראל עדים הם. ופרקינן הכי קאמר חי כמי כחקרו העדים פי' אם ראוהו ב"ד וכל ישראל ולא נפנו לשם מהן עדים ולומר מקודש חי כמי אם באו העדים ונחקרו ולא הספיקו לומר מקודש עד ששיבה הרי זה מעובר. ואקשו ולמה ליה למתניה כלל פי' למה תנינן עקר זה כללשאם לא הספיקו לומר מקודש עד ששיבה הרי זה מעובר והלא דבר ידוע הוא דאין החדש מקודש עד שיקדשוהו ב"ד ואמרו מקודש מקודש. ופרקינן אילטרין ס"ד אמינא וכו' עד ואימא הכי כמי כלומר ואימא הכי כמי כדן מה דין גומרין אותו בליה חף זה גומרין אותו בליה. ואהדרין אמר קרא כי חוק לישראל ומשפט לאלהי יעקב כלומר חק של זה שהוא גמר דינו במשפט דעלמא דאינו אלא ביום. ראוהו ב"ד בלבד וכו' ואקשו אמאי לא תהא שמועה גדולה מראיה כלומר וכי מקדשי ב"ד ואומרים מקודש מקודש אלא אם אמרו להם ראוהו כשראוהו ב"ד עצמו אמאי אין אומרין מקודש מקודש משראוהו בעיניהם ופרקינן כגון שראוהו בליה פי' אם ראוהו קודם באת הככבים בליי שלשים בין השמות שעדיין לא החשיך יפה היו אומרין מקודש משראוהו והכא במאי עסקינן כגון שראוהו בליה ליל שלשים ואי אפשר שיקדשו בליה כדקיימח לן היכך אין מקדשין עד למחר יום שלשים ואי אפשר שישימו יום שלשים ויאמרו מקודש מקודש זהם אין רואין דבר ואינן שומעין עדות אלא על מה שראו יום שלשים ומשום הכי יעמדו שנים וכו' כדי שיהא קדוש בעדות.

כ"ח ע"א) ביקאמר רבא בחוקע ועולה כי' כי קאמר הכא שמע מקלת תקיעה צבור ומקלת חון לצור ילא כגון דתקע בתוך הצור ולא התחיל הקול לאיערבוי עד שהוכיח ראשו חון לצור וכדצק הקול בקול ולא היה ביניהן ערוכ כלל.

ס"ס) אמר רב יחודה שופר של עולה לא יתקע וכו', עקר זה הדבר שהעולה והחטאת שהן קדשי קדשים כל הקרב מהם על גבי מזבח בין קודם מתן דמים בין לאחר מתן דמים מועלים בהן וכדתנן קדשי קדשים לפני זריקת מתן דמים מועלין באימוריהן ובבשר לאחר זריקת מתן דמים מועלין באימורין ואין מועלין בבשר, הא למדת דהאימורין לעולם מועלין בהן ואמורין הם דברים שא' בהן להקריבן למזבח אימורי החטאת דמה וחלבה ואמורי עולה כלה שכולה קרבה חון מעורה וכדתנן העולה קדשי קדשים וכו' עד ושעונה הפשט ונחוח וכליל לאשים, והקרבות היו קרבן כדתנן בתמיד העולה של כל יום תנן דראשון בראש בימינו וחרטומו כלפי פרוצו וקרניו בין אלצעותיו, הגה למדת דהראש עם הקרבות היה קרב ומשום הכי מועלין בהם מפני שהן מן האימורים מפני שנהנה מהם וכדתנן הנהנה מזה פרוטה מן ההקדש מעל אע"פ שלא פגם מעל וכו' ובקדשים קלים שהם קדשין תנן קדשים קלים לפני זריקת דמים אין מועלין לא באימורים ולא בבשר לאחר זריקת דמים מועלין באימורין ולא בבשר הא למדת דבשר קדשים אין מועלין בו כלל בין לפני זריקת דמים בין לאחר זריקת דמים ואמורים בלבד הם שמועלים בהם אחר זריקת דמים ואימורים בקדשים הם הדם והחלב והקרבות עם הבשר אינם מן האימורים ואין בהם מעילה כלל. ולפי שא' זה וקצן קרן עולה ועשה ממנו שופר כהנה ומעל מביא קרבן ואותו קרבן כאלו חלוק דבר שמעל הוא והקרן ינא לחולין שאי אפשר שיקרב אחר שפרש מן הראש כדתנן בספרי צפרשת ראה אנכי ועשית עולותיך הבשר והדם על מזבח ה' אלהיך וכו' מכלל שאמר והקטיר אהרן את הכל המזבחה לרבות העלמות והגדים והקרבים ור' טלפס יכול אפילו שפירשו ת"ל ועשית עולותיך הבשר והדם הבשר והדם עם העלמות וכו'. והא דאמר שלמים לאו בני מעילה כינהו איסורא הוא

דרכיב עליהו, עקר דבר זה לא ידעוהו כלל החיך מלאכו שקרני שלמים ועלמות שלמים
 שאסורים בהנאה כדי שיאמר אסורה הוא דרכיב עליהו. ואקשינן אימת קא מעיל בתר דתקע
 וכו' פי' אלו מעל משקלן היינו דאמרת דקרנן מעילה שבתחייב כאלו חלוק. הקרן הוא ובכנס
 קרנן מעילה וילא הקרן לחולין אבל הכא אינו חייב בקרנן מעילה עד שיתקע ויהנה ובשנהכה
 מעל וכמלא בשתקע עדיין הקרן קדש היה ואסור בהנאה. לא אמר רבא אחד זה ואחד זה וכו'.
 (סס סס) אמר רבא ההוקע לשיר יצא מדאמרי' בהאובל מזה אע"פ שלא כתבון לחבילה
 של מלה אלא שחכס הואיל ואכל מכל מקום ילא ודייקי' מהאי מימרא דרבא דסבר מלות
 אינן לריבות כונה, ואותבני' עליה היה עובר אחורי בהכ"ס ושמוע וכו' דסבור דתמור בעלמא
 הוא, תו אקשי' עליה כתבון שומע עד היכי משכחת לה לאו בתקע לשיר כמלא השומע
 כתבון ללאת ידי חובתו והתוקע אין דעתו ללאת ידי חובתו אלא לאשמועי' זמרא ומשום
 הכי לא ינא שלא כיון השומע, ופריק רבא לא דקא מכנח כבויי וחלמלא תקיעה אדס יוגא
 בה ידי חובתו אע"פ שלא כיון ללאת ינא וזה איתה מולא כתבון שומע ולא כתבון משמיע
 אס לא כתבון משמיע לתקיעות כדרכן הוא ולעולם מלות לריבות כונה. ואמר לי' אביי
 לרבא אלא מעתה הישן בשמיני בסכה ילקה פי' אס אמרת מלות אינן לריבות כונה ואע"פ
 שלא כתבון ואכל מזה וילא ואע"פ שאין מתכוון כך כמי היושב בסכה בשמיני ילקה דקא
 עבר על כל תוסף דרמחמא אמר שבעת ימים והוא יושב שמונה, ואס תאמר אותן שבעת
 ימים כתבון ללאת ידי חובה הכא אין ללאת ידי חובה לדבריק מלות אינן לריבות כונה ואין
 הפרש בין מתכוון לשאין מתכוון היושב בשמיני אע"פ שלא כתבון ללאת ידי חובה הואיל וישב כמתכוון
 ללאת ידי חובה דמי ולוקה. והשיב רבא לאביי שאני אומר מלות אינו עובר עליהם אלא בזמן
 כלומר לעולם מלות אינן לריבות כונה ומוטב קאמר אמאי אינו לוקה היושב בשמיני מיהו
 שאני אומר מלות אינו עובר עליהם בכל תוסף אלא בזמנא כגון אס תקע בראש השנה חמשים
 תקיעות אע"פ שלא כתבון לארבעים ולא כתבון לאותן עשרה ללאת בהדידי חובתו כמי שמתכוון
 דמי ולוקה אבל אסתקע אחר ראש השנה כל היוסכלו אע"פ שהוא מתכוין ואסויה היה מתכוין ללאת
 ידי חובה הואיל ולאו זמן תקיעה היא אינו עובר על כל תוסף וכן כמי היושב בשמיני שהוא
 כמי שמתכוון ללאת י"ח הואיל ולאו זמן סכה הוא אינו עובר על כל ולעולם מלות אינן לריבות
 כונה והתוסף במזה שלא בזמנה פטור. ואותבני' עליה מה היא דתכיא מנין לכהן שעולה
 וכו', ופריק' הכא כמאי עסקי' בשלא סיים. ואקשי' והא קתני סיים וכו' עד שאני הכא דכיון
 דאלו מתרמי לי' לבורא אחרינא וכו' פי' תדע אינו היא מלוה שעובר זמנה מלוה שאי
 אפשר שיתחייב בה היום כלל כגון סכה בשמיני שמעברו שבעת ימים דחייבא אינו מתחייב
 בה עד שנה אחרת אי כמי שופר שאינו מתחייב בה עד שנה אחרת אבל צרכת בהכנס אס
 עתה מתרמי לי' לבורא ומתחייב לבכר וכמלא בכל עת מלוה זו מלוה. ושיילי' מנא תימרא פי' מנא
 תימרא דדבר שעבר מלוהו הואיל ואפשר שיתעשה עתה כמי שלא עבר זמנו דמי כגון צרכה זו
 שאע"פ שעברה מלות לבור זה הואיל ומתרמי לי' לבורא אחרינא זמנא הוא. ונאדר אביי
 דתנן כותבין מתנה זו וכו' עד לאו משום דאמרי' כיון דאלו מתרמי לי' לבורא אחרינא אע"פ
 שעבר מלות לבור זה הואיל וראוי היום להקריב בכור כמי שלא עבר זמנו דמי כך כמי צרכת
 בהכנס אע"פ שעברה מלות לבור זה הואיל וראוי היום לבכר אחרת כמי שלא עבר זמנו
 דמי ומנא הוא היום ומשום הכי תנא חייב על כל תוסף. ושיילי' דלמא קסבר ר' יהושע
 מלות עובר עליהם אפי' שלא בזמנא ומשום הכי עובר על כל תוסף. ולעולם בשעת מתנה
 צבכור עבר זמנו של בכור ואע"פ שאינו להקריב בכורות אחרים היום ור' יהושע סבר אפי' הכי
 מלות עובר עליהם אחר זמנא וכן כמי צבכור מאבדך עבר זמן צרכה של לבור זה ואע"פ שאינו

לברך היום נבורים אחרים ולעולם מצות עובר עליהם שלא בזמנם אם הוסיף והיושב בשמיני
 בסכה כווי ילקה אע"פ שאינו זמן סכה . וההדר לי' רבא אכן הכי קאמר' כלומר חכי אומר
 דטעמי' דר' יהושע מפני שהיום ראוי להקרבת זכור ולא מפני שמלות עובר עליהם שלא בזמנם .
 שם ע"ב) החם לא סגי דלא יתיב פי' אם היה עובד במקדש במשמר שלא חי אפשר שיאמר
 חי איפשי לעבוד תבואו איש אחר ומשמר אחר בהא קימ"ל חכי בשבתי ואתה בשבתך ,
 אבל בצרכה איבעי מללי איבעי אינו רוצה לברך דאיפשר צדיק אחר . וצא רבא לסייעי
 דאמר מנות אינן לריכות כונה ואמר לעולם מצות אינן לריכות כוונה ותדע למה היושב
 בשמיני בסכה אם לא כתבון ללאת ידי סכה אינו לוקה ואינו לוקה עד שיתכוון לעבור .
 ואקשי' עלה והא מתן דמיס לר' יהושע דאע"פ שכשכתן ארבע לא כתבון לעבור על דברי
 תורה ואע"כ קתני דעבר ואמאי אמרת דלעבור בעי כוונה . ופריק לעבור בזמנו כגון
 האי ונתנה אחת שכתבה מתן ארבע דזמנה כדאמר' אלו מתרמי לי' בכורא אחריתא
 בעי לאקרובי וסליק וכליה יומא זמניה הוא ואינו לריך כוונה אלא הואיל ונתן אע"פ
 שלא כתבון ללאת ידי חובתו הוסיף וחייב וכמתכוין דמי אבל שלא בזמנו כגון היושב בשמיני
 דעבר זמן סכה אמרי' בעי כוונה ואם כתבון ללאת ידי חובה עובר על כל תוסיף אבל אם
 לא כתבון לא עבר דלא אמרי' מצות אינן לריכות כוונה חלא ללאת —————
 ————— בכאן הכחב יד חסר, ונמצא שמינית דף נייר חלק —————

צבא שניה שביעית או יסיר חזרה שניה, הגה למדת שבזמן שתעשה צבא מואו יסיר
 תחלה וכוף כמלא או יסיר דראש הצבא חוזר שני פעמים בשבועה שבתות ובלבד שלא תחשוב
 או יסיר בראשונה מפני שהתחלטה הוא ואינו לריכות שתי חזרות .
 דף ל"א ע"ה) מבפורת לכרובים שנא' ונועדתי שם ודברתי אתה מעל הכפורת מבין
 שני הכרובים כלומר אחר שגא' מעל הכפורת חזר מבין שני הכרובים ודבר זה לאו למימרא דבימי
 משה נסתלקה מכפורת לכרובים אלא שהודיע הקב"ה למשה כלומר ונועדתי לך מבין הכפורת שאני
 עתיד ליתן אותה שכינה בין שני הכרובים . ומחזמה לעיר פי' מחומות העזרה לעיר פי' ירושלים .
 דף ל"ב ע"ב) ראשונה שתיים פי' מלכות ראשונה עולה לשתי מלכויות ויצא מלך
 הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד . שניה שלש ויצא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד
 ה' לשלוש הוא מלך הכבוד . ר' יהודה אומר שניה שתיים , ר' יהודה אינו חושב מי זה
 מלך הכבוד מפני שהוא כשאל ואינו משבח . זמרו למלכנו וכו' שתיים , למלכנו אחת
 כי מלך על כל הארץ שתיים . ר' יהודה אינו חושב למלכנו אלא מלך בלבד חושב .

סליה פרהא וסליקא מסכת ראש השנה.

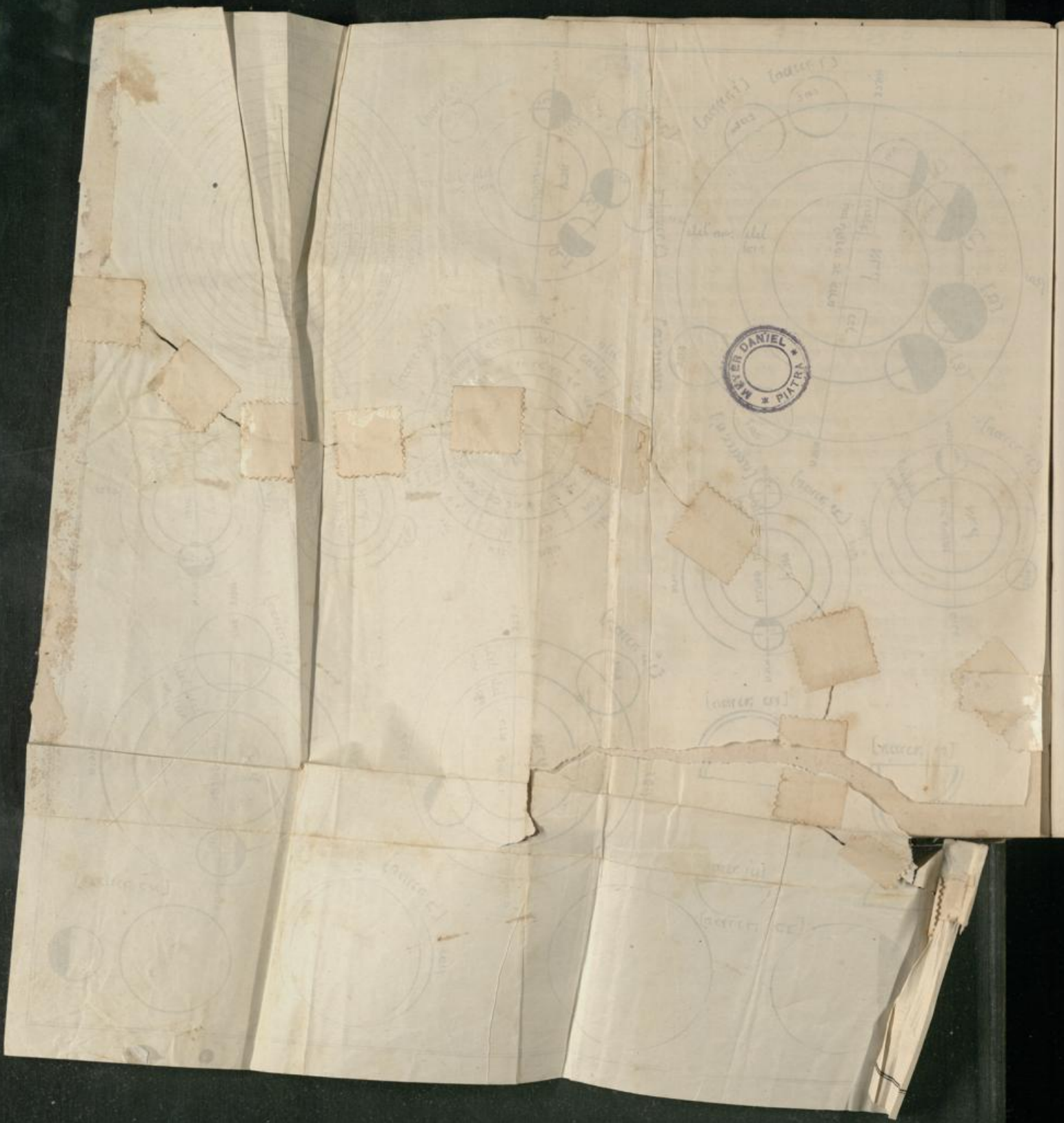

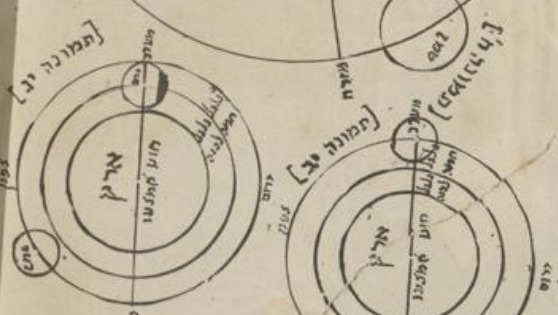
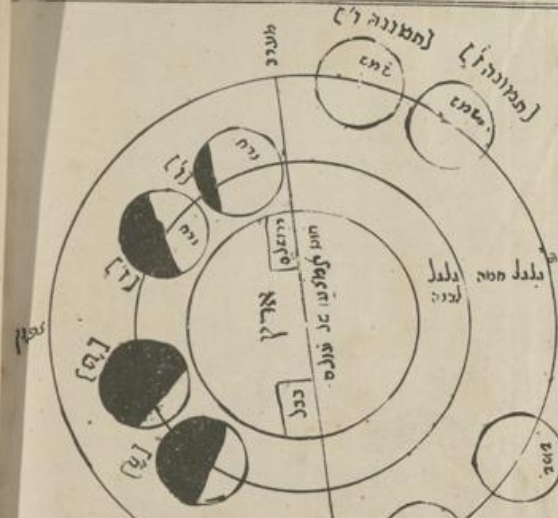
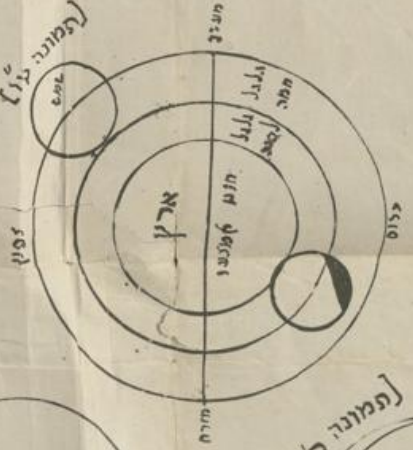
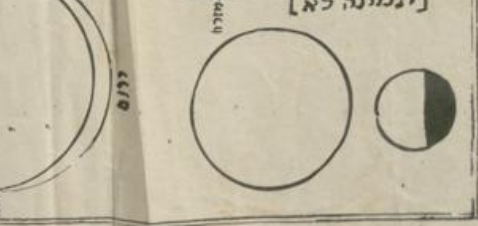
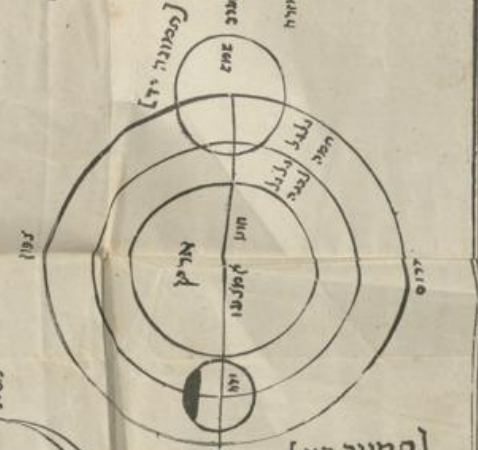
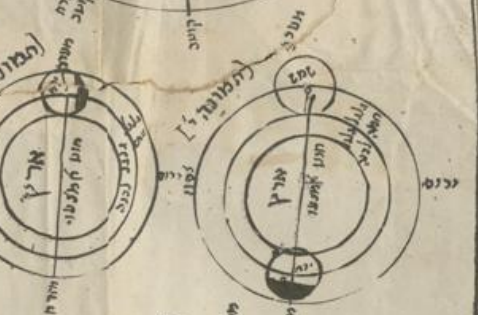
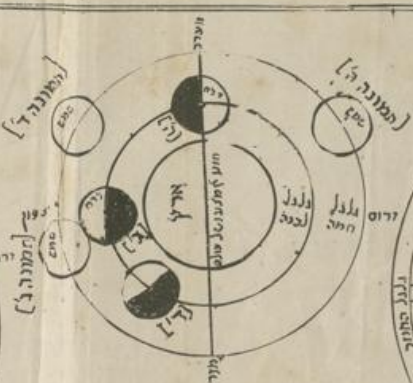
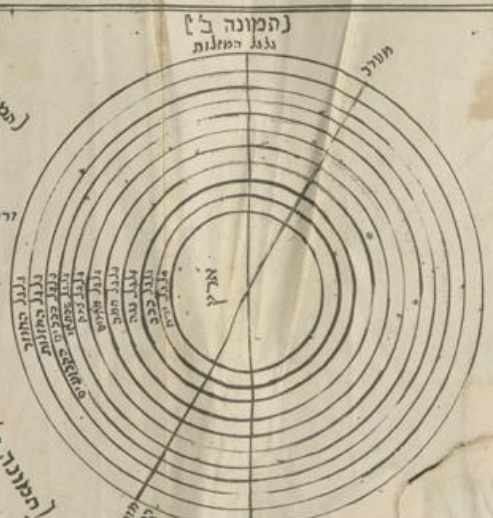
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

יען כי בסיפור היצירה, אשר להורים הראשונים, יגידו לנו הכתובים כי לקחם האלקים והניחם בגן עדן אשר נטע לו מקדם, אשר בתוך הגן ההוא עץ החיים ועץ הדעת — באמרו ויצר ה' אלקים גן בעדן וגו', והרשהו לאכול מכל עץ הגן ומנע ממנו עץ הדעת; וזה בקנס המות, באמרו מכל עץ הגן וגו' ומעץ הדעת טוב ורע וגו'; והנחש השיא את חוה וחוה הסתה את אדם, והמה מרו ועצבו את דברו באמרו והנחש ה' ערום וגו' ואמר וטרא האשה וגו' ותתן גם לאישה וגו' — והענישה' את שלשתם בחמשה עשר עונשים מיוחדים: הנחש בחמשה (1) היותו ארוך מכל חית השדה (2) הלוכו על גחון (3) היות עפר לחמו (4) איבה בינו ובין האשה (5) היותו רצוף במוחומון האדם — והאשה בחמשה (1) עצבון יצירה הולד (2) צער ההריון (3) קשי הלידה (4) תשוקתה אל האיש; (5) היות האיש מושל בה — והאדם בחמשה (1) היות האדמה ארוורה וחסרת עבודה כעבורו (2) עצבון האכילה (3) קוץ ודרדר (4) אכילת עשב השדה (5) אכילת הלחם בויעה אף — ושלשתם הענישם בעונש אחד כולל, והוא המות באמרו עפר אתה והואל עפר תשוב; וזה כולו כמו שיעידו הכתובים. ואח"כ ישלחם וגרשם מהגן שהיו בו וחשש האלקים פן יאכלו מעץ החיים גם כן ויחי לעולם, ולזה השכין מקדם לגן עדן את הכרובים ואת ל"הט החרב, באמרו וישלחוהו וגו' וישכן מקדם לגן עדן וגו' —

והנה ראוי שנחקור האם ראוי שיובנו הפסוקים והכתובים ההם לפי פשוטיהם כאמרם ז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, או נאמר כי הכתובים ההם אין מקום לפשוטיהם אבל ירמוזו לנו דברים סתומים וטבעים נסתרים בסדר הכריארה האינשוית להודיענו טבע מציאותה והרכבתה בדרך משל וחידה כאמרם ז"ל להגיד מעשה בראשית אי אפשר לפיכך סתם לך הכתוב בו. ומבוקשינו זה לא דבר ריק הוא ממנו לשתי סיבות [א] כי החקירה באמיתת הדברים הנמצאים הוא חכמתינו ושלימות נפשינו, בהכירנו האמת בנמצא נמצא, וכש"כ בנמצא המקודש אשר הוא המכתב התורי. [ב] כי דרושינו זה הוא בינתינו וחשיבותינו לעיני העמים האדירים האלה בפני חכמיהם וגדוליהם הבונים פנת ביאת משיחם על חטא האדם הקדמוני הנמשך מפשוטי הכתובים ההם, ועל זה נבנית הפילוסופיא הדתית אשר להם על זה — אכן נדרותי על זה הדרוש לבקש האמת בו אחר בקשתינו ודרשתנו העזר האלקי והוא המגלה עמיקתא ומסתרתיא —

והנה יחלק מבוקשינו זה לחמשה חלקים — החלק הראשון, נניח בו ספיקות ודומיים על שני חלקי הסותר, כי באמצעות הספקות ההם נבא להשגת האמת והצדק במבוקשינו זה, ובולת זה אי אפשר; כפי המאמר המפירסם לחכמים האמיתים לא ישוג מי שלא יספק — החלק השני נניח בו שרשים

פתיח

הנה

פתיח

והוראות גבולים מה הכרחים לנו בהגעת האמת בזה המבוקש — החלק
 השלישי נבחר בו החלק והצד האמיתי אשר יצא לנו מכח השרשים המונחים
 ונתיר הספיקות אשר כנגדן — החלק הרביעי, נישב בו המקרא ונבאר דוגמת
 ורמו הכתובים באופן שיסכימו אל הצד האמיתי באופן היותר שלם שיהיה מן
 האפשר אצלינו — החלק החמישי נתיר בו ספיקות מה נופלות על דברינו
 בחלק הרביעי, וגם נקרא שם למבוקשינו ולחקירתינו זאת אשר הוא אחד מהתנאים
 ההכרחיים לכל חבור ומחקר. וכל חלק וחלק מן החמשה הנזכרים ינתח לשני
 חלקים, והנתח הראשון מהחלק הראשון לבד יפרד והיה לששה פרקים —
 ומעתה נתחיל החלק הראשון מנתח לשני נתחים כנוכר; בנתח הראשון נניח
 בו הספיקות הנופלות על צד המחייב, רצוני האומר שראוי שיוכנו הכתובים על
 פשוטיהם — בנתח השני נניח הרמזיים הנופלים על צד השולל, רצוני האומר
 שאין ראוי שיוכנו הכתובים על פשוטיהם — והנה הנתח הראשון יתפרק לששה
 פרקים כי נספק בו בבחינות ששה. הפרק הראשון נניח בו הספיקות הנופלות
 בבחינת המצווה והוא ית"ש. הפרק השני נניח בו הספיקות הנופלים מצד מי
 שנצטוה והוא האדם: הפרק השלישי נניח בו הספיקות הנופלים בבחינת קנס
 הצווי המפורסם. הפרק הרביעי נניח בו הספיקות הנופלים מצד המשיאים
 והמסיתים מצד מה שהם מסיתים. הפרק החמישי נניח בו הספיקות הנופלים
 מצד העונש הכולל אשר הוא שוב לעפרים; מצד כי החקירה כולל ראוי שתקדם
 לפי לשון החכמים על החקירה במיוחד. הפרק השישי נניח בו הספיקות הנופלים
 בבחינת העונשים המיוחדים.

ומעתה נתחיל בספק הראשון מהפרק הראשון מנתח הראשון מהחלק הראשון תוארו כן הוא: מה שהוא שלימות האדם לא ימנעו הטוב העליון מברואיו, אבל אכול מעץ הדעת שימשך ממנו הכרת טוב ורע הוא שלימות לאדם, א"כ אין ראוי שימנעו. ההקדמה הגדולה תבאר מצד כי אין כילות וקנאה אצל אצילות יתעלה. ההקדמה הקטנה מבוארת בעצמה. א"כ התולדה צודקת. הספק השני על עץ החיים שהי' ג"כ בתוך הגן ולא מנעו ממנו, תוארו כן: מה שהוא חסרון לאדם ראוי שימנעו האל מברואיו אבל אכול עץ החיים שימשך ממנו החיים המדומים העולמים האלו הוא חסרון לאדם, א"כ הי' ראוי שימנעו מן האדם ולא עץ הדעת. ההקדמה הגדולה מבוארת כי לא יגור אתו רע, ההקדמה הקטנה תבאר, וזה כי התכלית אלקי האחרון לאדם והיא ההצלחה האמיתית היא הפרדו מהחומר והלקחו מהשפלים והדבקו בעליונים, וטוב יום בחצרות העולם הבא מכל חיי העוה"ז, א"כ התולדה מחויבת. ואם ישיב לנו משיב ויאמר, כי עץ החיים הי' נותן לאכלו חיים הנצחיים הרוחניים לא העולמיים, הנה יפול בספק יותר עצום מתדמה לראשון על אמרו פן ישלח ידו ויג'ו. הספק הג' על ושכן מקדם בו. תוארו כן: מה שהוא התכלית האחרון בכריאה אין ראוי שיגדור הי' דרכו בפני בראיו בלהט החרב המתהפכת, אבל אכול עץ החיים ימשך ממנו התכלית האחרון לאדם. א"כ אין ראוי שיגדור הי' דרכו בפניו לשמור דרך עץ החיים. הגדולה והקטנה מבוארת א"כ התולדה מחויבת. — א"כ כל הספיקות הניפלים בפרק הראשון עם תשובותיו שלשה.

הפרק השני מספר ספיקותיו הם שלשה, הספק הראשון תוארו כן, הבלתי יודע ומכיר לבחור בטוב ולמאוס ברע אינו כן מצוה. אבל האדם קודם אכילתו מעץ הדעת הוזה דרכו לפיפשט המקרא, א"כ אין ראוי שיצוה, והיה א"כ אמרו ויצו הי' אלקים על האדם מאמר חוטא; ההקדמות מבוארות וההמשך ג"כ מחויב — וזה הספק הונח בעצם ראשונה בפרק השני, אשר הוא בכחינת המצווה — הספק השני תוארו כן: כל מוסת ומודח לפועל מהפעלים זכויב שיבין ויכיר דבריהם אשר בעבורם הודחו והוסת, אבל האדם בכלל ר"ל אדם וחיה הוסתו מהנחש, א"כ הי' מחויב שיבין דבריו — ההקדמות מבוארות והתולדה מחויבת; וימשך ממנה על צד ביאור המאמר שהאדם בכלל ר"ל אדם וחיה היו מבינים ומכירים מה הוא טוב ורע, ואם לא כן הנחש יסתם במה שלא ידעו ולא יבינו אשר הוא הפך הקדמתו הגדולה המבוארת. ויתחייב מזה שקודם אכילתם מעץ הדעת היו יודעים טוב ורע. והי' א"כ אמרו והייתם כאלקים יודעי טוב ורע מאמר בטל ודבר שלא לצורך. — הספק השלישי תוארו כן: האדם בתחלת הכריאה הי' לנפש דברית, אבל אחד מכוחות הנפש הדברית הוא השכל המעשי אשר בו יכיר האדם טוב ורע א"כ האדם בתחילת הכריאה הי' יודע טוב ורע. ההקדמה הגדולה מבוארת מאמרו ויפת באפיו וגי', הקטנה נתבארה בספר

הנפש ובספר המדות אשר חלק הפילוסוף שכל האדם לעיוני ולמעשי + וא"כ הי' יודע טוב ורע קודם שאכל מעץ הדעת . נשלמו ספיקות פרק השני —

הפרק השלישי מספר הספיקות הנופלים בו עם תשובותיו שלשה — הספק הראשון תוארו כן: מה שהוא מהחייב בהכרח ובטבע אין ראוי להניח קנס לממרה דברי ה', אבל המות לאדם הי' מהחייב בהכרח ובטבע א"כ לא הי' ראוי להניחו קנס לאדם. ההקדמה הגדולה מבוארת, הקטנה חתבאר: כי כל מורכב מהפכיים יחייב שיפסד ויחרך אל יסודותיו אשר מהם הורכב כמו שהחבאר בספר השמים והעולם, א"כ אמרנו היות המות קנס לחטא האדם ומריו הוא מאמר כוזב. ואם ישיב משיב כי אמרנו הקנס הי' ההכרחו ביום אכלו באמרו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, הנה יפול בספק אינינו יותר חלוש מהאחר. תוארו כן: גזירת האל וקנסו ראוי שיקוימו, אבל מות האדם ביום אכלו מעץ הדעת לא נתקיים, א"כ המות לא הי' גזירת האל וקנסו — ואם ישוב עוד משיב אולי נתבטל גזרתינו ביום ההוא והאריך הקנס עד סוף ימיו כמו שאמר הכתוב כי עפר אתה ואל עפר תשוב. הנה יחייב מזה עכ"פ שגזירה הקנס לאחר זמן והיה הקנס. והדרא קושיא לדוכתין. א"כ ספיקות הפרק השלישי עם תשובותיו שלשה —

הפרק הרביעי מספר ספיקותיו ארבעה — הספק הראשון, תוארו כן: אם הנחש השיא חוה, כפי הנראה ממשוטי הכתובים, יחויב שיהיה בעל שכל, ונשנה מקבול הנמשך כשנאמר: אבל הנחש לא היה בעל שכל, א"כ יולד מקביל הקודם, כי הנחש לא השיא את חוה — הקודם מבואר כי ההסתה וההדחה אינו אלא נתינת העצה וההמלכה בדבר הנסת עם סברות וראיות נותנות הספקה לנידח, והעצה וההמלכה נמשכים מכח שכלי כמו שביאר הפילוסוף בספר המדות והוא כח מיוחד למנהיגי המדינה. אולם מקביל הנמשך ר"ל היות הנחש בלתי בעל שכל ג"כ מבואר, כי הוא נכנס תחת סוג בלתי מדבר באמרו: והנחש היה ערום, ולמחייחים סוג אחד, כמו שנחבאר בספר השמע דאם לא כן היה אדם שני והיה בצלם אלקים, אשר כל זה שקר — א"כ התולדה מחויבת וצודקת, והיה עם זה הבנת הכתוב שהנחש השיא את חוה מובן כוזב וברוי — . הספק השני תוארו כן: אם הנחש היה יודע טוב ורע א"כ היה בעל שכל. הקודם מבואר כי הכרח טובורע הוא פועל השכל כמו שנחבאר למעלה. אמנם ההשנות ג"כ מבואר, רצוני שהיה מכיר טוב ורע מאחר שהסית עם זה באמרו: והיותם כאלקים ידעי טוב ורע, והיועץ ראוי שיבין מועצותיו כנו'; הנמשך מבואר הכוזב כמו שנחבאר בספק הקודם, א"כ הקודם בטל — . הספק השלישי תוארו כן: מי הגיד לנחש דבר ה' ועצתו עם האדם אשר צוהו לבלתי אכול מעץ הדעת, ומאין באה לו הנבואה הזאת, האם היה חוה או קוסם או עונן או מנחש, או כמה יצאנית ודברנית היתה אמנו חוה אשר ביזם

תבראה יצאה לאויר העולם ושמה למדבר פניה ללכת לקראת נחשים ולגלות לנו סתרי האל וסודותיו; וכל אלה דברי רוח ותענועים אשר לשמעם אף כי להאמין בהם; א"כ הספור ההוא לפי פשוטו הוא מגונה — הספק הרביעי הוא כן: הבלתי מדבר אינו ראוי שיענש על פעולותיו, אבל הנחש לפיה האמת היה בלתי מדבר, א"כ אין ראוי שיענש; ההקדמה הגדולה מבוארת כי הנמול והעונש אינינו רק לבעלי שכל, ויהיה א"כ אומרו על גחונך חלך וגו' עול וחמס בחק האל ית' שוית' אשר כל דרכיו משפט —

הפרק החמישי הספק הנופל בו אשר הוא בכחינת העונש הכולל הוא אחד במספר; הוא כן: כל שימצא מוליד כמוהו כמין אינינו נצחי, אבל האדם זה דרכו, א"כ לא היה נצחי. ההקדמה הגדולה תתבאר על צד החפוש בדברים הנצחיים, שהם כולם בלתי מולידים אבל נשארים באיש, אך בדברים הנפסדים המציא להם הטבע הכח המוליד לשמור מציאותם, אבל המלאכים והגלגלים והככבים הגדולים בלתי נמצא להם כח התולדה — והקטנה ג"כ תתבאר, רצוני, שהאדם נברא עם כח מוליד כאמרו: לא טוב היות האדם לבדו, וזכר ונקבה בראם; א"כ התולדה מחויבת, ר"ל, שהאדם לא נברא מתחילה יצירתו להיות נצחי, א"כ אמרו כי עפר אתה ואל עפר תשוב אינינו עונש. ויהיה אמרו: ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך "וגו' מאמר חוטא —

הפרק השישי, אחר שספקנו והקדמנו ספק העונש הכולל לשתי סבות, אחת דוטריו מילי, והשנית כי בלשון החכמים החקירה בכלל ראוי שתקדם על החקירה במיוחד — נתחיל בעונשים המיוחדים חמשה לפי סעיפיהם וסדריהם ככתוב; ויהיה א"כ מספר הספקות הנופלים בפרק השישי ט"ו במספר. ונתחיל בעונשי הנחש שהם חמשה — הספק הראשון הוא כן: כל נמצא בכחינת עצמו וצורתו המינית הוא טוב, אבל הנחש הוא אחד מהדברים הנמצאים א"כ הוא טוב. ההקדמה הגדולה מבוארת מהכתוב ומהמחקר; אם מהכתוב באמרו: וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. אם מהמחקר כמו שביאר הפילוסוף כמה שאחר הטבע: כי מהות הדברים וצורת המינים כולם הם טובות בכחינת עצמם, כי הנמצא הוא טוב וההעדר הוא רע; א"כ התולדה מחויבת, ויהיה א"כ הנחש עם כל ארבותיו אשר מתחייב מצורת מנייתו אינינו בארור; ועם שבכחינת האדם הוא יזיק לו, וזה במקרה ושנות לא בעצם כמו כשאר הב"ח הארסיים או העשבים המרים המזיקים לאדם אינם כסבת זה רעים וארורים. ויהיה א"כ אומרו: ארור אתה מכל חית השדה, אשר יראה שהוא עונש מיוחד, מאמר בלתי אמיתי — הספק השני הוא כן: הנה תמונת הב"ח הארציים וימיים ימצאו על פנים שונים קצתם הולכים על ארבע וקצתם מרכיבים רגלים קצתם להם כרעיים וקצתם אין להם כרעיים כלל, והנה סגולות נמשכות אחר צורת מיניהם ולפי הברכה פעולותיהם כמו שנתבאר בספר הב"ח; א"כ הליכת הנחש על גחונו

אינו ראוי שיוחס זה לו לעונש ולחטא כמו שלא יוחס לחולעים-הרומשים או לקצת דגים שבים שאין להם כרעיים ולא סנפיר וקשקשת, ואין מקום לדרוש סבה לכמו אלה הסגולות כמו שלא ידרוש למה ילך זה בשני רגלים וזה בארבע; א"כ אומרנו על גחונך תלך היותו עונש, הוא מאמר חוטא — הספק השלישי תוארו כן: המזון המתמיד והשומר הנוזן ומחליף התכתו באופן שישמור מציאותו אין ראוי שייחוס לעונש למי שנוזן ממנו, אבל העפר לנחש זה דרכו, כי הוא לחמו; א"כ עפר תאכל היותו עונש, מאמר כוזב — הספק הרביעי תוארו כן: מה שהוא מחוייב בהכרח אין ראוי שיקרא עונש, אבל איבת הנחש והאשה הזורעו וזרעה הוא ענף מתחייב בהכרח; א"כ אומרו: ואיבה אשית אינינו עונש — ההקדמה הגדולה מבוארת; הקטנה תחבאר, כי הנחש הוא ארסי בטבע מוזר לטבע האדם; א"כ האיבה ענין מתחייב להמצא, כי הדבר ישנא הפכו — הספק החמישי דומה לשלפניו, תוארו כן: מה שהוא מחוייב בהכרח אינינו עונש, אבל: הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, זה דרכו; א"כ וכו' — ההקדמה הגדולה מבוארת; הקטנה תחבאר מצד היותו האדם נצב הקומה, כאשר יארוך לנחש יכתו קדקדו וירצץ מזחו, כי תנועתו מלמעלה למטה; גם מצד היות מתדמה החלקים יחתך במקום אשר ידובקו חלקיו, והנחש מצד שפלותו והיותו מטה, כאשר יארב לאדם יאחזנו בעקבו הקרוב אליו ואשר ירבהו; א"כ אומרנו: הוא ישופך ראש היותו עונש, מאמר בלתי צודק. ועם זה נשלמו ספיקות חמשה עונשים אשר לנחש —

מערתה נתחיל בספיקות הנפלים בעונשים המיוחדים לאשה שהם חמשה —

הספק הראשון תוארו כן: מה שהוא טבעי אינינו עונש, אבל עצבון בעת התהות העובר הוא ענין טבעי; א"כ אינו עונש. הגדולה מבוארת, הקטנה תחבאר: כי התהות העובר יעצור דם הנדות לפניו ותעצור האם כמו שנתבאר בספר ב"ח, ומהכרח העצר ההוא יתחדש ובכבטן המליאה עצמים זרים וכבדים ואידיים רעים נותנים לה עצבונים וכאבים; א"כ התולדה מחוייבת. א"כ אומרנו הרבה ארבה עצבונך והרונך עונש, מאמר מדומה — הספק השני, דומה לראשון תוארו כן: מה שהוא מחוייב בהכרח אינינו עונש, ועצבון בעת ההריון הוא מחוייב וטבעי; א"כ העצבון בעת ההריון אינינו עונש. ההקדמה הגדולה מבוארת, הקטנה תחבאר: כי בעת גידול הנער וצמיחתו משך תשעה חדשים יתפשטו ויתמתחו עצלי האם, גם יתנועעו ויתרוצצו בקרבה, ומוה יתחדשו כאבים לפעמים לאשה התרה עד שפעמים תאמר למה זה אנכי. א"כ התולדה מחוייבת; א"כ אומרו: והרונך אינינו עונש — הספק השלישי, דומה לראשונים, תוארו כן: מה שהוא טבעי אינינו עונש, אבל קשי הלידה זה דרכו; א"כ אינו עונש. הגדולה מבוארת, הקטנה תחבאר: כי כאשר יצא גשם גדול ממקום צר יחוייב שימתחו העצלים אשר בצואר החכם ויתחדשו מוה צירים וחבלים, וכן יתחדש בכמו זה לב"ח הבלתי מדברים אשר לא אכלו מעולם מעץ הדעת, באמרו: הידעת עת לדת יעלי סלע וגו' תכרענה

לדיהן תשלחנה וגו' חולל אילות השמור; א"כ אומרו בעצב תלדי בנים אינו עונש לאשה — הספק הרביעי, תוארו כן: תשוקת החסר אל השלם אינו עונש אך הוא שלימות, אבל תשוקת האשה אל האיש זה דרכו; א"כ אינו עונש. הגדולה מבוארת, הקטנה תחבאר ממאמר הפילוסוף בחומר הראשון: כי תשוקת החומר לצורה כמו תשוקת הנקבה לזכר, א"כ אמרו ואל אישך תשוקתך אינו עונש אבל הוא גמול — הספק החמישי תוארו כן: מה שהוא טוב ומועיל איננו עונש, אבל משול האיש באשה הוא טוב ומועיל; א"כ וכו'. הגדולה מבוארת, הקטנה תחבאר: כי בכל חיבור וקיבוץ יצטרך שתכלה ההנהגה והממשלה לראש אחד כאשר יאמת החיפוש, וזה כי הדברים הנמצאים כולם להם עילה ראשונה אחת פשוטה והוא הנמצא הקדמון, ובדברים השפלים ג"כ להם גלגל אחד מקיף להם, ובעולם הקטן שהוא האדם ג"כ להם קצין שוטר ומושל אחד, ואוי לעיר שכלם ראשים; וכן בקיבוץ הבית יצטרך שתכלה ההנהגה לאחד מהם והוא האיש שנכרא קודם ויותר שלם מהאשה. ואם תשנה ההנהגה ביניהם לא יכלו לדור ולשבת גם יחד זמן שישלו שיעור, זה ירצה דבר מהוזה לא ירצהו, ויהי' הבית תמיד מלא זכחי ריב. א"כ אמרו והוא ימשול כך איננו עונש אבל הוא קיום הבית והעמדתו — ונשלמו עם זה הספיקות הנפלות בעונשי האשה.

וְנִתְחַיֵּל בְּסַפְּיקוֹת הַנּוֹפְלִים בְּעוֹנְשֵׁי הָאִישׁ. ויען היות פשוטיהם בלתי נגלה ומפורסם בעניניהם ובהוראותיהם כמו שהוא בשאר העונשים, נניח תחלה הנראה ואשר הוא יותר מפורסם בהוראותיהם לפי סדור הכתוב. ונאמר כי באמרו ארורה האדמה בעבורך, ענינו, כי לולי חטא האדם היתה הארץ מתחלה מבורכת בעצמה, בלתי צריכה לעבודה, ובעבור האדם קוללה ואמ' ארורה האדמה. ואולם העונש השני, והוא נאמרו: בעצמון תאכלנה, הוא עונש אחר; וזה, כי אחר שחרש החורש ופתח ושדר אדמתו והפיץ זרעו על פני השדה עדין הוא נשאר בעצבון רוח, כי יצטרך להמתין כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים לרוות הארץ ולהולידה ולהצמיחה ופיו יפער תמיד למלקוש ולמורה; והוא הנגלה בעונש השני. ואולם וקוץ ודרדר הצמיח לך הוא עונש שלישי, והוא, עם כל העבודה והשלגים והמטרים, הנה השדה יעלה כלו קמשונים, ועם החטה יצא חוחים, ויצטרך העובד להסירם, כי בזולת זה יחנק העשבוהצמח הטוב. ואולם, ואכלת את עשב השדה, יראה ענין פשוטו, שהוא עונש רביעי, העניש האדם באכילת הירקות ומיני פירות. ואולם, בזיעת אפך תאכל לחם, יראה שהוא עונש חמישי, הענישו האדם, שאם ירצה לאכול לחם יאכלהו בזיעה ובזיעה רבה, ויצטרך לו לעשות מלאכות רבות, והוא הטחינה והרקוד והאפייה, ויתר המלאכות ההכרחיות ללחם הטוב, ולולי חטאו היתה הארץ מוציאה גלוסקאות ויהיה פסת בר בארץ — ונתחיל עתה בספק הראשון, תארו כן: מה שהיה טבעי לאדם קודם חטא האדם אינו ראוי שיקרא עונש, אבל עבודת האדמה זה דרכו; א"כ אינו עונש. הגדולה מבוארת, הקטנה

תחבאר ממאמר: וכל שיח השדה טרם וגו' ואדם אין לעבוד את האדמה, א"כ
 הארץ היתה צריכה למטר קודם חטא האדם, והעצרו איננו עונש — הספק השני
 תוארו כן: הדברים המתחדשים בדברים המורכבים אשר הם במדרגת המותרות
 ובלתי הכרחיים בנמצא ההוא עם היותו בלתי מועיל או אולי זיק בהיות הנמצא
 ההוא המורכב אינו ראוי שיקרא עונש, אבל הצמחת קוק ודרדר בארץ השמינה
 והנעכרת זה דרכו; א"כ אינו עונש. ההקדמה הגדולה מבוארת, הקטנה תחבאר
 בדרך החיפוש: כי בכל נמצא מורכב אשר בדברים השפלים לא ימלט שלא יתחדשו
 מותרות מה לחכרה ההרכבה וההמוגה, כמו שהוא נראה במחצבים שאינם נקיים
 מכל סיג; וג"כ בב"ח יתחדשו מותרות כגון הטלפים והשערות שאינם הכרחיים
 בנמצא ההוא; וגם בהזונים יתחדשו מותרים בלתי מתייחסים לניזון ידחם הטבע
 לצד מן הצדדים בעברי הפרש והשתן ונקבי העור בויעה; וכן הוא בחי המדבר.
 ולא יקראו אלו הדברים עונשים להם, וכן הדין בצמחים כי לפעמים יתחדשו מותרות
 הארסיים עשבים נכרים קוק ודרדר; א"כ הקטנה מבוארת — הספק הרביעי,
 תוארו כן: מה שהיה קודם חטא האדם אינו ראוי שיקרא עונש, אבל אכילתו מעשב
 שדה הארץ זה דרכו א"כ אומרו: ואכלת את עשב השדה איננו עונש, ההקדמה
 הגדולה מבוארת, הקטנה תחבאר: כי בספור הציורה הראשונה כאשר ברכ אדם
 באמרו ויברך אותם וכו' נאמר שם ואני הנה נתתי לכם את כל עשב זרע וזרע וגו'.
 ואם ישיב ויאמר אולי אומרו ואכלת את עשב השדה ענינו הקוצים והדרדרים
 וכרפוסים ומרורים, זה אי אפשר כילא נתקיים זה העונש כי אם על צד הזרות
 וההכרח וכל העונשים כולם מבואר מעניינם שהם חמידים ומאוריים — הספק
 החמישי תוארו כן: מה שהוא מתחייב בהכרח אינו עונש, אבל עשיית הפח והקונו
 אי אפשר השלמתו בזולת מלאכה ויגיעה רבה, א"כ אומרו בויעת אפך תאכל לחם
 איננו עונש, אבל הוא הענוג להמציא מזון נבחר כזה מסכים לחיי האדם ולאוורך
 ימיו כגודע; כי על הלחם לבדו יחיה האדם חיים ארוכים וערבים. ואם יתקש
 עוד המשיב ויאמר כי קודם חטא האדם היתה האדמה מוציאה גלוסקאות ועונות.
 זה סכלות גמור, כי המלאכות האלה לא ישלמו מהטבע. מצורף כי בברכת אדם
 לא ברכ לחמו ולא נתן לו גלוסקאות ההם למאכל, אך אמר הנה נתתי לכם את
 כל ירק עשב כילא הו' או לחם בזולת מלאכה. ימשך א"כ מזה כי אומרו בויעת
 אפך תאכל לחם אינו עונש. ואם ישוב משיב אולי קודם חטא אדם היה טבע
 העשבים מסכים לטבע האדם הנוון ואחר החטא שנה טבעם ומוגם; או אולי
 שנה טבע האדם ומנהגו באופן שלא יהי' מוג העשבים דומה למוג הנוון; זה בלבול
 לא פילפול, כי אחר בריאת הדברים הונחו הדברים על טבעיהם לא שנה מוגיהם,
 באומרו: וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, ואומר: כי הוא צוה
 ונבראו ועמידם לעד לעולם. ובהעמדת העילות יעמדו העילולים ג"כ. סוף דבר
 אכילת פח עמלה איננו עונש — א"כ נתיבות הספיקות עם התשובות אשר הם

בנתח הראשון שלשים ושתיים. ונשלם הנתח הראשון.

ואולם הספיקות הנופלות על חלק השולל רצוני האומר שאין ראוי שיובן הסיפור על פשוטו, והוא מה שיכלול הנתח השני מספרם שלשה — הספק הראשון, תוארו כן: מה שימשך ממנו סתירה פינת התורה וקציצה בנטיעותיה ח"ו אין ראוי להעלותו על שפה אף כי על לב. אבל נתינת הצירים והחוקים בהבנת מצות התורה חקותיה ומשפטיה זה דרכו. א"כ אין ראוי שיובנו על זולת פשוטיהם. הגדולה מבוארת, הקטנה התבאר כי אם יהי' מן המותר אצל בעלי התורה לתת צירים ודומיים הנה יותרו ג"כ בכל מצות התורה כמו שיעשו חכמי הנצורים ותפול התורה בכללה ח"ו — הספק השני, תוארו כן: אם לא נבין הכתובים על פשוטיהם, אבל נתן להם ציור מזה, הנה לא יחוייב להם הטא לאדם, כאשר הוא מפורסם במקומות רבים לרז"ל; א"כ ראוי שנבין הכתובים על פשוטיהם. הקודם מבואר כי בנתח הציור אפשר להציל אדם מן החטא, והקטנה ג"כ מבוארת א"כ התולדה מחוייבת — הספק השלישי, הוא המכתב. אמר הנסתרות לה' אלקינו והנגלות הוא לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה, כי הנסתרות הוא לאל והנגלות הוא לנו כי צריך שנקשור תפילין ביד ונביט בציצית לא שנחקה ונדמה חלילה, א"כ אין ראוי שיובנו כתבי התורה על פשוטיה'. והוא מה שיכלול הנתח השני מהחלק הראשון.

ומעתה נחיל בחלק השני ונתח לשני נתחים. בנתח הראשון נניח שרשים עיונים מה הכרחיים לנו בזה המבוקש. בנתח השני נניח הוראות גדולים מה מצטרכים אצלינו בזה הנדון. אולם השרשים המונחים בנתח הראשון מספרם שמנה — השורש הראשון, תוארו כן: ידוע שהסדר בבריאה לפירבותינו הקדושים היה כי בתחלה נבראו העליונים והרוחניים והם השכליים הנבדלים והגרמים השמימיים, נרמו באמרו בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ והוא עולם הנצחיות והרוחניות, אחר כן נבראו התחתונים שהם כולם חמרים ושפלים, והם שלשת הצורות ההיולאניות, דוממית, צומחית, הרגשית, נרמו באמרו: ואת הארץ אחר כן ביום הששי המציא וברא נמצא אחר מורכב מהשנים המקבלים כי בו נמצא הצורות החומריות השלשוניתע בו ענף אחר רוחני מהעליונים והוא הצורה למורכב הוא ויתר הצורות לו מדריגת החומר וזה השורש ידוע מהכתוב מאמרו ויצרה' אלקים את האדם וכו' יפה באפיו נשמת חיים וכו' והמורכב כולו יקרא אדם מאמרו נעשה אדם בצלמינו כדמותנו. ומדרך המעיינים לקרוא לצורה זכר והחומר נקבה. ובעלי התורה יקרא הצורה האינושית ביהוד אדם והחומר אשר הוא מהשפלים יקרא אשה או חוה — השורש השני דבר מוסכם מהטבעיים כי כל צורה מינית אשר תקרא בשם איש כמו שאמרנו תיחד לה שני טבעים, א' חומר מיוחד ב' מקריים מיוחדים וסגוליים הכרחיים למפעליה. כאלו האמר שהצורה הדברית תיחד לה צורת חיות מיוחד להיות לה, כי לא תחיל באיזה חי שיוזמן אבל בהיות מיוחד ואינשו ג"כ תיחד לה סגולות מיוחדות, כאלו האמר היותו נצב הקומה או רחב החוה

ודומיהן. ובעל התורה יקרא שני הטבעים אלו צלעות, והחומר המיוחד יקרא עצם ממה שהוא חלק מהמורכב, והסגולה המיוחדת יקרא בשר מצד מה כי מדרך הסגולות שיודיעו ויבשרו ענין הצורה ומהותה — השורש השלישי ענינו כן: אחר שהנמצא הוא נמצאו בו שני הפכיים יחויב בוולת ספק שימצאו בו משיגיהם, כאלו תאמר ההפסד לחמרו. והנצחיות לצורתו אם תזכה. גם מחויב השתמש הנמצא שהוא בטוב ובמועיל לקיומו, כגון ההון וההרגש ושאר פעולות הנפש הצומחת והמרגשת. גם ישיגהו ההתבוננות העיון וההשכל במין מה ששיגהו השכלים הנפרדים אשר צורתו מהם חוצבה. אבל ההשתמשות האלה מצד מה שהם טבעים מקבילים אי אפשר היותם בעת אחד ובזמן אחד יחד. וזה כי בעת השתמשו בחלק החומר אי אפשר שישתמש בחלק הרוחני וכך בהפך. ובשמירת הנמצא המורכב בזה יחויב להשוות ההשתמשות רצוני פעם שישתמש בחומרות בשיעור משיעור כי אם ישתמש ממנו תמיד הנה יגבר החלק ההוא ויפסד החלק הרוחני. ויתמיד בעיון ובהתבודדות שימית גופו ועצמו באוהל כי תותך הרכבתו ותפרד הנפש מהגוף טרם מלאה שלמותם בעזר כלי הגוף כי לתכלית ההוא הובאה שם ולזה צריך האדם להשוות המדה ולתתעת זמן מיוחד לכל חלק וחלק באופן שישארו החלקים והפשוטים אשר מהם הורכב. וזה השורש עם כל שריגותיו לקוח ממקומות רבים בעלי העיון. ושלמה אמר הן חלק לשבעה וגם לשמנה. ואמר טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ירך. וחסידים הראשונים היו נזמרים יותר לצד הרוחני באמרם חסידים הראשונים היו עושים תורתם קבע ומלאכתם עראי, אבל מ"מ היו נוהרים בשמירת שני החלקים — השורש הרביעי ענינו כן: לצורה האינשוית היא הנפש המדברת אשר אמרנו לפי דרך המעיינים המפורסמים שני כוחות, האחד יקרא שכל עיוני והשני יקרא שכל מעשי, והמעשי יחלק לשנים האחד יקרא חסיד והאחד יקרא שופט או אלקים כמו שנבאר, אולם השכל העיוני הוא השכל אשר בו עיון וחקור האדם סביב הדברים הנמצאים אשר אין פעולתם אלינו והיא החקירה בשלשת מיני החכמות, למודיות, טבעיות, אלקית; והכח הזה יקרא שכל עיוני מצד מה שבחכמת העיון לבד. ומסגולותו האמת והשקר, ומושגי זה הכח אצל הפילוסוף הוא הנמצא העיוני. ואולם בעל תורה יקרא מושגי זה הכח עץ החיים כי חיים הוא לשכל המחויק במ; והנה הכח הזה הוא מיוחד לפילוסוף האמיתי. ואולם השכל המעשי הוא הכח אשר בו יחקור ויעין סביב הדברים הנמצאים אשר פעולתם אלינו רצוני אשר בכחינו ובידינו לנו לעשותם ולהמציאם והיא הפילוסופיא המדעית ויקראו מעשי מצד מה שתכליתו המעשה כי כשנחקר אנחנו במדת הענוה והגבורה יותר המעלות לא נחקור במ לבד כשנרע עניניהם כמו שהוא בפילוסופיא העיונית אבל לתכלית שנשתמש בהם ונהיה עניים או גבורים. ומסגולות זה הכח הוא הטוב והרע לפי התורה או מגונה ונאה לפי דברי החכמים ויקרא מושגי זה הכח לפי בעל התורה עץ הדעת טוב ורע ואצל הפילוסוף יקרא הנמצא

המדותי. והנה זה הכח כמו שאמרנו יסתעף לשני סעיפים וזה כי אם ישתמש האדם בזה הכח לכד בעצמו או בביתו יקרא חסיד או משכיל, ואם לא יספיק לאדם המעולה להנהיג עצמו וביתו לכד אבל ישתדל לעשות אישי מדינתו מעולים הוא יקרא אלקים שופטים, והוא המיוחד למנהיגי המדינות על הסדר והיושר —

אדם זאת החלוקה אשר הנחנו ברבוי אלו הכוחות רצוני עיוני ומעשי, והמעשי נחלק למשכיל ולשופט הוא דרך הפילוסופים הקודמים יאמרו כי כמו שרבו המוחשים יחייבו רבוי החושים כן התחלפות המושגים יחייבו התחלפות הכוחות המשיגות. אבל בהיותי באחת מהשיבות באיטאליאה שמעתי מאחד מן הרבנים יאמר כי הכח הוא אחד בנושא רבים במאמר. וזה כי בשוטט השכל האינשי סביב הנמצא העיוני יקרא שכל עיוני, ובשוטט סביב הנמצא המדעי יקרא מעשי, ואם ישוטט לכד סביב הנהגת נפשו יקרא חסיד או משכיל, ואם סביב הנהגת אנשי מדינתו יקרא אלקים שופטים; והנאני דבריו. וזכרתיו הנה כי יראה היותו מסכים לנו כאשר נישב הכתובים על אופניהם ורמזיהם — השורש הרביעי באדם ג"כ ככ"ח הבלתי מדברים נמצא כח אחד יקראוהו המעיינים כח מתעורר או האוני אשר ענינו התשוקה אל הנאות והבריחה מהמויק. ויחדוזה הכח בג' הברלים, א' שמשכנו ונושאו הוא הלב, וזה כי יתר הכוחות עם היות התחלחם כלם מהלב הנה להם כלים ונושאים מיוחדים במוח או בשאר אברים הראשיים כמו הדמיון, השומר, והזוכר. אבל זה הכח אין לו נושא אחר כי אם הלב באמרוכי יצר לב האדם רע מנעוריו ויקראוהו החכמים יצר הרע אם יטה מדרך השכל או יצר טוב אם יאזן ויקשיב לקול השכל.

ב' הוא שתנועתו והבטתו אינו מרחוק אבל מביט לכד אחר הזמן ההווה וההנאה הנמשכת לו כפי העת לא יבא לראות מה שיהיה באחרית הימים כאמרו ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. ג', נטייתו על הרוב מתחלת יצירתו היא הדברים העפריים והחמרים באמרו זנותין ותירוש יקח לב. וזה הכח יקראוהו החכמים כמו שבארנו יצר הרע, ובעל התורה יקראוהו נחש. זה השורש לקוח מדברי הפילוסוף מספר הנפש ומספר המדות, גם מדברי הר"ם חלק ב' — השורש החמישי ענינו כן, אין ראוי שיונחו ציורים ודומים למצות התורה חוקתיה ומשפטיה אבל חובה עלינו שנבין ונקבל כל תרי"ג מצות על פשוטיהם כמו שעשו אבותינו באמרם כל אשר דבר ה' נעשה, וכן הנביאים כולם היו שומרים מצות התורה ועושים אותם לפי הדרך שצווה אותם עשיית הפסח בימי חזקיהו וסוכה בימי עזרא. ועל כלם היו מזהירים כאמרו זכרו תורת משה עבדי. ובוה אין חולק ואין מדרחה חלילה.

אבל הסיפוריים התוריים או הנביאיים אשר אין מצוה, להם דין אחר. וזה כי אם הסברה האינשיית הישרה לא תנגד ותקביל לספור ההוא אין ראוי שנתן לו ציור או חקוי דמויאו המשל. אבל ראוי שנבינהו על פשוטו כמדריגת ספור עניני האבות כמו נצחון אברהם את המלכים וסיפור הריגת משה את המצריכי הסיפורים האלה יגידו לנו הענינים אשר קרו בימים ההם ומה לנו לתור אחריהם חקוי אי

דמוי. ומוזה המין הוא אצלי סיפור קין והבל — אבל כאשר ימצא ספור מה בחורה אשר הסברה האינטימית הישרה החלוק עליו ותספק בו בצדדים ודרכים עיונים אמיתיים ראוי שנעזוב הפשט מהספור ההוא ונתן לו ציור אחר דוגמא מה כי לא תבא החורה להכריחנו להאמין בנמנעות ומהתלות חלילה, כי תורת ה' מחכימת פתי לא מסכלת דעת החכמים, וזה השורש לקוח מענינו והוא לקוח ג"כ מרז"ל ומיתר החכמים האחרונים כמו שנבאר במה שאחר זה, ושלמה אמר להבין משל ומליצה דברי חכמים וחידותם — השורש הששי הסיפורים החורנים או הנביאיים לפי מה שנראה לי ימצאו על אחד מארבעה דרכים קצתם יגידו בזולת שירמוזו, קצתם ירמוזו בזולת שיגידו, וקצתם יגידו וירמוזו יחד והוא המורכב מהשנים הקודמים, אבל ההפכי לו רצוני לא רומז ולא מגיד נופל כי הטבע לא יפעל בטל אף כי הרבור המקודש ויש לנו ג' דרכים. אולם הדרך הרביעי הוא הספור המורכב מהשנים הפשוטים ומהמורכב משניהם, רצוני שימצא ספור מה אשר חלק ממנו יגיד לבד וחלק ממנו ירמוז לבד וחלק ממנו יגיד וירמוז יחד. המשל לראשון, ספור דור המבול וסדרם ועמורה אשר יגידו בזולת שירמוזו לנו דבר אחר נעלם. משל לשני סיפור סולם של יעקב אשר הסיפור ההוא לא יגיד כלל הענין ההוא כי אין בבאן סולם שיגיע לשמים ואין ג"כ מלאכים עולים ויורדים בו ואין ה' נצב עליו אבל כולו ירמוז השתלשלות הנמצאות בזולת שהיה מקום להגדה כלל. משל השלישי בארות יצחק, עשק, שטנה, רחובות, כי לפי דרך הרמוז יגיד מקרה הבארות שקרה ליצחק וירמוז על שלשה בתים העתידים להבנות, עשק, בית ראשון אשר התעסקו בו רבים ונכבדים מישראל, שטנה רמז לבית שני שכנה עזרא שכחבו עליו שטנה, רחובות ירמוז לבית שלישי אשר ירחיב ה' לנו את הגבול. משל הרביעי הוא ספור מעשה בראשית אשר אנחנו ברצוני מתחלת פסוק ויצר עד והאדם ידע את חוה אשתו. כי לפי דעתי חלק מהספור הזה יגיד וחלק ממנו ירמוז וחלק ממנו יגיד וירמוז כמו שאנו עתידים לבאר. השורש השביעי לקוח מאמר רז"ל אמרו כל מעשי בראשית בקומתן נבראו ובצביון נבראו, רצו ז"ל כי הדברים הנבראים נמצאו ונבראו ככמותם השלם וגם באיכותם המיוחד והמסוגל להם אשר הוא צורם והדרם כאלו תאמר שהסוס נברא בשיעורו ובקומתו המינית השלימה אשר לו וגם נברא עם השתמשו בהכדלו או בסגולת המיוחדת לו כאלו תאמר במדרגת הסוס הדוהר והצוחל היוצא לקראת נשק, וכן ראוי שנאמר כי כאשר שנבראו זכר ונקבה נמצאו אז בקומתם כמשפט, וגם עם השתמשם בהכדלם וסגולתם המיוחדת אשר להם כאלו תאמר שלא נבראו על שולחן מלא מעדנות אבל נבראו ונמצאו או משוטטים בפועל הענף הרוחני אשר היה כם לא שישתמשו בדברים החומריים — השורש השמיני אם יהיה הכרחי לנו נשתמש מה שהשריש הר"ם בפתחתו כי כאשר רצתה הכוונה האלקית להודיע לנו ענין האלקות ונסתר בדרך משל ודוגמא אינו מן ההכרח שכל חלקי המשל ירמוזו לנו על דבר מה שהיה

חלק מהנמשל, אבל לא ימנע שלא ימצאו בו דברים מה אינם מורים דבר מה מהנמשל הנסתר אך הונחו בו לכדלהשלים המשל על בוריו ופשוטו הנגלה. ועל זה השורש דקדקמאד הר"ם ואמר והבין זה ודעוהו. ובוה נשלם הנחת הראשון מהחלק השני —

ונתחיל בנחת השני ממנו ונבאר בו הוראות ג' גבולים, הגבול הראשון הצוי בלשון העברי נאמר על שני פנים, האופן הראשון הוא מאמר מגיע מהגדול לקטן בעל בחירה ורצון בעשיית פועל מה מהפעלים הבחיריים או להמנע ממנו ומוזה הענין נמצא הרבה במכתב האלקי. האופן השני נאמר בדרך החיוב והגזרה היה החיוב ההוא אלקי או טבעי עם היות אשר עליו נגזר בלתי בחירה ורצון אמר כי הוא צוה ונבראו ואמר כי פיהו צוה ורוחו הוא קבצן, ואומר ועל העבים אצוה. ומוזה המוכן אצלי ויצו ה' אלקים על האדם — הגבול השני נאמר החטא על שני דברים הראשון כחו כח עבירה או עברין וענינו הממרה על גזירה ומצות רבו העליון או התחתון כאמרו חטאנו בה' וכך. האופן השני ענינו וכחו כמו חסרון או חסר היה החסרון ההוא מהכרח הטבע או סבה אחרת כמאמר בת שבע לדרוד והינו אני ובני שלמה חטאים, כי אין כונתו לומר שימרו המלך ומצותו. אבל ענינו נשאר חסרים משלימות המלוכה, ולפי האופן השני ראוי שיוכן בכל מקום שנזכר חטא אדם בדברי ה"ל, ענינו חסרון האדם כי טבע הרכבתו כן חייב כמו שאנו עתידים לבאר — הגבול השלישי כל עץ הגן הנזכר בפרשה הזאת לפי המוכן אצלי אין ענינו כח הקדמה כוללת מקצת חלקים ואישים כמשפט כל גזרה מוללת, אבל כחו כח קבוצה כמו כל אלה שבטי יעקב אשר ענינו קבוצ שבטי יעקב שנים עשר ולזה נאמר כי אומרו כל עץ הגן יורה לבד עץ החיים הנזכר בפרשה וקראו בשם כל עץ הגן מצד היותו רומז על השגת מהויות הדברים וטבעיהם הכוללים כמו שבארנו. ונשלם החלק השני —

ומעתה נתחיל בחלק השלישי וינתח לשני נתחים, בנחת הראשון נעמיד החלק האמיתי משני חלקי הסותר הנוכחים, בנחת השני נתיר הספיקות, ונאמר כי החלק האמיתי והצורך בדרושינו זה הוא החלק השולל רצוני שאין ראוי שיוכנו הכתובים האלה אשר מתחלת וייצר עד והאדם ידע את חוה אשתו אשר קראו רבותינו לזאת הפרשה יצירה שנייה על פשוטיהם, וזה יתבאר מכח ראיות מספרם שלשה. א' הם לב' ספיקות אשר ינגדו ויקבילו לצד המחוייב כמו שהוכחנו, ואין דרך בהיתר אותם הספיקות כי כל עוד שנבין הכתיבים על פשוטיהם זה ידוע לכל בעל שכל ועיון שעומד על ספיקותינו. ב' היא לקוחה מדברי רבותינו הקדושים על רוב חלקי הספור אמרו ז"ל על עץ החיים שקומתו הי' מהלך ת"ק שנה ואמרו לא נופו אבל קורתו כלכד. הראית אתה בן אדם או שמעת הנמצא אילן אחד שיהי' גדול בכל הנמצא, כי הם אמרו כי המהלך מקצה הארץ עד קצה השמים הוא מהלך ת"ק שנה, וזה קורתו לכד, האם ראוי שיאמץ עם חכם ונכון כזה שיאמרו

הדברים האלו על פשוטיהם. מן המחויב הוא לומר שיאמינו בעקמה שהנחנו והשרשנו בשורש הרביעי. גם נחלקו על עץ הדעת קצתם אמרו דגן היה וקצתם אמרו אחרון, השמענו שהאוכל דגן או תאנה או אחרון יהיה כאלקים יודעי טוב ורע. אבל כולם היו מודים בעץ הדעת שהוא אשר השרשנו בשורש הרביעי. והיו מחלקותם לבד בהנחת שם מסכים לדבר ההוא ולא בענין. וקצתם אמרו כי מעולם לא גלחו הקב"ה ולא עתיד לגלותו, והטיבו את אשר דברו כי לא היה מכוין זה החלק בבכריאה כמו שהעיר לנו הר"ם על זה, אמרו ג"כ על הנחש שהיה סמא לרוכב עליו והוא היה המסית. א"כ לא יבינו הדברים האלה על פשוטיהם, אמרו ג"כ על ויקח אחת מצלעותיו אחת מסטריו כמו ולצלע המשכן, כי זו פרצופים נבראו. האם ראוי שנבין כי חכמינו הקדושים והטהורים כאלה אמרו שנבראו אדם וחיה פנים ואחור באופן שלא היה נכון להולדה עד שנסתכן הדכניות ויהי זה הפך השורש הטבעי כי לא נבראו בצביון, והטבע האלקי פעל בראשונה דבר בטל חלילה לנו להאמין בכל אלו ההתולעים והתעתועים בדברי רבותינו הנאמנים. אבל האמת כי לא יבינו הכתובים האלה על פשוטיהם. ג' הוא לקוח הר"ם ז"ל חלק שני פרק ע', כאשר הקדים הקדמה אחת ענינה כך והוא שכלמה שנוצר במעשי בראשית אינו כלו כפשוטו כפי מה שידמו ממנו ההמון וכו', ואומר כי זה יביא להפסד דמיון גדול והררכת דיעות רעות בחק האל ית' או בכיטול גמור וכפירה ביסודי התורה, והאריך מאד הר"ם בהקדמה ההוא יעוץ שם. ובפרק ב' מהחלק הראשון על הסיפור אשר לפנינו השיב על המקשה לו ואמר ז"ל אתה האיש המעיין בתחלת רעיונו וממיו ומי שיחשוב שיבין ספר שהיא הישרת הראשונים והאחרונים וכו' יעוץ ג"כ שם. הנה הר"ם סתם ופירש בפרק ההוא רבים מהשרשים שהנחנו וביאר שהסיפור ההוא איך ראוי שיובן כפשוטו, ואחריו נמשכו כל להקת המעינים אשר לנו כי טבע האמת כן חייב, וזהו מה שיכלול הנתח הראשון — הנתח השני נחיר בו ספיקות הנפלים על הצד הזה אשר החירם אינו ממה שיקשה עם השרשים שהנחנו וזה כי הסיפור הזה אינו מצוה אבל הוא ספור לבד. ולזה מאחר שאינו מתרי"ג מצות מותר לנו להניחו משל ודוגמא כאשר השרשנו בשורש החמישי. וכוונתו ג"כ ספק הנגלות לנו ולבנינו, וגם יזחר השלישי בענין הטא האדם שאין ראוי שיובן כפי המובן הראשון אבל כפי המובן השני אשר כרוכה חסרון כמו שהנחנו בהוראות הגבולים. וכוונתו שלם החלק השלישי —

ועתה אחר שבארנו בחלק השלישי שאין מקום לפשט זה הספור אבל כולו משל ודוגמא ראוי שנבאר בחלק הרביעי הזה על מה יועיל אם זה הסיפור הוא משל. ואיזה דבר ירמוז ולהסכים חלקי הכתובים על הנמשל והדבר הזה הרמוז. ולזה ינתח החלק הזה לשנים נחחים — בנתח הראשון נבאר מהחלת הכתובים אשר מתחלת ויצר עד סוף הפרשה שהוא ועש כתנות עור וילבישם — הנתח השני נבאר בו מתחלת הפרשה עד והאדם ידע את חוה אשתו. ונציעה הצעה אחת ונאמר,

שנין סדרת חזונו... כי המוכן מדברי הר"ם ז"ל והנמשכים אחריו הוא כי אחר שספר לנו הכתוב בריאת האדם וחוה קדם פרשת ויכולו באמרו זכר ונקבת בראם ויברך אותם אלקים, אשר קראוהו חו"ל יצירה ראשונה ואחר זה לא נתחדש דבר באמרו ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, המשיך אח"כ זה הספור שאנחנו בו אשר קראוהו רז"ל יצירה שניה לא שהיתה יצירה חדשה אבל הודיענו לכד חלקי הדברים אשר מהם הורכב האדם בכלל, והמשיגים והפעלים הטובים והרעים המתחייבים מטבע זאת ההרכבה. וזה ספר בדרך המצוה והאזהרה ובדרך השאה והסתה ובדרך העושה, וכל זה אינו רק משל כי טבע המציאות כן חייב כמו שאמר הר"ם ז"ל במקומות רבים ואמר פרק ב' ח"א ישחבה בעל הלשון אשר לא תושג תכלית כוונתו וחכמתו. וזהו המצוי וזהו המצוי. וזהו המצוי וזהו המצוי.

ומעתה נתחיל במאמר הראשון מהפרשה ונישב הכתובים כפי ידנו החלושה, ונאמר כי הפסוק הראשון שהוא ויצר ה' אלקים עד ויהי האדם לנפש חיה יגיד ויספר לנו שורש הרכבת אדם שנברא מן העלונים ומן החתונים כמו שהנחנו בשורש הראשון אשר הנחנו. עוד אמר ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם וכו' עד וישם שם האדם אשר יצר, זה הפסוק יגיד לנו הגן אשר היה נטוע מקדם כי הוא מקום נמצא בעולם תחת משה היום נמצאו בו מיני צמחים ואילנות משובחים כמו שספר תלמי, והנהרות הנוכרים בפסוק יוצאים ממנו כמו שנפרסם זה לבעלי החקירה, וזהו הגדתו, ואולם רמיותו ירמוז לנו זה הנמצא השפל בכללו אשר יקרא גן כי נמצאו בו צורות רבות היולאניות כגנה ורועיה הצמיח כמו שהנחנו בשורש הרביעי. ונטע זה הגן בעדן כי זה הגן שהוא הנמצא השפל נאצל ונמשך מעולם השפלים והכחות השמימיים אשר יקראו עדן והבית אשר במלת עדן היא ב"ה בחרבי ובקשתי וכב"ה בראשית. ואמרו מקדם ירמוז לעולה הקדומה אשר האצילה זה העדן אשר הוא עולם החונניות. ואמר וישם שם את האדם אשר יצר אין ענינו השומח מקום אבל שמהו אהון אב משוטט ומשכיל בכל הגן הזה, כי כן יסבור הר"ם; או אולי ירמוז כי באדם נמצאו בו כל הצורות אשר בגן והוא נקרא עולם קטן. אח"כ אמר ויצמח ה' אלקים מן האדמה וכו' עד אמרו ועץ החיים בתוך הגן, הודיענו בתחלה באמרו ויצמח רבוי הצורות והמושגים הנמצאים כזה הגן ואח"כ הודיענו החלוקה הגדולה אשר הנחנו בשורש הרביעי והוא כאשר חלק המושגים לשגום, הפילוסופיא העיוניות והפילוסופיא המדעיות הכל כמו שנחבאר בשורש ההוא אין מקום להשנות עוד אמר ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן עד והנהר הרביעי הוא פרת, ירמוז כי האצילות היוצא מעולם הנברלים והכחות השמימיים משקה ומרוה העולם השפל הנקרא גן ומשם יפרד והיה האצילות הזה לארבעה ראשים וזה ארבעה מיני הצורות ההולאניות, דוממית, צמחית, הרגשית, דברית. עוד אמר ונקח ה' אלקים את האדם וכו' הוא בעצמו מה שספר למעלה כמו שאמר וישם שם את

האדם אשר יצר ושנאו כאן להרכיקו עם אמרו ויצו ה' אלקים על האדם וענינו
כאשר הניחו בגן עדן צוהו כן וזה ממנהג הכתוב במקומות רבים. את"כ אמר
ויצו ה' אלקים על האדם וכו' עד כי ביום אכלך ממנו מות תמות, אלו הכתובים לא
יגידו כלל כמו שאמרנו כי לא היה שום מצוה, אבל ירמוז לכה הרבה המתחייב
מטבע זאת ההרכבה וקרא מסייע לך כי לא אמר ויצו אל האדם אלא ויצו
על האדם, וענינו כי ארון הטבעים גזר ואמר כי פיהו צוה אשר ענינו ג"כ גזר
כמו שהנחנו בנתח הוראת הגבולים, רצוני טבע זאת ההרכבה חייב כי האוכל
והמשחמש ממושגי עץ החיים אי אפשר השחמשו ואכלו או ממושגי עץ הדעת
והוא מוזהר ונמנע על זה מאת ראשית הכחות הנקרא אלקים אשר הוא חדש
והמציא הטבעים. ואמר כי ביום ובעת השחמש האדם המיני ממושגי עץ הדעת
יפסק וימות מהשחמש מעץ החיים כמו שבארנו הכל בשורש השלישי. ואולם
אמרו מכלעץ הגן אכלתאכל רמוז בו לעץ החיים אשר ענינו השגת כוללי הדברים
ומהיותיהם כמו שהנחנו בו בנתח הוראת הגבולים, ורצה בזה כי כאשר ישחמש
האדם בעץ החיים הנה יחיה החיים הנצחיים ונפשו בעליונים תחטטף ולא
יראה מות וכאשר ישחמש מעץ הדעת בעת ההיא בעונו ימות ויפסק השגתו אז
את"כ אמר ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו עד והיו לבשר אחד,
אלו הפסוקים יגידו ראשונה מה שלא פורש ביצירה הראשונה שאמר לבד זכר
ונקבה ברא אותם ועתה זכר איך נבראת חוה ואמר לא טוב היות האדם לבדו
כי יפסד המין ההוא כי יצטרך לו עזר וכת גיל. וספר את"כ כי האלקים
הביא לאדם כל חית השרה וכל עוף השמים לנסותו בחכמה ולגלות מדרגתו
למלאכים שלמדו קטיוגוריא ביצירתו כמו שאמרו ר"ל בפסוק מה אנוש כיתזכרנו
והוא בחכמתו הכיר והבדיל טבעיהם והוא קריאת שמם ידעת גדרם ורשמם.
ואמר ולאדם לא מצא עזר כנגדו ולא מצא מכל אלו חב"ח שיהיה מסכים לטבעו
עד שיחדש מחבורם מין כמוהו במין זהו מה שאמרו ר"ל מלמד שבא אדם
על מין בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו וכו' ר"ל עמד עליהם ועל טבעיהם, ולזה
הפיל האלקים תרדמה ולקח אחת מצלעותיו וברא ויצר האשה והביאה לאדם
להיות בת זוגו ואז נתקררה דעתו ואמר זאת הפעם וכו' כי זאת האשה היא
מסכמת ומתיחסת לטבעי וממנה ישאר המין האיננושי ועל כן יעזוב איש את הוריו
ורבק באשתו כי שניהם שותפים ביצירת הולד וזהו שאמר והיו לבשר אחד. וזהו
מה שיגידו לנו הכתובים האלה כי אין לחלוק על המכתב כל עוד שלא תנגד
הסברא הישרה כמו שנתבאר בשורש הששי. ואולם רמזתו הוא לפי מה שאחשוב
בלתי רחוק מדברי הר"מ ירמוז לנו כי ארון הטבעים ראה ואמר כי לא טוב
היות היצירה האנושית לבדה ר"ל נפרדת בחומר כמדרגת המלאכים מצד מה
שאינן שלימותה בפועל אבל היא בפועל הצטרך לכליים גופניים להשלימה כי היא
לפז מאמר החכמים כלוח מוכן לקבל הפיחוח, ולזה אמר וגזר לעשות לו עזר

כנגדה והוא חמרה אשר הוא החיות ואמר דרך משל מי הטבע האלקי הפועל
 הביא את כל טבעי ב"ח לצורה הדברית אשר תקרא אדם כמו שהנחנו, לראות
 מה יקרא לו רצוני תיחד לה לאשה אחד מכל אלו המהיות, ואת כל אשר יקרא
 לו האדם רצוני את אשר תיחד לה היא תהיה נפש חיה נושא לצורה הדברנית.
 ואמר ולאדם לא מצא עור כנגדו שלא מצא אחד מאילו הב"ח מוכן להיות לה
 עורה ולנושא לה ולהשלים עצמה באמצעות כליהם כי לכך הובאה בגוף כאמרו
 לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עור כנגדו וכו' כי הצורה האינושית היא
 החסירה בתחלת בריאתה ותשלם באמצעות כלי הגוף כמו שנכתבאר בשרשינו
 והיה החיות האינושי והחיות אשר בשאר ב"ח אינו מטבע אחד שאם לא כן היה
 הצורה הדברנית אפשר שתחול בגופת החמור והסוס וזה שקר א"כ רמו לנו
 שחיות האדם וחיות הכלתי מדברים אינם נאמרים בהסכמה במציאות עם היותם
 מסכימים בנשיאות לפי דרך הגיוני. אח"כ אמר ויפל אלקים תרדמה על האדם
 הודיענו כי הצורה הדברית היא נרדמה בתחלת בריאותה שאינה בפועל אבל היא
 כלוח מוכן לקבל הפחות באמצעות הכלים האינושיים ואמר כי לקח אחת מצלעותיו
 והם שני הטבעים אשר הנחנו בשורש השני רצוני ייחדה לחומר עוצם וסגולות
 הנקראת בשר והביאם לאדם שהוא הצורה הדברית ואז נשלם הנמצא ההוא
 המורכב והוא שאמר עצם מעצמי ר"ל חומרי המיוחד ובשר מכשרי ר"ל סגולותיו
 המיוחדות ההכרחיות לשלימות. ואמר לזאת יקרא אשה כי זה החומר הנקרא אשה
 עם סגולותיו לוקחו מהאישי כי הצורה הייחודם לו כמו שהנחנו בשורש השני. ואמר
 על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ויחבר את עצמו אל אשתו והם יהיו
 העליונות לפי דרך הפילוסופים וקראם אב ואם לפי המשל, ואמר ע"כ יעזוב
 האיש והוא הצורה האינושית מקום שרשה והתחלתה ודבק בחומר הזה השפל
 אשר הוא אשתו ושניהם יתחדשו נמצא אחד הנקרא אדם שלם. אח"כ גלה
 בזה בהרכבת האדם מה שלא גלה בפסוק הראשון שאמר ויצו ה' אלקים ויפח
 באפיו ואמר ויהי האדם לנפש חיה הודיענו אופן ההרכבה וכי נפש חיה הנאמרת
 באדם והנאמרת בשאר ב"ח היא כמין מה מהשיתוף. אח"כ אמר ויהיו שניהם
 ערומים האדם ואשתו ולא יתבישו, יגיד לנו מה שהנחנו בשורש השמיני בעת
 הבראם האדם ואשתו כוננו ונמצאו משתמשים ביותר שלם אשר במפעליהם
 עד שנמצאו יחדו משוטטים ומתבודדים ביסודות המציאות אוכלים מעץ החיים
 אשר אמרנו כי הוא היה ראשית מוונם ומאכלם ולזה היו ערומים ולא היו
 מתבישים כמו שאמר הר"מ כי אפי' ביותר מגונה שבגנות לא נתנו להם להשתמש
 מעץ החיים. ולפי דעתי התמידה להם זאת ההשגה כמו שנכתב בפסוק וישמע
 את קול אלקים מתהלך בגן לרוח היום, ובהחלת שעה שישיית התחיל התפרד
 כי השעה ההיא עת האוכל לת"ת כמו שאמרו רז"ל בגמ' פסחים שעה ראשונה
 מאכל לודים וכו' שעה שישיית מאכל תלמידי חכמים, כי בזאת זה תפסק

ההרכבה. וגם זה רמזו רז"ל בכ"ר ר"ב אמ' ולא יחבושו שלשה הם שלא
 עמדו בשלוחם שש שעות, סיסרא, ישראל, אדם.

אח"כ והנחש היה ערום, זה הפסוק ירמוז ולא יגיד כלל הודיענומה שהשרשנו
 כי היה מהכרח ההרכבה שתפסק ההשגה וישתמשו בחלק ההמרי
 ויאכלו מעץ הדעת אשר הוא השתמש במפירסמות וכדברים ההכרחיים לשמירת הגוף
 וזה כי אחר שעמדו חמש שש שעות והגיע עת האוכל גברה תאות פי האיסטומכא
 כמשפט הרעב והצמא ונפרדה אז ההשגה והודיע זה בדרך משל וחדה כמשפט
 החכמה כאילו הנחש והוא הכח המתעורר ובעור הדמיוני כנודע לחכמים העיר
 כל הכחות הגופניים החמריים אשר קבוצם קרא אשה או חיה כמו שבארנו
 ואמר להם שישתמשו בפעולותיהם והתחיל לאמר אף כי אמר אלקים לא תאכלו
 מכל עץ הגן זכבר בארנו למעלה כי אומרו מכל עץ הגן ירצה בו עץ החיים
 אשר בויחקור בכללי הדברים ומהיותיהם ואמר להם האם אמר לכם האלקים
 שלא תאכלו מעץ החיים כי בידוע אם לא ישתמשו מהכחות הגופניים אשר הנפש
 הדברית נקשרת בהם בלהב הנאחו ונקשר בו הנה יכבה האור האלקי שהוא
 וחפרד הנפש מהגוף קודם השלמה כי להשלמה הובאה בגוף ונקשרה עמו.

אח"כ אמר ותאמר האשה ירמוז לנו בזה כי הכחות הגופניים לא נבראו אלא
 לזה התכלית. ואמרה מכל עץ הגן אכול נאכל כלומר אנחנו היום עבדים
 לצורה המדברת ואנחנו משתמשים מעץ החיים ומעץ הדעת לא נשתמשנו עדיין
 ולא נגענו בו פן יקרה לנו המות וההפסק מההשגה אשר למושל בנו הוא האיש.

אח"כ אמר כי נתחזק יותר הכח התאווה אשר בגוף וגבר הרעב והצמאון וכל מיני
 ההשתמשות אשר בגופניים וזהו המאמר השני שאמר הנחש לא מות תמותון
 רצה בזה לא תתחייבו בנפשיכם להמית עצמכם באהל כי דמיכם מידכם ימוקש.

ואח"כ אמר כי יודע אלקים וכו' יאמר כי ארון הטבעים והכחות ידע והשגות
 בהם לתת לגוף האיננושי זאת ההכרה ודעת טוב ורע למען ישלם בזה הקבוץ
 המדיני ולא יפסד המין האיננושי והוא שאמר והיתם כאלקים יודעי טוב ורע אשר
 ענינו מנהיג ושופט ודיין כמו שהנחנו בשרשנו. **אח"כ** אמר ותרא האשה כי טוב
 העץ למאכל וכי תאווה היא לעינים ונחמד העץ להשכיל, אמר ורמוז בכאן
 השלש יסודות ההולאניות זה כי אומרו טוב העץ רמוז לנפש הזנה אשר פעולותיה
 ההכרחיות לשמירת האיש, וכי תאווה היא לעינים רמוז להשתמשות הנפש המרגשת
 אשר השתמשותה ג"כ הכרחי ומועיל, ונחמד העץ להשכיל ירצה בו השתמשות
 השכל האיננושי ג"כ בטוב ורע אשר יועיל להנהגת גופו וכוונתו וכל זה נכנס בכלל
 שם האשה מצד מה שהשכל המעשילפי דרך הקודמים האומרים ברובי הכחות
 או לפי הדרך שאמרנו אנחנו אשר ירמוז להשתמשות השכל ג"כ בטוב ורע הנח
 טבע שני הדברים האלה רוצן מרצת החומר לשכל העיוני והוא הולך מהלך
 הצורה והשלימות להם כמו שנודע זה לבעלי העיון, ולמקום שלש התועלת הנזכרים

החכים והסכים הטבע האלקי שישתמש האדם בטוב וברע ולכן האשה לקחה
 מפריו ואכלה. ואמר אח"כ ותתן גם לאשה עמה ויאכל, אמר כי בהכרח השכל
 העיוני יתקן מהשתמשוהו האמיתי והמיוחד לו וישתמש ויאכל מפרי עץ הדעת
 אשר באמת ההשגה ההיא ירדה לו בבחינת השגתו המיוחדת לו רמו הר"ם פרק
 ל"ו באמרו כי הנחש לא קרב לאדם ולא דבר עמו אמנם השתדלתו וקרבחו
 לחוה ובאמצעותו נוק אדם כי ירד השכל העיוני אז מהשגתו בסודות המציאות
 להשגת טוב ורע. אחר כן אמר ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירומים הם אמר
 כי כאשר קרה זה המקרה ההכרחי לאדם ולחוה הנה נפקחו עיניהם ונשתמשו
 במפורסם והשיגו המגונה והוא גילוי הערוה ולגחץ הדבר תפרו עלי האנה ועשו להם
 חגורות לכסות ערוהם. הנה כלל העולה מדברנו עד הנה כי הפרד ההשגה
 הוואת אשר לאדם ולאשתו לא היה מרי מהם וגם כי מעולם לא נצטוו על זה
 אך קרה להם לבד שנסתמשו תחלה מעץ הדעת בעת הבראם ואח"כ נפרדה
 ההשגה מהכרח הרכבתם וטבעם לא למרים ועונשם כמו שיקרה זה למעין האמיתי
 או למנבא שיעלה מעליו אלקים וישוכ לדברים השפלים מכלי שיוחס אליו חטא.
 אח"כ אמר ושמע ה' אלקים מתהלך וכו' ויתחבא האדם ואשתו וגו', יאמר
 וירמוז כי אחר שנסתמשו כל השעה השישית בדברים המפורסמים כאשר הגיע
 השביעית שהוא הוח הצי היום ונחנו לבם לשמוע קול ה' אלקים רצוני לחור
 ולחזור בהשגת האלקיות כאשר למבראשונה נתחבאו ונסתרו ולא יכלו להביט
 בנקלה לחמונות האלקיות ההם כי החומר ומפעליו הוא מסך מבדיל להשגה
 האינושית ואם שעה יעובנה יומים תעזבנו וזהו שאמר ויתחבא האדם ואשתו
 מפני ה' אלקים. ואמר אחרי כן ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה
 וגו' עד והנחש השיאני ואוכל, הגיד דרך משל קשי ההשגה שהגיע להם אח"כ
 זסבת הקשי והוא השתמשותם מעץ הדעת ומה הביאם לזה והוא האשה ומי
 האשה והוא הנחש, וכל זה הוא יפי המשל ועומק הלצתו ודוגמתו יא' וישמחו
אח"כ אמר ויאמר ה' אלקים אל הנחש וכו', אלה אינם עונשים אבל הכתוב
 ירמוז לנו טבע המתעורר אשר יקרא נחש והודיענו בדרך העלם השלשה
 הכדלים אשר זכרנום בשורש הרביעי וזה כי אומרו ארור אתה מכל חית השרה
 ירמוז להכדל הראשון אשר אין לו כלי מיוחד נוסף על הלב מה שאין כן בשאר
 הכחות. ואמרו על גחונך תלך ירמוז להכדל השני כי רגליו לא ילכו למרחוק לגור
 ולא יבינו אלא במה שהוא קרוב להנאתו ולא יפיד לאחריה דבר. ואמרו ועפר
 תאכל ירמוז להכדל השלישי כי ברוב יטה לדברים העפריים והחמריים כנוכר.
 אח"כ אמר ואיכה אשית בינך ובין האשה וגו', ירמוז לנו כי עם היות הסכמה מה
 בין הכח המתעורר והכחות החמריים הנה מצד היות חומר האדם נבדל מחומר
 שאר בע"ח כנוכ' והיא אשת איש לצורה האינושית הנה ראוי שתשנא מה
 שבעלה ישנא ולא ימשכו הכחות החמריים מכל וכל אחרי פתוי הכח המתעורר

והוא שאמר ובין זרעך ובין זרעה כי זרע חומר האדם אשר הוא האשה הוא
 באמת זרע האדם אשר הוא השכל העיוני, ולזה השנאה וההקבלה היא בטבע
 בין הנחש וזרע האשה. ואמר הוא יסופך ראש, כי השכל העיוני ישנא ויגבר
 על הנחש במיצוע הדברים הראשיים והעיונים העליונים כאמרם ז"ל אם פגע
 כך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נמוח וכו'. ואמרו ואתה תשופנו
 עקב כי הכח המתעורר והוא היצר הרע יפסיד ויאבד לב השכל העיוני באמצעות
 הדברים החמריים החתיים ועקביים אם לא ישמור ממנה הילד מסכן וחכם,
 א"כ אין רבוה האלקי לנחש עונש כלל רק אומר ויאמר ה' אלקים אל הנחש הוא
 כמו ויאמר ה' לרג אשר ענינו הנחת טבע מה או וכן הודיענו לכו הטבע הצפון
 מאז לטבע הנזכ' הנקרא נחש. **אח"כ** אמר ואל האשה אמר הרבה ארבה עצמונך והרונך וגו', ירמוז לנו
 איך כל הכחות החמריים הנקראים בשם אשה בזה המשל כולם הם
 אובדים ואין בהם מותר ודבר נצחי ונשאר עצב ודאגה לכד, ואמרו הרבה
 ארבה עצמונך והרונך, רמוז לחלק הדוממי אשר בו כי לא יהיה יתרון כי הדברים
 היסודיים שבהרכבתו מולם הם נפסדים והיונים הם כולם חשש וקש לכד כי
 ישחנו מצורה לצורה כמו שנחבאר בחכמת הטבע. ואמ' בעצב תלדי בנים, רמוז
 לנפש הצומחת אשר אחת מכחותיה ההולדה גם היא תפסד ולמעצבה תשכב.
 ואמרו ואל אישך תשוקהך, רמוז לנפש המרגשת אשר התשוקה נמשכת מכחותיה
 ואמרו כי היא תשוקה לצורה הדברית אשר הוא השכל העיוני כי הכל יספד
 לדעת אבל כולם לא ישוגו כמו שאמר הפילוסוף במאמר הראשון ממה שאחר
 הטבע לפי העתקה היושנה, א"כ הנפש המרגשת אין לה יתרון חחת השמש כי
 גם היא תאבד ולה התשוקה לכד אשר שם בנו ארון הטבעים. אח"כ אמרו והוא
 ימשול בך, ירמוז לשכל העיוני הנקרא אדם כי החלק הנשאר והוא השוטר
 והמושל אשר שם האקים משטרן בארץ ולשבת חחת בסא כבוד אלקים, א"כ
 אין הדבור הזה אשר לאשה עונשים אבל הודעת טבעו הדברים לכד ומשיגיהם.
אח"כ אמר ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך עד אומר ואל עפר תשוב
 הודיענו טבע האדם שהוא השכל העיוני וקשי השגתו שלשת מיני החכמות
 לסבת הרבון והשמעו וההאקדו לאשתו החמריית כמו שחייב טבע הרכבתו והוא
 שאמר ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ כנוזל. ואמרו ארורה
 האדמה בעבוכך, רמוז לחכמה הלימודית אשר יתקור בכמה נפשט ובשעורים
 וכדמונים היחסים והוא אשר בינה בשם אדמה והוא שאמר בעצבן תאכלנה
 הצה בזה השיגת כי התשגת חכונה בשם מאבל כאמרו אמול דבש הרבה לא
 טוב והחכמה הלימודית היא אשר ראוי שתקדם ליתר ההשגות כמו שזכרנו בעלי
 העין. אח"כ אמר וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, רמוז באכילה
 השנית לחכמה הטבעית החוקרת בצורות הדברים הטבעיים ואמיתיהם ואמר

חסד ושלום וצדקה ורחמים וחסד ושלום וצדקה ורחמים
 כי כאשר יחקור האדם בחכמה הטבעית הוא מדרך החכמה הוא שיעלובה
 בקוצים ודרהרים כי למקום היות השגתו באמצעות החושים לפעמים יחלפו למעין
 הדברים המקריים בעצמיים והתפקד . אח"כ אמר בויעת אפך תאכל לחם , רמו
 בחכמה האלקית והוא לחם אלקים ואמר כי כאשר יחקור האדם בחכמה
 האלקית החוקרת בקצת הצורות הנבדלות הגה יקרה לו בהשקפה הזאת הליאות
 והקצור והעמל מצד היות שכלנו בחומר . ואמר עד שובך אל הארמה איפשר
 ושירמונו כי אחרי הפרד השכל מאלו החיים השפלים יחזוק או כמושגיז ויאסף
 אל משכלותיו ויזכה או לחוות בנועם חכמת האלקית מה שלא השיג בחייו ,
 ואלים כינוי אשר במלת שובך אל הארמה ואמר כי עפר אתה ואל עפר חשוב
 שב אל נושא הדברית אשר הוא נושא החומר הנפסד והשוב אל עפר והרוח
 חשוב אל האלקים אשר נתנה כאשר תזכה . הגה הודיע לנו בכאן הדברים
 המתחזקים והמשיגים להשכלה האינשית כי טבע התרכבה כן חייב לא שיהיה
 זה קללה לאדם כפי מה שיראה מפשוטי הכתובים חלילה . אח"כ ויקרא אדם
 שם אשתו חוה וגו' ואמר ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור והענין הזה הוא
 וכי כאשר השלים לספר מה שקרה והמחויב לאדם ולאשתו מצד מה שהיו אישים
 מיוחדים הפסיק בפרשתו והודיענו שני הכרים , הראשון אוק קרא האדם שם
 אשתו כי היה זה הכרחי בענין ישובם ושיבתם ביהוה , והודיענו שנית אוק המציא
 האלקים דרך פלא כתנות אור כי עדין לא הובחקו במלאכה ולא היה להם
 חומר ולא כלים , וזהו מה שיכלול הנתח הראשון . חסד ושלום וצדקה ורחמים
ונתחיל בנתח השני ונאמר , ויאמר ה' אלקים הן האדם וגו' ראוי שלא יעלם
 ונבין השגת תולדותיהם , וזה כי הם בעת הבראם נשתמשו ואכלו תחלת מעין החיים
 ואח"כ נשתמשו ואכלו מעין הדעת , וכל השגת חולדתו והיא השגת אישי המין
 בכלל הוא בהפך וזה כי עיר פרא אדם יולד אין לו מושכל בפועל והתחלת
 השתמשות העולל והיונק הוא באכילת עץ הדעת והוא השתמשות בערב ובמועיל
 ובנאה ולזה האדם נכנע מנעוריו ואח"כ כאשר יתן לב ה' לב לדעת ישתמש
 ויתעסק לאכול מעין החיים כמו שמבואר זה הענין ממשפט האישי ומעשהו . והנה
 בנתח הראשון בארנו השגת האדם ואשתו ועתה בא לבאר השגת אישי המין
 ולזה אמר הן האדם רצוני האדם בכלל לא האדם הראשון , היה כאחד , הכ"ף
 היא כ"ף האמתה כאמרו כי אותו כהיום המצאון אותו ר"ל הוא נמצא אחד
 ממנו ר"ל מראשיתו להתחלתו ומדרכו לנטותו בנקלה בידעת הטוב והרעוא"כ
 הגה השתמשותו הראשון בהכרח יהיה באכילת עץ הדעת , ועתה פן שלח ידו
 רצוני הוא באפשרות ופניו ג"כ לקחת ג"כ מעין החיים ולאכול ולחיות עולם למקום
 העניף הרוחני הנטוע בו , ואמר בזה הלשון פן למקום היות המשיגים האמיתים
 נמצאים על המעט כאמרם ז"ל ראיתי בני עליה והם מעטים . אח"כ אמר

וישלחוהו' מן ערן לעבוד את האדמה ואמר וישכן מקדם לג"ע, הודיענו כזה
 מזה שהודיענו האלקים בידעת האדם אשר אמר בה שהיא קשה מצד וקלה
 מצד, ואמר כי עם היות שידעת האדם לאדם קשה מצד כי ארון הטבעים
 שלחו ראשונה מהשנה החלק המיוחד אשר בג"ע ונתנו עובד ושומר העפריות
 והחומרות הנה עם כל זה היא קלה מצד הכרובים והכחות הנפשיים אשר לאדם
 יעזרו אותו בהכרת האמת והם החושים והצורות והדמויות ויתר כחות הנפש
 אשר קראם בכלל כרובים ומה שיעזרו לג"כ הוזהרת אור השכל הפועל עלינו אשר
 הוא דומה ללהט החרב. אולי ירמוז כמו שיבין הר"ם למראות מה אלקיות
 אשר יציעו פעם כזה הנמצא יביאו האדם לדרך האמת והוא שאמר לשמור
 את דרך עץ החיים אשר ענינו להבינו ולהשכילו כאמרו ושמרו דרך ה', וזוה
 נשלם הנחת השני מהחלק השני ונחית אליו ונחית אליו ונחית אליו ונחית אליו
זמעתה נחיל בחלק השלישי ונחית ג"כ לשני נחיתים, בנחת הראשון נחית
 בנחת השני נחית נופלים על דברינו בחלק הרביעי דסליק מינן, בנחת
 השני נקרא שם לחקירתנו ומבוקשנו זה אשר בשם שהוא יכונה בין המעינים.
 ונחיל בנחת הראשון הוא כן, הנה העולה מדברנו בחלק הרביעי הוא שבאצילות
 עץ החיים אשר היא החקירה בשלש מיני החכמות היא ההצלחה האמיתית
 לאדם וזה יאכל ויהיה לעולם אבל השתמשות בכשרון המעשים אשר הוא
 הפילוסופי המדינית וההורה בדברים שנמנע במ שמנעם התורה והשומרה
 במצותיה אשר הוא החסיד האמיתי הנה כאשר יעשה אותם לא יהיה בהם
 לעולם עד שיחייב מזה שיהיה אריסטו ואפלטון במדרגה יותר עליונה שבמין
 האדם ורבינו הקדוש וחכמיו עם כל קדושתו וחסידותו לא יוכלאו באור החיים
 הנצחיים ההם, והוה מגונה שבשקרים לפי כל בעל דת ועדה. בהיתר וההספק
 נאמר כי בשורש היצירה כן חייב טבע המציאות וכל בני נח זכו וחיו על פי
 המדה הזאת באמרו ויהלך חנוך את האלקים, ואמר ואינו כי לקח אותו
 האלקים כי לתורף השגתו נדבקה נפשו בעליונים ועלה בסערה השמים. אח"כ
 בימיו אנוש נשחבשה ההשגה ולא נתנו לב לדעת אמיתת הדברים והשתלשלות
 המציאות והיוחם מושפעים ונאצלים מעלה אחת משוכה ואו הוחל לקרוא
 בשם ה' כמו שאמרו רז"ל והיה אז ע"ז בעולם כי קצנו בנטיעות עד שבא
 אברהם אבינו ע"ה וחקר כזה ההשתלשלות עד שהכיר את בוראו ונגלו אליו
 האלקים לג' ולזרעו והיו לקהל ואז לאהבתם רצה הקב"ה לזכותם ונתן להם
 תורה אשר תכלול כשרון אשר בפילוסופי המדינית ונתן להם חקים ומשפטים
 ונמוסים אלקים ומעשים רמוזים לדברים המושכלים כאלו האמר ציצית ותפלג
 ורמ' מצות אשר הם עומדות לאדם תמורות ציורים והכרת הדברים ומהיותיהם
 עד שמי שהניח ציצית בכגרו והיה זה עדי לנפשו יעמוד במקום המושכל הנמצא
 בנפש אריסטו ויחברו והיה מעוצם החסד האקי לחיותנו בחיים הנצחיים באמצעות
 זמא י"חא. משיחם סחו הליץ עם יחיה לו סמאם נשמת לץ סמאם

הנימוס החורי אשר הוא לנו למשיב נפש, וזה אמרם ז"ל רצה הקב"ה לזכות ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות, ובשכיל זה אמר כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב כי אפי' עמי הארץ הבלתי יודעים כלל בחכמת עיוניות הם זוכים לעוה"ב כאשר ישמורו ויעשו המצות התורניות והם הנקראים חסידים ואנשי מעשה מצד מה שאינם בעלי עיון ועל זה נאמר רק עם חכם ונבון וגו' כי המעשים לנו הם תמורות החכמות והמדעים. ומשך א"כ כי חכמי אומות העולם ובלבד שיהיו חסידים במצות בני נח ובפרט שלא יחטאו בע"ז יש להם חלק לעוה"ב לפי שורש הבריאה באמרו האדם הכולל פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. אבל הבלתי חכמים אין להם במה שיזכו, והוא אמרם ז"ל משבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן אמות העולם שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן, יאמר כי הנחש אשר הוא התאווי כנזכר אשר מעורר ומשיא לאכילת עץ הדעת הוא מסך גדול וזוהמא עצומה להשגת אכילת עץ החיים, וישראל שקבלו התורה העמוד להם התורה תמורת ההשגה ההיא ותפסק זוהמא ויחיו לעולם משא"כ לאותם שלא קבלו התורה. ובוה הותר הספק הראשון.

הספק השני הוא השגה ותפיסה חזקה עלינו על חקותינו על מגלת ספר בראשית, ורז"ל מנעו מזה בנמרא בחגיגה ויחסו שכר גדול למעלים כמו שדרשו בפסוק כי ליושבים לפני ה' יהיה סחרה ולמכסה עתיק מה שכסה עתיק זימייא, והר"ם ג"כ נשמר מזה בספרו המקודש. הנה ראוי א"כ שנתנצל מזה וירחק מעלינו לזות שפתים להיותנו רכיל מגלה סוד. ונאמר כי היתר זה הספק והתנצלותינו המסכים לאמת לקטגוריה מדברי הר"ם, וזה כי כאשר ראינו מה שכתב בסוף החלק השני ובתחלת השלישי יראה כי הר"ם עצמו היה נבוך על זה הנדון והיה מונח בין שני הסעיפים האלה, אמר [*] כי העלם הוא מחויב לו מכח שתי טענות. א) יאמר כי כאשר יורנו הרבה מהכתובים הנכתבים על זה על פשוטיהם ימשך מזה כפירה וקציעה בהרבה מפנות התורה ולזה ראוי לגלות סתריהם ורמוזיהם. ב) אמר כי אם לא יגלה המעט אשר לפנינו והביא בידו מסתם הדברים האלה אחריו ולזה הגילוי מחויב אליו וכאשר ראה זה לקח לו דרך אמצעי בלתי מעלים ובלתי מגלה, והוא דרך הערה על מקום ממקומות הסתרים והמשכיל יבין ויצא ידי חובת שניהם ע"כ דברי הר"ם]. והנה אבין מדברי הר"ם ואקיש שני היקשים יחסיים המורים לי היתר בזה הגילוי. ההקש הראשון הוא לוקח ביני ובין הר"ם ז"ל, ההקש השני הוא לוקח בין דורנו זה לדור הר"ם ז"ל — ההקש הראשון תוארו כן, הנה גברו מחשבות ודברי

(* דברי המחבר מכאן עד סוף הסוגר, בלתי מסודרים וככראה שחסר בהכ"י איזה מלות ואנכי לא גרעתי ולא הוספתי מכפי אשר מלאתי בהכ"י, והמעין יבין ויתקן. המו"ל

הר"ם ממחשבותינו ומדברינו יותר מאשר גבהו שמים מארץ, רצוני כי החלוש שבמאמרו הוא החוק שבמאמרנו וכל קוץ מוקוצי כתביו מכל תלי תלים של הלכותינו, אבל הר"ם התיר לעצמו לשתי הסבות הנזכרות א"כ לא נאסר לנו הגלוי לאותן הסבות עצמן כי הערה יותר חזקה הוודעה מכל גילוי שלנו. ההקש השני תוארו כן יחס ההערה לדור הר"ם יותר גדולה הגילוי והוודעה לו בבחינת כמות ואיכות רצוני כי בדור הר"ם הקהלות אשר בצרפת ובספרד ובארץ הכנענים אשר הם האשדודים וגלות ירושלם אשר בארצות העבדים היו בקומתן ובצביון והיו לשם אזו ישיבות גדולות וחכמים גדולים ונכונים, וכדורנו זה בעונותנו הלכו כגולה ונחבטלו הישיבות וכמעט שנחבטלה תורה מפלישותנו לסבת טרדותנו ועבודתנו הקשה אשר עובד בנו כל היום, והנה א"כ הקדמ מהקשינו היחסי הוא מבואר ימשך א"כ כי אם ההערה הותרה בדורו של הר"ם שהגילוי אין ראוי שיאסר בדורנו כי ההערה לכך לא תועיל לדורנו זה ולא תהיה לנו לעזר שלא נכשל כמה שזכר הר"ם בשתי טענות הנזכרות. והאמת כזה ההתנצלות הוא עד לעצמו ומסכים מכל צד כי בדור חכמי אנשי המשנה לעוצם חכמתם ומדריגתם לא התירו הגילוי ולא ההערה רק המסירה מפה אל פה בנאמר בפרק אין דורשין, ואח"כ בדור הר"ם דלא איכשור דרי זירבו מהמדרגה העליונה ההיא למדרגה האמצעית החיר הר"ם מהכתב בדרך הערה, וכדורנו זה הותר הכתב בדרך הגילוי. ולא כמקום זה בלבד דקדקו על התחלפות הדורות כי מיצינוג"כ במקום אחר כמצות הגאולה והיכום אמרו רז"ל דזכות הראשונים מצות יבום קודם למצות חליצה אבל בדורות האחרונות מצות חליצה קודמת למצות יבום. וכן נאמר בגדון שלפנינו כי עת לעשות לכבוד ה' אשר הוא הסתר דבר כדורות הראשונים שהם חכמי המשנה, אבל בדורות האחרונים האלה עת להפר תורת אין דורשין מפני שהשעה צריכה לכך וכבוד אלקים הוא תקור דבר זה ולמדו את בני ישראל שלא יבינו הכתובים האלה אשר אנחנו בהם על פשוטיהם כי תמשך מהם הריסה וקציעה בפניות המכסות כמו שאמר הר"ם וכמו שזכרנו אנחנו, ועל זה אמר ושננתם לבניך. וככאן נשלם הנתח הראשון.

ונתחיל כנתח השני ונאמר, כי להיות קריאת השם אחד מהחנאים ההכרחיים בכל הכור ומחקר כמו שזכר המבאר בפתיחתו הראשון מהטבעיות והיתה כל כוונתינו ומנמת מולתינו זאת לדון את האדם הקדמוני לזכות לכלימצא בו עון אשר חטא, אומר טוב שיקרא קונטרסינו זה שמו בישראל, **"זכות אדם"**.

ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם אמן ואמן.

העולם אמן ואמן. *
 * * * * *
 * * * * *

הקדמת מילים, לספר שעשועים.

קרא השר בספר שעשועים
רחשתיהו וילידי רעיונים

בשמך נחשב יקר ונעים
למסעיהם נדוד נדים ונעים

* * *

שר כי ישאל איש מי חקק
תשיב אותו יוסף דודי

דברי צחות על הספר
הוא הנותן אמרי שפר.

* * *

הורש לכבי מצלעי כי ביום
אולי ישיביו למורשיו מעט

בכי לפרודו טרדו דלף
שירים וכן יבא לשר האף.

ס' צווישן * * * * * חפס

אזכור * * * * * חפס

ראו ספר בעט צחות כתבתיו
ומדברי בני בינה קבצתיו
זהב מילים באש עברתיו
וכסף מאמר בלב כנסתיו
לרב ששת נשיא עמי שלחתיו
גביר מכל בני משרה בחרתיו
וגופי לצמיחות לו מכרתיו
וכן לבי אחווה לו נחתיו
ורוחי לאהוב אותו בחנתיו
וחשקו תוך סגור לבי סגרתיו
ולא ידעו מקנאי אן טמנתיו
שמו רביד לצוארי רבדתיו
ועל לבי בעט ברזל חקקתיו
דברו צוף אלי חכיטעמתיו
וסודו בחרר לבי גנתיו
ומתוק מדבש אפי השבתיו
ושירו על זמן כחץ דרכתיו
מכתי מזומן מזים עזבתיו
וכוסי בי על כוסי זכרתיו
להריח לחי מדם שפכתיו
ולחום יקוד לבי נפחתיו
חמסיעל זמן כסיל שמעתיו
ועין שכלי אשר נעצם פקחתיו
וסחר היקר בשמו חשפתיו

ומראש הררי שכל חצבתיו
ומאמרימתי חכמה אספתיו
לבלתי יהיה בו סיג צרפתיו
ודר שכל בעד רעיון לקטתיו
למען אהבת נפשי אהבתיו
ולהיות שר ואדון לי לקחתיו
לבל תאמר שנת זיבל גאלתיו
ולו שב אל צלעי לא אחותיו
ואלו יאהב בלתי מאסתיו
ולו גלה לאיש אותו קרעתיו
עדי גלו דמעי סוד צפנתיו
ועל ראשי עטרות לי ענדתיו
לבל יוכלו אמור דמעי מחקתיו
ועל כן כאכולהמן אכלתיו
לבל יאמרו בני עיש גנבתיו
בעת מתאותי ידי נשקתיו
ולהיות בעדי מגן משחתיו
שנתי בי בכל ליל חלמתיו
אבל ייני במי דמעי מסכתיו
עלי פני במי עיני רחצתיו
בנחל הבכי כמעט עזבתיו
הביאני ראוחו עדי קראתיו
למען כי בפוך שכלו קרעתיו
וחדר בן בכר דעי חשפתיו

מעיל שירים להלכישו ערכתיו
 ומהלשמי שבחיו הענקתיו
 זאל נושאו למען האמנתיו
 להרום על יסוד זכרו יסדתיו
 ומרקמת חהלות לו ארגתיו
 ומבשמי נדיבותיו רקחתיו
 לבכי עם כתבי לו מסרתיו
 ולנשא בשם הודו חתמתיו.

ספר שעשועים

איש היה בארץ ברצולנה, יוסף בן זכרא שמו, והיה האיש ההוא שקט על שמריו, שאנן מנעוריו, עם דודיו וחבריו. יודעיו יקרבוהו, ומיודעיו יאהבוהו. והיה בחוכם נשיא ונכבד, וכל איש לאהבתו נעבד. וגם הוא עוֹבֵדֵם ומנשאים, מכבדם ומרפאים. לכל חולה מהם מכין רפואות הועלתו, בעזר יוצרו כפי מלאכתו וחכמתו, ומתעסק בחלייתו, לעבדו ולשרתו, באהבתו ובחמלתו, הבכור כבכירתו, והצעיר כצעירתו. ולכל איש באהבתו יוסף, ולחברתו כוסף, לעבד נמכר יוסף.

ויהי הלילה ואני יוסף ישן על מטתי ושנתו ערבה לי, היא לבד חלקי מכל עמלי; כי יש דברים אשר הם עמל הנפש ומנוחת הגוף ואחרים אשר הם עמל הגוף ומנוחת הנפש, והשינה מנוחת הגוף והנפש יחד, והדבר הזה מכל איש לא נבחר. ושאלו לאבוקרט החסיד מה היא השינה העמק הכחות אלה עמק הנפש, להמציא הגוף מרגוע ונופש. ואמר אריסטו השינה הטבעית רפואת כל חולי. ואמר גאלינוס השינה הטבעית מאמצת הכחות, ומחלשת הלחות. ואמר החכם יוחני השינה בעתה מביאה את הגוף לידי בריאות.

ויהי בעת נומי, וארא בחלומי, והנה לפני קומה גבוהה כמראה אדם וחמונהו, ויעירני כאיש אשר יעור משנתו. ויאמר אלי בן אדם, קום לך מה לך נרדם, התעורר וראה יין כי תאדם. קום נא שבה ואכלה מצדי, אשר הבאתי לך מאשר השיגה ידי. וכמו השחר עלה קמתי בחפזון, ואראה לפני יין ולחם ומזון, וביד האיש נר דולק, ואורו לכל פאה יחלק. ואען ואומר מה אלה אדוני, ויעני ואמר ייני ולחמי ומזוני, שב לאכול ולשתות עמי, כי אהבתך כאחד מבני אמי. ואחרי זאת הודתי על חסדו וכבודו, ואהבתו ונדבת ידו. אמרתי אליו אדוני לא אוכל לאכול ולשתות עד התפללתי למכין כל דרכי, ומכין צעדי ומהלכי, אשר עשה לי כל צרכי. ואמר מבחר הנביאים, וראש כל הקרואים, מרע"ה לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו הזהיר את בני ישראל שלא יאכלו עד שהתפללו כי הדם הוא הנפש. וכן אמר שאול ושחטם בזה ואכלתם ולא תחטאו לאכול על הדם. ועוד כי כל האוכל טרם יתפלל ויתחנן, נקרא חבר למשחים ועונן. ושאלו לאריסטו איזה יפה לקדם התפלה או האכילה. ואמר התפלה כי התפלה חיי הנפש והאכילה חיי הגוף. ועוד כי לא יתכן תפלה וקריאה לנפש שבעה

ומלאה. ושאלו לפילוסוף אחר איזו היא טובה האכילה או התפלה, ויען ויאמר רוב התפלה מועיל ורוב האכילה מזיק. ואמר חכם אחר התפלה או האכילה. ואמר חכם אחד מן החכמים התפלה היא כמו הרוח העולה למעלה והאכילה כמו הגויה הזורחת למטה לארץ.

ויאמר אלי כשמעו דברי: התפלל כרצונך, ועשה הטוב בעיניך. וארחץ ידי לפני, ואתפלל לפני ד', ואחרי כן אכלתי מכל אשר שם לפני, כי יקרה נפשו בעיני. ובתוך המאכל שאלתי לשתות מי העין, ויגער בי ויאמר שחה יין, אשר כל פנים נגדו אין, והוא תאוה לעינים. ואומר לא ארצה כי לא אחפוץ שתוחו, כי ירא אנכי אותו. ויאמר אלי מדוע בלבך שנאתו, והוא ששון כל לב ושמחתו. ואשוב ואומר: לא אוכל לשתותו כי כל שותהו ישכר, על כל אחו יתנכר, והוא מחשיך העינים, ומקריר לבנת השינים, ומוליד השכחה, ומהבל הנפש החכמה, ומסיר שפה לנאמנים, ולוקח טעם וקנים, ומחליש כחות הגוף ומרעיש האברים בתנועתם, כי הוא חולש הגידים המניעים אותם, ומוליד חלאים רעים כמו הפלג ולקוח הפה ועקומו ושתיקה, אשה הוא לכל הנתחים ולכל כחות הגוף מעיקה והוא מגלה סוד דודים ורעים, ומשלח מדנים בין אחים, ואף כי היין בוגד, וביום קרה מעדה בוגד. וכן אמר המשורר, לכל איש אשר תאוה עליו עורר.

אל ישע לבך דודי אל יין קושר לכל רעיו ולאוהביו בצר עת רעך אל מחיתו יער, השמר מאד דודי אל עסיס רמון שחיה דודי למען והשמר ואל תתעה ביין והנה משה רבינו ע"ה אסר על הנזיר כל יין ושכר בעבור כי קדוש הוא כל ימי נזרו לבלתי יטמא ביין ויחלל נזרו, וגם על הכהן בכא לשרת בקדש אסר היין.

ויחר אף האיש ויאמר: למה זה ועל מה זה, אתה מחרף את היין וכוחו, ומוציא עליו דבות, לא מעט כי אם רבות, ומזכיר הרעות, ומכחיד הטובות, הלא ידעת אם לא שמעת כי הוא מוליד השמחה, ומנים יגון ואנחה, וכל איש עני ודל ורזה נפשו, ישתה וישכח רישו, והוא עוזר לבשל המאכל, ומועט הכאב אשר השקט לא יוכל, ומסיר כאב אפים, ומועיל לחולי מעים, וישלחם ביד פשעם אם יעצר במים, ומחזק הלב הנכשל, ומעורקים וכליות ליחות ישל, ומאמץ לחוליד התאוה, ומוליד בלב כילי נדבה, ומאריך העדנה, ומאחר הזקנה, ומחדד רעיונים, ואמרו רז"ל חמרא וריחני פקחים. ועל חטאתו אשר חטא הנזיר בחנור מן היין צוהו הקב"ה להביא שתי תורים או שני בני יונה, לכפר עליו מאשר חטא על הנפש הנענה. וכן אמר המשורר:

כראות כלי דר מלאו אודם, אבל מדם כבדי כבכי נמלאו.

אחמה לאש חבער ידידותך תוך כלי, מלא מים ברוח אהבה קפאו.
 כוסור כאלה הם נבוכים, עולים ומעלותם בדינו.
 זרחו מזרחם בכפינו, אך מערבם הם במעינו.
 בני רכב על יד רכב יגונם, מהרה תרכבו להיות אנשים.
 ותמאסו כל רמים כי מאסחם, משמח אלקים ואנשים.
 ואומר אליו אדוני אחרי אשר קדמתני בחסרך, אל יחר אפך בעבדך, דע
 כי הרופאים הקדמונים, אשר היו חכמים ונבונים, צוו לשחות המים בעת
 המאכל בעבור כי הם כבדים מן היין ובכבודם זורידו המאכל אל ירכתי הקיבה
 להיטב בשול המאכל בחום הכבד אשר התחיה העוזר לה, ואחרי המאכל שעה
 או שתים, צוו לשחות מעט מעט בלי מים, לחזק החום הטבעי ולעזור הכח המבשל.
 ויאמר אלי: כן דברת וגם אני בדברך מחזיק, כי המעט מעט מועיל והרב מעט
 מזיק: ויהי אחרי אכלי ושחתי עמו, שאלתי אותו על מקומו ושמו, ואומר אליו
 בי אדוני אחרי אשר כבדתני, ולחמך ומאכלך האכלתני, ואהבתך היקרה בלבי
 שתה, הגידה לי מה מלאכתך ומאין תבא ומאיזה עם אתה. ויען ויאמר אלי הנני
 מארץ רחוקה, בין הררי שפר ומתקה, וחכמתי כחכמתך, ודתי כדתך, ושמי:
 עינן הנטש בן ארנן הרש". אמרתי בלבי הנה השם הזה נורא ואים, לא שמעתי
 בלתי הזים. ויאמר אלי לא חוכל לדעת סוד שמי, עד אשר תארח לחברה עמי,
 קום צא מן הארץ הזאת, ואגלה לך העלמות ורווח, כי במקום הזה אינם יודעים
 חכמתך, ואינם מכירים מלאכתך ומעלתך, לכה נא אקחך למקום אחר, ידעתי תהיה
 בו בחר, מקום נחמד וטוב, וכלו כגן רטוב, וכלי יושביו נאהבים ונעימים, והמה
 חכמים מחוכמים. ואומר אליו אדוני איך אעזוב ביתי, ואטוש נחלתי, ואצא
 מארץ מולדתי, אשר שם מכוון שבת, ובה נדיבים נשיאים ואצילים, חכמים
 ונבונים וכלל דבר משכילים, גדוליהם לכבודם יכבדוני, וצעיריהם לפי חסר
 יעבדוני, וכל ימי חיותי יהיו אותי על אברת אהבתם נושאים, ובמותי יחנטו אותי
 הרופאים. ואמר החכם אם רוח המושל יעלה עליך מקומך אל הנח, פי' רוח
 המושל הוא יצר לב האדם אשר ישטנו, ולכל אשר יחפץ יטנו. והנה בהכרח
 גופך אשר הוא ארוך, ופניך כתפתה ערוך, ע"כ זחלתי ואירא מלכת אחרך פן
 יקרני כאשר קרה לנמר אחד עם השועל. ויאמר אלי ומה המקרה אשר קרהו.
 ואומר אליו: אמרו כי היה נמר אחד שאנגן ושלו במקומו, הוא ואשתו ובניו
 עמו, והיה ברצונו מסתפק, ובכל יום טרפו מחאפק, והיה שועל אחד שכנו ובעל
 בריחו, איש עצתו ונאמן באהבתו, ויאמר השועל בלבו, אולי ישטני הנמר וישים
 ארבו בקרבו, ואפחד אם יחסר יום אחד טרפו, פן יטרפני בחקפו, ויהרגני
 בעזו אפו, כי הוא נבל וסכל, ויתנני לו ולבניו למאכל, אין לי כי אם לדבר אתו
 בערמה, ולפתותו בשפתי מרמה, אולי יפתה ואוכל לו, ואפרוק מעל צוארי עול
 סובלו. ואמר החכם כי העצה טובה בטרם חול הרעה, היא עצת חכמה ודעה,

ואחרי בא הצרה, היא עצה נכערה. ועל כן אמר השועל ארחיקנו משכונתי, ואעתיקנו מגבולתי, ואבלענו ממקומו טרם יבלעני, ואהדפנו ממצבו טרם יהדפני ויטרפני, ואולי אוכל בדרך המות לנהגו, כי ארו"ל אם בא להורגך השכם להרגו. ויהי ממחרת ויבא השועל אל בית הנמר, להיות מחשבתו גומר, ויאמר לו הנמר מאין תבא, ויען ויאמר ממקום חמהתי על זיפיו וטובו, מקום גנות ופרדסים, ושושנים והרסים, ותורים וסיסים, עגיבים וצבאים, אילים עפרים ופראים, בין שיחים ומריאים, ינאקו תוך דשאים, ע"כ באתי לבשרך, ואל המקום ההוא לחברך, כי המקום הזה, נמאס ונכזה, ובלתי שמן כי אם רזה. ויאמר אליו הנמר: הראני אותו, כי נכסוף נכספת לראותו. וינהלהו אל המקום ההוא, ולא ידע כי בנפשו הוא, ובראותו יפי המקום וחמדתו, ונעמו ותכונתו, ומוצאיו ומוכאיו, ועציו וציציו, ודשאיו ופרדסיו והרסיו, ואיליו וצבאיו, שמח שמחה גדולה, וימלא חדוה וגילה, ויאמר השועל בלבו כמה שמחות, נהפכו לאנחות, וזאת בעזר ה' תהיה להם אחות. ויען ויאמר לו הנמר: עתה ידעתי כי נפשך בנפשי קשורה, ואהבתי בלבך ערוכה ושמורה, כי באהבתך אותי בחרת וכמוהו לא שמעה אוני, יהי מקורך ברוך אהובי ואדוני; אכן אלך ואועץ עם אשתי ואגלה אליה כל סתרי, כי היא חברתי ואשת נעורי. וירא השועל ממנה כי היתה חכמה, ובעלת שכל וערמה. ויאמר לו השומר מעצת האשה, כי היא רעה ומורת רוח וקשה, ולבה שמיר ושיח, צרעת ממארת היא בבית, וכל איש חכם ולבו נכון לא ישמע אליהן, כי הנשים דעתן קלה עליהן. ואמר החכם השומר מעצתם ומאהבתם, ושאל אותם ועשה הפך עצתם, וכל מי שישמע להן, וטועה אחריהן, באש ישרפו אותו ואתהן. ויען הנמר ויאמר: עם כל זה משפט איש וחקו, להתייעץ עם אשת חקו. ואמר החכם הועץ עם אחיך או עם חבריך, ואז יכוננו כל דבריך. ויאמר השועל כמה יעצתך והדרכתך, ושומע לעצה לא מצאתך, הלא אמר שלמה המלך ע"ה משוכבת חיקך שמור פחתי פיד (?). ויאמר הנמר האמת אתך בכל אשר תאמר, כי פעמים תשימנה מר למתוק ומתוק למר, אבל אלך ואשאל אותה, ואם תמנעני לא אשמע אותה ולא לעצתה. ויאמר השועל אם כן לך לשלום, ואנכי איחל עד בואך הלום. וילך הנמר אל ביתו שמח וטוב לב, ותאמר לו אשחומה הששון הזה אשר שמחת, והששון אשר בפניך הצמחת. ויאמר אליה חברי השועל, ואוהבי בלי מרד ומעל, הראני לשכני מקום הנחה ורוחה, אשר כל רואיו יחמדוהו, וכל שומעיו יאשרוהו, והנה עלה בלבי להעתק מהנה ולשבח שמה. ותאמר לו אשתי על מה ולמה. ויאמר כי מקומנו צר, ומצענו קצר, ובכל זים טרפנו יחסר, ואין לנו לחם ובשר, ושמה נמצא כל צרכנו, ונאכל ככל אשר תאווה נפשנו. ותאמר לו אשתי השמר מן השועל וממנתו ונסכו, כי הוא יועץ לפי דרכו. ואמר החכם כי שנים הם מקטני אדמה, והם גדולים בשכל ובערמה. א"ל ומי המה, ותאמר הנחש והשועל אשר הם שפליהבהמות,

והמה מלאות תוך ומרמות, הלא שמעת מה עשה הנחש לאדם וזוהו ואיך
 פתם והשיאם, וממוצות יוצרים הניאם, עד אשר אל שערי מות הביאם. ולא
 שמעת כי אסר השועל את הארזיה במרמות, והרגו בערמות. ויאמר אליה ואיך
 ערב לבו לגשת אליו, ולא נפל פחדו עליו. ותאמר לו: הארזיה היה אוהב השועל
 בכל לבבו, ומרחיב לו ומאהבו ומקרבו, ולא היה השועל בוטח בו ויתנכל לו
 להמיתו, כי היתה על פניו יראתו, ויהיו יום אחד בא השועל אל בית הארזיה
 והוא כואב וצוח, ויאמר לו הארזיה מה לך ידיה נפשי, ויאמר לו השועל הנה אחזני
 כאב גדול בראשי, ויאמר הארזיה לשועל ומה לעשות להסיר הכאב, אמר השועל
 שמעתי כי הרופאים מארץ הערב צוו על כאב הראש לאסור ידיו ורגליו וירפא
 מכאבו, ויאמר הארזיה אאסרך כדכריך, אוליסור הכאב מעליך, ויקח הארזיה
 חבל חדש ויאסור ידיו ורגליו, ויאמר השועל כי סר הכאב מעליו, ויתרהג ולא
 שב הכאב אליו, והיו לימים אחרים וימצא לארזיה כאב גדול בראשו, כי כן
 מנהגו ודתו, וילך מתרה אל השועל כמהרצפור אל פח, ויאמר לו הארזיה, אחי
 שאהבה נפשי, אחזני כאב גדול בראשי, עד למות אשאל נפשי, אסור מהר
 בחבליך ידי ורגלי, אולי יסור הכאב מעלי, כאשר סר מעליך, ואחזיק טובה
 בשולריך, ויקח השועל יתרים לחים ויאסור אותו ידיו ורגליו היטב, וילך מאתו ויעזבהו,
 ויביא אבנים גדולות ויהרגוהו. לכן אישי נמה אולי יקרך כאשר קרה לארזיה, לא
 יקום הדבר ולא יהיה, כי אין לבו כי אם לערמה, כי מדוע לא בחר במקום ההוא
 להיות מנוחתו ותענוגו ועדנו, על כן אפחד ממנו, כי במצורתו יצודנו, ולרעתנו
 המקום הזה יעידנו. ויאמר אליה הנמר: כדבר אחת הנבלות הדברים החרישי,
 ולהשיב על דבריאל החישי, כי כמה פעמים בחנתי אותה, ולא מצאתי סינים בכסף
 אהבתו. ותאמר לו: שמע בקולי ושב בביתך, ואל תשחת מקומך ונחלתך. ולא
 אבה שמוע לעצתה, לרעתו ולרעתה. וילך וישב אל השועל ויאמר: ראה עצתך
 טובה ונאמנה, ואהבתך מוקטרת מור ולבונה, אבל לא האבה האשה ללכת אחרך,
 ולא לשמוע אל דברי. ויאמר השועל אפחד פן יקרך דבר הצורף, ויאמר הנמר
 ומה היה דברו. ויאמר השועל: היה צורף במדינת בכל והיה חכם מאד במלאכת
 זהב וכסף, ויהיו יום אחד והוא עושה מלאכתו ותאמר לו אשתו אם תשמע
 לעצתי, ותעשה מצותי, אני אעשירך, וארבת כבודך ויקרך, ויאמר אליה ואיך,
 ותאמר לנהנה אדוננו המלך אין לו כי אם בת אחת והוא אוהב אותה כנפשו
 ונצרה כבת עינו, ובכל יום תבא ותשב לימינו, ועתה שמע בקולי ועשה לה צורה
 אחת כסף ותהיה יפה וברה, כדמות בת המלך הוקרה, ואני אשאנה אליה מנחה,
 ועלי להיות לך ממנה עושר וכבוד והנחה, וישמע הצורף אל אשתו בסכלותו,
 ותסרוק דעתו והכנתו, ויעש צורה נאה ויקרה, וישלחה ביד אשתו אל בת המלך,
 והיו בראות הדבת יופי הצורה שמחה מאד עליה, ותלבישת את מעילה, ותתן לה
 נמיה ועגיליה, ותשב האשה אל ביתה שמחה ועליות על עצתה, ויאמר לו אישה

בראותה מה היה מקרה, ואיך נפל דברך, ותאמר ראה מעילי ועגילי, את כל זה נתנה לי, ויאמר בעלה ואנה העושר והכבוד, האם מעילים, נזמים ועגילים, חסרת, יותר ויותר יקרה בנפשי הצורה מכל אשר נשאת, ויהי במקור ותלך בת המלך לפני אביה ותראהו צורת הכסף, ושאל המלך ויאמר מי עשה הצורה, ומי נתנה לנערה, ויאמרו לו עברו אומן אחד אין כמוהו בכל הארצות לעשות במלאכת הזהב והכסף וישלח אותה אל בת המלך הכבודה, כי היא יקרה מכל כלי חמדה, ויחר אף המלך על הצורה אשר ראה ביד בתו, ויאמר מהרוקצצו ידו הימנית, כי כן משפט כל עושה צורה וחבנית, וימהרו ויכתרו את ידו, ויפשיטו מעליו כבודו, והנקשה נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש, שבע לענה ורוש, והיה צועק בנפש מרה, אליכם אישים אקרא, השמרו משמוע לעצת נשותיכם, והאטימו לקול לחשיהן אוניכם, פן יקרכם כאשר קרני, ויבואכם כאשר באני, כי עצת אשתי, חללה הפארתי, וכתתה ידי, ושחתה הודי, והיה צועק בכל יום עד אשר נבקעה מררתו, ונשפך כבודו בחמתו. ויהי כשמוע הנמר דבריו השועל חרד מאד ויאמר: יאות לכל איש מעצת אשתו להשמר, ובלבו יהי שומר. ויאמר השועל כל איש אשר עם אשתו יועץ, יקרהו מה שקרה לחרש העץ. ויאמר הנמר ומה המקרה אשר קרהו. ויאמר השועל היה איש אחד בדמשק והיה חכם מאד בחרושת עץ, ויהי יום אחד מתקן עצי, וזמיט עניניו, ואשתו נאה לפניו, ותאמר לו אשתו אבי ז"ל היה במלאכת זאת יותר אומן טוב ממך כי הוא היה נוגר עצי בשתי ידיו ואחה לא הוכל לנגר כי אם בידך הימנית. ויאמר אליה אין כל אומן וחרש עושה מלאכתו כי אם בימינו מלבד האטר ביהיא ימינו. ותאמר אליו חי נפשך נסה, אם תוכל לעשות בשניהם כאשר אבי היה עושה, וירם הכסיל את ידו השמאלית במעצד להכות על העץ ויד על בהן ידו הימנית ויכתתהו, ויקם בחמת כחו ויד במעצד על ראש אשתו ותרץ גולגלחה ותמת, וידע הרב למשפט וקחו החרש ויצאיהו חוץ לעיר וירגמו אותו אבן. על כן אמרת אלך חברי ואהובי, נמר ידי וקרובי, כי כל הנשים בוגדות, וכל הנפשות מצודדות, והני מגיד אלך מעט מבגדותיהן ונכליהן.

אמרו בי מלך אחד ממלכי הערב היה חכם ונבון ובעל משפט, והיו חכמיו ונבוניו, יושבים לפניו, ויום אחד התחילו לספר בשבת הנשים וגדולתן, ורוב חכמתן וסבלנותן, ויאמר להם המלך קצרו דבריכם, ועצרו מליכם, כי מעולם לא נראתה ולא נשמעה, אשה טובה בעלת שכל ודעה, וכל אהבתן לפי הנאתן, וצורך שעתן, ואונן מושלות בתאותן. ויאמרו לו חכמיו אל יאמר כן אדוני, כי יש בנשים חכמות ונבונות, כשרות ונאמנות, אהבות ומכבדות בעליהן, מכסות ערות בתיהן, ומפרנסות בניהן וננותיהן, וכל נגע ומוסודבה אין בהן. ויאמר המלך אני אתן לכם אות על דברי, ומופת על מאמרי, הנה העיר הזאת גדולה מאד שוטטו וראו, אם תמצאו בה אשה אחת בכל הטובות

אשר אמרתם, והמדות אשר דברתם. ויבקשו וימצאו אשה בעולת בעל צנועה
 וכשרה וחכמה, יפה בלכנה ברה כחמה, ובעלה עשיר גדול וסוחר, מבקש רצון
 וטוב שוחר. וישיבו אל המלך דבר, ויאמרו הנה מצאנו אשה חכמה, ומשכלת
 בלי מום ומרמה, ובלי מרד ומעל, והיא בעולת בעל. וישלח המלך לקרוא לבעלה
 ויבא לפניו ויכבדהו, וירחיב לו ויושיבהו, ויאמר לו דבר סתר לי אליך, ויאמר
 לו דבר כי שומע עבדך, כי ישמע שכל וחין מליך. ויאמר לו המלך יש לי בת
 אחת טובה וחמודה, ורק היא לי יחידה, ולא אחפוץ לתתה למלך או לשר,
 כי חשקה בלבי נאסר, רק אבקש איש טוב ונאמן, וודך מחלאת הזמן, יאהבנה
 ויכבדה ועל שכמו ישאנה, ועטרות יענדנה, ובסבר פנים יפות יקבלנה, ובחסד
 וברחמים יבלכלנה, ואני שמעתי על רוב מהלליך, וטוב מדותיך ומעלליך, וארצה
 לתתה לך לאשה; אבל לא אוכל לתתה לבעל אשה, הרוג את אשתך בלילה
 ומחר אתננה לך לאשה. ויאמר לו הסוחר מה אני ומה חיי כי אהיה חתן למלך
 ואיני ראוי לרעות צאנך. ויאמר לו אני אבחר בך, כי אתה מאויי חפצי, ובלעדיך
 לא ירום איש את ידו ואת רגלו בכל ארצי. ויאמר למלך ואיך אוכל להרוג את
 אשתי ולה ט"ו שנה אתי מפתי האכל וחשחה מכוסי, והיא שמחת לבי ומשושי,
 תאהבני ותכבדני, וכבודי ככל יום בעיניה יוסיף ולא יגרע, ונשמרתי מכל דבר
 רע. ויאמר לו המלך שמע בקולי והרוג אותה, כי כבוד גדולה יהיה לך במוותה,
 כי על כל שרי מלכותי ארים ראשך, ומשלח בכל אשר תאווה נפשך. ויאמר
 האיש אנסה ואחזה, אם אוכל לעשות כדבר הגדול הזה. ויצא מעם המלך סר
 זועף, ודם כבדו מנחירו רועף, ויבא אל ביתו, וכראות או אשתו גדלה מאד אנחתו,
 ונכפלה דאגתו. ותאמר לו אשתו, אדוני הישר והנעים, מדוע פניך רעים. ויהאפק
 ויאמר אליה, צורי ישמרך ממות וקטוב, אין לי דבר ואין בלבי רק טוב. והיא בלילה
 והיא ישנה על מטתה, קם בתמהון לבכ להמיתה, ויקח החרב בימינו והגר
 בשמאלו, ויסר הכסות מעליה, ויראנה ישנה ושני בניה, שוכבים בין שדיה,
 ויחמול עליה, ויאמר אוי לי אם אהרגנה, וחרפתי אנה אוליכנה, ומי יגדל את
 בני, אשר המה כאשון עיני, אין זה כי אם רוב פשעיו ועוני, וישב החרב לנדה,
 ונפשו מתמוגגת ביגונה, ויאמר בלבו ועיניו בוכות, הנה אשתי טובה מכל הממלכות,
 ארורים יהיו כל המלכים הערבים, כי הם אחר האות לבם הולכים, ולבות בני אדם
 בהבליהם נושכים, ויין שמחתם במי אנחה נוסכים. ויעל על המטה וישכב עמה
 וינשקה, וישם שמאי חתם לראשה ויחבקה, ויעל עולה ואיל קרבן עולה ויורד. והי
 בבוקר ויקם וילך לחנותו, והמלך מיחל אותו, ויתמהמה וישלח המלך למהרהו, ולדעת
 מקרהו, וכראותו שליח המלך גדל כאבו, ופחד ורהה לבבו, ויבא לפני המלך. ויאמר
 לו מה עשית הרגת אותה, ויאמר לא אדוני כי גדלה עלי אהבתה וחמלתה, ויספר
 כל אשר עשה, וכל אשר קרהו כקחתו את החרב להמיתה. ויגער בו המלך ויאמר
 צא מלפני, ואל תוסיף ראות פני, כי אינך כאנשים, אך לבך כלב הנשים,

ויצא מלפניו וחרב שמחתו, לזעף המלך וגערתו. ויהי ממחרת לעת ערב שלח
 המלך אחר מעבדיו להביא את אשת האיש בסתר, וילך ויביאה אליו, וכראות
 המלך אותה, תמה על הוד תמונתה, והדר תארה ודמותה, ויאמר איה הנח
 שמעתי על חכמתך, ועל יופי ופעתך, ומיום שמעתי שמעך קדחת בלבי איש
 אהבתך, ונמשכה נפשי בחבלי האוהך, ועתה חפצתי לקחתך ללאשה, אמנם
 לא אוכל קחת אשת איש פן יהיה לבושה, לכיהללה והרגי את אישך, ואח"כ
 אקחך ועשיתי ככל אשר תאווה נפשך. ותען האשה בטוב לב ובשמחה, אעשה
 מצות המלך ואהיה לך לשפחה. ויאמר לה המלך, אבל תהיה אשתי וכל נשי
 תהינה אמהותיך, ופלגשי שפחותיך. ויתן לה המלך חרב ברזל לטושה, כי ידע
 חסרון דעת האשה, ויאמר לה הנח חרבי חדה מאד הכי אותו פעם אחת ולא
 תשני לו. ותקח החרב ותלך לביתה, והיא מתרפקת בשמחתה, וטבחה טבחה
 ולא מסכה יינה, וחבא מטעמים ותערוך שולחנה. ויבוא בעלה אל ביתו לאכול
 ולשתות עם בני ואשתו, ותשקרו הכבודה אשתו וין בלילה ההוא ותשכרהו,
 ותשאהו אל חמטה ותשכי בהו, ותקם בעוד לילה והוא בשכרהו, ישן על מטתו,
 ותקח החרב ותך על ראשו, ותחשוב כי ברזל באה נפשו, ותוכפל חרב הבדיל
 ויעור משנתו, ויקץ מעט משכ רוחו, ויצעק ויאמר לאשתו מי משנתו העינני,
 ועל ראשי מי הכני. וכראות האשה כי הקיץ ולא הויקתהו חרבה, חרדה מאד
 חרדה גדולה ויצא לבה, ומרוב פחד ואימה, כמעט לא נותרה בה נשמה, ותאמר
 לו שכב ושוב לנימך, אולי מכה אותך ראות בחלומך. וישב אל שנחולא יוכל
 לפקוח עינו, כי עדין לא הקיץ מיינו. וחרב ראגת האשה עד אין חקר, ותתחלחל
 עד אור הבוקר, ותשב לעשות מעשה ולתקן בינה כי כן משפטה כל הימים.
 יהי המלך מיחל בואה, ולא באה עד אשר צוה להביא. והיה בכואה ויאמר
 לה המלך עשית את הדבר אשר היה ביני וביניך, או חסה עליו עיניך. ותאמר
 אדוני המלך אני עשית מצותך, אבל אתה שמת לאל מלחך, והפרת עצתך
 הטובה ותסכלה, כי חרבך הנפתי עליו ותחללה, ותספר לו כל אשר עשתה,
 ואת כל אשר עותה. וישלח המלך לקרוא לאישה, ויאמר לו ספר לחכמים היושבים
 לפני את כל אשר קסך עם אשתך, ואח"כ צוה המלך את האשה להגיד להם אשר
 קרה לה עם בעלה, ותעש כן. ויען המלך לחכמוי הלא זה דברי אשר דברתי
 אליכם, באמרי עצרו מליכם. ווענו כן, והם מחכמתו תמהים, כי היה חכם
 כמלאך אלקים. ויהי המלך יושב חכם ונודל חסידותו היה שונא אותן, ומואם
 להביט צורתן, והנה היתה אשתו דקה וקצרה, ויאמרו לו תלמודי אדונינו איש
 כמוך לקח אשה כזאת, והשיב בחרתי הרע במיעוטו. ויום אחר היה חולך עם
 תלמידיו, ויאמרו לו ולמה תביט א אשה, אמר להם לא לאהבתה, ולא לתאוותה,
 אך אביט מלאכת הבורא בצורתה. אמר הפוך תוכח לכהן, ויבונן לך כעורת.

ופעם אחת היה מהלך כדרך וראה אשה אחת חלילה בתאנה, אמר מי יתן ויהי כל
 פרי העץ כזה. ופעם אחת היה הולך עם תלמידיו על שפת הנהר, והיתה
 אשה אחת כוכסת שמה וצקקה עליו וקללתו וחרפתו וגדפתו, ואח"כ זרקה עליו
 מן המים וטבלתו, אמר כל זה וזקה האשה וחרעימה עד שהגשימה. ופעם
 אחת בנה אחד מן הגדולים בית חדש וכתב על המשקוף, לא יבא אליו כל רע,
 עבר שמה דיאונגיש החכם וראה את המכתב וכתב תחתיו ומאין הבא אשתך.
 ויאמר השועל אל הנמר כל זה אמרת יאליך כי לא יאות לאדם לבטוח באשתו כל
 ימי חייתו, ואף בי אחרי מותו. ויאמר אליו הנמר בחייו תוכל לרמותו, אבל מה תוכל
 לעשות לו אחרי מותו. ויאמר השועל אל הנמר, הנה אני ילך רעה חולה מכל
 אשר ספרתי, וגדולה מכל אשר אמרתי. אמרו כי היה מנהג אנשי רומי כשהיו
 תולין אדם על עץ לא היו מקברין אותו עד יום עשירי לחייתו, ובעבור שלא
 יגנבוהו רעיו וקרוביו היה שר אחד מן הגדולים ממונה עליו לשמרו בלילות, ואם
 יגנב מעמו, היו תולים אותו במקומו. והיו יום אחד חלה הקיסר שר אחד פרוש
 גדול אשר מרד בו, וילך השם לשמרו כמשפטו, והיבחצי הלילה ישמע צקקה
 גדולה ואנחת חזקה, קול כבי ונאקה, ויחרד האיש חרדה גדולה וירכב על סוסו
 ויאמר אלך ואראה למת זה ועל מהוזה, וילך לעומת הקול עד אשר בא אל קבר
 בני העם, וימצא שם אשה יהיא מרת נפש ציעקה בקול יללה, כאשון לילה ואפלה.
 ויאמר אליה מה לך אשת כסילות בחצי הלילה לקונן, לבכות ולהתאונן. ותאמר
 אשה קשה רוח אנכי על כן אזעק בקול נהיבכני וה' המר נפשי, כי המות הלל
 נזר ראשי, והפריד ביני ובין אישי, וברית נהי גהיה בשבר האניה ואניה, מלבי
 לא תופר, עד אשכב עמו בעפר. ויאמר אליה קומי לכי לביחך, ושמה קונני על
 אשך, ובכי ככל האות נפשך. וילך עמה עד שער העיר וישב למקומו. והיה בלילה
 השנית בעת ההיא שמע כמו כן צעקה האשה וילתה, וירכב וירץ לקראתה,
 וידבר על לבה בשפתי הסוד ורחמים, ודברי נחומים, דברים טובים ונעימים,
 וכשמוע האשה נועם דבריו, וחלק שפתיו ואמריו, אהבתו אהבת נפשה, ותשכח
 כל אבל אישה, ותאמר לו אדוני אינני מכל האותך עצורה, כי נפשי בנפשך
 קשורה, ובעבותות אהבתך עצורה, ולאחריו הלכה עד מקום העץ והנה התלוי
 נגנב מעליו. ויאמר אליה לכי לשלום ואני אברח ואולי אמלט כי מפחד המלך
 לבי העץ, פן ימצאני ויתלה אותי על עץ. ותאמר לו אדוני אל תירא לכה אתי
 ונעלה אישימן השחת ונתלתו תחתיו. ויאמר השר אפחד לשר המות ושכרו, ולא
 אשליך אדם מקברו. ותאמר האשה אני אחפור ואוציאנו משם, ולא יהיה
 עליך חטא ואשם; כי אמר החכם מותר להוציא אדם מקברו לצורך החי. וישבו
 אל הקבר ותוציא האשה את אישה משם, וכראות השר אותן, אמר מאד חרה
 לי על זה כי חרפתי וגדפתי קבורתו, מאשר לא זעיל כי האיש התלוי אשר נגנב
 מעמי היה קרח וזה קוצותו תלתלים, ולא נוכל הדבר להעלים. ותאמר אלי

האשה אקרח אותו קרחה גדולה במהרה, עד אשר לא חשאר בו שיערה,
 תמרט אותו בגדוף וחרפה, וישאורו שניהם ויתלו אותו על העץ. ויהי לימים
 אחרים ותאלצוהו הקדשה, ותהילו לאשה. ויהי כשמוע הנמר הדבר הרע הזה רחפו כל עצמותיו, ונחקו מורשי לבבו
 ומומותיו, וילך לביתו באף ובחימה, וכמעט לא נותרה בו נשמה, ויפל על אשתו
 פחד ואימה. ויאמר קומי צאי מן המקום הזה כאשר אמרתי לך, ואל תפתני
 בהבלך, ואם לא תשמעי לי אסיר ראשך מעליך. ותרא האשה כי כלתה איה
 הרעה, והשועל אותו הסית והתעה, וכי בא השטן בקרבו, וחמתו בערה בו,
 ותדבר על לבו, ותאמר לו לך אל המקום אשר חבחר, כי הנני אחריך ולא אאחר.
 ויעתיקו משם הם ובניהם וכל אשר להם, והשועל בעל בריתו הולך לפניהם,
 לנחותם הדרך, ולהביאם אל המקום אשר אין לו ערך. ויביאם אל המקום והנה
 הוא מקום נהרים יאורים רחבי ידים, ויחנו שם על המים. ויברכם השועל בטובעים(?)
 וילך לביתו, וישמח כי נעשהה עצתו, ויאמר עתה הרחיב ה' לי, כי הרחקתי
 הנמר מגבולי. ובעוד שבעה ימים, ירדו גשמים, וימלאו הנהרות ויהי בחצי הלילה
 הוא ואשתו ובניו ישנים על מטתם, ויגברו המים ויגרף הנהר אותם, ויהי הנמר
 טובע וצועק צעקה גדולה אוי ואבוי למי שמאמין בשועל ועצתו, ואינו שומע לקול
 אשתו, ויגוע וימת בלא עתו.

וישב אלי ענן הנטש, וחרק בשיניו ועיניו לטש, כחרב מלוטש, ויאמר: אחמה
 עליך, על מי נשאת משליך, ועל מי הארכת מליך, וקראת נפשי שועל
 ונפשך נמר, וטוב ברע תמר. ויאמר עינן, אמת אמר החכם ברוב דברים לא
 יחדל פשע, ומה החשוב המפחד אני ממך כאשר היה השועל מן הנמר, חיינפשך
 כמעט למענך אמאם כל רע, ואגעל כל מידע, הרב מדברי שחוק ושעשועים,
 כי הבל המה מעשה העתועים, ונסעה ונלכה אלה ארץ אשר לא כארצך, אשר
 בה תמצא כל חפצך, והנני עמך ברית כורת, להיות לך עמית ומשרת, ולמען
 אמצא חן בעיניך, אני אעביר כל טובי על פניך. ויסיתני במתק אמרותיו, וידיחני
 בחלק שפתיו, כי לשוני, כלשון אהרן(?) שיורד על פי מדותיו, וימשכני בחבל
 אהבתי, ובעבותות חסדו ונדבתו. ואומר אליו אשקה נא אחי ורעי, אשר
 תאותם בין צלעי, ואחרי כן אלך עמך למסעי. ונסע ונלקח אני ועינן הנטש דרך המלך,
 ויהי אחרי לפתנו ככרת ארץ ואנחנו רוכבים איש על חמורו, ויאמר אלי עינן
 שאני או אשאך תנהלני או אנהלך. ואומר אליו הלא אחת רוכב על חמורך ואני
 על חמורי ואיך אשאך או תשאני, אנהלך ותנהלני, ואומר אליו מה זה הדרוש
 שאמרת. ויען אלי זה דבר הפרסי עם סרים המלך. ואומר אליו מה היה הדבר
 ספר כי שומע עבדך.

אמר עינן הנה אודיעך, היה מלך אחד מגדולי המלכים וחכמיהם, והיה
 לו נשים רבות ופלגשים, ולילה אחת חלם כי היה רואה גוף מדלג על נשיו

ופלגשיו, ויהי בבקר ותפעם רוחו, וסר מעליו כחו, ויאמר אין זה כי אם מלך אחד
 זרישני ממלכותי, וישכב עם נשי ופלגשי על מטתי. וישכם בבקר ויבא לפניו,
 אחד מסריסו העומדים לראות פניו, וירא אותו נאנת ודואג, ולכו בקרבו נוחם
 ושואג. ויאמר לו אדוני מדוע אנחת, וראש שמחתך קרחת, גלה סוד אל עבדך
 בן אמתך, ואולי אסיר מלבך דאגתך. ויאמר לו המלך חלום חלמתי ובו מר
 ממות טעמתי, התדע בכל המקומות, איש נבון וחכם בפתרון חלומות. ויאמר
 שמעתי כי איש אחד מן החכמים, בינינו ובינו מהלך ג' ימים, הוא חכם ונבון
 ונבר, ויודע פשר דבר, וגם כל חלום סתום ועמום פותר. ויאמר לו הספר החלום,
 ויספר וילך מאתו בשלום. וילך הסריס אל ביתו, וירכב על פרדתו. ויאמר לו
 אנא אחי שאני או אשאך. ויאמר לו איך אשאך ואחה רוכב על פרדתך ואני על
 פרדתך, וילכו עוד ככרת ארץ ויראו חלקה אחת מלאה חטים, ויאמר הפרסי
 ראה מה טובה החלקה הזאת, ושבליה מלאות וטובות, וישבת על מלאה, אם
 חטתיה אינה נאכלת. ועוד הלכו מעט מוער וראו מגדל גשוא וחלול, ויאמר
 אליו ראה המגדל הזה כמה יפה ובצור, והוא בנוי על הצור. אמר הפרסי בצור הוא
 מחוץ אם אינינו הרום מבית. ויאמר הסריס בלבו איך יראה בדמותו מן המשכילים,
 והוא מגדול הכסילים. ויהי כי פנה היום לערוב, ויאמר הסריס היש הנה מקום
 ללון בקרוב. ויאמר הפרסי הנה לפנינו כפר אחד. והוא ביתי ומקומי, ועתה כברני
 נא ובא אל ביתי כי חבן גם מספא רב עמי. ויאמר הנה נשאתי פניך, לעשות
 כטוב בעיניך, לבא אל ביתך כרצונך. ויבא אל ביתו, ויאכל וישת ויאביל לפרדתו, וישכיבהו
 על מטתו, וישכב עם אשתו ושתי בנותיו לפניו. ויהי בחצי הלילה ויעור משנתו
 ויקרא לפרסי ויאמר הנה הלאחני היום בדברך, והוגעתני במאמריך. ויאמר
 לו אשתו מה ראית בסכלותו, ויאמר אליה דבר המשא, החלקה, והמגדל.
 ותען בתו הקטנה, והיא בת ט"ו שנה: באמת אדוני אחה חכם ונבון אבל עתה אם
 לא שחה לכך אליו, להודיעו דברך כי נעלמו מלפניו, וכל דברך היו בחכמה,
 ומאמריך ברעת ומזמה, לו השכיל לדעה אותם, או ראשיתם, ועשית הנהוג
 והישר, כי כל ההולך עם חברו בדרך מספר לו דברים ומלים, ויאמר לו משלים,
 וחדות ישאנו וינהלנו, ומתלאת ויגיעת הדרך יצילנו. ומדבר החלקה אמר
 כי אולי בעליה אישרש ולקח דמי החטים ומכרם, אוילוח עליהם בטרם יקצרם.
 ודבר המגדול: כי אמת אמר, כי כל בית שאין בו בר ולחם ומוון, הרום הוא
 ואין בו כי אם אימת רוון. ויהי כשמוע הסריס את דבר הנערה, אשר היא
 קולעת אל השערה, נבהל מחכמתה, וחמה, וישכם בבקר ולא התמהמה, ויאמר
 לפרסי ארצה לדבר עתה עם כתך אשר היתה מספרת בלילה. ויטב בעיניו,
 ותעמוד בתו הקטנה לפניו. וידבר הסריס עמה, ושאלה וחקרה ומצאה חכמה
 ומשכלת בכל דבריה. ויגד לה את כל לכו ואת דבר המלך וחלומו, וכאשר
 שמעה החלום, אמרה אני אגיד פתרונו למלך אם אראנו אבל לאיש אחר לא

אגלנו. ויהל הסרים את פני אביה ואמה לחתה לו להלוך אחרו, כי יהיה כבודו
 ותפארתו, ויהודע אליו ויאמר לו כי הוא סרים המלך, ובמצותו הוא עושה והולך,
 וירא הפרסי מן המלך כי הוא אדוניו, ויאמר יעשה אדוני כטוב בעיניו. והלך
 הנערה עמו ויביאה אל המלך, ויספר לו כל הדברים אשר קרהו, וגם אמרה כי
 תגיד למלך פהרון חלומי, ותישב הנערה בעיניו, ותשא חן וחסד לפניו, ויביאה אל
 החדר. וידבר עמה בסתר ויספר לה את חלומי. ותאמר אל תירא אדוני מכל
 אשר בחלומך עבר, כי שלום לך ואין דבר, אכן אבוש להגיד פחרוני, פן אגיד
 למלך קלוני. ויאמר אליה מדוע חכלמי, להגיד פהרון חלומי, ואיש אין עמי.
 ותאמר אדוני המלך חפש את נשיך ותמצא ביניהן, גבר לבוש בגדיהן, ועולה
 עליהן, ושוכב כל יום חמיד עמהן, והוא הגוף אשר ראית קופץ ודולג על
 צואריהן. ויחפש המלך נשיו ופלגשיו וימצא בתוכן בחור נאה ויפה, יפה תואר
 ויפה מראה משכמו ומעלה גבוה מכל העם, הכסף והזהב לפניו יועם. ויקחהו
 וישחט אותו לעיניהן, ויזרוק את דמו עליהן, ואח"כ שרף אתהן. ויקח את הנערה
 לאשה וידר נדר לבלתי תשכב אשה אחרת בחיקו והיא תהיה מנת חלקו וזכוסו.
 ונלך אני ועינך לכפר אחרונלך שם כי בא השמש. והיה בהיותנו במלון, ואומר
 אליו מה מאד רעבתי, האכילני כי ללחם ויין תאבתי. ויפתח את אמתחתו,
 וישם לפני מעט מפתו, ולדאבון נפש וכליון עינים, מלא הספל מים, ויאמר אי
 כה יעשה עם רעים ודודים, לחת לחם יבש ונקודים. ואזעק בקול מרה ארה
 היום לא טעמתי מאומה, והלילה לא אוכל כי אם פת צנומה. ויאמר אלי עינך
 הן היגע בררך לא יצטרך לאכול הרבה כי איבריו יגיעין וקבתו חלושה ואין כח
 בה לבשל מאכל רב כמו בשר כבשים ופירות וגבינה וכל מיני פירות, ואמר שלמה
 בחכמתו טוב פת חריבה ושלוחה בה, שאין הלחם מוסיף לשום חולי ודאבה. ואמרת
 אליו אדוני, רבילא פירש אלי, ושלוחה בה, כי אם אשר בה מסה ומריבה. ויאמר
 אלי עינך רבך היה פתיוסכל, ולא היה יודע ענין כל מאכל. ואומר איך אוכל
 פת חריבה, ונפשי צמאה ורעבה. ויצעק אלי רעבת כאשר דברת, והיתה נפשך
 ברעב מחטפת, וכצמא מתעלפת, הייתי אוכל גללי רפת, ולא הייתי שואל
 צנון ולפת, אכן נפש שבעה חבוס נופת, רק שמע בקולי ואכול כאשר צויתך,
 ועשה כאשר הורחיק. ואומר בלבי יהי כן ה' עמו, כאשר אשבע הלילה מלחמו,
 ואוכל פתי לבדי מרוב רעבוני, ואני דואג על מזוני. ואשאל לשחות יין, ויאמר
 אלי והלא בביתך מאנת לשחותי, וחרפת וגדפת אותו. ואומר אלי עתה הנני
 צריך אליו לאמץ אברי. ויאמר אלי הלא ידעת שהרוכב יתחמם בתנועת הבהמה
 כי מצד התנועה יחמו כל האיברים, כמו במנוחה והשקט הם מתקררים, ואמרו
 הפילוספים בעלי חכמה וחכמה, כי מתנועת הגלגל הגדול יצא האש ראשונה,
 והוא היה ראש כל היסודות, אשר היו לכל היצירות סבה ואורות, וכתחברם
 פלאים וסודות, ע"כ אפחד עליך אם תשחה יין. כי המים טובים לך ממנו. ואראה

כי דברי בטלים ומכלי אול ייני, ואשת מן המים עד כמעט נבקעה בטני, לרוב צמאוני, והנה שמעתי נהקת ונאקת חמורי, ואומר אליו אדוני חמורי יגעה ולא על בלילו. ויאמר אלי אל תחן לחמורך כליל, פן יחלקם כליל, כי המקום הזה רע מכל המקומות, ומספאו הורג הבהמות, ע"כ אנשי המקום לא יתננו לחמוריהם, כי אם התכן היצא מחטיהם. ואומר אליו כמדומה לי כי מחר אצטרך לאשר אמרת שאני או אשאך, כי הבהמיות אם לא יאכלו הלילה מספא לא יוכלו ללכת מחר. ובעוד הייתי פניו מחלה קראתי:

אהה בטני	בחבלי רעיוני	לך תחיל וחזק	על מזוני
ומעי צעקו	חוסה אדוני	ללחם צר אשר	יאכל באוני
ולבי אסוף	ילדי יגוני	לעסים נאסף	מעיי ועיני ייני
וינהק מבלי	מספא לעיני	חמורי עד שאין	קולו באוני
אבל מה אעשה	להם עוני	וחטאי חברו	בינך וביני
ומייתן ויקרני	אסוני	ביום נסעי	וצאתי ממעונני
חנוני רעי	חנוני	חושו כי סר	מעלי אוני
סעדו לבי	כי רעבוני	חפש כל חדרני	בטני

ואחרי כן שכבנו ארצה מבלי כסות וכסת, ויהי כעלות השחר, ללכת מן המקום שחר, ויקם וילבש את בגדיו ויעירני ויאמר קום נררם משנתך וצא מן המקום הרע הזה, אשר הוא נבזה. ואומר הרף ממני כי לא אקום עד אור הבוקר, כי ארו"ל לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא בכי טוב, דכתיב וירא אלהים את האור כי טוב. ויאמר אלי לא אמרו חכמים לבד בדרכים שיש בהם סכנה, אבל דרכינו אין בהם סכנה, רק שלום ואמת כי כל אנשי הארץ בעלי חסד ואמונה. ואקים בבקר ובראתי המצור לפני, אמרתי אדם ובהמה תושיע ה'.
ונגדך למסענו וחמורינו משתחיים ובורעים, כאלו להתפלל יודעים, ונקרב אל עיר אחת ותיכף ראה אותה בבה, וכמעט לחיי בדמעותיו מחה. ואומר אליו למה תבכה, ודמעתך על פניך מפכה. ויאמר עיני בואת העיר מת דודי ורעי, ועליו אוריד דמעי. ואומר אליו ומי היה כי תבכה עליו, ויאמר איש חכמה וחכמה, בעל משפט וחסד ואמונה, והיה מוציא כל משפט לאור, וכמהו בכל המדינות לא נשאר שאור. והנני מספר לך מעט מחכמתו, ימגיד לך שמץ מחכמתו, פעם אחד בא לפניו אדם צועק ובוכה ויפול לפניו ויתחנן לו הבה לי דבר עצה, כי מצאתני כלה ונחרצה. ויאמר למה לך כי נזעקת, ודמעתך על פניך יצקת. ויאמר אליו אדוני אין לי כי אם בת אחת, וארשתיה, ולאחד מבני עמי נתתיה, ואחמול באו אלי הנער ואביו וקראתי עמם שכני הקרובים אלי והראתי בגדיה ולבושיה, מעיליה ורבידיה, נזמיה וצמידיה, וכל מחמוריה, להכניס בעד חונתם, ולשמוח

בשמחתם, ונשכבם בבקר אני ואמה לפנות הבית לחקנו, ולעדותו ולהכינו, ולא מצאנו
מכל הכגדים והחליים, והחכשיטים והעדיים, ולא מכל כליה, כי אם כתנחה
ומעליה, וחי נפשי אדוני, הוא היה כספיו חונני, וכל כחי ואוני, ועתה לא אדע מה
אעשה, וכמה מערומה אכסה. ויאמר קרובי השופט, הוליכני לביתך ואראנו, ואולי
עזר תמצאנו. ויביאהו לביתו וירא את קירות הבית כולם גבוהים אין גגב יכול
לעלות עליהם ולא לרדת מהם, מלבד בקיר אחד היה בקעס דק והיה בפרצח עץ פרי
אחד ממני האחרונים והעץ מאליו קוץ מכאיב וסלון ממאיר. ויאמר מי שכנך ויאמר
לו אדוני חזן אחד שכני איש חס וישר, וכל מעשיו יבשר. ויפן כה וכה, ואח"כ הלך
לדרכו, ויאמר אליו שוב כעת מחר, ואני אעשה ככל אשר תבחר. ויהי בבקר
וישלח בעד החזן, ושמו פלטיאל בן עדן, ויבא ויתיצב לפניו, ויבט השופט
על פניו, וירא בו סמון כי איננו נאמן, ויביאהו החדרה ויפשט השופט את בגדיו
ויאמר פשוט את בגדיך והאבק עמי, כי אמש ראיתי בחלומי, אשר היינו שנינו
ערומים נחבקים, וזה עם זה נאבקים, ואח חלומי אקים, והנה ארצה לפתור את
החלום, ויהיה לנו שלום. ויפשט החזן את בגדיו, וירא השופט את גופו מלא
נגעים, וחבורות ופצעים, וכמו שער בנפשו כן היה כי מן המקום ההוא ירד לגנוב
הגנבה והוא ערום לבלתי יאחזו בגדיו בעץ האחרונים. ויאמר לו תיכף השב הגנבה
אשר גנבת, ומוהר בת שכנך אשר לקחת, ואם לא חי נפשי כאחד הלסטים
והגנבים, אמיתך בשוטים ובעקרבים. ויתמה החזן ויפול על פניו, ולא יכול לענות
כינבהל מפניו, וישב אליו המרד והמעל, מחוט ועד שרוך נעל. ויבוא האיש לפניו
כאשר צוהו, ויתן לו מוהר בתו, ויפול האיש מלא קומתו, וינשק ידיו ורגליו
על טוב חסדו ואמתו, ויאמר ברוך אתה לאל עליון, אשר שמך מעוז לדל ומחסה
לאביון. ויקח את הכל וילך לביתו שמח וטוב לב ועש לבתו חופחה, כאות
הנערה וכחאותה. ואומר הנה מאד אתמה מבערת החזן ושקריותו, ומשכל השופט
ובינתו, ועוד אתמה מבינתך וחבונתך, אשר כל רו לא אנס לך.

ויאמר עינן עוד אנד אליך איך השיב השופט ההוא אל היהודי גולחו, ברום שכלו
וערמתו. היה יהודי אחד בקורטבה ושמו יעקב הסרסור, והיה האיש ההוא טוב ונאמן,
ולכל מצות השופט סר ומוזמן. ופעם אחד הפקיד לו ענק אחד ממבחר האבנים,
ומיטב הפנינים, למכור אותו בת"ק זהובים, ויהי הסרסור יעקב נושא הענק
בידו ויפגשהו שר אחד מגדולי המלך ויאמר לו, יעקב מה הענק הזה, ויאמר לו
אדוני הפקיד בידי למוכרו, ובכמה תתנהו, אמר בת"ק זהובים, ויאמר לו תתנהו בת',
ויאמר לא אוכל כי בעליו הזהירני לבלתי קחת בו פחות מח"ק זהובים, ויאמר לו שאהו
לביתי ואם יטב בעיני בעלת הבית אקחנו, וילך עמו עד שהגיעו לשער ביתו,
ויאמר לו עמוד הנה עד איציא אליך הענק או את דמיו, ויבא אל ביתו והרלה
סגר אחריו, ויחל היהודי עד הערב ולא יצא מפתח ביתו. והי כבא השמש וילך
יעקב אל ביתו מלא זעם, והמות לנפשו ינעם, ובאולן ושכב ארצה ויצעק הוא ובניו

ואשתו, ולא פשט מעליו כוחנחו, ועיניו ועפעפיו לא סתם ויחפך כל הלילה,
 וישכם בבקר ללכת אל בית השר והנה הוא יוצא מביתו, וירא וירץ לקראתו,
 ויאמר לו אדוני תרצה לקנות הענק או תשיבנו, ולבלתי אמכרנו. ויאמר לו איזה
 ענק הראתני אני אחד מכני ענק. ויאמר לו ענק הפנינים אשר לקחת המול מידו,
 ויאמר לו משוגע איש הרוח חי נפשי ונפש אדוני המלך לולא פני כבודי אני
 נושא, או הייתי מעליך ראשך נושא, ואוהך בדם כבודך בוסה. ויהי כראות
 היהודי חמתו ואת קשה מליו, אימת מות נפלו עליו, וינס מפניו, מאשר ראה
 כי לטש עיניו, וילך אל בית השופט אדוניו, ויבט עליו השופט והנה היגון נשכחו
 בשיניו, עד אשר שנה דמותו ומראה פניו. ויאמר לו השופט מה לך כי השתנית,
 האם בכל דבר התענית. ויאמר לו אדוני בצרה גדולה אני ולא אוכל להגיד אף
 צרתי, פן תכזבני ותשם לאל מלתי. ויאמר לו ספר כי אחת נאמן בעיני בכל
 דברך, וצודק בכל מאמריך. ויספר לו את כל אשר קרהו מן הענק, ותבחר
 נפשו מחנק. ויאמר לו השופט הסר כעס מלבך, ובער יגון מקרבך, ואי תחיל ותועק
 בחבלך, כי אנכי אישיבנו אליך. ויהי בבקר וישלח בעד גדולי העיר וזקניה וחכמיה
 ונבונה לבא אל השופט כי בן היה משפטו פעמים, לשלוח לחכמים, ולדבר אתם
 משפטים, ויבואו כולם אל ביתו, לשמוע דברי משפטו וחכמתו. וטרם בואם אמר
 אל הנער כבא השר פלוגי קח את נעלו ולך אל ביתו ויאמר לאשתו אדוני אישך
 שלחני אליך לחת לו את הענק שקנה מתמול שלשום כי הוא רוצה להראות את
 טובו ואת יפיו. וכראות האשה המנעול נתנה לו הענק, ויביאהו הנער אל אדוניו
 ויצפנהו בחיקו עד צאת האנשים מבית המשפט. ויהי בצאתם ויאמר לו אדוני
 הבאתי את הענק ויוציאהו מחיקו ויתנהו לו. וישלח ויקרא את יעקב הסרסור,
 ויאמר לו דום ואל תאנק, כי השיבותי אליך את הענק, והוצאתי מבית השר
 והוא לך העושק אשר עשק, וכראות היהודי אותו נשק, ויברך אותו, ויביאהו אל ביתו.
 ועוד אגיד לך אף השיב את היורש אחוזתו, אשר משל בן עבדו ואמתו.
 היה סוחר אחד מטובי ונכבדי הסוחרים, וגדולי העשירים, ולא היה לו כי אם
 בן אחד, וכאשר גדל הנער אמר לאביו שלחני ואלכה למדינת הים ואת הארץ
 אסחר, ואראה את המדינות, אנשי מוסר ובעלי חכמות וחבונות, ואלמד מן המוסרים
 וחבונתם, ומשכלם וחכמתם. וישמע אביו לקולו כי היה בנו יחידו וכסף וזהב
 אצלו, ויקנה לו אניה ויתן לו הון רב וישלחהו מאתו בשלום עם יודעיו ומכיריו.
 והסוחר נשאר בכיתו, עם עבדו בן אמתו, ויאהבהו כבבת עינו, ויתנהו מושל
 בכל אשר לו תחת בנו, כי היה עבדו מצליח בכל דרכיו, וזריו לעשות מצותיו
 וצרכיו. ולמקצת הימים אהו בעל הבית כאב בלבו ומת פתאום ולא השיג לצוות,
 ויקח העבד את כל אשר לו, וישלוט בכל עמלו, ולא היה שום אדם בעיר יודע
 ודאי אם הוא בנו או עבדו מאשר ראו כי השליטו בחייו בכל ממונו והונו. ואחר
 זה כמו עשרה שנים שב הנער ואניתו מלאה מכל אבקת רוכל ואבן וקרה שותם

יקר וספיר מכל הנבחר, ומכל אשר בחר. והיו הוא קרוב מעורו עובר, האניה
 השבה להשבר, ויטילו אל הים כל כליהם ומסחרם אשר רכשו ויחתירו להוציא
 אל היבשה ולא יבולו כי הים הולך וסוער, והיו בהשגחת ה' עליהם ויצאו אל היבשה,
 ונפשו מאין בלי יבשה, וילך אל בית אביו ואמו לכסות את קלנו, והיכף בא שמה
 מצאתו העבד וחרפו וגדפו, ויאמר מה לך פה, ויכהו וישלחו מכותו ויגרשוהו
 ומירושתו. וילך הנער אל בית השופט הלך ובכה, ויצעק עד מאד ויאמר אל
 השופט כה זכה עשה לי עבדי, ויספר לו את כל אשר קרהו, ואין העבד הכהו
 ומירושתו גרשוהו, העבד הזה אשר אביו גדלוהו וממנו. וישלח השופט בעד העבד,
 והנעה בוכה בכי כבוד. ויבא העבד לפניו, ויראהו השופט בפניו, וכמדומה
 שהוא איש שפל וענו. ויאמר לו אמת כי האיש אשר לקחת ואחות אחותו הוא
 היה אביך. ויאמר כן אדוני הוא היה אבי, ואני הייתי יוצא חלצו, ע"כ עזב לי את
 נכסיו וחפציו, ולכי עליו יכאב, כי מנעורי גדלני כאב. ויאמר לו הבא עדיך, כי
 הצדק בדברך, ובכל אשר אתה מחזיק בדיך. ויאמר גי אדוני אבל יביא עדי
 המשקר הזה, אשר להערים עיני בוכה, כי המוציא מחברו עליו הראיה. ויבקשו
 שניהם עדים בכל העיר ולא מצאו. וישבו אל השופט ויאמרו לו אדוננו, הוצא לאור
 משפטנו, כי אין לנו עדים הנה לבטנו. ויאמר השופט היש פה איש יודע קבורתו, ויאמר
 העבד אני יודע כי קברתו בקבור הבן את אביו. ויאמר אל עבדו לכו אתו למחועב,
 והשליכוהו מקברו כנצר נתעב, והביאו לי עצמותיו, ובאש אשרפם כי לא צודה
 לביתו, ולא אמר למי תהיה נחלתו, ועזב אתו מריבות, וחלונות רבות ועצמות.
 ויאמר העבד אני אלך בדבר אדוני ומצותו, ואתאם את קבורתו, כי משפטו אתה
 חרצת, וכמלאך אלהים דברת. וכשמוע הבן דבר השרפה, צעק ונפש מרה
 וזעפה, ויאמר אדוני יקח העבד כל נחלת אבי וכבודו ועשרו, ואל יושלך אדם
 מקברו, לא יאבה ה' שיהיו עצמות שרופים, והיו לחרפות ולגידופים. ויען השופט
 נחתי לך נחלת אביך כי באמת זה עבדו ואתה בנו, והעבד אשר העזו פניו
 ולא נכלם, תקחנו לעבד עולם. וילך הנער אל בית אמו, והעבד הנרצע עמו,
 ויקח מידו עושר גדול. ואומר אל עיני האמת אתך לבכות עליו, כי היה אחר מחכמי
 הזמן ומשכיליו.

פרק י"ד כאשר הם לספר חכמת השופט שכלו ודעו, ונסע ונלך לדרכנו, עד אשר
 מצאנו עיר אחת לעומת פנינו, וזוהי כפרת ארץ רחוקה ממנו, ויאמר
 אליו אנה נהיה הליכה ובאיזה מקום מלוננו, ומה נעשה לנו ולחמורינו. ויאמר
 אלי עיני הנה העיר הזאת רחבה וקרובה, ושם העיר טובים, כי כל אנשיה
 צדיקים וטובים, אנשי חסד ונדיבים. ונבא עד שער העיר וימצאנו איש זקן ונשוא
 פנים, ויאמר לנו שלום לכם אחי מאין באתם, ונאמר מארץ רחוקה אנחנו, וזה
 זמן ימים לא שקטנו ולא נחנו, ויאמר אלינו ובואו אל ביתי ועלי מחסותכם, כי שמה
 תאכלו ותלנו אתם וחמוריתכם. ויביאונו אל ביתו ויכבדנו, ויצו לחת תבן ומספא

לחמורינו. ואמר אלינו אל יחה בעיניכם, כי טוב לחוס על בהמותכם, מלחום
 עליכם, כי כן דרך אנשי בינה ודעה; והנה אמר שלמה יודע צדיק נפש בהמתו
 ורחמי רשעים אכזרי כי המרחם על נפשו טרם שירחם על בהמתו נקרא רשע
 ואמר ונאמר למה זה נמצא חן בעיני אדוננו ולעשות לנו כל החסדים האלה.
 ויאמר אלינו אל תחושו רחצו רגליכם, כי הבא מן הדרך צריך לרחוץ רגליו כי
 רחיצת הרגלים, מעלה לכאב הראש והעינים, ומסירה עיפות ומרגשת לאכול
 בתאוה וממתרת להיטיב השינה. וירחץ העבד את רגליו, וישם מטעמים לפניו,
 ונאכל ונשת עמו ובחוך השתיה הטיב לבנו בדברים טובים, ואמרים מתיקים
 וערבים, ובחוך דבריו ספר לנו מעשה הפלא ופלא. ויאמר הויה בעיר הזאת בימי החסידים הראשונים, הזקנים הקדמונים, איש
 חם וישר, ובכל פה מאושר, והיה האיש ההוא עשיר, ועפעפיו נגדו וישר, ושמו
 טוביה בן אחיה הדני, והנה מסעד ומשען לכל אביון ועני, וכל מה מצוה שימות
 בעיר היה קוברו ומכין תרכיזו, מהוננו ומכספו. ועושה לו כל צרכיו, והיו אנשי
 העיר ההיא אנשי בליעל, בעלי זדון מרד ומעל, וילשינו את היהודים למלך לאמר
 אדונינו המלך היהודים פיתחים את קברותינו, ומוציאים עצמות מתונו, ובכל יום
 יום שורפים אותם ועושים מהם אבק לעשות כשפים ורפואות. ויחר למלך מאד
 כשמעו את דבריהם, ויצו להכביר על צואריהם, ויאמר זה ענשם ושכרם כל
 אשר ימות מהם וישלך אל הפחת הגדול הקרוב אל העיר ולא יבא שום אדם
 מהם אל קבר. והיו היום וימת גר אחד ולא היה לו קוברים, וקם טוביה החסיד
 ונחצוהו וילבישהו וקברוהו. ויראו אותו בני בליעל ותפשוהו ויביאוהו לשופט,
 ויאמרו לו אדוננו שפוט היהודי הזה כי עבר מצות המלך וקבר אחד מבני עמו
 ויצו השופט לתלותו ויציאוהו מחוץ לעיר לתלותו על העץ אשר הכינו לו. והיו
 בקרבם אל העץ לתלותו, הוכו בסנורים מקטן ועד גדול ולא ראו אותו, וישמט
 טוביה מהם וישב אל ביתו, ויקרא לכל אוהביו וקרוביו ובעלי בריתו, והמתאבלים
 על צרתו, ויספר להם את כל אשר קרהו והטיבות אשר ה' גמלהו, ויאמר להם הודו
 לה' כי טוב כי לעולם חסדו, ואין עוד אלהים משגיה מלבדו, וברוך שם כבודו, החפץ
 את שלום עבדו. והיו קבא המלך העירה ספרו לו אשר קרם עם היהודי ברצותם
 לתלותו, ויחרר המלך מאד וק' לבנו אותו, ויצו להעביר קול בכל מלכותו, כי כל
 הנוגע יהודי בגופו ובממונו, כאלו נוגע בבבת עינו, וכל איש איש אשר יזקם יתלה
 על העץ, ואלו יהיה נשיא המלך ויעץ, ויצו לכל היהודים לקבור מתיהם בכבוד,
 וינשאם כל ימי חייו מאד, והאנשים הרשעים ההם, לא ראו אור בכל ימיהם.
 ויהי החסיד ההוא שוכב יום אחד על מטתו, והיה קן אחד דרוה בכיתו,
 ויפקח עינו להביט אל הקן ויפול מזרקה הררור בעינו ותבהינה עינו מראות, והוא
 היה לו בן אחד והיה זקן מאד וקרא לבנו וידבר עמו ויאמר לו בני כאשר היתו
 מתעסק במלאכת המסחר הייתי משוטט בכל הארצות והולך בכל המדינות,

ופעם אחד הלכתי לארץ הודו וסחרתי בה עד שרוחתי שמה הוץ רב ומפני
 פחד הדרכים הפקדתי הממון ביד איש טוב ונאמן, ושמופאר הזמן, ועתה
 ברוב פשעי וחטאתי, אור עיני גם הם אין אתי. ועתה בני שמע בקולי ולך שכור
 לי איש מהולכי ארצות שיודע הליכות ארץ הודו ואשלחך עמו אל הנאמן אשר
 הפקדתי בידו כספי וזהבי, ואני ידעתי כי בראותו בני, וסמן כתבי אשר בינו לבני,
 יתן לך כספי והוני, כי הוא איש נאמן וזהבי, ויחוס עלי בשמעו חליו ומכאובי.
 ויצא הנער אל מקום השכירים וימצא שם איש אחד יודע כל ארץ הודו ונתיבותיה,
 וכל ארצותיה ומקומותיה, ויבא אותו אל אביו ויאמר לו הנה מצאתי האיש הזה
 ויאמר כי הוא יודע כל ארץ הודו וארצותיה, כאשר יודע העיר הזה ומצאותיה.
 ויאמר לו טוביה החסיד התדע בכל ארץ הודו עיר אחת אשר שמה טוביה.
 ויאמר לו אדוני ידעתי אותה וישכתי בה שנתי ימים, והיא עיר גדולה לחכמים.
 ויאמר לו מה אתן לך ותלך עם בני שמה. ויאמר חמישים זהובים. ויען ויאמר
 החסיד הנה אתנם לך בשמחה ובטוב לב. ויכתוב בנו הכתב אל האיש הנאמן,
 ויעש בו הסמן, ויקח את הנער ויחבקהו, ויפול על צווארו וישקוהו, ויאמר לו לך
 לשלום, וה' יחיני עד בואך הלום. וילך הנער עם האיש הנשכר עד בואם אל
 העיר ויבאו אל בית האיש ויאמר לו הנער אדוני אתה האיש הנאמן אשר שמך
 פאר הזמן. ויאמר לו למה זה תשאל לשמי. ויאמר לו אבי טוביה שלחני
 אליך, והנה הוא דורש בשלומך ובשלום כל הנלוים אליך, ויתן לו ספר אביו,
 וכראות האיש את הספר וסמנו, וכי הנער הוא בנו, חבקהו ונשקהו, ורבש וחלב
 הניקהו, ויאמר לו השלום לרעי ואלופי ומיודעי, ויאמר שלום, וישמח האיש בבנו
 ובשלוחו, ואהבתו נתן עליו ריחו, ויאמר לו שב בני אלופי ומיודעי הדש ימים,
 ואשמח בך ובדבריך הנעימים. ויאמר לו אדוני שלחני ואלכה אל מקומי ולא רצי,
 וכי זה רצון אבירצוני וחפצי, כי מיום עזבי הזקן אבי, יפחד ויהמה לבכי, כי
 אין לזקן בן זולתי, וע"כ אמהר ואשוב אל ביתי. ויפק לו הנאמן כל רצונו, ויתן לו
 כל מסחר אביו והונו, ועוד הוסיף לו מתנות ובגדים, ודברים אחדים, ויתן לעבדו
 שני נערים, וישלחהו בשמחה ושירים. ויהי בדרך והמה הולכים על שפת הים
 ויהמו גליו ברוח עזה וקשה, וישליכו לפניהם דג א היבשה, וימהר השכיר ויאחזו
 בו ויפתח את בטנו ויקח כבדו ומררתו, ויאמר אליו הנער חי נפשך למה עזבת
 אותי, ולקחת כבדו ומררתו. ויען ויאמר לו בעבור כי בשניהם פליאה גדולה, ורפואת
 העלה; כי כל בית אשר יקטר בו מן הכבד הזה לא יבואו שד ומזיק לעולם בו,
 והמררה אם תכחל העור את עיניו תפקחנה ותאורנה. ויחל הנער פניו, לחתם
 אליו, ויתנם לו, ויקשרם בכנף מעילו. ויבא הנער לביתו שמח, וימצא אביו
 שוקט ובוטח. וישמח האיש על בנו, ועל מסחרו והונו, ויאמר לו אביו לך עם
 השכיר הזה אל השולחני ויתן לך ק' זהובים ויותר אם ירצה ותפרע לו כרצונו.
 וילך הנער עם האיש ויבט אחריו ולא ראהו, ויבקשהו בכל השוק ולא מצאהו.

ויבא אל אביו ויאמר לו הלכתי עם האיש ובהיטי אחריו לא ראיתוהו, וככל השוק
 בקשתו ולא מצאתיהו. ויאמר לו אביו בני דע כי אלוהי למחיה שלחהו, ואמת
 הוא היה אליהו. ויגד הנער דבר הכבוד והמרה ויתנם לפניו, ויכהל במרה את עיניו,
 ויפקח אלהים אותם, וישב לו ראותם. ויאמר אל בנו, בני אחרי אשר נחך ה'
 בדרך אמת ועיני ממך לא גרע, והצילך מכל פגע רע, שמע בקולי ועשה חסד
 ומצוה גדולה וקח את הנערה בת אחי לאשה. והיה בדבר הנערה פלא גדול
 וגורא, כי שלשה פעמים השיאו אותה לאנשים, ותהי פלא מכל הנשים, כי כל
 השוכב עמה בבקר היו מוצאים אותו מת מושכב על מטתו. ויאמר אל אביו
 ואיך אקרב אליה, אפתח פן אמות עליה, כי כבר מתו לה ג' בעליה. ויאמר
 לו אביו בני דע באמת כי שד הוא או מויק ההורג אותם, והלוקח את נפשותם,
 קח מן הכבוד אשר נתן לך האיש וקטר את הבית וכטח בה' ונשמרת מכל דבר
 רע. וישם הנער נפשו בכפו, ולעשות מצות אביו לא הקשה ערפו, ויקח את
 הנערה לאשה. והיו בלילה ויקטר בכבוד הדג את כל הבית מחוץ ומבית, ואת
 מטתו ואת כסותו ושלמתו, ויביא הנערה החדרה ויבא אליה וחרר לו. והחסידי
 אביו כל הלילה היה בוכה ומתאבל ומתפלל לפני האלקים, ולכו בקרבו יהים.
 וישכב הנער עד אור הבוקר וכאשר השכימו מוצאוהו שמח וטוב לב, מאין כל
 חילי וכאב. והיו שניהם בלי פחד ואימים, ויכלו שנותיהם בטוב ונעימים.
 ועוד ספר לנו מעשה אחר ונפלא מאד. אמר כי בימים ההם היה איש
 אחד צדיק בכל דרכיו, וחסידי בכל מעשיו, והיה ביתו כדרך בית הקברות וכל
 מי שמת שמה היתה מטתו עוברת לפני פתח ביתו, והיה האיש החזק מלוהו
 עד בית הקברות ועוזר לקוברים. ובעת זקנתו חלה את רגליו ולא יכול לדרת
 ממטתו, והיו חיים וימת בעיר חסיד אחד אוהב חסד וחרף צדק, ומחויק בכל
 יכולתו בכל בדיק, ויעבור לפני פתח האיש וכאשר לא יכול לקום ממטתו לומר,
 כבדה ידו על אנחתו, וישכב כל כאב וכל מחלה, ויעש חפלה לה' כל הלילה,
 ויאמר ה' אשר שמת לעור עינים ולפסח רגלים, אחרי אשר בכאב רגלי עניתני
 ענני נא מפאת מטתי ושמע תפלתי לתח שאלתי ולעשות בקשתי, שבעת שיעבור
 חסיד לפני ביתי חזקני ואמצני להעמידני על רגלי. ויענה מלאך ה' במחזה,
 הנה נשאתי פניך לדבר הזה. ובכל עת שהיה איש צדיק עובר על פתח ביתו,
 היה עומק על מטתו ועומד ומתפלל על נפשו. זם אחד מת זקן אחד תפארת
 זקנים ועטרת ישישים, טוב עם אלהים ואנשים, ויעבור לפניו, ולא יכול לקום
 מפניו, והי ממחרת וימת קצב אחד איש ריב וזמדון, מלא פשע וזדון, קשה
 ורע מעללים, ובכל דבר חטא ופשע רב פעלים, ובעבור מטתו לפני החסיד קם
 לפניו, ועמד על רגליו, ויאמרו כל הרואים, אולי הקצב אינו מן החוטאים,
 ויתמחו האנשים איש אל רעהו, ויאמרו איך קם החסיד לפני הקצב, ולא
 קם חסול לפני החסיד ולא התצב, וכל אנשי העיר שמעו וכן תמיהו, ויאמרו

הלא דבר הוא. ויקומו שנים זקנים, אנשי הסדר שומרי אמונים, ויאמרו לא נשקט עד נחזה, מה היה הדבר הגדול הזה. וילכו אל אשת הקצב, וישאלוה על עסקי בעלה, ונתנה עליהם בקולה, ותאמר להם אל תזכרו אותו הרשע, אשר מבטן אמו פשע, כל היום היה מכה אותי, ונושא את נפשו להמותי, והיה קורץ בעיניו וחורק בשיניו, והורג את בניו, וכל היום מחרחר ריב, וכמעט ביחו מחריב, סוף דבר לשבחו רע וקשה, היה מואם בתורת משה; אבל נמצא בו דבר טוב כי היה לו אב זקן בן ק' שנה והיה עובדו ומכבדו, ונישק כל היום את ידו, ומאכילו ומשקהו ומפשיטו ומלבישהו, כי מרוב זקנתו, לא היה יכול להתחפך על מטתו, ובכל יום היה מביא אליו עצמות פרים וכבשים, ומוציא מהם המוח ועושה לאביו מטעמים, כה משפטו כל הימים, אז ידעו כי כבוד אביו כפר חטאיו ואשמוי. ואחרי כן הלכו אל אשת החסיד ושאלוה על אודות אישה, ותען אותם במה נפשה, אישי שהי מנוחתו כבוד, מיום נזבד אלי זכור, לא גער בי ולא הכלימני, וגברת על כל אשר לו שמני, ומעולם לא הכני, ולא אחד מעבדיו, ולא גבה לבו ולא רמו עיניו, ופעמים שלש ביום, הפיל ההנהו לפני נורא ואיום, וחצות לילה היה קם ממטתו ובא אל חדרו, להתפלל ולהשתחוות לפניו וצרו. ויאמרו אליה איזה היה החרר שהיה מתפלל בו. והראה אותה אליהם והיא נעולה, ותאמר להם חי נפשי וכבוד אישי זה לי כ' שנה לא באתי שמה ולא אחד מבניו ולשים אדם לא היה פותח, כי אם היה נושא בחיקו המפתח. ויפתחו הזקנים ולא מצאו בה רק חיבה אחת קטנה בחלוק צפונה ויפתחוה וימצאו בה צלם זהב וכידו שתי וערב, ולו היה מתפלל בוקר וערב, וידעו כי הוא רשע וכופר, וכרית עולם מפר, והיה מן הפרושים, אוכל לחם אנשים, ויין ענבים לחים ויבשים, וגונב לבות האנשים, כמו פרושי שכמה שעושים מעשה שכס אשר מלו בשר ערלתם, לא לאהבת ה' ולכבודו, כ"א ליראת חמור ושכס כי היה נשיאם, וכמו פרושי נוקפה שמנקפים רגליהם ואומרים לבני אדם איני יכול לעמוד וללכת על רגלי מאשר יגעתיה וללכתי למקום רחוק לקנות אתרוג ולולב, או לברכת מלה, או לברכת בלה, וכמו פרושי מדוכיא אשר הם פורשים מן הטוב ודבקים ברע, מי שפרע מאנשי דור המבול מהרה מהם יפרע, וראש ששונם ושמתם יהפך לאבל עליהם, ונס מן הצבועים המחפים ראשיהם, ומראין טלפיהן וצוציותיהן, ומאריכין בד' של אחד וצ' מצוציות וז' תזכרו לרמות, המקום לא יהיה חומל עליהם זחם, כי הם עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר בפנחס.

השק, וזהו צדק אדם, ועליהם אמר המשורר: הוסיף החתום ידו, ויפסד ספר זכותה וצדקתה חסדו, מלאך כח צדיקו אטח חזה אצלו, מלאך צדקו בראו בנים בעיניהם נכונים, מלאך אטח וכל איש נחשב להם לאין. ואלו גבוהה מצאה קן בלכם היא וצמאז אבל חראה שפל ראש ועין סחח, ובטנם מלאו הוות ומרמות וישא אצו, כנאדות מלאו חלב ויין. סף

והעת יקראו שלום בפיהם
 אבל חסדם בחית דלה
 בלכותם כלי לחם וזין.
 כהכל ואני להם כקן.
 וצדקתם כלמד ביתומם צדיקוון.

ואלה הם האנשים המראים תומה וענוה וכמדומה שהם צדיקים וחסידים, והם הפושעים והמורדים, כמראה אשר תראה כל הרואים צורת מה או דבר אשר אין בקרבה, וטבע כל אלה כטבע המרה שחורה אשר תראה בלילה. צורות רעות ומשונות כמו שדים ורוחות ודברים אחרים בדמיונות אשר לא כן. וידעו כי כאשר בלה הוקן ושבע ימים, לספר דבריו הנעימים, שכבנו על מטחנו, וערכה לנו שנחנינו, ומאשר פטומות האכילנו, ויין טוב השקנו, לא הקצנו עד אור הבקר. ונקם לאור היום ונחבוש את חמורינו, וחבקנוהו ונשקנוהו וברכנוהו על כל חסדו וטובתו. ונלך ונסע מביהו ויולכנו ענן חברי על נתיבות ומסלות, וארחות עקלקלות, אשר לא ידעתים, ומימי לא ראיתים, ויהי בערב ואראה לפני עיר אחת, ולכי ברעב ובצמא נחת. ואומר אליו, ואני מחריש לו ומשתאה, מה העיר הזאת אשר אני רואה. ויאמר עיני, העיר הזאת מושבה טוב ונעים, ויש לי בה דודים ורעים, שם האחד ר' יהודה, בביתו יהיה מלוננו, ונאכל ונשחה כרצוננו. ונבא העיר ויביאני בית ישיש אחד מטובי הזקנים, ומן החכמים והנכונים, ויקבלנו בששון ובסבר פנים, וישמח עמנו שמחה, וירחיב לנו בכבוד והנחה, ויאמר עתה ידעתי כי היחה הרוחה, כי בא אל ביתי דודי ורעי, אלו פיו מיודעי. ויצו לרחוץ רגלינו, ולחת הבן ומספא לחמורינו, וטבח טבח והכין ומסך יין, אף ערך שולחנו, וישם לפנינו מטעמים, עם כל מיני בשמים, וכאשר אכלנו ושבענו, ושם אהינו ברכנו, ועשה לנו משחה שמנים, מיין גפנים, ועסיס רמונים. ולהיות לבנו מטיבים, אמר הוקן הרצו לשמוע מספרי ערכים, והם נחמדים וטובים, תשחו ותתענגו עליהם, כאשר חשישו על מגדים. אמרנו אליו אחרי אשר קדמתנו בכל אה המטעמים, השמיענו דבריך הנעימים. ויאמר: אמרו כי אדם אחד אמר לחכם, תחפאך עלינו בחכמתך וממנו יצאה בתחלה, אמר לו צדקת כי יצאה מכם אבל לא שבה אליכם. ואמר אחד לבנו בכעסו הם בן זונה, השיב בנו לא ישכב את הזונה כי אם בן זונה כמוהו. ואמרו כי אחד מן הנכונים שבה המלך והיה חושדו, אמר יחר מאשר חשדת וחכם מאשר שכחת. ושאלו לחכם מהו הצחות, אמר שידבר ולא ישנה, ויקצר ולא ישנה. ואמר מלך אחד לאחד מחכמיו מה טובה המלכות אלו עמדה תמיד, השיב אדוני אלו עמדה לא הגעת אליה. ויום אחד בא מלך אחד לבית אחד משריו ושאל לבנו והוא נער, איזהו טוב ביתי או בית אביך, אמר הנער בית אבי כל זמן שהמלך בו. פעם אחד לכש מלך אחד מעילולא פארהו, אמר אין הלבוש החדש טוב ללבוש, ויאמר אחד מעבדיו אם אינו טוב ללבוש הוא טוב להמלכיש, ויפשטהו ויתנהו לו. ויום אחד משורר שיריו לרעיו

וחבריו, והיה ביניהם נער קטן, אמר יטיבו בעיניך שירי או ינעמו דברי, אמר
 מאד, אמר שמחת שאהיה אביך, אמר הנער לא, אבל אשמח שתהיה אמי
 ויהיה אביך בא אליך. ואמרו כי נכנס איש כבד לבקר חולה, ויאמר אליו תכירני,
 אמר החולה ומוי לא יכיר מאוסך וכבודותך. ונכנס כבד אחד אל חולה לנחמו
 מחליו החזק, אמר מה הרע אשר קרך בחלייך, אמר שבתך עמי. ושאלו לחכם
 איזהו הדבר שכל בני אדם צריכים אליו, אמר ההצלחה. ואמרו כי איש מיוחס
 בזה חכם אחד בשפלות יחוסו, אמר יחוסי מום עלי ואתה מום על יחוסך. ואחר
 בזה ג"כ ביחוסו, אמר יחוסי החל ממני ויחוסך כלה כך. ופעם אחד יצא החכם
 הפילוסוף בדרך עם איש עשיר גדול ללכת באחד המקומות, ויראו לסטים
 באים, ויאמר העשיר אוי לי אם יכירוני, אמר החכם אוי לי אם לא ידעוני. ושאו
 לחכם מתי מעוט החכמה טובה מרובה, אמר כשתחיה החכמה יתירה והמוח
 חסר וריק. ואמרו כי פלוסוף ראה איש אחד יורה וחציו מיימינים ומשמאלים,
 הלך הוא וישב במקום המטרה, אמרו לו ואיך ישבת במקום סכנה, אמר לא ראת
 מקום בטוח ממני. והביט חכם אל איש יפה תואר ויפה מראה ומרבה לשקר,
 אמר הבית יפה ושכנו ממוער. ושאלו לו על אודות המות, ויאמר המות פחד
 העשירים ותאות הדלים. ושאלו לחסיד אחד מה האמר בתפלה הלילה, אמר יראת
 ה' ביום ינום כלילה. ואמרו לערבי אחד מת אחיך ומה היתה סבת מותו, אמר
 חויתו. ואמרו לערבי דש מאד מה הבנת מימי הקוד, אמר חלחלה. ואמר אחד
 לאשה אביו זונה, אמרה לו אם היתה זונה היתה נולד לי מאביך בן כמוד. ואמר
 אחד לאשה יפה אלו היה כרצוני הרגתיך, אמרה לו ולמה, אמר כי כל הזונות
 י'הרגו, אמרה לו א"כ החל באמך וכלה באשתך. חכם אחד ראה כסיל יושב
 על אבן, אמר זה אבן יושבעל אבן. ושאלו לסוקראט החכם כמה יתנקם האדם
 מאויביו, אמר שירבה ירשה וגדולה על נפשו. ואמר מתי השתיקה טובה מן
 הרבוז אמר בעת התאוה. ושאו לאפלטון למה לא יאספו החכמה והעושר בגוף אחד על
 הרזב, אמר להפך שניהם. ואמר החכם יחרון האדם על נפש חיה הרבוז והחכמה,
 אפיחריש ולא יתמונן משל כבתמה. ואמרו לחכם אחד הנה המלך לא יאהבך, אמר
 המלך לא יאהב גדול ממנו. ושאלו לו איזה מן הבהמות יותר יפה, אמר האשה.
 ואמר חכם שונא טוב מכסיל אוהב. ואמר טוב מוח אלוף נדיב מהתנשאנכל
 אחד. ואמר ההצלחה בשלשה, שחשב בכיחך, ותעצור לשונך, וחככה על עונך.
 ואמר לא כל בורה נמלט, ולא כל שואל צריך. ואמר אחד מן החכמים אתמה
 לאיש הערב שנחו, ומלאך המות עמו על מטהו. ואמרו לחכם נפקדו אוד עיניו
 למה לא תרפא עיניך, אמר על מה אפקחם. והיה אחד מריב עם חכם ויאמר
 לו אם האמר דבר אומר עשרה, השיב החכם לא כן אם האמר עשרה לא
 תשמע אחד. וישב מלך אחד על כסאו לשפוט העם ויבא לפניו איש קצר הקומה
 מאד ויצעק אליו לאמר ארוני המלך שמע צעקת העשוק, ולא השגיח לדברי

אמר לו אחד מן השרים למה לא תשמע לדברי העשוק, אמר המלך הקצר לא יעשקנו שום אדם, אז השיב אדוני המלך עושקי יותר קצר ממני, שחק המלך ודן את דינו. ושמע צעקה אישה אחת שאומרת מלך רחמן הסר מעלינו את המלך, ויאמר לה הוסיפי בחפלהך והמירתו בטוב ממנו, ואמר הכין לעולם הבא כאלו תמות מחר. ואמר הנאמן לא ימצא הגנב. ואמר כי חכם אחד הלך לנחם אבל ואמר לו כל מה שכרא הקב"ה הוא קטן בתחלתו ויגדל אח"כ מלבד האבל שהוא גדול בתחלתו וקטן בסופו. ואמר כי השליח סמן דעת שולחו. ואמר כי בחור אחד ראה זקן הולך בכבוד ויאמר לו מי שם בכבל רגליך, אמר אשר הניחם הוא יכין בכל יום כבליך. ושאלו לפילוסוף אחד איזה מכסה הוא טוב לאדם, אמר הקבר. ואמר כי הלוכש בגדי רקמה, והוא ערום משכל וערמה, ידמה לטווס אשר יסירו נוצותיו וישאר כתרנגולת ערומה. ואמר לא תאכל סם המות בטחון על הצרי. החכם הוא העולם. וחלה אחד מהפילוסופים חולי גדול ונתיאש הרופא ממנו ואח"כ נתרפא, ויפגשו הרופא בחוץ אמר לו באת מן העולם הבא, אמר הפילוסוף כן באתי משם וראיתי צרות רבות ורעות על כל הרופאים אשר הם בני אדם מומתים, אכן שמח ויטב לך שאינך מהם כי אני נשבעתי עליך שאינך לא רופא ולא יודע בחכמת הרפואה מאומה. ושר אחד שלח למלך גדי עזים ואמר לו אכול מכליותיו כי הם מרבים המוח, אמר המלך אלו היה אמת היה ראש המלך כראש הפרד. ואמרו כי נקראו בבית המלך שנים משוגעים והעתירו עליו דבריהם, והכעיסוהו בהבליהם, אמר המלך הביאו שר הטבחים, אמרו אזי נא לנו היינו שנים ושכנו שלשה, ויצחק המלך ולא הרגם. ואמרו לאחד מבעלי המוסר מי יסרך, אמר ראיתי הכסיל ועשיתי הפכו ונוסרתיו. ואמר האהבה מיטב הקורבה והקורבה מבחר היחס. ואמר האהבה אילן הביקור פרי והמעט ממנו טוב מן הרב. ואמר בשלשה דברים ילאה האדם בנר שלא יאיר ושליח מתמהמה ושולח מיחל שיבא. ואמר בשלשה דברים יודע הכסיל במהירות המענה ורוכ ההבטה והמאמץ בכל אדם. ואמרו לנויר אחד למה תלבש שחורים, ואמר הוא יותר ראוי לבעלי עונות. ואמר לא יהיה האדם שלם כי אם בשלשה דברים והם הדעת והחכמה והדת, ואין בחכמה הטבע טוב מאלה כי הדעת הוא מלך הגוף והחכמה מנהיגו והדת נרו ואורו. ואמר הגבורה לאריה והסבל לשור והחכמה לאדם והאריגה לעכביש והכנין לדבורים ועשיית האוצרות לנמלים. ואמר פחד מן הזמן כאשר ישחק אליך. ושאלו לחכם אחד מהו הדבר שיאות לאדם להשמר ממנו, ואמר קנאת האחים והגבר המשנאים. ואמר סקראט בהחמדת המחשבה חושג העצה ובארך אפים תנוח הנפש וברוב השתיקה תהיה הוראה וכיושר הדבר תהיה השררה ובעצה ירכה העזר אליו ורוע המדות סמן על נבלות השורש. ואמר לא יאות הכזב כי אם בשלשה מקומות במלחמה כי הוא תחבולות וערמה, או לאיש ישלים בין אנשים, או לאדם את אשתו. ושאלו לחכם אזה מ

החכרים טוב ונכבד, אמר המעשה הטוב והיראה. ואמר מי חשוב מכל אדם
 אמר המתנדב בעולמו זה לתקון עולמו הבא. ואמר ומי החכם הטוב מבני אדם
 אמר הירא אלקים בכל לבו. ושאלו לאריסטו מה גוף אנוש אמר גוף נכון לקבל
 פגעים ומקרים. שאל אדם לפילוסוף מדוע מי הים מלוחים, אמר אם תודיעני מה
 יועילך אידיעך הסבה. ואמרו שצוה חכם לבנו בשתקה אשה לא תקחנה לא
 מחוננת ולא מתאוננת ולא ממאנת, מחוננת שיהיה לה בן מאיש אחר ותחזן עליו,
 מתאוננת שמת בעלה הראשון וכשתראה בעלה השני חכמה ותחזון על הראשון,
 ממאנת שיהיה לה הון ותמאן לתת לו ממנו או להלות לו. והיה לאחר מן המלכים
 טבעת זהב והיה מפותח עליו הכבוד קום, וכשהיה אדם מאריך לשבת עמו
 היה מראה לו הטבעת וקורא המכתב ומיד היה יוצא.
 ויהי כאשר כלה לדבר יופי דבריו, ונועם אמרו, שכבנו על ערשנו, וערכה
 לנו שנחנו, ויהי בבקר לקחנו רשותו, ונודה אותנו, על חסדו וטובתו, ונלך מאתו בשלום.
 ונחני עיני חבירי עוד על נתיב לא ידעו עיני, וכנהר בל תלך בו אני שיט, ויהי
 לעת ערב ראינו עיר דלתיים ובריה, ולפניה גנה כל פרי עץ תפריח, ובה כל מיני
 בשמים תרית. ואומר אליו מה העיר הזאת, ויאמר היא העיר אשר בחרתה,
 פה אשב כי אויתיה, ובה מקומי וביתי, וכל ימי חיי זאת מנוחת. ונלך שם
 ויביאני אל ביתו, ויראני את כל בית נכאחתי. ואומר אליו אדוני האכילה והשתיה
 יטב לנוף מן הראיה. ויען אלי אל תהיה נמהר בדברך וממהר, כי לפעמים
 הממהר מתאחר. ואומר אני יוסף בלבי עתה יעשה ממני כל חפצו, וע"כ הביאני
 לארצו, ואפחד פן ישטמני בלבו, לכל אוותתי אשר שמתו בקרבן. ויצו את
 עבדו אשר לא יוחן, לערוך ולשום השולחן, ויערוך אותו ויפרוש עליו מפות,
 מבלויי הסחכות, תאמר בראוחם מצאם באשפות, ונשב איש במסבו ויהן לפני
 לחם ומצות. ויאמר אל העבד, אשר היה מחול קשה וכבד, הבא מן המטעמים
 אשר אהבתי, והירק אשר לאכלו חאבתי, כי האדמה אשר באתי משמה, לא
 טעמתי בה כל מאומה, ולא מצאתי שם כל עשב ירק, ולא ראיתי שמה מטר
 ולא ברק. ויקח העבד קערה אחת שהורה כעורב מכל צד ופנה, ואומר אנא
 ה' הושיעה נא, ויבא אותה על השולחן והיא מלאה חזרת, אשר בזכרה שמחת
 לבי מתפשרת, ובכנף המעיל נקחה, וחומץ בקערה שנית מוסרה ונתעב מאד.
 ויאמר אלי אכול מן החזרת טבולה בחומץ כי היא מעירה התאוה חכמה חום
 הכבד, ואינה על הגוף מאכל כבד, ועל בן נקרא שמה חזרת, כי היא חום
 הכבד לבריאות מחזרת. ואומר אדוני כבד מאד קרה, ולא אפחד מחום המררה,
 וידעתי כי לא יחוקני והחומץ לא יועילני. אמר אלי ואיך תשקר ונקרא שמה
 חסא, בעבור כי היא על הגוף חסה, ושומרתו מלחות הרעות כמו מרה השחורה
 והאדומה המריעה. אמרת ה' לא ירחם על מי שורעה, כי מכל מיני הירקות
 היא גרועה, כי מחשכת העינים, ומחוקת כאב הרגלים, ומאחרת לצאת מבני

מעים, והושכת בברכות רחם ישדים, ונקרא שמה חורת כי היא כטבע החזיר, אשר כל חכם ממנו יזיר, ועוד אין זה ליל שמורים, אשר נאכל בו מצות ומרורים. וכשמעו דבר המרורים ומצות, השיבני בלשון ריב ומצות, פליאה דעה ממני אשר למדת מכל המאכלים ומשקים טבעיהם הרעים, ולא למדת הטובים אשר לרובם ידועים. ואומר אליו הנה כמו כן למדתי הטובים אבל יותר אזכיר הרעים, אשר עלי להשמר מהם, ולהנזה מרעתם ונזקיהם. ויען ויאמר אלי הנני רואה כי אינך אוהב כי אם לשבוע לחם ויבשר, ושלמה אמר צדיק אוכל לשבוע נפשו ובטן רשעים תחסר. אמרת'לו אדוני מרים ראשי, גם אני לא אשאל כי אם לשבוע נפשי. ולהכעיסו אכלתי מה שבקערה, ויאמר אלי בעת גמרה, הכי נקרא שמה חורת, כי אחרי ראותה חורת. ואומר אליו אדוני בעבור שאמרת שהיא מעירה את התאווה אכלתיה, ואהבת עולם אהבתיה. ויקרא להעבד המזוהם ותנכזה, ויאמר לו הרחק זה, כי מלאה הבאתה וליקם השיבנה, ואפחד על האיש הזה פן יאכלנה, כי הוא בולע מאד ועתה מהר להביא מאכל אחר, ואל תאחר. ויאמר אלי אמת אמר החכם כי אין מדה רעה כמהירות ואין מדה טובה כאיחור. אמרתי כמה טובות נעדרות מהאדם בעבור העצלה והאיחור, על זאת ברבות הטובה, למחר ולקחת בנפש תאוה, ואמר החכם כשתשיג ידך לא תאכל עד שתרעב וכאשר תחסר אכול בכל עת שתוכל, ואמר שלמה תאות עצל המיתנו כי מאנו ידיו לעשות. ויאמר אלי אכול מה שתמצא הלילה גם המפה השולחן והמנורה, עד שתמלא כרסך הגדולה הנורא, כי בעז"ה אאכילך פעם אחרת כפי תאותך, ואשביעך עד מלאה קיבתך, כי למי שיהיה הזמן ארוך, תמיד יהיה השולחן ערוך. ואומר ברוך היודע מה אוכל מחר, או אם אראה בעפפי שחר, וארו"ל אל האמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה. ויאמר אלי הלא אמרת כי חכם גדול אתה, ובחכמת חרפואות לך שחה, ובנעיריך כל הונך בלמודים שחה, והלא ידעת דברי חכמים שאמרו כל מי שעוצר בתאוותיו, ואסר את קיבתו, רבו בכלפה שבחיו, והביא לידי בריאות כל נחחיו, ואמר אבוקרט החסיד אל יסיתך דבר שאינו דבר טבעי כמו רעבן החולה טרם שיקום מחליו. ואומר אליו והלא היא אמר כי העצמה לחולה כצדה לאורה, והחולי כמו הדרך וע"כ יאות לרופא המשכיל לשמור כח החולה בעבור שלא תאבד עצמותו, טרם בא החולי לתכליתו. ויאמר אלי הלא ידעת דברי אבוקראט שאמר כי הגופות אשר אינם נקיים מן הלחות כל אשר חוסף מאכלים אתה מוסף עליהם תחלואים. אמרתי לו צדקת אבל אמרו חז"ל נטה עם החולה לקצת תאוותו, כי מאכל המתאווה ואם הוא מוזק טוב מן המזוהם ואם הוא מועיל. אמר לי תאמת אתך אכן אמרו כמוכן כי הגופות רבות הליחות השיבנה המאכלים אל טבעיהם ואם מועילים. ואומר הלא אמרו החכמים עזוב חרפואה במרקחת כל אשר תוכל לרפא את החולה במאכל, ואמר גאלינוס אל תשאיר קיבתך בלי מאכל זמן רב כי כאשר תתן

המאכל אל האברים תמשך מהם הלחות הרעות וכשיבא בה המאכל יפסידו אותו
 כי ההתרעבות הרבה מביא את הגוף לידי בלבול. ויאמר אלי אראה קיבתך רעה
 ומתאוה לאכול בכל שעה, ומעיך כל עת למאכל נכונים, ואפחד עליך פני ימצאוך
 חלאים רעים ונאמנים, ואמרו כאשר לא יאות לשופט שיהיה מונה כן לא יאות
 לרופא להיות זונה אחר תאוותו. ואומר אליו באמת אוכל לשכעה בשם המאכל
 את אבותינו את המן, ולא אשמע דברי המן, כי כבא למות עת וזמן, אדע כי
 לא אמלט, ולא אהיה בו שולט. ויען ויאמר הלא שמעת דברי אבוקראט באמרו
 אם אהבת לאכול לא תאכל עד אשר לא תוכל, ואמר אפלטון אוכל בעבור
 שאחיה, וע"כ אל תבהל ברוחך לאכול ועשה כמו החייט המשכיל אשר הוא
 משער כמה פעמים טרם שיכרות הבגדים, כי אין טוב למהירות וכל הממהר
 מתנחם. ואמרת והלא אמר אריסטו כי נפש האדם הוא נפש חיה בהרגשה
 וברעת חושב כל מחשבה וגדל במאכל ובתנועה ומדעתו כי לא יוכל לעמוד בגופתו
 התאוה לעמוד בצורתו, ובעבור זה הצטרך לזרע ולא ישוג בזרע כי אם בגדול
 ולא לגדול כי אם במאכל ועלת המאכל היא התאוה היא העמידה בעולם הזה.
 יאמר אלי גם אני מודה לך והסתר לא אוכל כי לא יוכל האדם לעמוד ולא
 לחיות כי אם במאכל, ואמרו כי האדם הכריא יהיה בלא אכילה ז' ימים ובלא
 שתיה ה' ימים ובלא שינה ג' ימים, אכן יאות לשלם להנהיג תאוותו כהוגן וכשורה,
 ולהיות מאכלו במשקל ובמשורה, ואם לא מהרה יביאוהו לקבורה. אמרת כי כל זה
 דבר נקל, ומשפט מעוקל, כי קללה היא ואכלתם לחמכם במשקל. ויאמר אי
 אצל מי למדת אשר דברי הסכלות אמרת וכסוד החכמה לא עמדת, הלא ידעת
 כי אותה הקללה היא מכפן ומחוסר, לא מכבישת התאוה ומאושר. ואומר אי
 החרש במילים, כי הכל הבל הכלים, ויאמר משל הנשים, עם הדברים בפלך,
 כי זה אינו שוה לאיש הלך. ויאמר דעתו שחדע משלי הנשים, ויחר ממשלי האנשים.
 ואומר אליו אדוני מאד אחמה, על העבד אשר כל כך מתמהמה, ואפחד
 אולי קרהו אסון, ואם הוא כאלונים הסון. ויחר עלי אפן, ויענני ברוב קצפו,
 מדוע לא יראת לדבר בעבדי, אשר הוא עזר כנגדי, והלא החכמים מתאווים
 לשמוע דברי חכמה ותושיה, מאשר יתאוה האכילה והשתיה, והפילוסופים הקדמונים
 אמרו כי החכמה מחיית הנפש כמו שהמאכל מחיית הגוף. ויקרא עיני א חברו
 ויאמר לו מה צויתך מהר עשה כאשר הורתך והבא מהרה השה, ויאמר אדוני
 כן אעשה. ויאמר אלי שאלו לגאלינוס מה היא המרפא הגדול, אמר מיעוט
 האכילה והשתיה כי כל הממעיט על אכילתו, מרבה על בריאותו, והסובל מרירת
 הרפואות תהיה לשלום אחריתו. ואמרו להוליה אחד חכם תאות כל מאכל,
 אמר תאוה ואשמור מאכול, ואז"ל תמעט אכילתך תמעט מחלתך, ואז"ל המעיט
 אכילתך תשכח עצתך, ואמר לא תשכון החכמה בכטן המלאה, וחכם אחד
 פילוסוף אמר ד' דברים הם, לא תשיאך בטנג מה שלא תוכל לשאת, ולא תעשה

דבר אשר אין לך תועלת , ואל תאמין באשה ואם היא משכלת , ואל יסתך הון
ואם ירבה , ושאלו לזקן אחד כמה הארכת ימים , אמר לא אכלתי עד שרעבתי
ולא עזבתי את המאכל כי אם בשארית התאוה , ואמר יוחני מיטב הרפואה
העשויות לבשול המאכל הוא שלא יאכל האדם עד שירעב , ויעזבו והוא מתאוה .
ואמרו כי מלך אחד אסף ד' רופאים חכמים ונבונים , הא' רומי והב' הנדי והג'
ערבי והד' בבלי , ואמר להם המלך יאמר כל אחר מכם הרפואה שאין עמה
חולי , אמר הרומי הרפואה שאין עמה מדוה המים החמים , אמר ההנדי הרפואה
שאין עמה כל החלואים הסגרגרי ההצלחה , אמר הערבי רפואה שאין עמה מחלה
הוא החליל השחור , והיה הבבלי חכם מכולם והחריש , ואמר לו המלך למה
לא תאמר דעתך גם אתה , אמר המים החמים ירכבו הקיבה , וגרגרי ההצלחה
זלידו הרטב , והחליל השחור ישיב הקבה רכה , אמר לו מה תאמר אתה ,
ויאמר הרפואה המועלת לכל הגוף ואין בה כל חולי וכל מדוה , כשחשב על
שולחנך ואל מאכלך תתאוה תקום ממנו ויעזבו , ואמר מי ששם כל רצונו למלאות
בטנו היוצא מבטנו טוב ממנו , ואמר אחד מחכמי ההנדיים ענו הנפש הוחם
הבריאות , ואמר החכם במאכל לא הביט לגובו או למתקו , אך לסופו ולתועלתו .
ועל זה אמר המשורר :
בפניה יב אפי' רעואים יס ואלו רעואים יס ואלו רעואים יס
בפניה יב אפי' רעואים יס ואלו רעואים יס ואלו רעואים יס
המת בעת יועיל מתוק ואם הוא מאד מר היחס
וע' כחכם לבב המר אשר יועיל יאכל וזממתוק מוזיק יהיה גשמת .
ויאמרו לגאליונים למה תמעית כל זה מאכלך , אמר רצוני לאכול בעבור שאחיה ,
ורצוני זולתי לחיות בעבור שיאכל . ואמר אפלטון לא נאה לנו להמנע מהמאכל
והמושחה לבריאות גופותינו , ולא נתן להם יותר מהרפואות לגפשותינו , ואמר החכם
מועלת האדם כפי הגובר דעתו על תאוותו , וחסרונו כפי תוקף תאוותו על דעתו .
וימצאו בספרי חכמי ההנדיים דבר זה : אשר לא שת לכו לשמוע לקול אוהביו בעת
העצה ואת הרופאים בעת החולי ואל יודעי דת בעת הספק , ישעה בעצתו ותרבה
מוחלתו ותגדל שנגתו , ואמר המלך לרופא תניאדון גברה עלי תאות העפר האדום
ואני עיצר נפשי ממנו , היש לך כוה מרפא , אמר לו אדוני תפחיד המשנאים
ותרעה המקנאים . ואמר סקראט מו שבתר את כל אשר יתאוה , תהיה אתריתו
אל כל מדוה , ומוי שעצר בתאוותו , הגדיל כבודו והדרתו . ואמר מי שהוא ממהר
בתאוה נפשו יהיה קל ומהיר להתנחם במעשיו . ושאלו לחכם מה הוא העושה
אמר להמנע מתאוה . ואמר הממלא ככל יום כריסו , מחריב בנין גופו ומחרסו .
ואמר אריסטו כשוקרך דבר ולא תמצא עם מי תועץ הרחק הקרוב לתאודך , ותזכה
עצתך , כי היצר והתאוה שונאי הדעת . ושאלו לאפלאטון למה עצת כל איש

טובה לזולתו מאשר על נפשו, אמר בעבור זכותו מתאוותו עצת זולתו. ואמר
כאשר לא יאות חכמה בדומם כן לא יאות לנפש השבעה החכמה והרעת, וכאשר
לא יאיר הנר תוך המים כן לא תאיר החכמה בפריצים ועזי נפש, וכן אמר שלמה
בא זרון ויבא קלון ואת צנועים חכמה.

אמרתי לו אדוני אראה הנער עבדך סורר ומורה, אוקרהו מקרה, צוהו שיניח
המאכל עד למחר, כי הנה עלה עמוד השחר. ויקרא אל העבד שנית ויגער
בו, ויקם אליו להכותו ממסיבו, ויחנן אליו קולו ולא האמין בו, כי שבע תועבות
בלבו, וימהר העבד ויביא שה אחד צלי אשר אשאו על כרעיו ועל קרבו. ויאמר אלי
חי נפשו וחי נפש זקני כל אשר הזהרתך להשמר מתאוותך, לא עשיתי רק להנאותך
ולטובתך. אמרתי אליו חי נפשי אין אהבתך אלא כאהבת השטן לבנו חבקו ונשקו
עד שחנקו. ויאמר אלי התדע ה' דברים שאמר אריסטו שהם אוברים ואינם
על נכון שומים. אמרתי לולא אדע הגד לי מה הנה. ויאמר, מטר- על חמור,
וגר לאור השמש, ובחולה נשאת למי שאינו יכול, ומטעמים הושם לפני שכור,
וחסד למי שאינו מכיר. ויאמר אלי הנה הכל הטית לכף חובה, ואינך מכיר
לא חסד ולא טובה, ועם כל זה אחר אשר ארחת לחברתי, ובאת עמיא ביתי,
עלי להזהירך ולשמור גופתך ונשמתך, ואם לא דמך בראשך; על כן השמר
מאכילת בשר, כי אבוקרט אמר הוזהרו מאכילת בשרים, ולא תשימו בטניכם
לבהמות קברים, ואמר גאלינוס אין לכל איש למלא בטנו מכל אשר ימצא.
ואשלחה ידי אל כתפי השה לאכול מהם, כי מאד לבי כוסף להם, ויאמר לי
השמר פן תאכלם כי הם מקבלים הלחית מן הלב. אז נטיתי אל החוה, ויאמר
אלי אל תיגע בו אפילו במחזה, כי הוא מאחר להתכשל בקיבה. ואח"כ בשמעתי
זה נשאתי ידי אל הכליות, אמר מקום השתן הם ושארית הדם. הרימותי ידי
אל הברכים אשר בס הקרבים ובני מעים, אמר בהם צואת הבהמה. הפכתי
ידי לקחת האליה לעומת העצה, ויאמר אלי לא טובה העצה, כי היא מזוהמת
ורעה, ותמית התאוה כשעה, וע"כ קראו שמה הכשדים לקונה, אשר כל אוכליה
לסוף יעשה בכי וקינה. אמרתי לו הואיל ואינך רוצה שאוכל ממנו למה הבאת
אותו, ולמה צליתו. אמר אלי אכול מן הנחחים המועילים כמו הכרעים והזרוע,
אשר אין בהם כל רוע. ואשלח ידי לקחת הכרעים הקרובות אלי, ויאמר לי
תקח מן הקדמוניות, אבל תקח מן האחרוניות, כי הם הטובות ולא תקח הימנית
כי אם השמאלית לקרבה מן הלב אל החום הטבעי, או קח אשר אתן לך
ועזוב זולתה, וישלח ידו אל הכרע השמאלית היבשה והשרופה, ואוכלה ככלב
אוכל עצם, וימהר ויאמר אל עבדומהר הסר אותו, ואולי ימלט מפגעו ומרעתו,
וכראותי מעשה זה הנבל, אמרתי אני בלבי אין לי כי אם להעזי פני על הכילי הזה
אשר על מעט בשר נפשו תאבל, ואקרא בקול גדול ובנפש מרה הכלב אנכי
אשר תתן אלי העצמות, הנמצא כתוב כזה בכל ספרי החכמות, להאכיל לכני

אדם העצמות, מהחיות והבהמות, תן לי הבשר כי נפשי אליו שוקקה, ואם לא אקה בחוקה, ואשלח ידי ואחטוף מן הבשר, בטרם מלפני חסר. ויאמר אי על מי צעקת ותענה עזות, ואומר אליו אין לי לעמוד על זאת. ויאמר לבני ביתו הראיתם המשוגע אשר בא אלי באהלי לשלול ולבז את כל אשר לפניו לעיני, וילמוש עיניו ויחרוק שיניו, וישבע לאמר לולא היית בביתי, ובאת בצל קורתי, יסרתוך בשוטים, והוכחתך כאחד השוטים, ויוסף דבר אלי ויאמר אמת דבר החכם הפרסי שחברת השוטה טובה מחברת הדעתן. ואירא בלבי מקול דבריו, וכמעט נפשי יצאה בשמעיו מלוי, ואחזק את לבי, כי כמעט נשמה לא נותרה בי, ואומר והלא אני יוסף אשר הכיתיהארי בתוך הבור, ואומר אוי לזמן אשר גדיים ושיות, הורגים לבאים ואריות.

ויאמר אלי הנני רואה כי שמחת על הצלי ותאכל אותו בשמחה, ואל תחן לקיבתך מנוחה, ואולי יקרה לך כאשר קרה למלך אשר נהפכה לו השמחה, ליגון ואנחה. ואומר אליו המתן מעט עד שיהיה כרסי מלא בשר, ואח"כ תספר לי את אשר קרהו. ויאמר פעם אחת בא בעל הגן אלגנו כימי הקור בחדש טבת וימצא בו שושנים, וישמח מאד בראותם, וילקט אותם ויתנם בקערה יפה וישאם אל מלך העיר וישיםם לפניו, ויתמה המלך ויטיבו בעיניו ויצו לתת לו ק' זהובים, ויאמר המלך בלבו, נגילה ונשמחה בו, יעש המלך משתה גדול וישב לאכול ולשתות עם משרתיו הנאמנים, לשמחה בשמחת השושנים, ולא היה למלך כי אם בת אחת והיתה הרח ללדה, ויאמר אל עבדיו קראו לנערה ותשמח לפנינו, ותבא בתו ותשב לפניו ותשם לפניו קערת השושנים, ותהי בעיניה יקרה מפנינו, ותשלח ידה לקחת שושנה להריח ויקפוץ על פניה נחש אשר היה בין השושנים, ותצא לבה ותצעק בחבליה, כי נהפכו עליה ציריה, ויצא הנפל מרחמה ותמת לעת ערב, ונהפכה כל השמחה ליגון ואנחה.

ויהי בראות עיני כי לא שוה לי כל אשר אמר, ובכל דבריו היתי ממר, והיתי אוכל בשר לחאבון, אמר לי אכול כל השה, לא החמול עליו ולא חכסה, כי פעם אחד חמנע אכילות הרבה. ויאמר אל העבד הבאאת אשר עמך אל האיש הזה למען תח לו תאוה לאכול הצלי כי הוא יגע ורפה ואינו יכול לאכול. ויבא העבד קערה גדולה כחבית מלאה בשר שור, ויהי תיכף כשהגיע לפני ואפשוט ידי וסכיני ואחל לאכול לשבעה, ויאמר אלי השמר מבשר השור כי הוא מקור כל מכאוב ומוליד כאב הידים והרגלים ולקות הפלג. ועוצר המעיים, לכן אל תמלא יותר את בטנך הפתוח כשער לאכול ושמע לעצתי ואל ישיאך יצרך ואל תחן את פיך לחטיא את בשרך. ויקרא העבד ויאמר לו הרחק המאכל הנמאס והנבזה, ואז לקחתי חתיכה בידי ואכלתיה כמתנת ידי. וכראותו כי הייתי אוכל לשבעה, המעט אחוזתו רוח רעה, ויצעק ויאמר מי שמך לאיש להיות בביתי שורר, כמדומה לי שעליך אמר המשורר:

ראו גבר בלי שכל וערמה	יפתני כפי און ומרמה.
ושולחני כגן עדן לפני	ונשאר אחריו מדבר שממה.
איש אשר בא על שולחני	אל צלחתו הוא קולע.
לאכול לחמי ובשרי לא	רשיב ידו מבלע.

ויאמר אלי חסר לב מה יועיל לך כי תאכל לצכות בטון ובשרך חשמן, אולי יעשה החולי כמעיד סימן, ותנחם עד בלי ערך ורבו מחלותיך ותשוב לכחושך ודלותך ותכבה על האותך ויצרך, ככלות בשרך, וכאשר קרה לשועל ככה יהיה מקרך. ואומר אליו ומה קרהו, אמר כי היה שועל דק ודל בשר, כל היום טרפו וחסר, ושם כמו השפן, מחוסר וכפן, והיו יום אחד מלאו לבו לצאת מסביבו, ויפן בה ובה וירא גן אחד ויחמה על יפיו, וישמח על רוב מגדיו ופריו, וקירותיו היו גבוהים ולא היה יכול לקפוץ עליהם לבא בגן, וילך סביבות הגן עד אשר מצא חיר אחד ונכנס שם ובה אל הגן ואכל ושבע ורשן, והיה בכל יום אוכל וישן, ובבוא עת הכציר בא בעל הכרם לבצור כרמו אשר היחה בגן, וכראות השועל את הנוצרים, אחווהו חבלים וצירים, ויאמר עתה ימצאוני ולהפשיט עורי יהרגוני, וישב אל החור לצאת משם כאשר בא ולא יכול מרוב שמנו, ויגדל כאבו ויגנו, ויצפ ג' מים עד אשר שב לדלותו וכחושו ויצא מהחור אשר בא בו, והיה צועק וזוכה אוי לי מה יועילני את אשר אכלתי ושתיתי, ושמנתי ועביתי, והנה שבתי לדלות כאשר היתי. ע"כ שמע לעצתי ונער בתאותך והכליעה מהבשר, אותך א' יחסר והשמר מחולי רע. ואומר אליו אל הפתח פיה לשטן, כיאפחד על תאותי פן תמעט ותקטן.

ויאמר אלי הלא אמרת כי אתה משכיל וידע בחכמת הרפואות, השיבני לכל אשר אשאלך, ואחבונן תבונתך ושכלך. ואומר מרוב אכילתי נמנעתי לך מענות, כי חמרמרו מעי להמענות, הרפה ממני עד אשר נפשי השביע ואשיבך על כל אומר תודיע ותביע. ויאמר אחרי אשר האכל וחרוה, לא הגיד כל דבר ולא חחזה. ואומר הנה הרעב נבהל לאכול ולא יבין שמועה ואלו היה בהימן וכלכל. ויאמר אליו עד מתי תאכל, איי לבטנך אשר השקט לא הוכל. וכאשר אכלתי ושבעתי, ומרוב אכלי כמעט גועתי, אמרתי לו אדוני, השניה חחזה עיני, וברשותך עלה אעלה על מטתי, ושכבתי וערכה שנתי. ויאמר אלי איך תוכל לישן, ולא עזבת לא חדש ולא ישן, אכן חי נפשי לא העלה על מטחך, עד אדע ואנסה חכמתך, וארא כל זה המאכל, הנכנס בבטן חכם או סכל. ואומר אליו העמק שאלה, או הגבה למעלה, כי הנני עונה על כל שאלותיך, אכן א' תרבה עתה דברתיך, כי הלילה פרש כנפיו, והשחר אחו כעפעפיו.

ויאמר לי החדע שני גידי העינים למה הם נכונים מכל שאר הגוף. אמרתי בעבור כך הראות הוצא מהמות והולך באותם שני הגידים א' העינים. ואמר

החדע מעוות העינים הנקרא כלשון ערב אהול למה יראה מדבר אחד שנים ,
אמרתי לו לבעבור כי אין הגידים שוים ולא ילכו בקו שוה אל העינים כי האחד
ירד והשני יעלה , וע"כ יראה עין אחת דבר אחד למעלה והשנית דבר אחר
למטה , והאות אסתום עינו האחת לא יראה מלבד דבר אחד . ואמר לי התדע
מה היא חנועת העטשה , אמרתי ליחה או רוח יזיקו למוח לכן תדיחנו הטבע
אל העצם הנקיב ככברה , אשר מאותם הנקבים תצא ליחה הראש מן האפים ,
וכן הונקב אותו העצם הנקיב ככברה צר ודק וחצטרך הטבע להוציאו בכח גדול
ועל זה ישמע כח העטישה . ויאמר אלי התדע שרשי הטוחנות למה הם ג'
למעלה ולמטה הם ב' , אמרתי לו בעבור כי העליונות צריכים חיווק כי הם חלונות
והתחתונות אינם צריכים חיווק כי הם יושבים על מלאות . ויאמר התדע למה
כשיפתח האדם את פיו ויצא ממנו הרוח יהיה חם ואם יסגר פיו ויפתח ומפית יהיה
קר , אמרתי לו בעבור כי הרוח היוצא מפי האדם תמיד יהיה חם כי בחום הלב
יחמם , וכאשר יכבוש שפתיו להוציאו הוא מנפח ומריח אז את האויר ומניעו , וכל
דבר שיריח את האויר ויניעהו יקררהו ועל זה נראה שהוא קר . ויאמר התדע למה
אוחו הרוח היוצא בכל מקום חם הוא קר כבבית המרחץ , אמרתי לו בעבור כי
אויר בית המרחץ יותר חם מהרוח ע"כ יראה לפיו קר . ויאמר התדע למה כאשר
יחשוב האדם בדבר שאינו יודע יכניע ראשו וכאשר יחשוב בדבר שידע ושכח
יגביהו , אמרתי לו בעבור כי החושב בדבר שלא ידע צריך להביא כח המחשב
אל כח הזכרון אשר הוא בחדר האחרון ממול ערפו ויתערבו כח הבחשב וכח
הזכרון ויזכור אשר שכח . ויאמר התדע כמה הם גידי הקיבה , אמרתי לו ג'
הגיד הא' מונח באורך לקבל בו המאכל הב' באכסון לעצור בו המאכל עד שיחבשל
והג' מונח ברוחב הקיבה להדיח המאכל ולהוציאו כשהוא מבושל . ויאמר התדע
מספר המעים , אמרתי לו ו' , הג' עליונים דקים והג' התחתונים עבים . ויאמר התדע
למה אין בהם עקלתון כ"א א' לבד , אמרתי לו בעבור כי העקלתון קרוב מן הכבד
וממנו המשוך הכבד את מיץ המאכל וע"כ יתעכב שמה עד שימשוך הכבד את
מיץ המאכל , ואי היה ישר כמו האחרים היה המאכל ממהר לצאת ממנו ולא
היה פנאי לכבד למצות ממנו מיץ המאכל . ויאמר התדע מאין יבא מיץ המאכל
א הכבד ואין במעים שיצא ממנו ולא בכבד להכנס בו , אמרתי לו כי בכח הנפלא
אשר בארץ ערב קורים אותו בא צי א ואין כל אדם יכול לדעתו כי אינו בטבע כח
אבן השואבת אשר חמשוך הברזל בלי דבר , אבל בכח הנפלא כמו האבן הנקרא
בלשון ערב א מאסא שלא יוכל הברזל לשכרה ותשכרנה העופרת . ויאמר התדע
למה כשתמלא הבועה מים לא יעצור לשחן בחוכה ויבא בעליה לסכנה , אמרתי
לו בעבור כי פי הבועה כולו גידים וכאשר תמלא הנפח וימשכו הגידים מכל צד
ויסתום פי הבועה ולא יצא ממנה מים . ויאמר התדע למה כאשר יחלום החולם
שישכב עם אשה שתצא ממנו ש"ז בעל כרחו ואם הוא יחלום כי הוא רוצה למי

רגלים לא ישחין ולא יצא מימנו דבר והשחין רב מאד מהורע וחד ממנו ומוצאו קרוב, אמרתי לו הדבר הזה עמוק מאד ואין בכל חכמי הרפואות שידעוהו כ"א מתי מספר כי הוא סוד גדול ואני אגלנו איך ישתדע כי המאכל בבטן מושכיל נאכל ולא בא בקיבת סכל כמו שחשבת, דע לך כי טבע האדם מנחוג כל הגוף בהקיץ ובהרדם וכאשר ישן האדם הטבע ההוא שומר את הגוף לכלתי יצא ממנו דבר מנקביו שלא ברצונו, וכאשר יחלום האיש שהוא שוכב עם אשה יצא ממנו הזרע עכ"פ כי כל האברים רוצים להביאו לרוב הנאהן שלא ברצון הטבע כי התאוה חמשכנו מכל האיברים ותקצצנו וחביאנו לאשכים לבשלו שמה כאשר יבשל הדם בשדי האשה עד שישוב חלב, ולכן אין שום אבר מעכבו מלצאת ויוצא, אבל השחן האבר אשר הוא בו לבדו רוצה להוציאו ברצון קצת הטבע אשר בו וכל האברים האחרים וטבעם עוצרים אותו מלצאתו עכ"פ לא יוכל לצאת לפועל עד שיקין, לא כן העוללים שטבעם חלוש ואבריהם חלשים, וזה הוא הטעם הנכון אשר הוא נעלם מכמה חכמים.

ויאמר אשאלך עוד דברים אחרים, קשים כגידים וכחמורים. ואמרתי לו שאל על כל אשר תבחר, כי אשיב על כל שאלותיך ולא אחר. ויאמר התדע מדוע נקרא הטחול כלי צחוק. אמרתי לו החכמים אמרו ב' טעמים הא' בעבור שהוא מקום מרה שחורה שהיא מילדת השטוח, ע"כ נראה כי לעולם השוטה שוחק; ע"כ אמר שלמה לשחוק אמרתי מהולל; ועוד אמר ושחוק בפי כסילים ינוח. והטעם הב' בעבור כי הטחול מאסף אליו כל המרה שחורה אשר בגוף מילדת היגון והאנחה ישאר כל הגוף נקי ממנה, ותאווה האדם לשחוק ולשמוח. ויאמר התדע מדוע יאכל נער קטן יותר מאיש גדול. אמרתי בעבור כי הנער צריך המאכל לשני דברים, הא' למחיתו והב' לגדלו, והאיש אינו צריך כי אם למחיתו. ויאמר התדע מדוע כשיעלה האדם לגבוה יכבד עליו עלייתו וכאשר ירד לא יעף ויקל עליו ירידתו. אמרתי לו בעבור כי תולדות האדם בטבעו ללכת בקומה זקיפה וכשיעלה תכנע קומתו, וע"כ יעף ויגע, וכאשר ירד תהיה קומתו זקופה, וע"כ לא יעף כי הוא הולך כטבעו.

ויאמר עוד אלי היש לך שלם בלמוד חכמת התלמוד. אמרתי לו למדתי ממנו מעט לפי חפצי. ויאמר התרצה שתשאלני או אשאלך ותודיעני. אמרתי לו שא כלבך, ואם יש מלים אשיבך. אמר מדוע ארז"ל רוב ממזרים פקחים. אמרתי לו כל הלילה הקשית לשאול, וכמעט בעבורך אחאב לשאול. ויאמר כמדומה לי כי בחכמה הזאת קצר מצעך, וצרי צעדי מדעך, ואבדו כל מעיניך, וע"כ חרה בעיניך. ואמרתי אליו לא, כי תאווה השינה, חשך מלבי חכמה ותבונה, ועם כל זה אשיבך על שאלותיך, להעיד על מחשבת סכלותך. ועתה דע לך כי ממזר לא יהיה כי אם מנואף ונואפת, והניאוף לא יהיה כי אם מאהבת שניהם שיאהב זה את זה, והאהבה לא תהיה כי אם מתאוה, והתאוה לא תהיה כי אם מחוס.

הלב, ומחוס הלכ יחס הדם וכל האברים, ולפי רוב אהבתן, תהיה תאותן, ולפי רוב תאותן תהיה חמימותן, ויחמו שני הזרעים זרע האיש והאשה אשר מהם נברא הילוד, וע"כ יהיה הממור פקח כי הפקחות מחוס הלבומחרוד המחשבה אשר במוח; וכמו כן יהיה הממור ארוך כי בחוס הדבר (?) יארך ויגדל, וזה סבת הממור אשר הוא ברוב ארוך ופקח. ויאמר עוד שאלה אחרת אשאלך, החדע למה ארו"ל אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזרע תחלה יולדת נקבה. א"ל בעבור כי כשיצא זרע האשה מביציה אשר הם קרני הרחם ויפול מן הרחם תחלה לא יסגר הרחם עליו עד בא זרע האיש ויתקרר מעט ויחלש כח הטבעי אשר בו כשיצא עליו זרע האיש ויערב עמו ויגבר עליו וישיבהו אל טבעו ברוב כחו ועוצם חומו ויסגר הרחם על שניהם ויתילד מהם זכר כי זרע האיש מתערב ומתגבר על זרע האשה, והוא הטעם באיש כאשר יזרע תחלה, ואחריו יחזק בו הכח המושגה ויקרם עליו מעט עור דק ויקפאהו מעט הנה והנה, ואחר יביאהו הכח האלקי שהוא כח המצייר ויעשה בו צורתו, ואם לא ידבק הזרע בגוף הרחם היטב ויסגר הרחם עליו לא תהר האשה מאותו הזרע לעולם; וע"כ אחו"ל כל זרע שאינו זורה כחץ אינו זרע, שלא יהיה ממנו זרע לעולם, כי הרחם כמו הקיבה כאשר לא ירד המאכל אל ירכתי הקיבה לא תסגר עליו ולא תחבשל לעולם היטב; וע"כ יהיה רוב ולדות בנות בעבור כי בחלושת טבעו אינו יכול לשהות וזרע מהר; והוא שאו"ל על הנה נחלה ה' בנים שכר פרי הבטן, הכונה בזה בזמן שהאדם משהא עצמו בבטן האשה יזכה לבנים זכרים, ובעבור זה הרו בנות לוט לזכרים מאשר אביהם היה שכור ושהה מאד בהזרעה והן הזרעו תחלה לרוב תאותן. ויאמר החדע למה או"ל לאתרוג צנון וביצה למלא קליפתן החיצונה לא היו יוצאים מכני מעים לעולם, מה ענין ביצה לאתרוג וצנון, הנה קליפת האתרוג והצנון הוא הטוב שבהם, ולולי שבחמימחם יתבשל חוכם לא היו מתבשלים בקיבה ולא היו יוצאים מכני מעים אלא לזמן ארוך, וקליפת הביצה הלא היא הרע שבה. אמרתי בעבור כי חלמון הביצה מאכל טוב לגוף וכלו דם בעבור כי הוא מדם, ולולי קליפתו החיצונה אשר היא קשה להתבשל ומאחרת לצאת מהקיבה לא היה החלמון יוצא מכני מעים לעולם כי היה כלו שב לדם. ויאמר החדע למה אחו"ל שני לדג דם והלא הדג קר מאד ומקרר הגוף ואיך צו זה לאוכלו שהדם הוא חם והוא הפכי בכח הפועל. אמרתי לבעבור כי הדם מאכל עב ומוליד הפלגמו וימלא הגוף וכל העורקים מאותו דם צו יום שני לאכלו לחסר אותו הדם כטרם שזיק לגוף, וכן כשיקוי אדם צו יום כ' להקותו לאכול דג בעבור כי ההקוה מחלשת הגוף ומריקה אותו ותחממהו ויחסר הדם מעורקו והדם המתהווה מן הדג יקרר הגוף וימלא העורקים, ולא אמרו זה כ"א בדג אשר איננו מוזיק כמו הדג האדום וזולתו.

ואביט אליו, והנה השינה תצודר אישונן, ועפעפיו ינשקו עיניו, ואומר

וצאו
מתי
ולא
דם
שלא
כל
מכל
אשה
אבר
ברים
לא
הוא

מרת
חדע
עבור
שטה
סילים
ילדת
אמר
צריך
זיתו.
איעף
קיפה
וע"כ

ממנו
לז
מרת
זה ל
חרה
ם כל
ר לא
יאב
מחוס

בלבי אאריך על הנבל לשון, ולא אניח לו לישן, ואשאלהו כאשר שאלני, ואמנעהו מנים כאשר מנעני, ואומר אליו אדוני הנה רציתי לנסותך כאשר נסתני, ולבחנך כאשר בחנתני. ויאמר האמת הוא שאמרת כי השינה חמנע כל חבונה, ועם כל זה שאלני ונסני אם הרצה, ובחנני כזהב אצא, ובאיזה חכמה שתרצה, כי אני יודע מכל החכמות המחצה. ואשאל לו בחכמת הכנבים ויאמר לא ידעתי, וכן מכל החכמות לא ידע להשיב קטן או גדול. אמרתי לו חסר לב איך אמרת שאחה בקי בכל החכמות וידעת מהם החצי, ואפילו ראשי פרקים אינך יודע. אמר אלי בעבור שאמר אריסטו כי כל האומר לא אדע כבראמר חצי החכמה, אמרתי לו איך חסר לב, והו שאמרת שאתה יודע חצי החכמות. ואמר לי עד מתי תעז פניך, לחרפני ולהכני בשוט לשונך, אכן אסבול חרפתך, למען שכלך ותבונתך. ויכף ראשו ויאמר בכושפת פנים, כזה וכזה ישא אנוש מאוהביו הנאמנים, ועם כל זה אתמה מחכמתך, ויותר על אכילתך, אשר מאומה לא השארת, ושלחני מכל טוב חסרת, ודבר שלמה על לבך לא שחה, ושמת סכין בלנעך אם כעל נפש אתה, הנה זה כדברי החכם אשר אמר כי חכמה ודעה, לא ישכנו בבטן מלאה ושבעה. ואומר אליו עד אן המלל אלה, ואין כזה בטני מלא, והלא כל אשר אכלתי הלילה ברעבוני, לא מלא חדר אחד מחדרי בטני. ואמר לי יהירצון מלפני המקום שיצילך מכל צרה וצוקה, כאמת נדמה בטנך לעלוקה, ואחמה על שלמה אשר אמר שלש הנה לא תשבענה וארבע לא אמרוהו, איך לא אמר ה' והיה בטנך החמישי כי לא ישבע לעולם, והוא שקול כנגד כלם. ובעוד היה מדבר בלשון צחות, אמרתי ברוך זוכר הנשכחות, אדני בעל הבית ידעת אם אכל חמורי הלילה מספוא, או נפל עליו הקיר ומלק את ראשו ממול ערפו, אשר לא שמעתי צעקתו, ולא אאזין נאקתו. ויאמר אין זה כי אם מרוב שבעותו. ואומר בלבי מיהן ויצדקו מליו, וישבע החמור אחרי אשר לא ישבע אדוניו. ואקרא לעבד ואומר לו, נחת הלילה לחמורי את בלילו, מדוע לא ישמע קולו. ויאמר העבד אדוני שמתי לפני חן ומספוא מלא האבים, ואכל ושבע עד אשר אותם נפשו חמים, ואמר מיהן והיה קיבתו כקית אדוניו. וחשבת בלבי כי העבד הממר, אמת היה אומר. ואומר אדני בעבור אהבתך ונדיבתך, חשבת כל מאכל כמון, והנה שלחתי לפניך סמן, וע"כ לא הותרתי ממנו עד בקר. ויצעק ויאמר דום ואלם, כי לא חבשו לא חכלם, טאטאת שלחני במאטא השמר, וכל אשר כביתי אתה חומד. ואומר אליו אדני כפך מעלי הירחק, ואל תשת לבך לדברי לעג ושחק. ויאמר איך אסיר את כפי, ואכלת את כל גיע כפי, וכמעט אוכל במכתש לחיך תשחק. ואומר אליו אדוני מיזם היותי כן חיחה אכילתי, ועל כל הנשאר לבי כאב, כי מנעורי גדלני כאב, ומבטן אמי אנחנה, לרווח ולמלאות בטני וקחשביענה. ויצחק צחוק מר הרומה לבכי, ויענני עוות, ארור יהיה הבן אשר מאביו ילמד המלאכה הנמכות הזאת, ומי

היה אביך . אמרת לו היה איש חם וישר רופא אומן ומשכיל בכל דבר . ויאמר
 מדברוך אחמונן כי אמת הדבר ונכון , כי היה חכם ונכון , ועדות חכמתו הגדולה ,
 אשר למדך חכמת האכילה . ובעוד היינו מדברים נדעך הנר אשר היה לפנינו ,
 והעצים האופל את עינינו . ויקרא אל עבדו הנבל ויאמר מהרה הדלק את הנר ,
 ואין קול ואין קשב כאלו הרגו אחי ענר . ואומר מה קרה לעבד הזה . ויאמר
 אולי הוא שוכב חוזה . וישיבני במחשכים , עד אורהבקר מצייץ מן החרכים .
 ואומר אליו אדני הבקר אור , הקץ את העבד וילשווישם בכעק מעט שאור .
 ויאמר אלי אוי לך בולע , הנה הכשר עומד בין שניך , וכל זה מהרה תחפוץ
 למלאות בטנד , הלא שמעת דבר אבוקרט באמרו הבאת מאכל על מאכל רוב
 בני האדם ימית . ואומר כן דברה , וצדקת ככל אשר אמרת , אבל כל אשר
 אכלתי נעכל במעי ונספה . ויאמר ה' יכה בשלשול קיבתך , עד אשר לא תוכל
 לעצור צאתך . ואומר ידעתי כירעה עלי הרשת , אכן התפללת וידיך פרשת , כי
 אם אחזתני השלשול אולי יהיה לי מרפא וארוכה , ויהפוך לי ה' הקללה לכרכה , כי
 אמר גאלינום כאשר יקרה לאדם שלשול מן הליחות אשר הטבע צריך להוציאם
 מן הגוף ולפנותם יחזקו בו כל האברים ויהיה סבת בריאותם . ויאמר אמת אמרת
 כי טעיתי בחפלתי , אבל ה' ידע כונתי . ואומר ידעתי כונת לבך ומחשבו , אכן
 קללת חנם לא תבא . ואלך לראות את חמורי ואבא אל האכוס ואמצא אותו
 מבלי חבן ומספוא , ולא יכול להגות על טרפו , וכמעט מצאתיו נחנק , כי העבד
 הבלעל חסם את פיו לבלתי ינהק וינאק . ואקרב אליו להסיר המחסום , ותיכף
 הסירותי ממנו נשכני , וכמעט בין רגליו הדריכני , ואקח את המקל ואך אותו ,
 עד לשמים עלה שועתו , ויפתח ה' את פיו וועם , למה תכני ואני ממשפחת אחון
 בלעם , ואתמה מדברו וחרדתי מחרונו , אמרתי אולי השטן מדבר מגרונו , ואומר
 אליו ואיך לא אכך ואתה נשכתי , וכמעט בין רגליך רמסתני . ויאמר החמור
 הנה ישבת עם הנבל להחענג ולאכול , ואני ברעב ובצמא ובחוסר כל , וכל הלילה
 אשמרה לפי מחסום , אמרתי הבלעם אנכי אשר ידע לקסום , מאין ידעתי כי
 צמאת ורעבת , והעבד הרע אמר אלי אשר אכלת ושבעת . ואצעק אל העבד
 ואומר לו למה המתה את חמורי הלילה ברעב ובצמא , והרעבת אותו באכוריות
 וחימה . ויען אותי וישבע , כי שם לפני חבן ומספוא ואכל ושבע , אכן קיבת החמור
 בקיבת אדוני , אשר לא השאיר כלום לפניו . ואומר אליו אם נחת לו מספוא
 לשבעתו , למה חסמת אותו . אמר בעבור שהוא חמור שעסקו רעים , וכל הלילה
 צועק וזרעים , ופחדתי פן ישכני בשניו . אז אמרתי כעבד כאדוני ; ואומר משל
 הערב כי העבד מחומר אדוני קורץ , וישמור אדוני ולשונו עלי חרץ .
 ויאמר עינן למה תכביר עלי מלים , ובזיתני זה שלש רגלים . ואומר אליו על
 כי הוצאתני מעירי , להמית אותי וחמורי . ויאמר ארור היום אשר הוצאתך ,
 ובמספר ירחים אל יבא כי לביתי הבאתך , ולא היה כי אם לבשתי וכלמתי , ולהוכיח

עלי פשעי ואשמתי, אבל חי נפשי וחי זקני אשמדאי, אם לא תאמר לסכלותך די, כי אם לקחתך באצבע הקטנה, אראך קרית חנה. ואביט אליו והנה פני להבים פניו, וגחלה אש עיניו, ומנחיריו יצא עשן כקיסור הכבשן; ואומר אליו בלשון רכה, ונפשי עלי מבכה, אדני אשאלך ואל יחר בעיניך איזה אשמדאי היה זקנך. ויאמר אשמדאי השר הגדול אשר באברתו, השיא המלך שלמה ממלכותו, והרחיקהו מאדמתו. ואפול על פני ואבכה ואומר אוי לנפשי כי חשבתך מן הידירים, ואחה מבני השדים, אשר רוחות בני האדם מצודדים, זה חסדך את רעך, למה לא הגדת לי את זרעך, ומדוע ככה רמיתני, ומארץ מולדתי הוצאתני. ויאמר אלי ואיה שכלך ותכונתך, והלא אמרתי לך, כי שמי עינן הנמש בן ארנון הרש, הפוך שמי ושם אביו יהיה שמי, ארנון השטן, בן עינן השר, בן חצרמות, בן זעמות, בן צלמות, בן חרדה, בן רעדה, בן אימה, בן חימה, בן משכלה, בן חלחלה, בן דבר, בן שבר, בן יגרע, בן שם רע, בן עלון, בן און, בן לצון, בן אסון, בן מגפה, בן אנפה, בן רם, בן שרם, בן אשמדאי, בן ארמאי, בן סרחדון, בן אבדון, בן קלקלה, בן קללה, בן אבראי, בן אשמדאי מלך השדים, אשר כלם היו לו לעבדים. וכשמעי כל אלה השמות, אחזני שאון ושמות, ונפל עלי פחה ואימות, ושכח לבי כל גיל ועליצות, ואחזבשרי פלצות; וככה אמרתי אהה על שבירי, כי פה תהיה קברי, אמת אמרו חכמים רגלוהי דבר נש אינן ערבין ליה, לאחר דמתבעי אינן מובלין יתיה. ויאמר אלי השטן אל תירא ואל תחת כי חי נפשיעם כל השמות אשר זכרתי, לא אעזבך עד אשר עשיתי את אשר דברתי לך, קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, וראה יפיה וטובה, אפס כי עו העם היושב בה.

ווילכני בשוקים וברחובות, ויראני הידעונים והאובות, ואראה את העיר והנה הוא מקום חטאת ואשם, וגם בני ענק ראיתי שם, אמרתי זעום ה' יפול שם. ואומר מה אלה אדוני, אשר כהם לא ראתה עיני. ויאמר אלה בני הענק, אשר אבני הסכלות לצוארם נענק. ויאמר אלי חרצה שאראך איש אהבתי לעיוועמיתי, הרני וחפארתי, והוא מכני משפחתי. ואומר אליו בבקשה ממך הראני אותו, כי חפצתי לראות דמותו, ויראני איש כצלמו וכדמותו וכגובה קומתו, איש ארוך ושוטה, מחטיא וחוטא, פניו פני שור, זקנו על בטנו ערמת חטים, זוהמא וצואה מלקטים, ואומר אליו מי האיש הלזה, אשר כדמותו בכל העיר לא אחזה. ויאמר קרוב לנו האיש מגואלינו הוא, ומעודי בו בחרתי ואוהבתי, והוא איש גדול וחשוב וכבודו לכל איש גלוי, כי הוא מורע הכלוי. ואומר כמה אהבת אותו בחבניתו, או בתכונתו. ויאמר אלי אל תבט למראהו ואל גובה קומתו, רק תבט לחכמתו, כי הוא נבון וחכם בכל החכמות, וכמוהו לא היה לפני ולא יהיה, ולא נודע מקומו איה, ובו מדות טובות ונבחרות מרוב בני אדם הם נעדרות. ואומר ספר לי מדותיו ואחרי כן אשאלך על חכמותיו. ויאמר אלה הם מדותיו הטובות, ומעלותיו

החשובות, הוא שונא כל חכם ואוהבם כל סכל, ולא יספיק לו כל משחה ומאכל, ולא יתפלל בכל יום עד שיאכל, ועוד כי כמעט בצלים או שומים הציר או צנון, ויש
 יאכל חמשה לחמים ושום איש לא יחנן חנוך, והוא נדיב בהונו וביניו ובמימו, והוא
 כן ה' עמו. אמרתיו כבר שמעתי ענין אכילתו הגדולה הגד נא לי נדיבותו ויהי
 ויאמר פעם אחד בא לביתו עני קשה ורעב, והוא חמיד כל דל ואביון מתעב, ואין
 ויקבלהו בשפתו נדבה, ויראהו ידו הרחבה, ויאכילהו מעט פת חרבה, ולא היה
 בה שלוח ולא אהבה, ולהיותו כוסף לשחות לצמאו השקהו חומץ, וכי מאן העני
 לשחותו באומץ, גרשהו מביתו, והפשיט העני ולקח שלמחו, עד אשר נתן שכרו
 אכילתו, ויכהו עד שפך דם עליו. ואומר אליו למו אשר לו אלה המדות הטובות
 באמת נקרא שמו אכזר בלעל, ועתה הנה שמעתי מוחותי, ספר לי החכמות ויאמר
 אמר שאל כל חכמה שתרצה, כי הוא יודע מאן ימצא. ואומר כמה ידעת
 בחכמת הרפואות ומחכמת הככבים, אמר כאשר ירח השמש הוא יודע שהוא
 יום, וכאשר יצאו הככבים לילה. אמרתיו לו וחכמת החשבון, אמר יודע כי א' וא'
 הוא ב', ואמת ואמת אמתים, וגם יודע ענין אחר, כי הוא יודע כמה לחמים
 אוכל בסעודה אחת. ומחכמת השעור, אמר יודע כמה אצבעות ברוחב בטנו, וכמה
 אצבעות בין פיו לגרונו. ומחכמת הניגון, אמר בחכמת הזאת הוא יותר משכיל
 מכל החכמות, כי מכיר בין חריצת הכלב ובין נעירת החמור, ובין קול נהילשיר
 מזמור. ומחכמת ההגיון אמר כי יודע שלא יוכל האדם לדבר כי אם מן הגרון,
 ולפיכך כי אם מהתחתון. ומחכמת העבור, אשר יצטרך אליה כל יחיד וצבור,
 אמר כשיראה בטן האשה בולט יכיר שהיא מעוברת. אמרתיו לו ומחכמתו, אשר
 היא חכמתו ובנתני, אמר יודע כל חקה ומצוה, כי כאשר יראה העורה
 יכיר אם יש לו המלה, או איש אשר לו ערלה. אז אמרתיו האיש היודע שלימות
 אלה החכמות ארור יהיה התלמיד, והרב אשר אותו על סודן העמיד. ואומר אליו
 חי ונפשך ונפש דודך, גלה לי סודך, כי לאיש אשר לו החכמות האלה אין
 משך כל זה לבך בעבודת אהבתו, אמר תרצה לשמוע האמה, אמרתיו מאד הפצתו
 לשמעו אם הפצת לאמר. ויאמר אליהתחשוב שלא אדע שאין בודעת וחכונה,
 אבל אהבתו אותו לא לכבודו ותפארתו, אך לאהבתו כחו יפה כלבנה, וארצה
 לקחתה לי למנה, וזולתה לא השא הן וחסד לפני, כי היא ישרה בעיני. אמרתיו
 ומה יפיה והדרה, אמר הנני אנד לך, קוצותיה שחורות כעורב, ומראה נאות
 וקולה ערב, עיניה כזונים, ולחיה כשושנים, ושפתותיה כחוט השני כפרנים,
 ושני שדיה כשני רמונים, ולא אוכל לספר כל שבחיה, כי עצמו מחלליה. ואומר
 אליו עם זה הנור מכנות עמי הארץ, כי כלמעשיהם פרץ על פני פרץ, ואולי
 לעולם ימכור אדם בלמה שיש לו וישא בת"ח שאם מת או גולה מוכתח לו
 שלא יהיה בני עמי הארץ, ועוד אז"ל עם הארץ אסור לאכול בשר שנאמר זאת
 חורת הבהמה ועוף כל העוסק בחורה מותר לאכול בשר וכל שאינו עוסק בחורה

ליתך
 פני
 אליו
 מדאי
 כותו,
 רים,
 למה
 אמר
 רש,
 בן
 גלה,
 לצון,
 בן
 רים,
 ונפל
 מרתי
 אינו
 תרא
 שתי
 ה
 הנה
 אמר
 אבני
 הדרו
 פצתי
 וטיא
 זומר
 איש
 איש
 בתו
 נבון
 ייה,
 יותו
 לחץ

אסור לאכולו בשר, ואמר ר' אליעזר עם הארץ מותר לנחמו ביום הכפורים
 שחל להיות בשבת, א"ל תלמידיו אמר לשחטו, א"ל זה טעון ברכת וזה אינו
 טעון ברכת, ואסור להחלות עמו בדרך שנאמר בני דאי תיך ואורך ימך עלי
 חייו לאחס על חיי חברו לא כש"כ, ואמרו עם הארץ מותר לקרעו כדג ומגבו,
 ואו"ל כל הלומד תורה בפני עם הארץ כאלו בעל נערה המאורסה דכתיב תורה
 צוה לנו משה מורשה אל סקרו מורשה אלא מאורשה, ואו"ל גדולה השנאה
 ששונאים עמי הארץ להכמים ממה ששונאים האומות לישראל, ואו"ל דברים
 נאמרו בעם הארץ, אין מוסרין לו עדות, ואין מגלין לו את הסוד, ואין ממנין
 אותו על קופה של צדקה, ואין מכריזין על אברתו, ואין נותנין להם שלום,
 ואמרו אין פורעניות באה לעולם אלא כשביד עמי הארץ, ומשה רבינו כתב
 בתורה ברמז שהוא חייב סקילה, שנאמר עם הארץ זרגמורו באבן, ועל בנותיהם
 כתב ארוך שוכב עם כל בהמה, ואו"ל כל המשיא בתו לעם הארץ כאלו כופתה
 ינותנה לפני הארזי מה ארזי דורס ואין לו בושת אף עם הארץ מכה אוכל וקובע
 ואין לו בושת, ועוד כשיצרו תקפו הוא כארזי אשר יראה את טרפו זעת חג בה
 עליו האותו, לא חובל אשתו למנוע אותו, ועוד כי כל האנשים אשר אינם יודעים
 חמשה מיני דמים, אשר טמאו אותם חכמים, ואינם מכירים בין נדה לכהן ואינם
 במשכב נשותיהם והירים, לא יהיו בניהם כשרים, ואמרו הרופאים כי כל השוכב
 עם אשתו זבת ונדה לעולם הולד מצורע, ואם ביום א' לנדחת היתה צרעתו
 בנערותו, ואם ביום ב' היתה צרעתו בבחורותו, ואם מכאן ואילך בזקנתו, והטעם
 בעבור כי עצם הנדות הוא עם מכל דם הגוף כי פסולת הדם והלחות הרעות
 תערבו עם הזרע אשר נכרא הילד ויהי הטבעו כטבע אותו הדם ולעמים ירבו
 זרעו ויוליד ממנו צרעת, המקום ציל ממנה כל משכיל וכל בן דעת, ואומר אל
 תקח אשה להון אוליפי, כי ילך הכל וישאר הרופי, וזה משל קדמוני,
 ואמר אלי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה, ואתבתי בסגור לבך חתה,
 והיא יחד התקיעה במקום נאמן, כיהוהר חני להשמר מפגעי הזמן, וגרשת חשקה
 מלבי, ובערת רע מקרבי, ואתה מן האוהבים הנאמנים, אשר אמרו הקדמונים;
 כי שאלו לגאלינוס מה הוא האוהב, אמר דמיון הנפש וזמנהג הדמיון להתחבר
 כיהם טבע אחד, ושאלו לאריסטו מה הוא האוהב, אמר לב אחד חובר
 בשתי גופות, אכן אחלה פניך אם מצאתי חן בעיניך, שתבקש לי אשה אחרת, כי לא אקח
 הנזכרת, כי תהיה לביתי צרעת ממארת, ואם יהיו לי ממנה בנים, שלא ידמו
 לזקנם, כי אמר החכם כאשר ידמו הבנים אל האבות באבריהם ובצורתם, כן
 דמואליהם בחכמתם או במרמתם, ואמרת אליו אני אתן לך נערה יפה וצנועה,
 בעלת שכל ודעה, אכן תאכל בכל יום שלשה או ארבעה פעמים ולא לשבעה,
 אביה בר אוריון, לובש צדקה כשריון, ומורה הלכה, ומאיר חשכה, והוא
 חוקר ההפכה, ואמר במדומה לו שהנערה מבנות משפחתך כי אראה קיבתה

דומה לקיבתך, ועם כל זה אתה רעי שאלתי ובקשתי שלא תהיה רעה וקשה
 ולא תהן עלי בקולה כי אז"ל אשה רעה צרעה ממארת לבעל. ואומר אליו אל
 תירא כי לא אתן לך אלא נערה יפה וכשרה. ויקח את הנערה לאשה ויקרבה,
 ויביאה לביתו ויאהבה, וכראותי כי שלם עמה אמרתי בלבי כל עוף למינו ישכון.
 ויהי כי ארכו לי שם הימים, אמרתי לו אדוני תבלה ימך בטוב ושנוחך בנעימים,
 וראה חיים עם האשה אשר לקחת, הגה הארכתי לשבת פה בעיר הזאת,
 וראית בה צוהות ומראות משתנות, גם דברי ריבות ועזות, אשר איני רואה להם
 תפלץ ומוזות, או כל דבר שיר וחרוות, ואמרו כי כל המלאכה הנמכרת,
 טוב ממנה תרגולת ואוהה, וכל חכמתם להכיר השמנת היא אם רזה, ירחבו
 הנער בוקן והנקלה בנכבד, וכל חכם לב בחוכם כסיל נעבה, וכל זה היינו
 מחרישים, ועוצמים עינינו לטומאת הקדשים, לולא ביוון לתורת אלהינו, אשר
 היא אור עינינו והודינו, וכל צנוע היא לנו ונחבזה בעינינו, וכאשר יתהלל החכם
 בחכמתו הגבור בגבורתו, ויהללו קצתם בשקריהם ובמרמותם, וקצתם בשגעוניהם,
 וקצתם ברכילותם, וקצתם בעוונתם ופריצותם; ואז"ל לשון הרע הורג שלשה,
 האומר והמקבלו ומי שנאמר עליו, ואמרו לשון הרע גדול מע"ז וג"ע וש"ד שהרי
 בע"ז כתוב אנא חטא העם הזה חטאת גדולה וכו'. ויפסלו השכנים הקרובים
 והרחוקים והנאמנים והחכמים בשקרונם, השוכן אתם בתוך טומאתם, וכל זה
 כיאום חציפותם ועזותם, כדברי רז"ל ר' יהודא הנשיא אומר עז פנים לגיהנם
 וביש פנים לגן עדן, עז פנים ר' אליעזר אומר ממוז, ר' יהושע אומר בן
 הנדה, ר' אליעזר אומר אף לא עמיהו אבותיו על הר סיני; ואמר הערבי טוב
 ממור עניו, מכשר מעיז פניו; ואמר הכשדי כל חציפותא אולא בחר גיפא —
 ע"כ מפיל אני תחתי לפניך לתת את שאיתי להשיבני אל מקומי להיטב אחרותי
 עם קרובי ואנשי שלומי לראות החכם המשכיל בכל מדע הנשיא רבינו ששת
 בן בנשתי. ויאמר אלי ומה היו המדות אשר הביאווהו לאלה המעלות, אמרת
 תומתו וענותו וחסידותו, כמו שאז"ל ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר אדם
 ביום ויבא לדי טומאה בלילה, מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר והירות מביאה
 לדי זריות, זריות מביאה לדי נקיזות, נקיזת מביאה לדי פרישות, פרישות
 מביאה ליחי טהרה, טהרה מביאה לדי חסדות, וחסדות גדולה מכולם שנאמר
 או דברת בחזון לחסידך, ופליגא דר' יהושע בן לוי דאמר ריב"ל יען משח
 אותי לבשר ענוים וגו' חסידים לא אמר אלא ענוים מלמד שהענוה גדולה מכולם.
 ואז הביאני אל ארצי ואל מולדתי בשלום. ד' ברחמי יצילנו מתלאות וצרות
 ויאמר די לצרות עמו ישראל וכן יהי רצון אמן.

תם ונשלם.

השקת... מכתב העת
הלבנון

הולך ואור מעה"ק ירושלם פה פאריש

שנה ראשונה יצא מעה"ק ירושלם ת"ר, ושנה השניה, וזה, תחלת שנת
השלישית פה פאריש. ימים כעשרים שנה אצלנו, וזוהי תחילתה של
ולמטרה הזאת אכונן פעלי: בלבנון, אודיע בוחוד חדשות וגם ישנות, מארץ
הקדושה, מארצות אפרוקא, מחומן וממורה, ובכלל אודיע, כל דבר הנדרש
לאיש היהודי לדעת באשר הוא יהודי. ובכבודו, אאסוף חדושי תורה מרבני
גאוני זמננו, וחקירות קדמוניות מהחכמים המפורסמים שבדורנו, גם הנני מוציא
בו לאור, מחורתי של ראשונים ומחכמת קדמונינו ג"ע, אשר דבריהם השאירו לנו
לברכה, ועודם בכחובים, וטמונים בכתי עקר הספרים המפורסמים. תחילת
הלבנון וכבודו יזרח שני פעמים בחדש ובחת ה' וירבו החתומים, ועצ לאור
ככל שבוע, או שני באגון גדולים בכל פעם, ב' פעמים בחדש בחצי
מחירו לשנה, בארץ צרפת 14 פראנק. בשאר ארצות, בכסף עסטרייך
7 גולדען ע"ו, בכסף פרייסען 4 1/4 טאהלער פ"ק. בארץ הסיא ופולין
4 רובל. לחצי שנה, החצי ממחיר הנו'. ושיגרה חפשי תמידן בסדר
החפץ בעלי הלבנון משנים שעברו, הנה משנה הראשונה לע"ע אינם ת"י כ'
נשאר סגורים בעה"ק ירושלם, ורק מהשנה השניה ישנם ת"י, מחירם בצרפת 4
פראנק, בשאר ארצות, בכסף עסטרייך 2 גול' ע"ו, בכסף פרייסען 1 טאל'
5 ד"ג, והשולח המחיר חפשי ישיג העלים ג"כ חפשי.

המוציא לאור יהואל בריל

A la rédaction du LIBANON, 12 rue des Gravilliers Paris.

Paris.—Typ. Guérin, rue du Petit-Carreau, 26.

